DTU Bibliotek

Denne fil er downloadet fra

Danmarks Tekniske Kulturarv

www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

TEKNISK BIBLIOTEK

DE FORENEDE BRYGGERIER

1891
1916

Danske:
(065): Forenede.

KONGSTAD

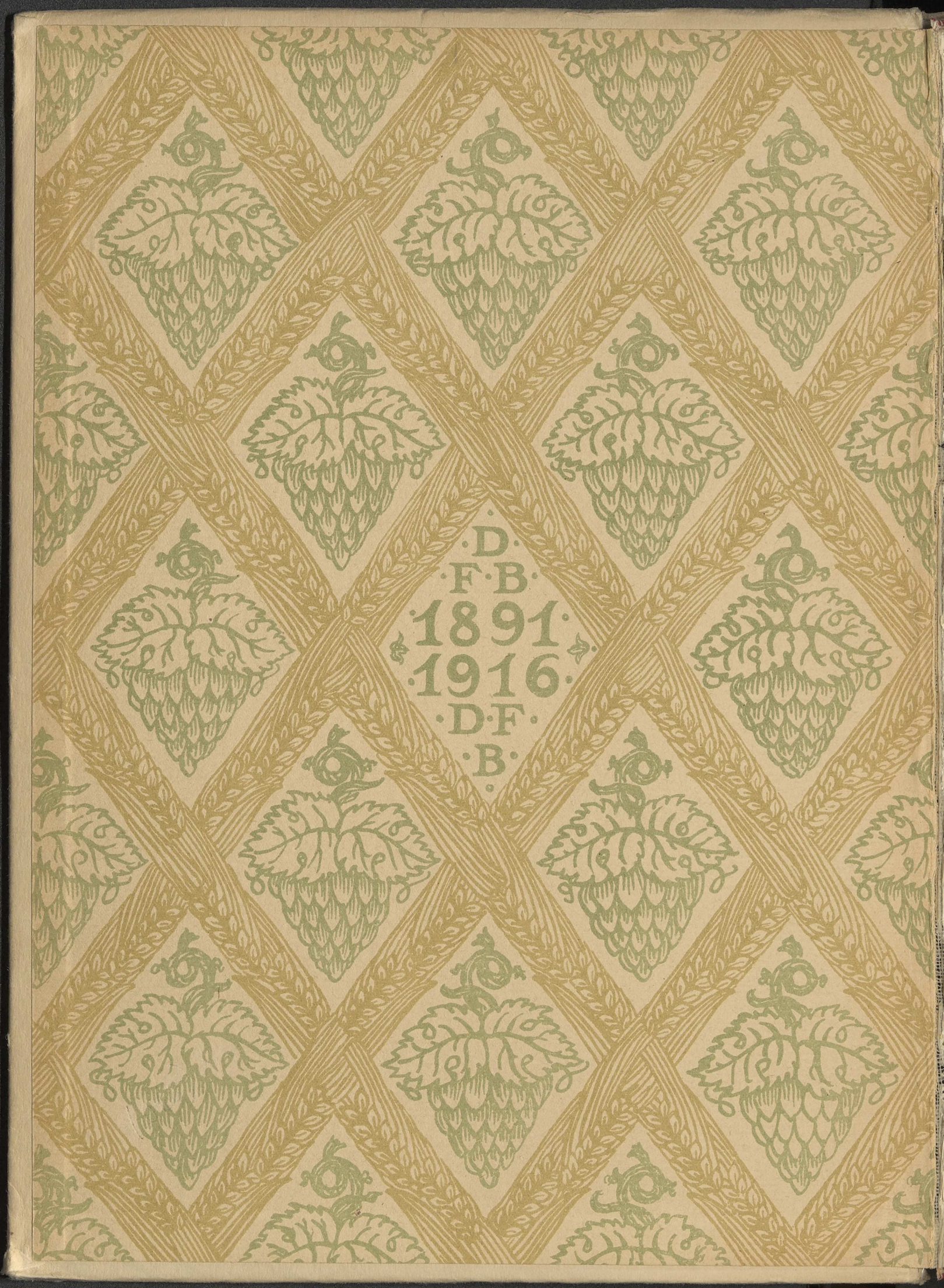
D
F B
1891
1916
D F
B

TEKNISK BIBLIOTEK

D
F B
1891
1916
D F
B

061.5(489)for
u.å. [ca.1916]

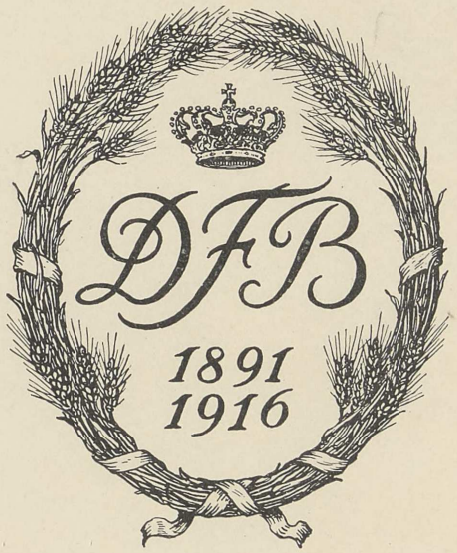
DFB
1891
1916

TEKNISK BIBLIOTEK

DE FORENEDE BRYGGERIER

1891–1916

VED

KARL MEYER

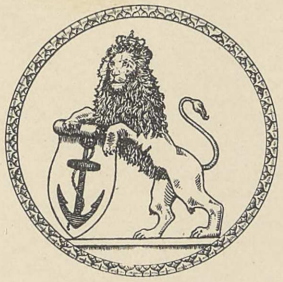

[ca. 1916]

DANMARKS TEKNISKE BIBLIOTEK

Bestyrelsen for DE FORENEDE BRYGGERIER har anmodet mig om, i Anledning af 25-Aars Dagen for Selskabets Stiftelse at samle de Bidrag til Bryggeriernes Historie, som kan antages at have en varig industrihistorisk Interesse.

Vanskelighederne ved at samle Oplysninger til en saadan historisk Oversigt er selvfølgelig langt større i et Tilfælde som det foreliggende, end naar det drejer sig om en enkelt Fabriksvirksomhed. Selskabet har jo i sig optaget ikke mindre end 13, tildels meget store og gamle Bryggerier, flere af disse har allerede for en Aarrække siden ophørt at existere, og om nogle af dem gælder det, at ingen af de Personer endnu er i Live, der har været knyttede til dem.

Kilderne til De forenede Bryggeriers Historie har saaledes været at søge paa mangfoldige Steder, og ofte har de været yderst vanskelig tilgængelige. Arbejdet med at finde dem har belært mig om, hvor vigtigt det er for den danske Industris Historie, at gamle Forretningers Arkiver omhyggeligt opbevares og holdes i Hævd.

Jeg tror, at jeg i den forholdsvis korte Tid, der har staaet til min Raadighed, har naaet at samle de vigtigste Oplysninger, som endnu kan skaffes tilveje, og jeg haaber, at det er lykkedes mig at give et nogenlunde klart Billede af de Forhold, der tvang de forskellige Bryggerier til at slutte sig sammen, og af de Vilkaar, under hvilke de sammensluttede Bryggerier senere har virket.

KARL MEYER

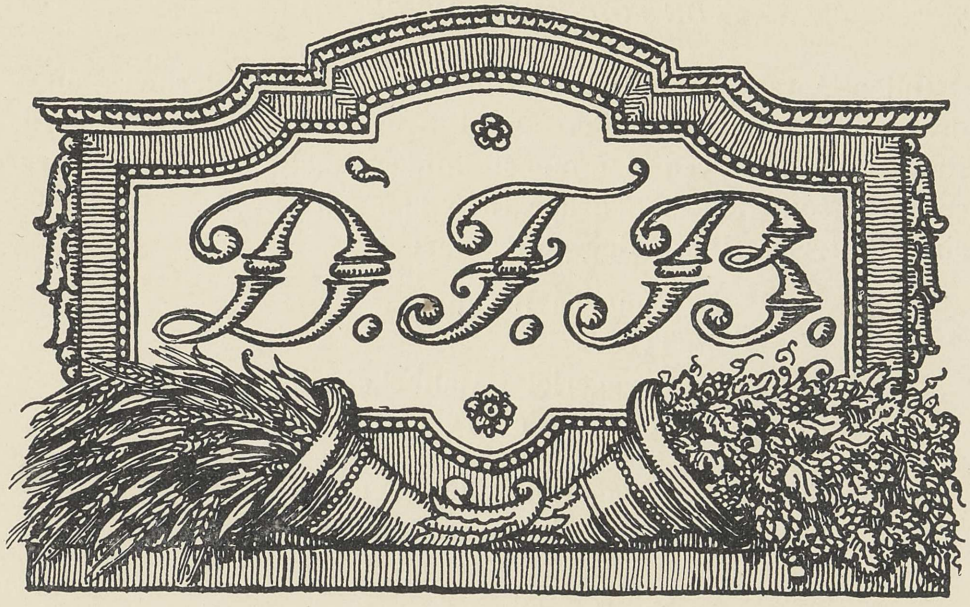

Da De forenede Bryggerier stiftedes i 1891 ved en Sammenslutning af alle københavnske Bryggerier med Undtagelse af Tuborg og Carlsberg Bryggerierne, havde Bryggerivirksomheden i flere Aar været pint af de samme Vanskeligheder, som saa mange Gange i denne Industris lange Liv havde gjort sig gældende. Dersom der i 1891 havde eksisteret et Bryggerlav, havde der været god Grund til eftertrykkelig at indskærpe den Bestemmelse, som vi finder i Bryggernes Lavsskraa af 25. Januar 1592, nemlig, at den Brygger, der »bevilgede nogen af sine Lavsbrødres Kroersker fra ham med Gunst, Gave eller nogen Argelist«, skulde give Bøde de 2 første Gange og den tredje Gang miste sine Rettigheder.

Det kunde ogsaa næsten have været i 1891, men var i 1695, at Magistraten i en Skrivelse til Kongen om Bryggerlavets slette Forfatning skriver om de store Tab, Bryggerne led ved at maatte give paa Borg, foruden at de maatte give hver tiende eller tyvende Tønde gratis samt en betydelig Rabat. Desuden maatte Bryggerne give Kroholderne Foræringer og laane dem Heste og Vogne, og naar de indkrævede deres Tilgodehavende, gik Kunderne til andre Bryggere o. s. v.

Inden Aarsagerne til disse uheldige Forhold nærmere udredes, vil det være af Interesse at betragte hvert for sig af de Bryggerier, som ved Sammenslutningen skabte den store Virksomhed, som den 9. Februar 1916 kan fejre 25 Aars Dagen for sin Tilblivelse. Disse Bryggerier var:

Kongens Bryghus,
Tvedes Bryggeri,
Bryggeriet i Rahbeks Allé,
Marstrands Bryggerier
(Aldersro og Bryggeriet paa Vodroffsvej),
Bryggeriet Rabeshave,
Bryggeriet Svanholm,
Bryggeriet Kastrup,
Ny Bryghus,
Frederiksberg Bryggeri,
Bryggeriet Ravnsborg,
Bryggeriet Alliance.

Senere optoges i Sammenslutningen:

Tuborgs Fabrikker,
Bryggeriet Trekroner.

KONGENS BRYGHUS*)

Det ældste af disse Bryggerier og tillige det ældste eksisterende Bryggeri her i Landet er Kongens Bryghus. I en Inventarieliste fra 1454 fra Københavns Slot findes bl. a. opført: »I Bryggerhuset: 4 Ølkar, 1 Bryggerpande og 1 Urtkedel, 1 Skippund Humle og 1 Fad med engelske »pyle oc thene«.«

Vi ved imidlertid intet særligt om Kongens Bryghus i de følgende 100 Aar førend i 1540, da Statholderne Anders Billde og Joachim Bech skriver til Kongen: »Ligeledes give vi ogsaa Eders kgl. Majestæt ydmygeligen tilkende, at der udi Søndags Aftes næst forleden var kommen Ildløs udi Eders Naades Bryggergaard her udi Byen ved Østerport, og blev det store Bryggerhus fuldstændig afbrændt, og derudi fire eller fem Læster Byg og Malt; dog blev reddet Bryggerpanden med Ølkar og Andet, som var udi Huset. Og har Peder Godske laant og købt Tømmer her i Byen og har Tømmermænd og lader hugge paa et Hus, at sætte udi samme Sted, og agter at gøre det færdig inden tre Ugers Tid«.

*) Jeg er Hr. Hovedkasserer H. Chr. Johnstrup megen Tak skyldig for den Hjælp, han har ydet mig ved Affattelsen af dette Afsnit, dels ved mundtlige Oplysninger og dels ved de fortrinlige Oplysninger, jeg har faaet af hans Bog: Meddelelser om Kongens Bryghus og Bryggerlavet 1443—1890).

Det Øl, der bryggedes her, har sikkert kun været »dansk« Øl, et alkoholfattigt, tyndt Øl, til Krydring af hvilket Humlen antagelig i det tolvte Aarhundrede har afløst de tidligere benyttede Krydderier, særlig Pors, Enebær, Ingefær, Røllike og Malurt. Kun Pors og til dels Ingefær og Enebær holdt i længere Tid sin Plads ved Siden af og sammen med Humlen.*)

Foruden det lette danske Øl forbrugtes der imidlertid her i Landet store Mængder af det kraftigere tyske Øl, af hvilket der gaves en Mængde Sorter: Rostocker, Hamburger, Stade, Eimbecker, Broihan, Boitzenburger, Stralsunder (»Sundisk«), Brunswiger Mumme og mange andre.**)

Særlig ekstraktrige og stærke var Brunswiger Mumme og Preussing (»Pryssing«). Broihan rostes almindeligt for sin gode Smag og som et udmærket Middel mod Sten- og Blærelidelser, en Egenskab, det havde tilfælles med Øllet fra Goslar, »Gose«, der ogsaa var særlig at anbefale gifte Mandfolk. Dette sidstnævnte Øl maa særlig have vundet Christian III's Smag, idet han i et af sine første Regeringsaar anlagde et Gosebryggeri ved Vandkunsten — hvorefter Gaasegade har beholdt sit Navn — hvilket Bryggeri skulde levere Gose eller »Gaas« til den kongelige Hofholdning. Bryggeriet har imidlertid kun haft en kort Levetid, idet Ejendommen i et Brev af 9. Februar 1574 omtales som »den Gaard og Vaaning, som Gaasebryggeren tilforn udi boede«.

Dersom Folk ellers vilde have tysk Øl, maatte dette indføres, og da det i og for sig var dyrere end det danske og desuden overalt var belagt med en høj Told, blev det aldrig en Drik for Menigmand. Paa Grund af det danske Øls ringe Kvalitet i Forhold til det tyske var dog Indførslen af dette sidste meget betydelig og antog efterhaanden et saadant Omfang, at Christian IV

*) Vi har Bevis for, at Pors ialfald har været benyttet til Øl omkring Aar 200. I to Bronzekedler, der hører til Juellingefundet (1909 , findes i Bunden en indtørret, sort Masse. Ved Undersøgelse af denne fandt Professor Bille Gram, at den indeholdt Rester af Byg, Tranebær (Tyttebær?), Aksene af Pors og Gærceller. Paa Grund heraf og af andre Forhold er det sikkert, at her foreligger en indtørret og delvis humificeret Drik, der nærmest kan betegnes som en Blanding af Øl og Frugtvin krydret med Pors.

**) I en Bog, der udkom i 3 Udgaver i Aarene 1573—1614: »Fünff Bücher, Von der Göttlichen und Edlen Gabe, der Philosophischen hochthewren und wunderbaren Kunst, Bier zu brawen etc.« af den senere pavelige Pfalzgreve Dr. Heinrich Knaust, findes opregnet næsten 150 tyske Ølsorter, hvis forskellige Indflydelse paa Maven og hele Befindendet Forfatteren omhyggelig har prøvet paa sin egen Person.

den 16. Marts 1621 forbød al saadan Indførsel med Undtagelse af Pryssing, dels af Hensyn til Borgernes Pengepung, dels for at ophjælpe den danske Ølindustri. Da baade den første Virkning (som det fremgaar af et kongeligt Brev af 27. August 1621) og den sidste udeblev, idet det danske Øl ganske blev fortrængt af Vin, oprettedes efter Forhandling mellem Kongen og Magistraten Københavns Bryggerlav i 1622, idet Retten til at brygge Øl indskrænkedes til visse Gaarde i Byen, som havde godt Vand, og som iøvrigt egnede sig til saadan Haandtering. Der havde allerede eksisteret et Bryggerlav under Christian II, men dette var ophævet af Frederik I, igen indført af Christian III og atter ophævet 1613 af Christian IV. Det i 1622 oprettede Lav faar nye Lavsartikler i 1675 (hvorved »Læbæltet« oprettedes, idet det forbydes at brygge Øl i 2 Miles Omkreds udenfor København) og igen i 1687, hvorved bl. a. bestemmes, at ingen kan blive Brygger uden at eje mindst 2000 Slettedaler. Der fastsættes Regler for Bryggekarrenes Størrelse, og det bestemmes nærmere, hvilket Øl der maa brygges.

En Foranstaltning, der kom til at spille en meget stor Rolle for Ølindustriens Udvikling, var Indførelsen af den saakaldte »Omgangsbrygning« eller »Ligning«, der indførtes ved Lavsreglerne af 25. Marts 1687. Det bestemtes i disse, at hele Brygningen ordnedes fra Lavshuset, saaledes at alle Bryggere kom til at brygge lige meget, og der indførtes samtidig Vragere, som skulde undersøge, om Øllet var af en saadan Beskaffenhed, at det kunde sælges.

Omgangsbrygningen var meget uheldig for Industriens Udvikling, da Bevidstheden om, at man fik solgt, hvad man kunde brygge, uden Hensyn til Øllets Kvalitet, selvfølgelig kvalte hele den Lyst til Forbedringer, som en fri Konkurrence ellers fremkalder. Da derhos de fremmede Ølsorter, paa hvis Brygning her i Byen der var givet mange Privilegier, ikke var underkastet Omgangsbrygningens Regler, fra hvilken Lavsbrødrene iøvrigt stadig søgte at snyde sig paa alle mulige Maader, var der megen indbyrdes Uro indenfor Lavet, hvilket bl. a. frem-

gaar af følgende Uddrag af en Skrivelse af 23. Februar 1689 fra Kongen til Københavns Magistrat:

„. . . . . at j eders flitid giører/ dennem indbyrdes om deris tvistigheder paa beste maader og j almindelighed at foreene/ at vj eengang for desslige mangfoldige supplicationer og fast daglig ofverløb kand vorde forskaanede".

For at raade Bod herpaa ophævedes Omgangsbrygningen igen ved en kongelig Forordning af 21. Januar 1690, der bl. a. indeholdt følgende Bestemmelser: Omgangsbrygningen ophæves, Mæskekarrets Størrelse frigives, Vragere afskaffes, Cavent (det tynde Efterøl) maa ikke sælges men skal gives til de Fattige, alle fremmede Ølsorter maa frit brygges, Foræringer maa ikke gives til Kroholdere, og Forpagteren af Kongens Bryghus maa ikke sælge til Videreforhandling.

Paa den af Lavstvangen og andre stadig virkende Tvangsregler hæmmede Bryggerstand havde denne Ophævelse af Omgangsbrygningen ikke de tilsigtede gavnlige Virkninger, hvad vi kan se af de i de følgende Aar fra Bryggerlavet fremkomne Klager og de Skrivelser, der i den Anledning veksles mellem Kongen og Magistraten.

Efterhaanden har øjensynlig den Uduelighed, som disse Forhold opelskede hos saa mange af Lavets Medlemmer, bredt sig saa meget, at den har haft tilstrækkelig Kraft til at gøre sig gældende, og Trykket af denne bliver tilsidst saa stærkt, at Omgangsbrygningen igen bliver indført ved nye Lavsregler af 12. Marts 1723. Hvor famlende Regeringens Bestræbelser var for at skaffe bedre Tilstande paa Bryggeriindustriens som forøvrigt paa hele Haandværkets og Industriens Omraade fremgaar tilstrækkelig tydeligt deraf, at Omgangsbrygningen igen afskaffes 4 Maaneder senere ved Forordning af 28. Juli 1723.

Allerede 50 Aar tidligere havde den svenske Gesandt Leijonkloo i en af sine Indberetninger til den svenske Regering skrevet: »Al Uorden her kommer af, at man ikke først overlægger en Ting nøje, før man iværksætter den, og jeg tror neppe, at der er noget Kongerige eller nogen Republik i Verden, hvor der gøres saa mange Edikter som her, og som mindre overholdes«.

I 1716 havde Lavet klaget over „den ſtore disorden/ ſom lauget io meere og meere daglig ſig ſelv underkaſter/ ſærdeelis med forœringer til højtiderne ſamt tiende tønders givelße/ ſom ved een ulovlig vedtegt imod kongelig allernaadigſte bogſtaver er kommen ſaa vidt/ at kroerſkerne fordrer det ſom een rettighed og brøggerne af frøgt for at miſte kroerſkerne ſvekkis og kroerſkerne tiltager og florerer . . . . Bønfaldes derfor allerydmygſt til den høygunſtige magiſtrat/ ſom neſt Gud og kongen er dette betrængte laugs forſvar/ ſamme ſig vilde/ andtage og forhielpe til diße byrders lettelſe".

Magistraten foreslaar da, at man skal blive enige om ikke at give mere end hver 20nde Tønde til Kroholderne, og at Overtrædelse heraf skal straffes med Udelukkelse fra Ret til Brygning, første Gang i 3 Maaneder, anden Gang i 6 Maaneder og tredje Gang for bestandig, og herpaa underskriver samtlige Lavets 100 Medlemmer i Oktober 1716. Kun een er saa forsigtig at skrive: „Dette er mig foreviiſt/ og ſkal ieg vide mig derefter at rette/ ſaalenge ſom laugsbrøderne det holder/ hvilket ieg ønſker maa continuere".

Denne Overenskomst fik kongelig Konfirmation den 8. Oktober 1725.

Da intet imidlertid kunde hjælpe til at forhindre de stadig tilbagevendende Klager, nedsattes en Kommission for at undersøge Lavets slette Forhold. Denne Kommissions Betænkning resulterede i en Forordning af 28. December 1739, hvorved Ligningen og Vragningen igen indførtes, og saavel Bryggergaardenes Antal som Mængden af det bryggede Øl fastsattes.

Kongens Bryghus havde i det Tidsrum, vi her har betragtet, været adskillige Omskiftelser underkastet. Af en kongelig Skrivelse af 15. Februar 1578 fremgaar det, at Bryghuset paa denne Tid har ligget i Slottets umiddelbare Nærhed paa Slotsholmen, idet det i denne Skrivelse hedder, at ingen Borgerfolk skal stedes op paa Slottet at købe Mask, som hidtil sket er, men hvad Mask og Klid Hs. Maj. ikke behøver at bruge, maa Lensmanden sælge og lade føre i Byen, Kongen til Bedste. Af Lønningslister ses det endvidere, at det har været drevet for Kongens Regning.

Bryghuset blev delvis ødelagt ved en Ildsvaade den 8. Januar 1603, men først den 6. Maj 1606 sluttes der Kontrakt om Opførelsen af et nyt Bryghus, der blev færdigt 1607. Det maa ikke have været tilfredsstillende, idet den Rondel eller Skanse, som var beliggende paa det sydvestlige Hjørne af Slotsholmen, i 1619—20 indrettedes til Bryggers. Som saadant tjente Bygningen derpaa i 148 Aar lige til 1767, men den staar endnu i alt væsentlig i sin daværende Skikkelse paa Hjørnet af Christiansgade og Frederiksholms Kanal med sine 2 Hovedetager og det kolossale Tag, som rummer 5 Loftsetager. At det gamle Bryghus vedblivende blev benyttet ved Siden af det ny, fremgaar af et Brev af 24. Februar 1621 fra Christian IV til Chr. Friis, hvori gives Befaling til: „Y begge bryggerſs uyll med fliid briggiſs".

At det stadig blev drevet for Kongens Regning, fremgaar af de endnu bevarede Regnskaber fra 1620 og de følgende Aar. Om den første Brygning i »Kong. Mayst. det stoere Brøggers«, der fandt Sted den 20. December 1620, hedder det i Bryggerijournalen:

„Denn 1 Brøggning.
Denn 20 decembris.
Jeg Karſtenn Brygger*) annamit 13 pund Malt — 65 Skipper Homlle dertill at Brøge 5 Tønnder af pundet leveritt til Anders Lauridzenn Skriffuer/ ſom var vdj hollanſke fade huer paa — 5½ fierings".

Foruden det Øl, der leveredes til Kongens Kælder og til Flaaden, bryggedes ogsaa Øl til Salg, og allerede det andet Bryg, den 29. December, „bleff Solt till Borgerne i Byen".

Masken er for den største Dels Vedkommende leveret til Kongens Ladegaard „till Koning Mayſts Kiør och Suiner ſamt till ſmaa Kueget i hauffuen" (Rosenborg Have). Ved særlige højtidelige Lejligheder, f. Eks. ved Festlighederne i Anledning af den lille Prins' Ligbegængelse, maa Bryghuset selv tage Svin paa Sti og fede dem.

*) hans Navn var Karsten Lüders

Bærmen solgtes til Brændevinsbrænderne.

Angaaende de i Journalen nævnte Vægte og Maal gælder det, at paa Sjælland var 1 Pund Malt 4 Tønder, og 1 Tønde Øl var 120 Potter. En Skæppe Humle indtog paa Kongens Bryghus en Særstilling, thi: „1 Skippund Humle skal holde 80 skepper mens paa Kongl. Mayt. store Bryggerhuus beregnes udi 1 Skippund Homble 84 Sæll. skepp. och 1 sællands Skeppe Homble skal veige 4 Skaalpund".

1 Skippund var 20 Lispund, og 1 Lispund var 16 Skaalpund. 1 Læst Øl var 12 Tønder.

Af Regnskabet fra 1627 fremgaar, at man lavede 3 Slags Øl, idet der i dette Aar er „soldt och tillforhandlet adtschillige Kiøbenhauffns Indbyggere sampt adtschillige frembde Folch Thj Lester en Thønde Øll/ femb Tønder aff pundet Thønden threj slette daller thou schilling/ halfftredie Lester firre Tdr. Øll/ sex tøndher aff pundet/ thi slette mark thou β. Thou Lester thøndt Efter Øll/ Thønden en slet daller 2 β."

1628 brygges ogsaa 4 Tønders Øl og „Schibsøll 12 Thønder aff Pundet", senere skelnes mellem 3 Sorter: Vinkælder-, Skibskælder- og Skibs-Øl.

Naar man gaar ud fra, at man paa den Tid fik et betydeligt mindre Udbytte af Maltet end nutildags, kan man skønne, at disse 3 Ølsorter har været indbryggede med ca. 20, ca. 15 og ca. 6 % Ekstrakt og meget humlestærke.

Maskinerne paa Bryghuset var Hestemøllen og nogle Pumper, og der blev holdt nøje Regnskab med, hvormeget „Kiøchennfitt, Talligh och gammel Smør", der udleveredes fra det kongelige Køkken til „att smørge Møllen och Pomper".

I 1628 og i nogle Aar derefter har der ogsaa været et kongeligt Bryghus paa Hørsholm, hvor der dog kun bryggedes »Bryhaen«.

Efter at der i November 1632 havde været Ild i Bryghuset, og Bødkerværkstedet var brændt den 19. Februar 1647, blev Bryghuset Natten mellem den 10. og 11. Februar 1659 udsat for et Stormangreb af Svenskerne, som tilbagesloges.

I 1687 bortforpagtedes Bryghuset til en Privatmand, Peter Klovman. Han fik visse Begunstigelser og havde Eneret til at

levere Øl til den kongelige Hofholdning, Kastellet og Flaaden. Der indkommer imidlertid snart Klager over ham fra Bryggerlavet, særlig fordi han undersælger de andre Bryggere og giver Kredit, hvilket ikke var tilladt. Klagerne vedblev, indtil det i 1701 blev ham forbudt at handle med Øltappere og Kroholdere overhovedet, samtidig med at han skulde indskrænke sit Salg til Private til Hvidtøl, medens han stadig skal levere brunt Øl til Kongen og Flaaden.

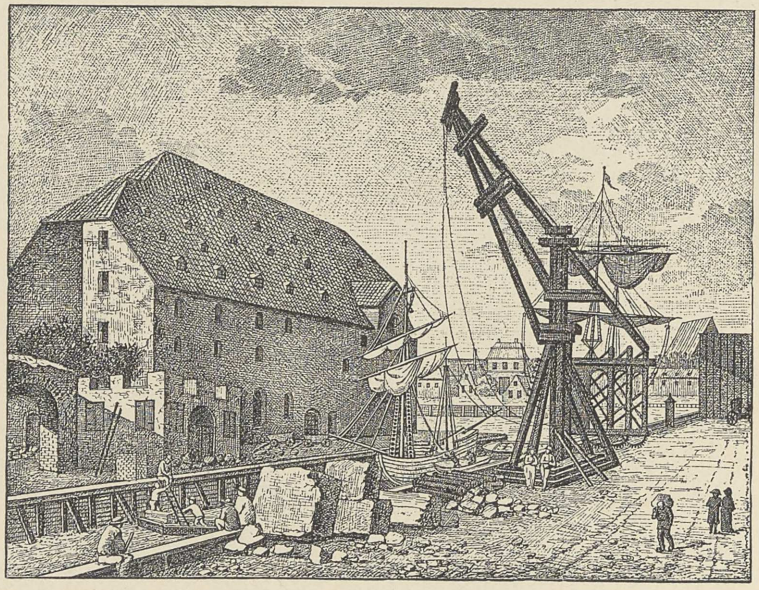

Det gamle Kongens Bryghus paa Slotsholmen,
set fra Frederiksholms Kanal.

Da imidlertid disse Forbud og Regler ligesaa lidt afholdt Peter Klovman som hans Efterfølger Joris Klovman fra at handle med Kroholdere, hvilket naturligvis foraarsagede idelige Klager fra Bryggerlavet, blev Forpagtningen frataget Klovman og overdraget til Bryggerlavet, som derefter drev det for alle Lavets Interessenters fælles Regning, indtil Lavet ophævedes 1805.

Der skulde for Forpagtningen af Lavet svares til Kongens Kasse en aarlig Afgift af 3000 Rigsdaler, og til Afholdelse af

de med Overtagelsen forbundne Udgifter skulde hvert af Lavets Medlemmer indskyde 200 Rigsdaler.

Den 2. Januar 1740 sluttede Bryghuset Kontrakt med „det høilovlige Søetatens Generalkommissariats høie Herrer Deputerede" om Levering af Øl fra Bryghuset til Flaaden, ved hvilken det bl. a. paalagdes Lavet, at der „udi freedelige Tider ved hver Paaske holdes udi Beredskab paa Brøghuset 8000 Tdr. Malt". Priserne fastsattes i Forhold til Kornpriserne, og med nogle Forandringer bestaar denne Kontrakt om Levering af Skibsøl den Dag i Dag.

I den resterende Del af Bryggerlavets Tid synes Stridighederne indenfor Lavet selv væsentlig at være traadt i Baggrunden for Stridigheder udadtil. Særlig haardt angribes Lavet stadig af Brændevinsbrænderne, for hvem det allerede den Gang synes at være gaaet op, hvad Brygger J. C. Jacobsen 100 Aar senere udtalte om Øllet som den bedste Bekæmper af Brændevinsdrikningen. De indgav Klager over Gærens Dyrhed og forsøgte stadig at skaffe Beviser for, at Bryggerne leverede Undermaal til den kongelige Maltmølle, hvor de skulde have Maltet, nøjagtig 14 Tønder til hvert Bryg, malet. Øltapperne klagede over Omgangsbrygningen, der var Skyld i Øllets daarlige Kvalitet og vanskeliggjorde rettidig Levering. Bagerne klagede over Gæren og de forskellige andre Haandværkslav over Kvaliteten og Prisen.

Resultatet af alle disse Klager var Nedsættelsen af en Kommission, hvis Undersøgelser førte til Forordningen af 13. Juli 1755, der foruden at fastsætte nærmere Regler for den 1739 genindførte Omgangsbrygning tillige fastsatte faste Priser for Øllet uden Hensyn til Raastoffernes Pris. Endvidere bestemtes det, at Bryggersvendene skulde være edfæstede af Magistraten og forpligtede til at angive Bryggerne, dersom disse foretog sig noget, der stred mod Lavsreglerne, samt at Raastofferne og Øllet skulde vrages af særlige Vragere, hovedsagelig Øltappere og Brændevinsbrændere. Bryggerne reagerede selvfølgelig stærkt overfor disse Bestemmelser paa den Maade, det i de Tider kunde ske, nemlig ved at sende den ene Klage og Ansøgning

efter den anden, nogle af disse meget udførlige, til Kongen. Da disse Klager ikke hjalp, søgte man øjensynlig saavidt mulig at hjælpe sig selv ved at brygge mere Øl af hver 14 Tønder Malt end tilladt — for hvilken Forseelse en Brygger i 1761 idømtes en Mulkt af 2874 Rigsdaler 2 Mark — ved at unddrage sig Vragningen og lignende. Kun paa et Punkt opnaaede Bryggerne en Indrømmelse, idet Ølpriserne i 1757 forhøjedes paa Grund af de stigende Kornpriser. Anmodninger om Tilladelse til Prisforhøjelser eller Vedvaren af den tidligere Forhøjelse, der stadig gives for et Aar ad Gangen, gentages og bevilges derpaa i de følgende Aar næsten aarligt.

Foruden de Vanskeligheder, som de snærende Lavsbaand og de stadig skiftende Forordninger med deres smaalige Bestemmelser lagde i Vejen for en sund Udvikling af Bryggerivirksomheden, rejste der sig ogsaa andre Vanskeligheder, dels ved den aftagende Købeevne, der i 1771 viste sin foreløbig sidste Virkning ved det overordentlig store Antal Falliter, særlig blandt Bryggerne, dels ved, at det ofte var vanskeligt at fremskaffe de fornødne Raavarer.

Saaledes skriver »Det Westindiske og Guineiske Rente-Kammer« i Maj 1767 til Københavns Magistrat, „at Oldermanden for Brøgger Lauget har gjort Anſ. om Forbud at inted Byg af Sælland maatte bortføres uden til Khaun mod det forraadne i ſidſte Flds-Waade er fortæret; Men da i Sælland haves adſk. forraade af Byg, det og er at forvente at adſk. Accordter er ſlutted, ſaa holdes det betænkelig ſaadant et Twangs Middel at paalægge; Men der imod i fald Brøggerne dermed kunde være tient, vil Kammeret giøre Foreſtilling at Lauget fra fremede Stæder Toldfrie maatte indføre 3000 Td. Byg eller Malt; Som begieres Lauget maatte bekiendtgiøres, og Svar derpaa erholdes med førſte."

Samme Dag skriver dog Kammeret, „at heraf Landet*) i 6 Uger ej enten til andre Indenlandſke Provincier eller til fremede Stæder maae udføres noged Byg eller Malt."

Den 1. Juni 1767 kommer yderligere Skrivelse fra samme Rentekammer, „at Brøgger-Lauget maatte tilkiendegives at ſee ſig inden

*) d. v. s. Sjælland.

8te Døgn tilkiøbt saa meeged Byg og Malt i Callundborg, som de eragte fornøden og med Sælgerne kunde blive Eenig om, efterdi de Skibe som derfra til Norge med Korn Vahre ere destinerede for at hiembringe Fiske Vahre ikke længere kand opholdes."

Lignende Vanskeligheder viste sig igen senere, saaledes at Lavet i Marts 1771 maa anmode om Tilladelse til at indføre 8000 Tønder Byg eller Malt fra fremmede Steder mod Erlæggelse af indenrigs Told, da intet kan skaffes her, og der bevilges da Indførsel af de 8000 Tønder mod en Told af 15 Skilling pr. Tønde.

Ejendommeligt er det at se, at det Spørgsmaal om Overmaal paa Øltønder, der over 100 Aar senere kom til at spille saa stor en Rolle, ogsaa var fremme paa denne Tid. Saaledes skriver Lavet i Juli 1771 til Magistraten, at Justermesteren ikke vil justere Tønder, der holder mere end 136 Potter, men „da Tønderne ved Brugen udvide sig, og Kroholderne finder deres Erstatning for Bærmen af de 2 a 3 Potter, som Forordning af 1/5 1683 tillader . . . .", saa søges Tilladelse til fortsat saadan Justering, hvilket ogsaa bevilgedes.

Imidlertid var det gamle Bryghus Natten mellem den 7. og 8. Maj 1767 bleven hærget af en voldsom Ildebrand, og Lavet søgte nu om Tilladelse til at genopføre Bryggeriet andetsteds. Tilladelsen blev givet ved kongelig Resolution af 6. Januar 1768, ved hvilken Staten skænkede Bryggerlavet den Grund, hvorpaa Kongens Bryghus endnu ligger, som det fremgaar af følgende under 8. Juli 1768 af Søetatens Kommissariat udstedte og under 7. Januar 1771 tinglæste Skøde:

„Vi underskrevne Hans Kongl. Majst's Deputerede udi Søe-Etatens-General-Commissariat giøre vitterligt: At som Hans Majst, har allernaadigst tilladt ved Resolution af 6. Januarii sidstleden, at den Plads, som ligger ved Blaaetaarn, og hvor det Færøeske Pakhuus hidindtil har staaet, maa skjenkes og skjødes Bryggerlauget her i Staden, for derpaa at lade bygge et Bryggerhuus og indrette Maltgjøreri; og vi til den

Ende efter allernaadigst approberet Forening af 18. November forr. Aar, haver afhandlet Landetaten den Plads, hvor det Færøeske Pakhuus stoed*), hvilken og den 15de Junii næstefter til de paa Søetatens Vegne Committerede Hr. Captain-Lieutn. Thura og Inventarieskriver Due af Hr. Ingenieur Capt. de Feignet med et derover forfatted Grund Ritz er bleven overleveret; saa skjenke, skjøde og afhænde vi hermed paa Søe-Etatens Vegne ovenmeldte allernaadigst bevilgede Plads, beliggende imellem Blaaetaarn, Land-Etatens Material Gaard og Søen, dog at 10 Alen derfra afgaar til en Gade imellem denne Plads og Material Gaarden, med fuldkommen Hjemmel frie for al Til- og Paatale i nogen Maade, Bryggerlauget her i Staden til en fast og uryggelig Eyendom for dem og Efterkommere til Evig Tid, og lade tillige herved følge en Tegning over den gandske Plads, samt det fra Land Etaten over det Færøeske Pakhuuses Tomt os leverede Grund Ritz. Derimod skal Bryggerlauget være forpligted til paa deris egen Bekostning at lade opbygge paa denne Plads og stedse vedligeholde et Bryggerhuus og Maltgiøreri, og det saa forsvarligt, at Lauget alle Tider kan være i Stand til at skaffe og levere alt det Øl og alle de Sorter, som til det Kongel. Huuses Hofholdninger, Flaaden og alle andre efter deris med Søetaten oprettede Contracter maatte æskes og behøves; saa vel som være forbunden til at holde Bulværket til Søen vedlige, saavidt det nye Bryggerhuus strækker sig, og derimod være berettiget at oppebære Bulværks Penge efter Havne Forordningen af de Skibe, som der maatte anlægge; og endelig at gotgiøre Bekostningen paa at flytte Broen over Afløbsrenden ved Blaae-Taarn hen til den nye Gade, som bliver anlagt imellem det nye Bryggerhus og forbemeldte Material Gaard.

Til ydermeere Bekræftelse have Vi dette Skiøde egenhændig underskrevet og med General-Commissariatets Signet forseglet."

Datum Kiøbenhavn udi Søe-Etatens-General-Commissariat
den 8de Julij A° 1768.

D. Laurvig. Gabell. J. G. Moltke. Wium. Top.
(L. S.)

Lund cst.«

*) Pladsen havde tidligere været Kalkbrænderi, idet der ved det 18. Aarhundredes Begyndelse stod 2 Kalkovne, hvortil efter Branden 1728 kom en ny. Ialfald denne ny Ovn flyttedes 2 Aar senere ud til »Baadsmandens Skanse ved Stranden udenfor Østerport«, altsaa vor Tids »Kalkbrænderi«.

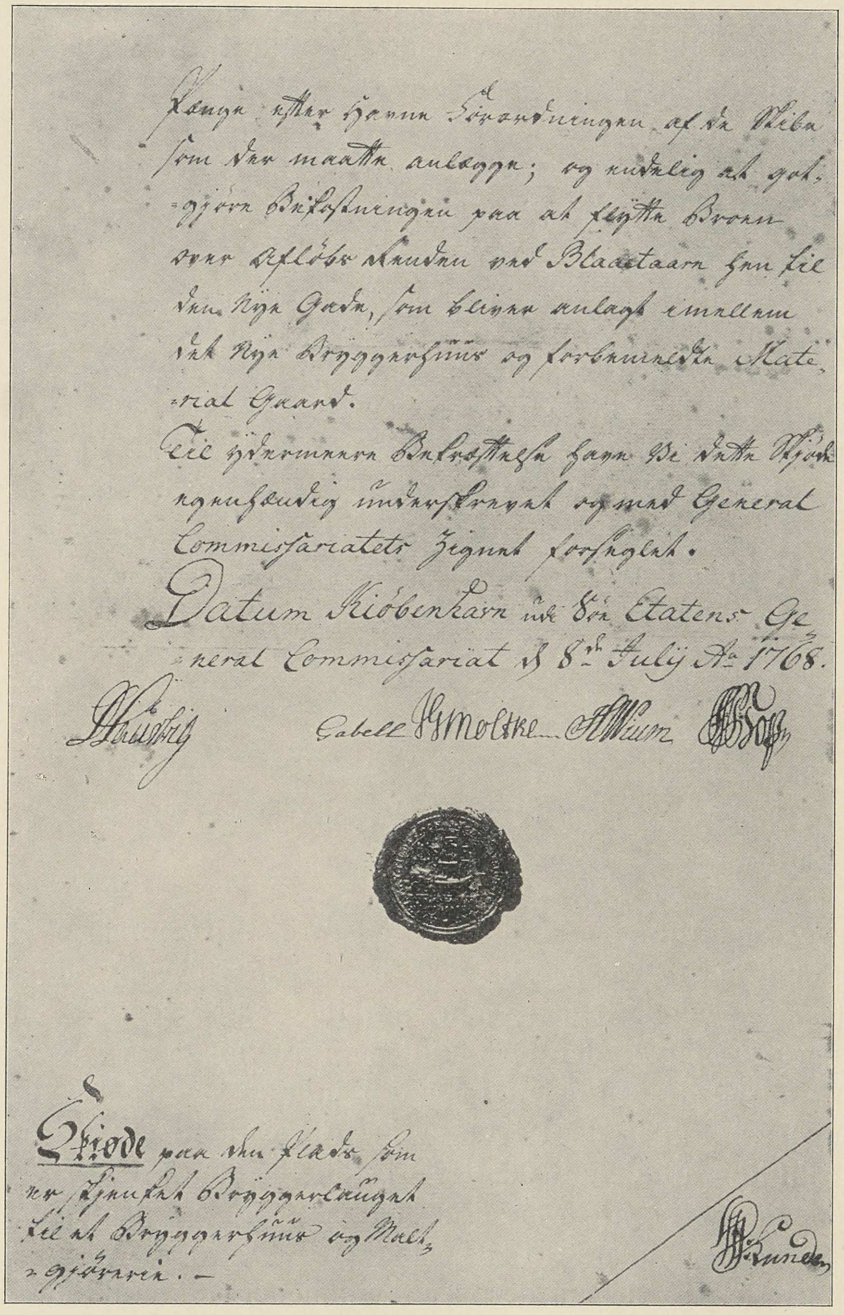

Facsimile af Slutningen af Skøde fra Søetatens Generalkommissariat til Bryggerlavet.

Planerne var imidlertid bleven udarbejdede, saaledes at Bryggerlavet allerede den 26. September kunde udbyde Husets Opførelse til Licitation, og den 28. Oktober 1768 sluttedes da Kontrakt med Hof Byg Inspecteur JOHAN CHRISTIAN CONRADY om Bryggeriets Opførelse for en Sum af 40000 Rigsdaler kurant (ved Licitationen havde den bl. a. fra Anlæggelsen af Kronprinsensgade bekendte Tømrermester BØYE JUNGE været lavestbydende med 40900 Rigsdaler „ſamt lovede at give til de fattige, naar det blev ham Approberet, 4 Rdlr.“). Conrady havde selv udarbejdet Overslaget, der lød paa 37363 Rigsdaler 5 Mark foruden Told af Materialierne, for hvilke Kongen iøvrigt ved Resolution af 5. April havde forundt Toldfrihed. I Licitationen er kun indbefattet Murer-, Tømrer- og Smedearbejdet, og hertil er altsaa yderligere kommet ret betydelige Beløb til Brygkedler, Fustager og andet Inventar.

1769 har maaske en Del af Bygningen været færdig, idet der paa Forsatsbladet i Bryggerijournalen staar:

Notta.

1769 til Miikelj flotte Tid, kom Jeg til Brøg Huuſet.

1771 den 24. January brøged Jeg førſte gang I den Brøger Huus over vandet.

Bryggeriet var et for de Tider overordentlig storslaaet Anlæg med den 77 Alen lange og 25 Fod brede Hovedbygning med 5 Etager foruden Kælder, som indrettedes til Lagerrum for Øl. I Stueetagen, hvor der paa Midten af Bygningen var Gennemgang, indrettedes Bryggeriet med 2 indmurede Kedler til Kulfyring og 5 Køller samt i de øvrige Etager Malt- og Kornlofter. I Tilslutning til denne fandtes en Sidebygning, der var ca. 60 Alen lang og 17 Alen bred og ligesaa høj som Hovedbygningen. I dennes underste Etage fandtes Bødkerværksted og Stald til 8 Heste. I Etagen derover Lejligheder for Fuldmægtigen, Forvalteren og Bryggersvenden samt Kontor- og Bestyrelsesværelse og i de øvrige Etager Malt- og Kornlofter. Begge disse

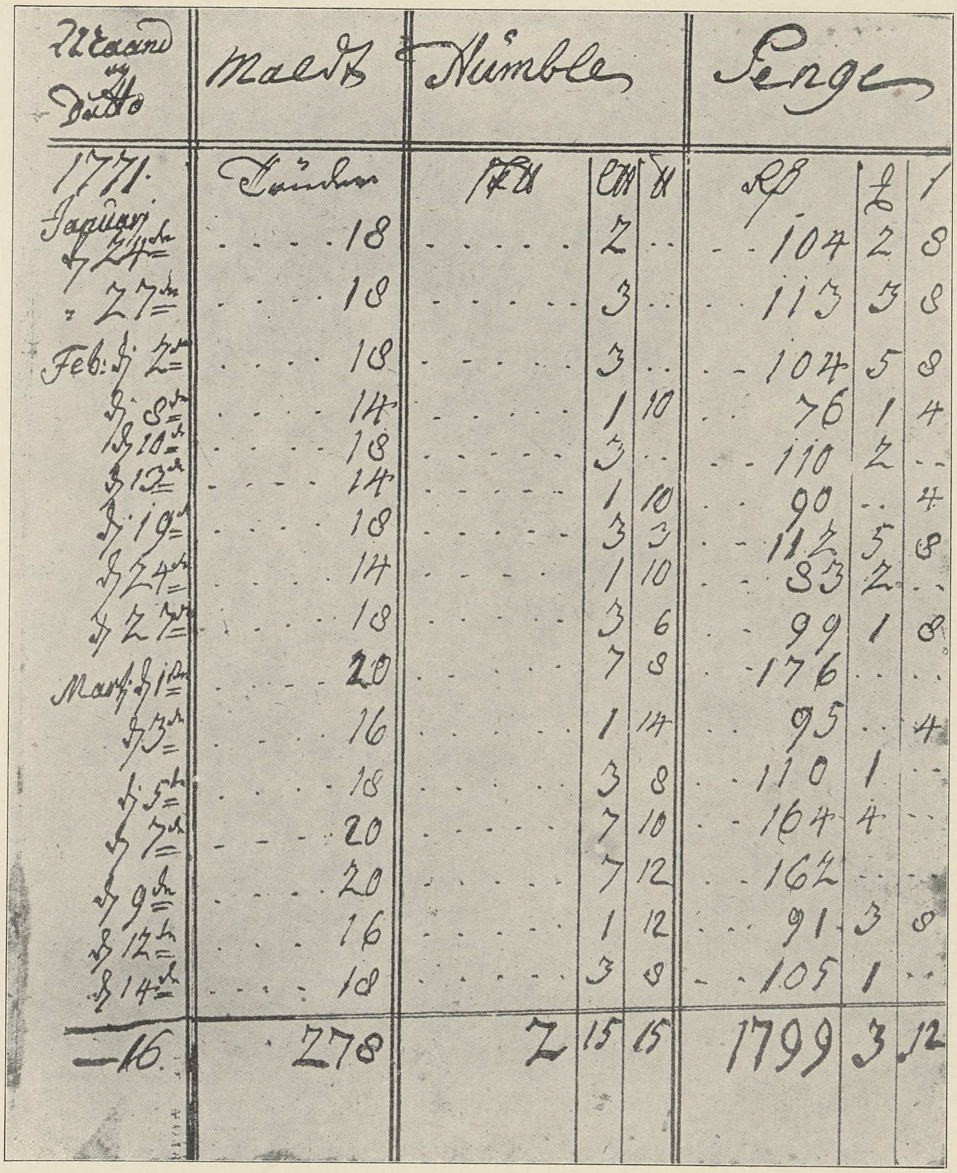

Maand og Datto	Maldt	Humble			Penge		
1771.	Tønder	Ltt	Ctt	℔	Rß	£	ß
Januari d. 24de	18		2	..	104	2	8
" 27de	18		3	..	113	3	8
Feb: d. 2de	18		3	..	104	5	8
d. 8de	14		1	10	76	1	4
d. 10de	18		3	..	110	2	..
d. 13de	14		1	10	90	..	4
d. 19de	18		3	3	112	5	8
d. 24de	14		1	10	83	2	..
d. 27de	18		3	6	99	1	8
Mart: d. 1ste	20		7	8	176	..	..
d. 3de	16		1	14	95	..	4
d. 5de	18		3	8	110	1	..
d. 7de	20		7	10	164	4	..
d. 9de	20		7	12	162	..	..
d. 12de	16		1	12	91	3	8
d. 14de	18		3	8	105	1	..
16.	278	2	15	15	1799	3	12

Første Side af den ældste Bryggerijournal.

Bygninger er endnu bevarede, men deres Anvendelse er i Tidernes Løb undergaaet forskellige Forandringer.

Bryggerlavet nød da ogsaa den store Ære, at Bryghuset straks ved Indvielsen blev besøgt af CHRISTIAN VII, Dronning CAROLINE MATHILDE og STRUENSEE.

I Modsætning til det meste af det Øl, der iøvrigt bryggedes rundt om i Byen, fik Øllet fra Kongens Bryghus hurtig et godt Omdømme hos Publikum, og som en Følge deraf og fordi det stadig skulde levere Øl til Hoffet og Flaaden, blev det allerede i 1778 nødvendigt at udvide saavel Maltgøreriet — idet der blev indrettet en ny Kølle til Hvidmalt — som Bryggeriet og Lagerlokalerne, hvorfor der blev opført en ny Bygning, paa hvilken der holdtes Rejsegilde 29. August 1778. Den var delt med en Port paa Midten, og i den ene Ende blev indrettet Bryggeri, i den anden Lagerrum, hvilke sidste endnu findes bevarede. Ligeledes maa omtrent paa denne Tid Maltmøllen være opført. I denne blev alt det Malt malet, som Bryghuset brugte, en stor Begunstigelse paa denne Tid, da ellers alt Malt skulde formales paa Kongens Maltmølle. Hvor vanskelige Forholdene her har været, og hvor omhyggelig det har været paaset, at Bryggerne til hver Formaling leverede nøjagtig 14 Tønder Malt, fremgaar af, at Lavet i 1771 søger om og i 1772 faar Tilladelse til ved Møllen at have et Ekstraloft, hvorfra mulige Undermaal kan tages og Overmaal henlægges, dog ikke mere end 2 Skæpper.

Lavet har imidlertid stadig Stridigheder at bestaa. De indre Stridigheder er dog af underordnet Betydning, saaledes naar Lavet i 1773 klager til Magistraten over, at der er flere og flere af de Medlemmer, der har været over 20 Aar i Lavet, som unddrager sig den Pligt, de ifølge Forordning af 12. Marts 1723 har til at bære Lig, idet mange undskylder sig med, at de selv ikke ønsker at udbæres. Medlemmerne enes dog tilsidst om at søge kongelig Konfirmation paa en Overenskomst om „at lade deres liig bortbære af Studentere".

Dog gav ogsaa Omgangsbrygningen stadig Anledning til Vrøvl. Da saaledes i 1776 Brygger Kautrups Bryggeri i Strandstræde

er nedbrændt, og han har faaet Rettigheden overført til den af ham købte John Browns Gaard i Vingaardsstræde, ligger han i langvarig Kævl med Lavet for at faa Lov at brygge ekstra de Bryg, som han ikke har faaet brygget i Tiden fra 5. Maj 1776 til 18. Januar 1777.

Med Brændevinsbrænderne er der ustandselig Strid om »Paasæt« (Gær og Bærme), som dog faar en foreløbig Afslutning i 1778. I dette Aar nægtede Brændevinsbrænderne at modtage Paasæt og betale det med de befalede 4 Rigsdaler 3 Mark pr. Bryg af 14 Tønder Malt, men i November samme Aar foreligger kongelig Befaling, at dette skal ske overensstemmende med Forordning af 13. Juni 1755. Bryggerlavet har imidlertid i sin Klage til Magistraten ogsaa bedt denne efterse bestemte Sider i Brændevinsbrænderlavets Lavsprotokol, og hvad der her har været at finde fremgaar af Slutningen af nævnte Befaling:

„Og skal Brændeviinsbrænderlauget, for den af dem, uden Magistratens forviidende, foretagne u-lovlige Samling, ansees efter Forordningen af 1681 med 200 Lod Sølvs Bøder, og de udeblevne Interessentere befries for den dem af Oldermanden Kammer Raad Lihme dicterte Mulct 4 Mark; hvorhos Magistraten alvorligen have at tilholde fornævnte Kammer Raad Lihme, som til alt det passerede har været første Ophavs Mand, for Eftertiden ei at foretage sig slige u-lovligheder, saafremt han ikke vil vente efter Fortieneste at vorde ansеet."

Ogsaa Bagerlavet klager over, at det undertiden slet ingen Gær kan faa, og hvad der leveres er for lidt og daarligt. I 1782 maa Oldermanden i Tiden fra 13. Maj—8. Juli tre Gange opkaldes af Magistraten og tilsiges, at Lavet skal levere Gær til Berendt Moses Anricht „som haver Privilegium at Bage for den Jødiske Nation".

Stor Ulejlighed havde Lavet ogsaa af „Frie Brøggerne", idet der var stadig Strid om, hvorledes deres Privilegier skulde forstaas, navnlig om de er berettigede til at handle med Mellemhandlere og Brændevinsbrændere.

Alle disse Stridigheder fortsattes ustandselig i de følgende Aar, og en à to Gange aarlig indgaar Lavet til Magistraten med Ansøgningen om Tilladelse til Forhøjelse af Priserne. Et Forslag fra Stadens 32 Mænd i November 1785 om at udarbejde en Plan, hvorefter Takster for Bryggerlavet kan fastsættes, blev forkastet, men tilsidst blev Klagerne — eller maaske den Ulejlighed, de foraarsagede Magistrat og Kancelli — for mange, og i 1801 nedsattes en Kommission for at undersøge Lavets Forhold, med det Resultat, at Lavet ved kongelig Forordning af 30. August 1805 ophæves med Udgangen af 1805. Brygning blev nu en borgerlig Næring, der ikke var Lavstvang underkastet, men til hvis Udøvelse der blev udstedt personlig Bevilling mod Borgerskabs Løsning. De bestemte Takster og Vragningen ophævedes, men Øllet stilles under Politiets Opsyn som andre Spise- og Drikkevarer. Læbæltet vedblev at bestaa indtil 1. Februar 1851.

Som en Følge af Lavets Ophævelse dannede dets 100 Medlemmer et Interessentskab paa Grundlag af Bryggerlavets Konvention af 1759, indtil der i 1808 vedtoges en ny Konvention mellem Interessenterne i »*Bryghuset ved Langebro*«.

Krigsaarene skaffede naturligvis Kongens Bryghus de samme Vanskeligheder, som føltes af alle andre Virksomheder. I April 1808 maa man indgaa med allerunderdanigst Promemoria til »Det Kgl. Westindiske, Guineiske Rente og General Toldkammer« om at skaffe Skibslejlighed for Humle fra Kiel, da man ellers ikke kan brygge. En Henvendelse til Provideringskommissionen om Byg besvares i Marts 1809 saaledes, at Kommissionen vil skaffe enhver af Bryggerne mindst 100 Tønder Byg, naar de vil sælge 2 Rigsdaler Øllet for 9 Mark (Direktionen for Bryghuset har altsaa her søgt at varetage alle Bryggernes Interesser).

Man skaffede Penge ved at sælge Bryggervangen, der laa mellem Lyngbyvejen, Fælleden, Strandvejen og Vognmandsmarken, og det gamle Lavshus paa Hjørnet af Skindergade og Klosterstræde, der ved en Auktion den 11. Januar 1810 blev tilskødet

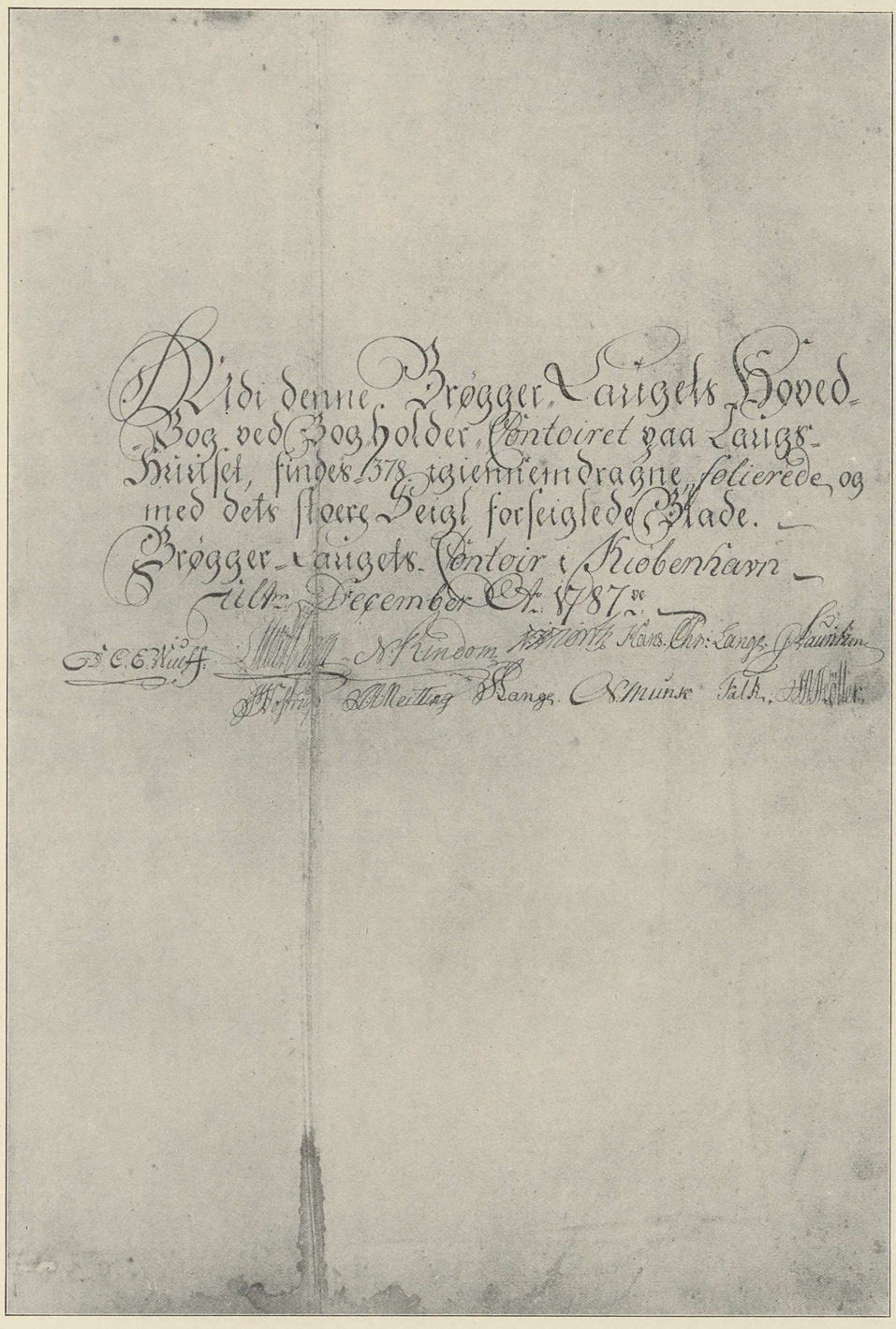
Udi denne Brøgger Laugets Hoved-
Bog ved Bogholder Contoiret paa Laugs-
Huuset, findes 378 igiennemdragne, folierede og
med dets stoere Seigl forseiglede Blade.
Brøgger Laugets Contoir i Kiøbenhavn
ultr. December Ao. 1787.

Facsimile efter Autorisationssiden i Hovedbogen.

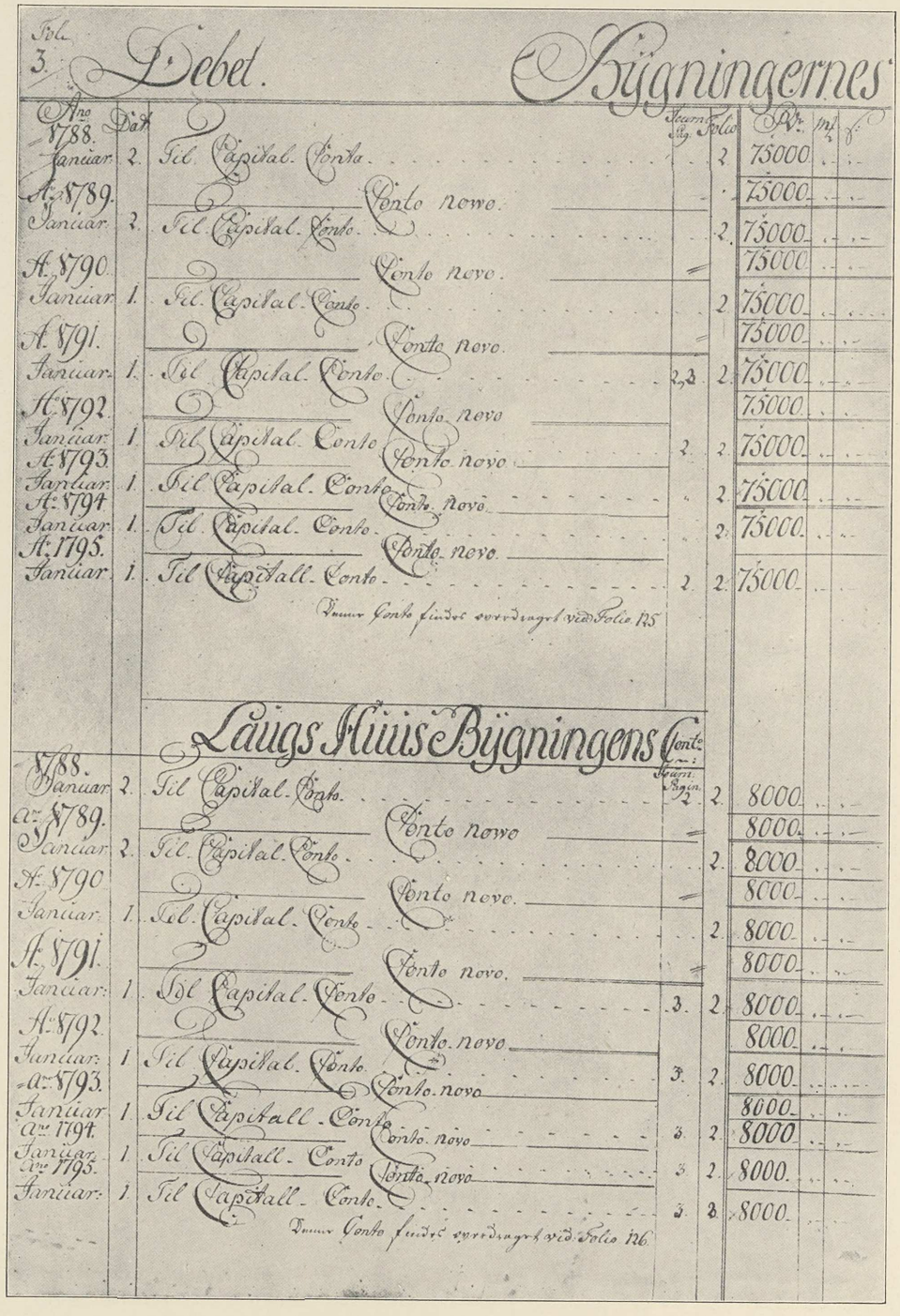

Fol. 3. Debet. Bygningernes

Ano	Dat		Journ. Pag.	Folio	Rd.	mk.	ß.
1788. Januar	2.	Til Capital Conto		2	75000		
A. 1789.		Conto novo			75000		
Januar	2.	Til Capital Conto		2.	75000		
A. 1790.		Conto novo			75000		
Januar	1.	Til Capital Conto		2	75000		
A. 1791.		Conto novo			75000		
Januar	1.	Til Capital Conto	2, 3	2.	75000		
A. 1792.		Conto novo			75000		
Januar	1.	Til Capital Conto	2.	2.	75000		
A. 1793.		Conto novo					
Januar	1.	Til Capital Conto		2.	75000		
A. 1794.		Conto novo					
Januar	1.	Til Capital Conto		2.	75000		
A. 1795.		Conto novo					
Januar	1.	Til Capitall Conto	2.	2.	75000		

Denne Conto findes overdraget vid Folio 125

Laugs Huus Bygningens Conto

Ano	Dat		Journ. Pagin.	Folio	Rd.	mk.	ß.
1788. Januar	2.	Til Capital Conto	2	2.	8000		
A. 1789.		Conto novo			8000		
Januar	2.	Til Capital Conto		2.	8000		
A. 1790		Conto novo			8000		
Januar	1.	Til Capital Conto		2.	8000		
A. 1791.		Conto novo			8000		
Januar	1.	Til Capital Conto	3.	2.	8000		
A. 1792.		Conto novo			8000		
Januar	1.	Til Capital Conto	3.	2.	8000		
A. 1793.		Conto novo			8000		
Januar	1.	Til Capitall Conto			8000		
A. 1794.		Conto novo	3.	2.	8000		
Januar	1.	Til Capitall Conto	3.	2.	8000		
A. 1795.		Conto novo					
Januar	1.	Til Capitall Conto	3.	2.	8000		

Denne Conto findes overdraget vid Folio 126

Facsimile efter Side 1 af Folio 3 i Hovedbogen.

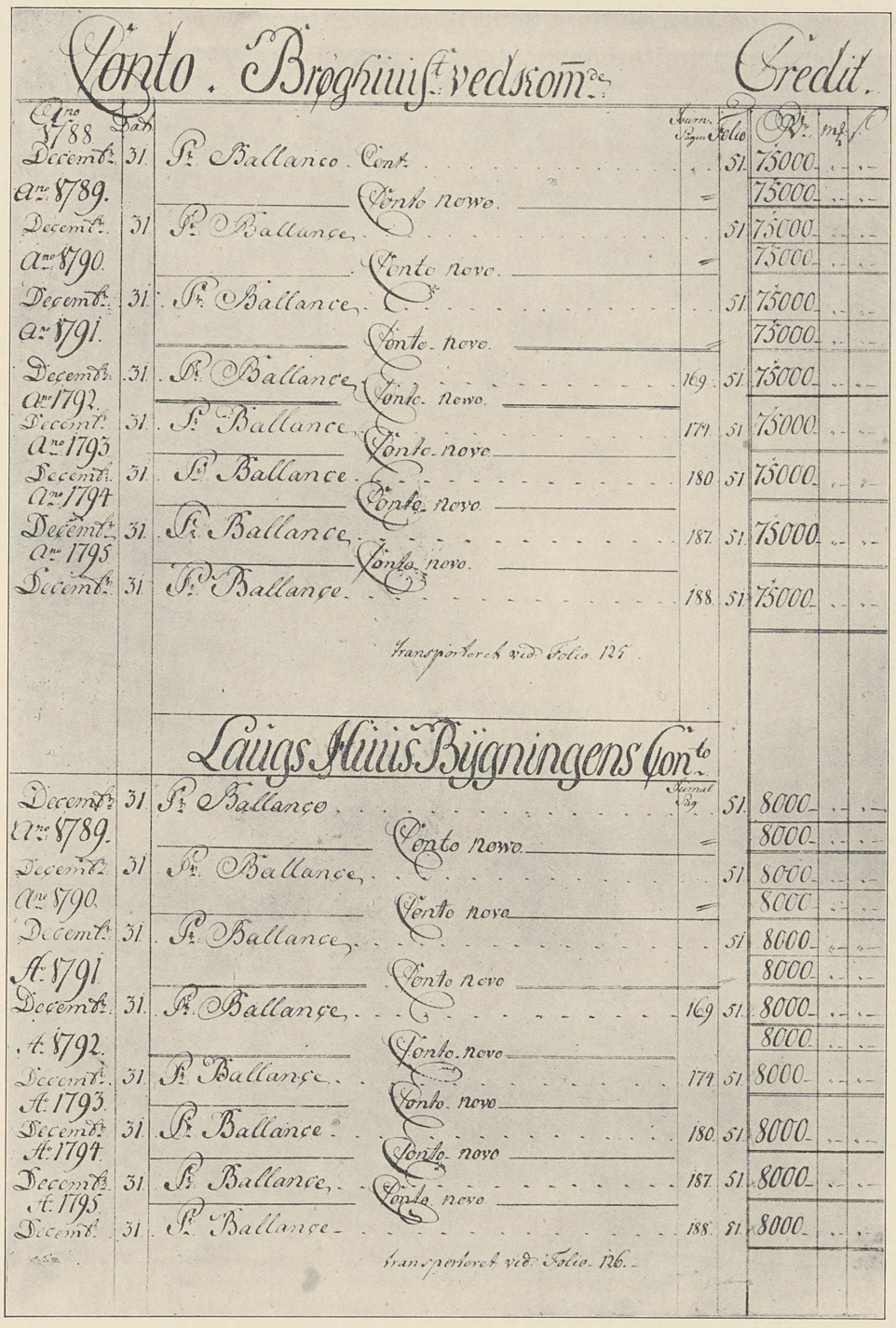

Conto. Brøghiuis.t vedkom.de Credit.

Ano 1788	Dat.		Journ. Pagen	Folio	Rd.	mk.	ß
Decemb.r	31.	Pr. Ballanço Cont.		51.	75000	..	..
Ano 1789.		Conto novo	=		75000	..	..
Decemb.r	31	Pr. Ballanço		51	75000	..	..
Ano 1790.		Conto novo	=		75000	..	..
Decemb.r	31.	Pr. Ballanço		51.	75000	..	..
Ano 1791.		Conto novo	=		75000	..	..
Decemb.r	31.	Pr. Ballanço	169	51.	75000	..	..
Ano 1792.		Conto novo					
Decemb.r	31.	Pr. Ballanço	174	51	75000	..	..
Ano 1793		Conto novo					
Decemb.r	31.	Pr. Ballanço	180	51	75000	..	..
Ano 1794		Conto novo					
Decemb.r	31.	Pr. Ballanço	187.	51.	75000	..	..
Ano 1795		Conto novo					
Decemb.r	31	Pr. Ballanço	188.	51.	75000	..	..

transporteret vid Folio 125

Laugs Huus Bygningens Con.to

			Journal Pag.				
Decemb.r	31	Pr. Ballanço		51.	8000	..	..
Ano 1789.		Conto novo	=		8000	..	..
Decemb.r	31	Pr. Ballanço		51	8000	..	..
Ano 1790.		Conto novo	=		8000	..	..
Decemb.r	31.	Pr. Ballanço		51	8000	..	..
A. 1791		Conto novo			8000	..	..
Decemb.r	31.	Pr. Ballanço	169	51.	8000	..	..
A. 1792.		Conto novo			8000	..	..
Decemb.r	31	Pr. Ballanço	174	51	8000	..	..
A. 1793.		Conto novo					
Decemb.r	31	Pr. Ballanço	180.	51	8000	..	..
A. 1794.		Conto novo					
Decemb.r	31	Pr. Ballanço	187.	51	8000	..	..
A. 1795.		Conto novo					
Decemb.r	31.	Pr. Ballanço	188.	51	8000	..	..

transporteret vid Folio 126.

Facsimile efter Side 2 af Folio 3 i Hovedbogen.

Murermester Thrane for 9000 Rigsdaler. Bryggervangen (ca. 125 Tønder Land) indbragte 81500 Rigsdaler.

Da Bryghusets Øl stod i meget højere Anseelse end Øllet fra de andre Bryggerier, steg Afsætningen saaledes, at man i 1810 maatte købe Brygger Rhones Gaard, Magstræde Nr. 34, for at brygge ogsaa her, saaledes at man fik Lejlighed til at opføre en Maltkølle paa Bryghuset ved Siden af den forhaandenværende. Udvidelsen har muligvis ogsaa været foretaget for at forhindre et Konkurrenceforetagende, om hvilket der gik Rygter, som det fremgaar af et Brev fra Brygger Humble til Bryghusets Direktion, saalydende:

P. M.

Det skulde aldrig falde mig ind, som fordum Interessent i Bryghuset ved Langebro, at foretage noget som kunde være dets nuværende Interessentere til Hinder i dets Lykkelige fremskridt dertil har jeg formegen Agtelse for samme, men da et temmelig bestemt rygte siger, at flere agte at forene sig for at anlægge et stort Bryghuus her i Byen, som rimelig faar en Organisation der ikke stemmede overens med de mindre Bryggeriers Subsistence, men formodentlig ville Hindre disses drift og rivalicere med Interessenternes Bryghuus.

I den anledning tager jeg mig den Frihed og Foreslaa D'Herrer Interessentere om det ikke var tienlig at forene sig med disse for at virke til et Maal med dem, som nok var mere tienlig og Hensigtsmæssig saavel for Publicum som for samtlige Interessentere om saadanne tvende Værker fik eens Hensigtsmæssig Bestyrelse. Jeg ønsker at være Medinteressent og anbyder min Grund i Skindergaden som er store 2690 □ alen, men da den ikke er store nok, saa er der nogle Grunde ved siderne af min, som naar Resolution snart blev taget kunde erholdes for Taalelig priis og vilde udgiøre en regulair Plads.

Herpaa tør jeg vente mine Herrers Resolution og Behagelig svar, for derefter i forening at bestemme en Hensigtsmæssig Plan, for ikke at skade i det Hele, som sikkert ellers vil blive tilfældet naar man arbeider imod Hinanden. Jeg Troer videre Demonstration for tiden ufor-

nødent, da mine Herrers Kundskaber og erfarenhed vist vil sige dem min Hensigts Redelighed og Retskaffenhed.

Christianshavn den 5 February 1810

Deres hengivne
L. Humble.

Samme Aar i December forhøjes Ølpriserne, der nu fastsættes saaledes:

Stærk Øll	28	Rigsdaler	
Hvidt »	7	—	
Brun »	12	—	
do. »	8	—	
do. »	3	—	2 Mark
do »	3	—	

foruden de sædvanlige Dragerpenge. Disse Priser forhøjes igen betydeligt i Oktober 1811, April 1812, Juni 1812, November 1812, Februar 1813, Juni 1813 og August 1813, og først i Februar 1814 nedsattes Priserne igen noget »ifølge Conjuncturenes Forandring«, og de er nu stadig vekslende.

Gaarden i Magstræde, hvis Brug var overflødiggjort ved Forandringerne paa Bryghuset, solgtes igen i 1815 til Malermester Wørmer.

Fra 1820 viser Regnskaberne en Nedgang, som medfører, at de to Direktører, Ording og Valentin, i September 1823 tilsender Administrationen et Pro Memoria, der indledes med de lidet trøsterige Ord:

„Da ingen Grund det fore kand tænkes, at Administrationen over Bryghuuset ved Langebro, som Interessenterne have Valgt og overdraget Bestyrelsen af deres Fælleds Eiendom, med Ligegyldighed kand se, dets aftagende Forfatning og befrygtende opløsnings undergang i møde . . . .".

Promemoriet indeholder forskellige Forslag om Forbedringer, og, efter at man den 12. August 1824 havde vedtaget en ny Konvention, der var blevet nødvendiggjort ved, at Interessenterne nu ikke alle som forudsat i den første Konvention,

var Bryggere, besluttedes det at foretage Forandringer ved Køllerne, i hvilken Anledning det blev nødvendigt at købe en Bryggergaard for at kunne fortsætte Brygningen uforandret til Trods for Ombygningen. Man købte da den Brygger Christopher Nielsen tilhørende Ejendom Nr. 256 ved Philosophgangen for 15000 Rigsdaler. Da Ombygningen var færdig i 1827, bortlejedes Gaarden foreløbig, indtil den i 1834 solgtes til Leje-

Kongens Bryghus under Bombardementet 1807.

Brygger Jens Andersen Klitten for 18000 Rigsdaler foruden Bankhæftelsen.

I 1827 blev de Lagerrum, som Bryghuset lige siden 1771 havde haft i det gamle Kongens Bryghus paa Slotsholmen, opsagt af Staten, og det blev derfor nødvendigt at opføre en Bygning ud mod Bryghusgade, til hvilken Hestestald til de 8 Heste, Bødkerværksted og Skænkestuen henflyttedes, medens den Bygning ud til Vestervold, der tidligere havde været benyttet hertil, nu blev Lagerrum.

I de følgende Aar gaar nu alt sin regelmæssige Gang, bortset fra, at der i 1834 bliver Vandmangel, hvilket maaske skyldes

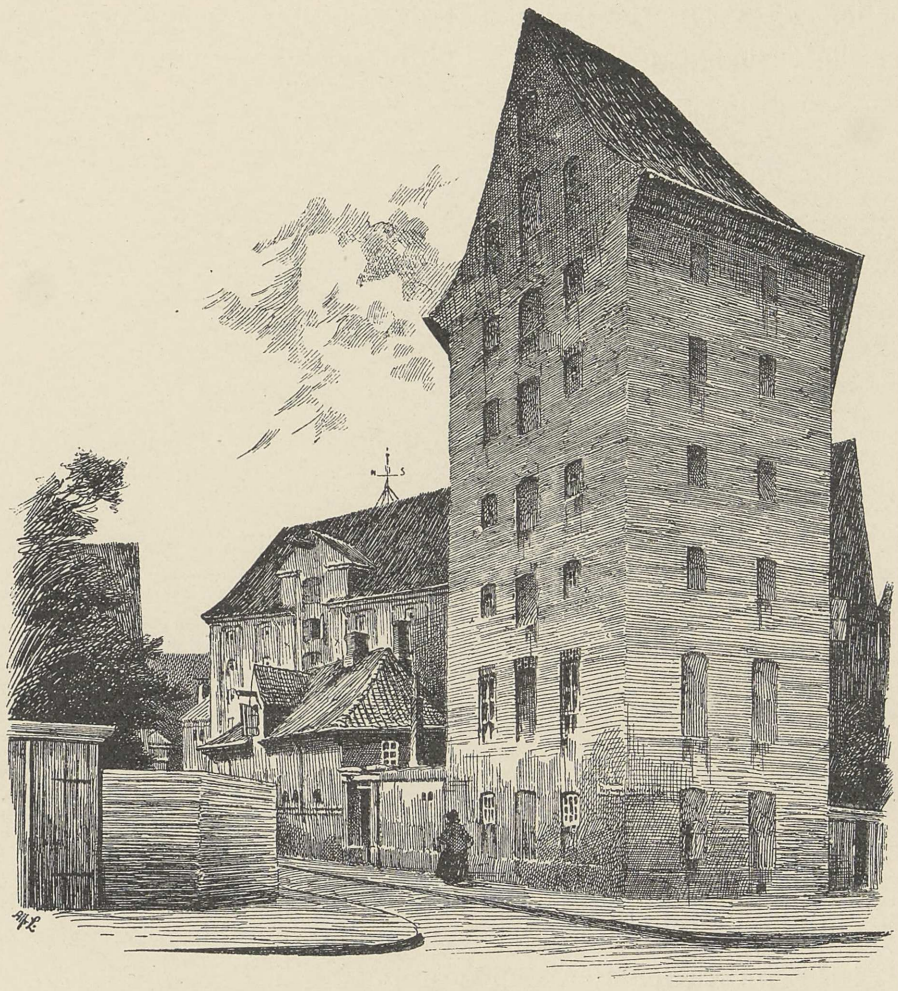

Kongens Bryghus. Tegning af Alfred Larsen.

„det meget Vand Madam Holmblads Damp-Mølle ved en Kraft som Bryghuuſet ei kan giøre Modſtand, uafladeligen bortdrager fra ſamme Hoved Rende ſom gaar til Bryghuuſet, ligeſom og de i de ſidſte 10—20 Aar fra Bryghuuſets Rende ledede og paa ſamme anſatte Arme til Badehuuſene, Materialgaarden og mange Private". Ogsaa Lagerrum kni-

ber det stadig med, og man fik da overladt et Lokale til dette Brug i Søetatens Proviantgaard. At Søetaten viste sig imødekommende var naturligt, da særlig det Øl, der leveredes til Flaaden og Vestindien, skulde brygges senest i Marts og derefter lagres længe for at blive holdbart. Det var store Mængder,

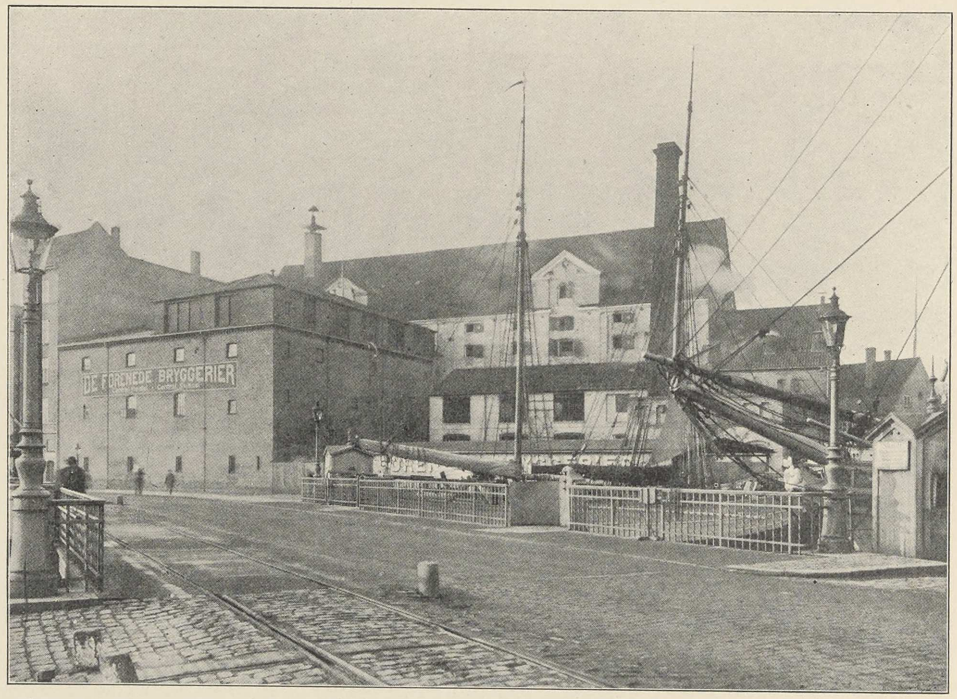

Kongens Bryghus og Christianshavnsbroen, set fra Christiansgade.

det drejede sig om, og der klagedes ikke sjældent — navnlig af Eksportørerne — over Mangler ved Øllet.

I 1841 indtræder der den Forandring i Bryghusets Forretningsgang, at det nu selv indkøber sit Byg til det til Flaadens Forsyning leverede Øl, medens dette tidligere var blevet leveret af Admiralitetskollegiet. 1842 lukkes Skænkestuen paa Bryggeriet „thi det giver Bryghuusets Folk en Leilighed, ſom de ellers ikke vilde have, til at hendøſe en ſtor Deel Tid paa Værtshuus, og, om juſt ikke blive rigtigt beſkienkede, ſaa dog blive døſige af Brændeviinsdrik og derved mindre ſkikkede til deres Arbeide, hvilket gielder om adſkillige af Karlene,

men maaske i Særdeleshed om Maltgiørerne. Det Selskab, som vore Folk i nævnte Boutik forefinde, skal just heller ikke kunne bidrage til at forbedre deres Moralitet; thi ikke sieldent, ja vel dagligen, søge Slaverne som arbeide ligeoverfor paa Materialgaarden, herover, og vore idelige gientagne Forbud mod at udstrække Salget til andre end Bryghusets egne Folk,

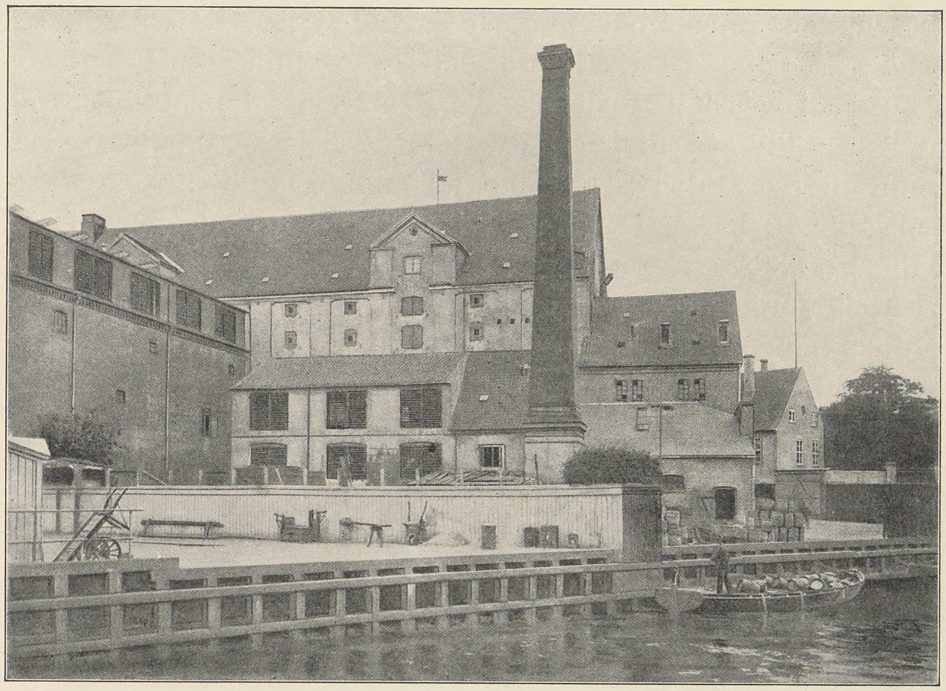

Kongens Bryghus med Bolværket ud til Frederiksholms Kanal.

have hidtil viist sig frugtesløse". (Ifølge en kongelig Befaling af 14. Oktober 1765, som formentlig endnu stod ved Magt, var iøvrigt en saadan Udskænkning til Slaverne forbudt).

Den 4. Januar 1851 om Aftenen brændte den store Hvidmaltkølle, og da Omsætningen samtidig (efter Krigen) steg meget betydeligt, maatte man igen skaffe mere Kælderrum, hvilket dog lod sig gøre uden større Forandringer.

Af Mærkepunkter i Bryggeriets senere Historie kan nævnes Aaret 1861, da den gamle Konvention, der medførte en besvær-

lig og langsom Arbejdsgang indenfor den af Repræsentanter, Administratører og Direktion bestaaende Forretningsledelse, afløstes af en ny Konvention, der tillod en hurtigere Forretningsgang. Hvor tungt det indviklede Bestyrelsesmaskineri maa have virket ses f. Eks. af, at, da et Bud ved Bryghuset i 1844 er død, maa der sammenkaldes en Generalforsamling for i Overensstemmelse med Konventionens § 2 at vælge et nyt. Vedkommendes Løn havde været 3 Rigsdaler 32 Skilling om Ugen samt 80 Rigsdaler aarlig i Huslejegodtgørelse. Generalforsamlinger indvarsledes altid paa den Maade, at Meddelelse derom blev bragt rundt til hver Interessent, som personlig skulde give den sin Paategning. Yderligere Forandringer i Konventionen vedtoges i 1876 og 1886.

I 1865 foretoges store Ombygninger, idet nogle gamle Trækonstruktioner erstattedes med Jærnsøjler, Køllerne ombyggedes, og der blev indlagt Dampkraft. 1874 opsattes et nyt Mæskekar, og baade dette og det gamle blev forsynet med Mæskemaskiner og Pumper, medens man hidtil havde mæsket med Haandkraft og baaret Urten bort i Spande. 1876 udvidedes Dampanlæget, og 1880 foretoges større Om- og Tilbygninger.

Allerede i 1838 havde Kongens Bryghus indforskrevet en Brygmester fra Bayern, som skulde brygge Bayersk Øl, men dels har han næppe været særlig dygtig, hvad en Del Humbug ved hans første Brygning tyder paa, dels havde man ikke sørget for det fornødne Lagerrum, og man maatte derfor opgive dette første Forsøg paa her i Landet at fremstille undergæret Øl. Da Bryghuset i 1879 igen vilde gaa i Gang med denne Fabrikation, fik det ikke Tilladelse til at foretage de nødvendige Tilbygninger, og først i 1883 begyndte man paa Bayerskølbrygningen. Produktionen af undergæret Øl var dog kun ringe, og da Konkurrencen efterhaanden antog ret uhyggelige Former samtidig med, at der truedes med Indførelsen af en Ølskat, bestemte man sig i Foraaret 1890 til at ophøre hermed. En medvirkende Grund hertil var ogsaa, at Produktionen af Hvidtøl og Maltekstrakt (som var begyndt i 1873) var i stadig Stigning,

saaledes at man havde god Brug for de Lokaler, der hidtil havde været benyttet til Fabrikationen af undergæret Øl.

Det vil af denne lille Oversigt over Kongens Bryghus's Historie fremgaa, at den Forhistorie, Bryghuset havde at se tilbage paa, da det i 1891 indgik som Led i De forenede Bryggerier, var baade lang og interessant, længere end noget andet dansk industrielt Foretagende, og særlig lærerig, fordi den giver os et Billede af de Forhold, under hvilke Industrien har maattet virke her i Landet i de sidst forløbne 300 Aar.

BRYGGERIET KASTRUP

er anlagt 1845 ved Gaarden »Kastrup Værk« paa Amager af Brygger Jens Larsen.

Bryggeriet dreves som Hvidtølsbryggeri, indtil Larsen, der var født 1802, i 1872, to Aar før sin Død, overdrog det til Sønnen

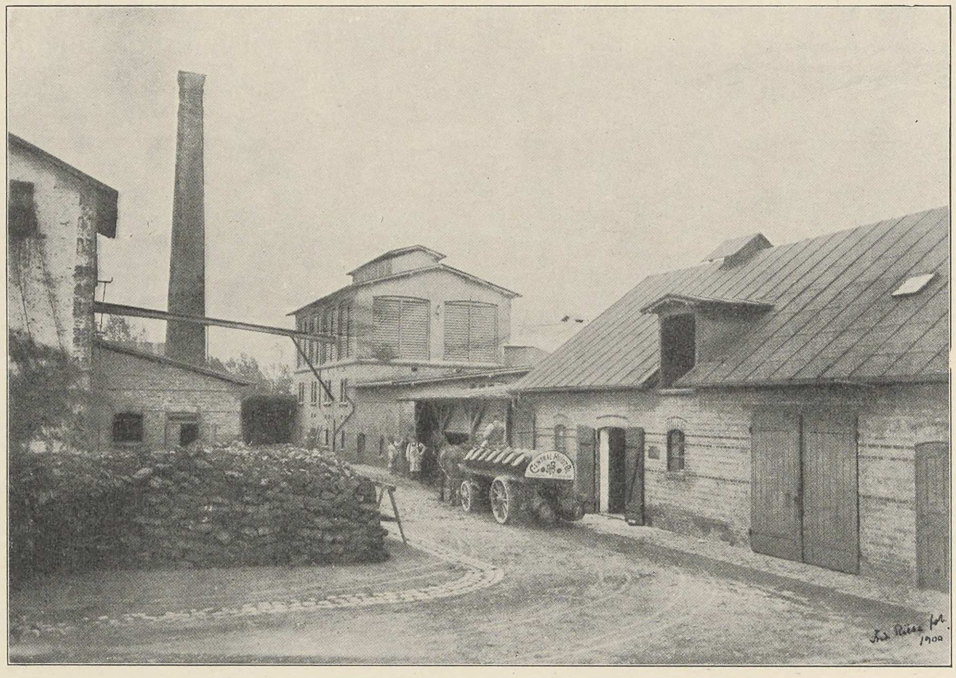

Interiør fra Bryggeriet Kastrup ved Aar 1900.

Carl Monrad Larsen, der var født i 1848. I 1885 overførte C. M. Larsen Driften til et nyt anlagt Bryggeri, som han vedblev at lede, indtil det i 1891 overgik til De forenede Bryggerier. C. M. Larsen, der var stærkt optaget af adskillige offentlige Hverv, drev tillige efter Faderens Død Gaarden og fik det gamle Kalkværk drevet frem til et rentabelt Foretagende. Efter Stiftelsen af De forenede Bryggerier vedblev Larsen at være Bestyrer af Bryggeriet, indtil dette nedlagdes i Februar 1905. Senere har Bryggeriet dels været udlejet, dels benyttet som Depot.

BRYGGERIET RABESHAVE

er anlagt 1851 af Greve Frederik Markus Knuth (tidligere Amtmand i Sorø og Udenrigsminister i Martsministeriet 1848) og Proprietær og Glarmester Cristian Ditlev Friedel fra Glostrup. Grunden, paa hvilken Bryggeriet anlagdes, havde tidligere udgjort en Del af »Enhorns Bastion« paa Christianshavns Vold og blev nu benyttet af en Værtshusholder Sørensen til Værtshus, Keglebane og Kohold.

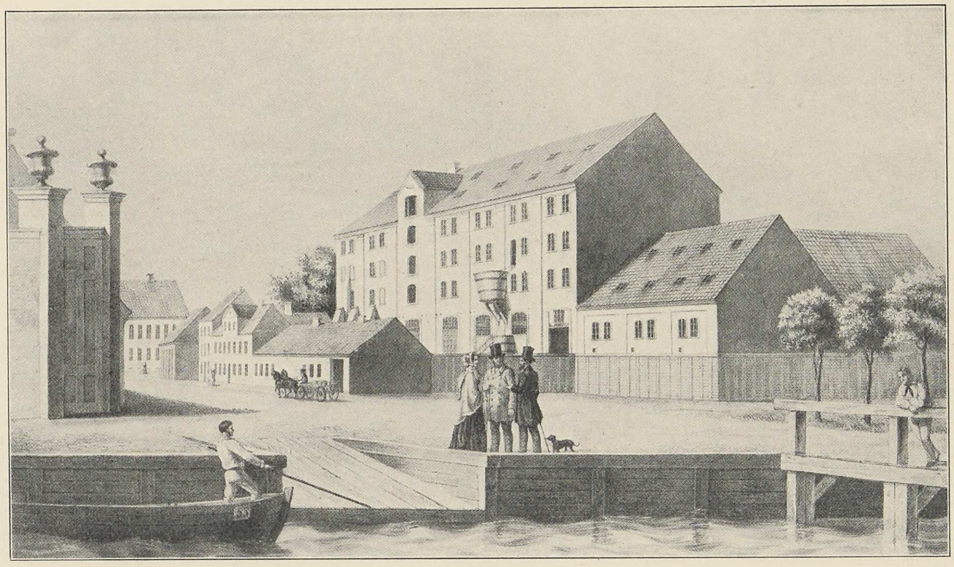

Bryggeriet Rabeshave omkr. 1860.

Som Arbejdsleder ved Bryggeriets Opførelse havde Greve Knuth antaget en Fætter til Friedel, Snedkersvend Knud Christian Hansen fra Horsens, og da Bryggeriet stod færdigt, ansatte han ham som Leder af Salget. Kort efter at Salget af Hvidtøl var kommet i Gang, gjorde Friedel Forsøg med Brygningen af Bayerskøl, men væsentlig paa Grund af Mangel paa Lagerplads blev dette igen opgivet, medens Hvidtølssalget gik ret godt fremad. Friedel var dog ikke istand til at drive Bryggeriet paa tilfredsstillende Maade, og i 1854 eller 1855 rejste

han til Amerika. Han havde faaet Hansen overtalt til at rejse med, men i Hamburg fik Hansen Telegram fra Knuth med Anmodning om at komme tilbage, og han vendte da hjem og overtog et Greve Knuth tilhørende Bryggeri i Glostrup.

Greve Knuth døde d. 8. Januar 1856, og Rabeshave blev derefter drevet for Grevskabet Knuthenborgs Regning, indtil det i

Bryggeriet Rabeshave ved Aar 1900.

1860 købtes af Hansen og Oliemøller Frederik Vilhelm Schytte. Efter Oliemøller Schyttes Død i 1871 indtraadte hans Søn, Overretssagfører Carl Frederik Wilhelm Schytte i Forretningen, og i 1887 blev Hansen Eneindehaver af Rabeshave ved et Mageskifte med Schytte, der overtog den, tidligere af begge i Forening købte og senere udvidede Ejendom Store Ravnsborg paa Nørrebro.

Allerede i Begyndelsen af 70'erne havde Hansen igen indført Brygningen af Bayerskøl og havde i den Anledning engageret

Løjtnant S. A. v. d. Aa Kühle, der, efter i 7 Aar at have været Inspektør paa Rabeshave, gik over til Gl. Carlsberg.

I 1891 overdrog Hansen Rabeshave til De forenede Bryggerier og sad derefter i dette Selskabs Bestyrelse til sin Død d. 9. Februar 1892. Efterat Brygningen, først af Bayerskøl, senere af de forskellige Slags overgæret Øl var indstillet, solgtes Bryggeriet i 1905 til Fabrikant Wiedemann.

TVEDES BRYGGERI

er anlagt 1852 paa en Parcel af en, Fabrikant Ole Ferd. Olsen tilhørende Ejendom paa Vesterbro. Olsen havde i 1847 købt sin, 3,85 ha store Lystejendom af Etatsraad Brandis, hvis Fader i 1811 havde købt den af Etatsraadinde A. E. Bagger for 48000

Indkørselen fra Vesterbrogade til Tvedes Bryggeri.

Rigsdaler Courant, og det oplystes ved Salget, at Ejendommens Navn er »*Haabet*«, før 1811 kaldet »*Gule Hest*«. Den strakte sig omtrent fra »*Sorte Hest*« til Indgangen til Frederiksberg Have.

Grundlæggeren, Hans Jørgen Tvede var af en gammel Brygger- og Brændevinsbrænderslægt. Hans Bedstefader havde været Brændevinsbrænder, men ved Bryggerlavets Ophævelse i 1805 købte han Bryggergaarden Nr. 11 paa Graabrødretorv, som han dog kun havde til sin Død i 1815. Af hans Sønner var Jørgen Martin Tvede, der havde et Bryggeri i Grønnegade i Forpagt-

ning, Fader til Hans Jørgen Tvede. Denne, der blev født samme Aar, som Bedstefaderen døde, var først Tømrer, derpaa fra 1839 Lejer af Ørholm Kro med tilhørende Landbrug og Købmandshandel, som han stadig udvidede, til han i 1852 købte den omtalte Parcel af »Haabet«. I de kommende Aar købte han stadig

Gaardspladsen paa Tvedes Bryggeri ved Aar 1900.

mere og mere til af de omliggende Jorder (i 1856 saaledes 0,85 ha af en tilgrænsende Ejendom paa Frederiksberg), og Bryggeriet, som var et rent Hvidtølsbryggeri, voksede uafbrudt. I 1876—1877 var han Medlem af Bestyrelsen for Kongens Bryghus.

Da H. J. Tvede døde i 1878, overtoges Bryggeriet af hans to Sønner Jørgen Chr. Tvede og Peter Valdemar Tvede samt Svigersønnen Jørgen Henrik Bruhn, hvilken sidste tillige var

Medlem af Bestyrelsen for Kongens Bryghus fra 1884 til 1891. Bryggeriet fortsatte under den nye Ledelse sin jævne Udvikling, og ved dets Overgang i 1891 til De forenede Bryggerier indtraadte J. C. Tvede og J. H. Bruhn i dette Selskabs Bestyrelse.

Brygningen af Bayerskøl ophørte samtidig, og i 1909 overførtes Produktionen af Hvidtøl og Skibsøl til »Rahbeks Allé«. Bryggeriet vedblev derefter nogen Tid at benyttes som Maltgøreri og er nu dels udlejet, dels taget i Brug som Depot.

BRYGGERIET SVANHOLM

Paa Grunden imellem den østlige Del af Danmarksgade og det aabne Afløb fra Ladegaarden, som indtil 1880 løb ud under Vesterbrogade (dér, hvor nu Stenosgade ligger), og som Folkevittigheden døbte: Rosenaaen eller Koleraaaen, blev der omkring 1840 oprettet et Hørspinderi, som imidlertid ikke betalte sig.

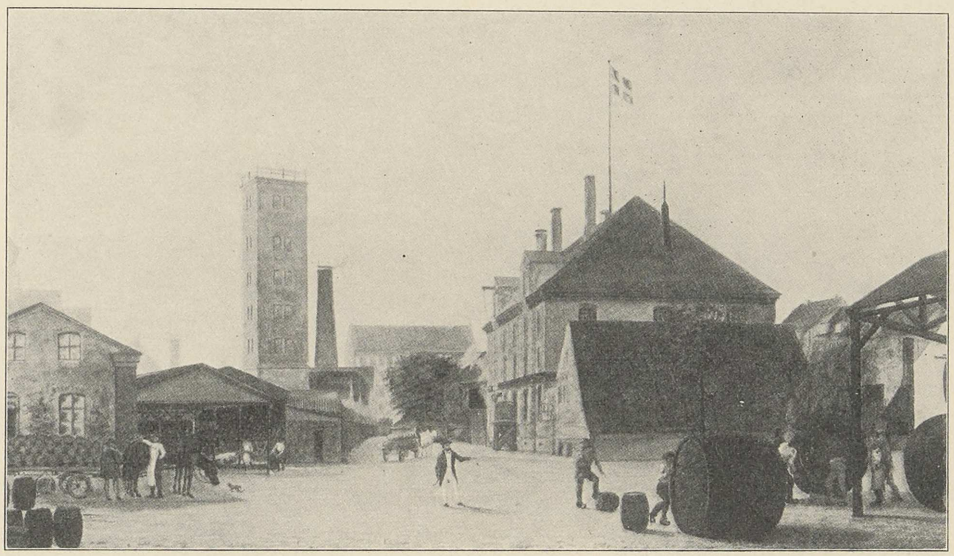

Interiør fra Bryggeriet Svanholm omkr. 1860.

Det blev nedlagt i 1847 og overtoges i 1850 af en af Aktionærerne, Vekselleren Isaac Wulff Heyman sammen med dennes Fader, Wulff Philip Heyman, som i 1853 her anlagde et Bayerskøl Bryggeri, idet der dog til en Begyndelse kun byggedes en enkelt Kælder, der tjente baade som Gær- og Lagerkælder. Brygningen foregik i en af Hørspinderiets Bygninger, og herfra blev Urten i Spande baaret over i Gærkælderen.

Produktionen tog imidlertid saaledes til, at Heyman allerede i 1854 byggede et stort Bryghus, Malteri, Maskinhus, Gærkælder og to Lagerkældre. Nogle Aar efter byggedes ud mod Gl. Kongevej en Ølpavillon, hvor der var Sangerinder, og hvor der ligesom i den tilhørende Have blev serveret Øl og bayerske

Pølser. Serveringen besørgedes i Begyndelsen af imiterede Tyrolerpiger, og skønt det hele var noget for København saa nyt, at det vakte en vis Opsigt, kunde Foretagendet dog ikke trives, hvorfor Pavillonen nedlagdes i Begyndelsen af 60'erne. Da man mente, at Aarsagen til det ringe Besøg skyldtes Beliggenheden ud til den mørke og lidet trafikerede Gl. Kongevej, anlagde

Pavillonen Thorshal.

Bryggeriet en ny Pavillon ud mod Vesterbrogade. Kong Frederik VII var med ved Indvielsen og gav Pavillonen Navnet *Thorshal.* Den bestod kun i faa Aar og blev derefter solgt og omdannet til Dansesalonen Figaro.

W. P. Heyman udtraadte i Begyndelsen af 1857 og efter at Even Ibsen i 1862 var bleven Brygmester, fandt der betydelige Udvidelser Sted, og Afsætningen forøgedes stadig. Ibsen overgik i 1874 til Bryggeriet i Rahbeks Allé og efterfulgtes af Ejerens

Søn Frederik Heyman, som ved Faderens Død i 1884 købte Bryggeriet.

I 1887 begyndtes et Salg af raa Is, som fra Sct. Jørgens Sø ad to Tunneler under Gangstien blev ført til Vogne, som paa Spor kørte den ind i en 1884 tilkøbt Ejendom, Vodroffsvej 6, og derfra over Vodroffsvej til Bryggeriet. Denne Forretning fortsattes til Aaret 1900, medens Ølbrygningen ophørte, da Bryggeriet blev overtaget af De forenede Bryggerier.

Til den her nævnte Ejendom flyttede Heyman foruden Hovedkontoret fra Niels Juels Gade den tidligere i Gyldenløvesgade beliggende Ølaftapningsanstalt »Extra«. Da han efter et mislykket Forsøg paa at tappe Øl paa Sifons laa inde med en stor Mængde af disse, som repræsenterede en betydelig Kapital, anlagde han i 1886, i Forbindelse med Aftapningsanstalten, Mineralvandsfabrikken »*Extra*«, der i April 1900 overførtes til Tuborg for at drives i Forbindelse med den der værende Mineralvandsfabrik.

I Aaret 1903 blev Grundene solgt til Bebyggelse.

BRYGGERIET ALDERSRO

I 1856 havde GEORGE OWEN købt et stort Areal paa Hjørnet af Jagtvej og Lyngbyvej, hvorpaa han anlagde et Teglværk. I Forbindelse med Faderen JOSEPH OWEN og Broderen FREDERICK OWEN indbød han i 1859 til Dannelsen af et Aktieselskab, der paa den ubenyttede Del af Ejendommen, Aldersro, skulde op-

Bryggeriet Aldersro, set fra Lyngbyvejen.

føre et Bayerskøl Bryggeri, og dette Aktieselskab blev derefter stiftet den 4. Januar 1860. I 1865 udvidedes Driften til ogsaa at omfatte Brygning af Hvidtøl, men Bryggeriet havde mange Vanskeligheder baade med Hensyn til Pengeforhold og Afsætning af Produktet, ligesom det ogsaa ramtes af flere Uheld, saasom Sammenstyrtning af Lagerkælderne.

Aktieselskabet blev derfor opløst den 18. September 1869, hvorefter Bryggeriet overtoges af Joseph Owen & Sønner. Det

lededes derefter af George Owen til hans Død den 8. August 1874 og derefter af Broderen Frederick Owen, indtil det i 1884

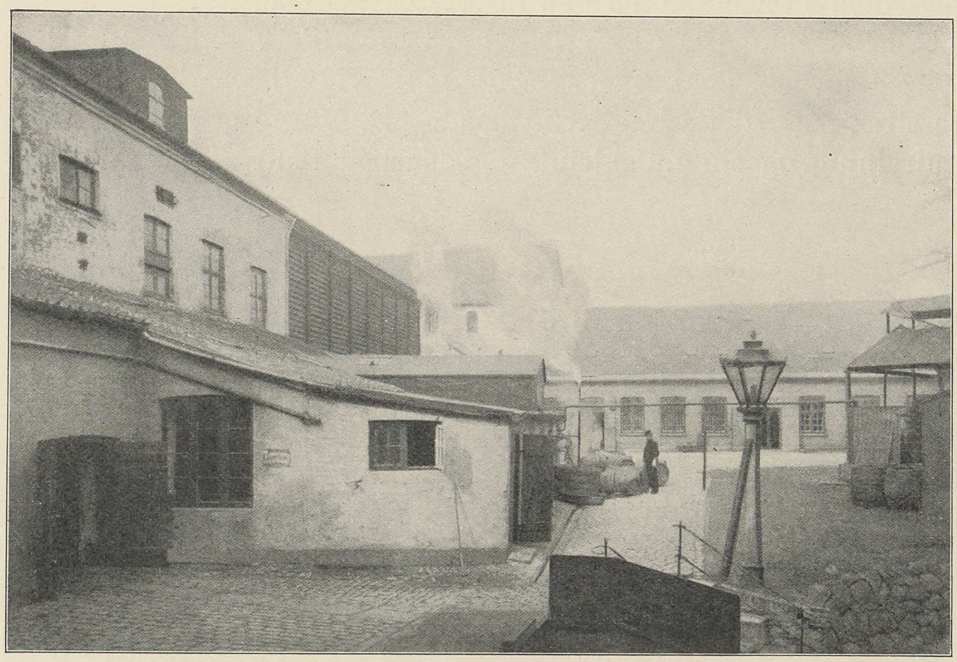

Interiør fra Bryggeriet Aldersro ved Aar 1900.

solgtes til Marstrands Bryggeri. Det overgik sammen med dette til De forenede Bryggerier i 1891, nedlagdes som Bryggeri i December 1900 og solgtes til Byggegrunde i 1902.

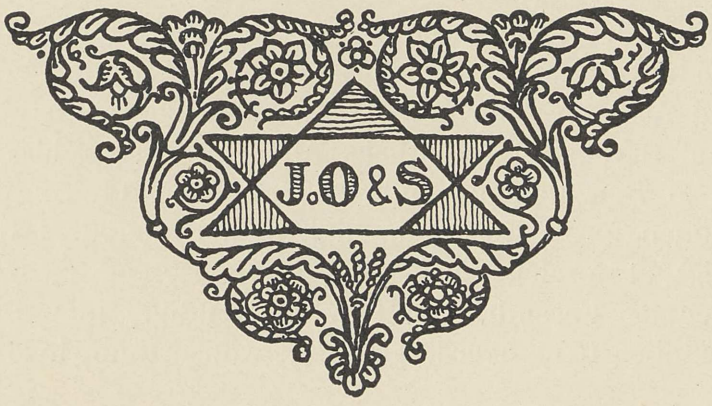

BRYGGERIET I RAHBEKS ALLÉ

er anlagt af cand. pharm. PETER AUGUST VOGELIUS, der havde været Inspektør paa Gl. Carlsberg fra 1852 til 1856, hvorefter han i 1857 forpagtede Brygger Jacobsens Hvidtølbryggeri i Brolæggerstræde. Da dette imidlertid baade paa Grund af sin forældede Indretning og sin indeklemte og daarlige Beliggenhed ikke var

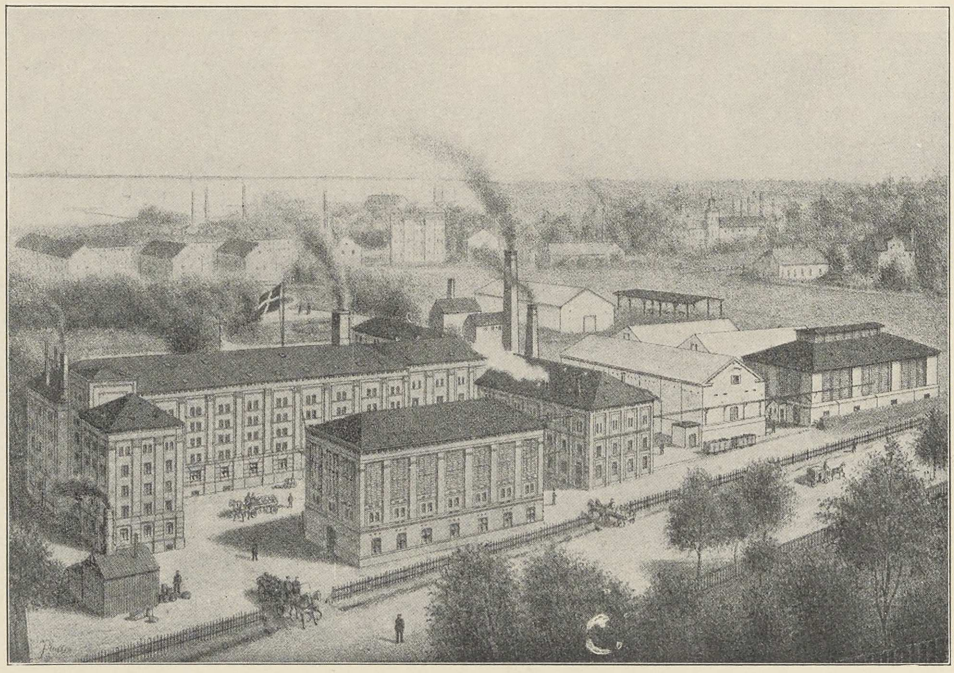

Bryggeriet Rahbeks Allé.

i Stand til at levere et Produkt, der stod paa Højde med, hvad de nyere Hvidtølbryggerier præsterede, begyndte Vogelius i 1860 med Assessor pharm. I. C. HAUBERG som passiv Deltager Anlægget af Bryggeriet i Rahbeks Allé Nr. 3, som blev fuldført saaledes, at Brygningen kunde begynde den 14. August 1861. Produktionen forøgedes saa hurtigt, at det allerede i 1864 blev nødvendigt at foretage en større Udvidelse, og da yderligere Udvidelser og Forandringer blev nødvendige, blev Bryggeriet den 1. Oktober 1874 overdraget til et Konsortium, hvis tekniske

Leder blev cand. pharm. Even Ibsen, tidligere Brygmester paa Bryggeriet Svanholm. Bryggeriet fremstillede kun overgæret Øl, nemlig Hvidtøl, Dobbeltøl, Skibsøl og Bitterøl, og Produktionen af disse Ølsorter tiltog stadig indtil 1877. Efter dette Aar gik Salget, særlig af Bitterøl, imidlertid endel tilbage, og da man mente, at Grunden hertil hovedsagelig var at søge i, at Publi-

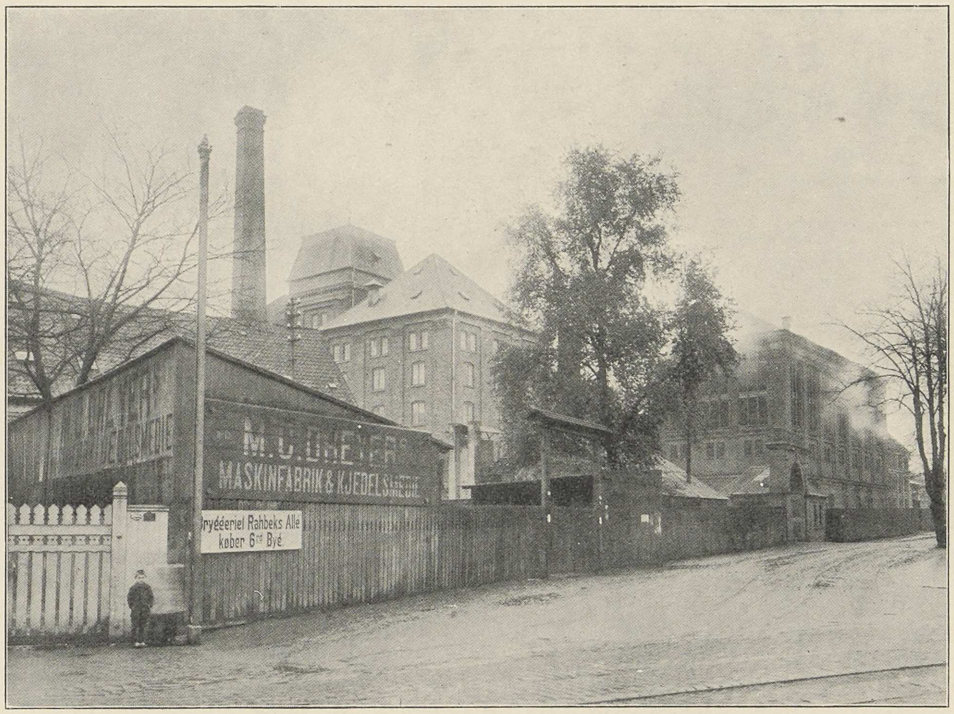

Bryggeriet Rahbeks Allé, set fra Vesterbrogade.

kums Smag efterhaanden var blevet mere og mere vendt mod det Bayerske Øl, besluttede man sig til ogsaa at fremstille undergæret Øl. Det viste sig da ogsaa, at Omsætningen, efter at det første Bryg Bayerskøl var bragt i Handelen i 1880, igen gik hurtig og stærkt fremad.

Vogelius blev ved Bryggeriet som Hovedkasserer og Medlem af Bestyrelsen indtil 1. Oktober 1880, da han igen overtog Ledelsen, idet Ibsen paa dette Tidspunkt fratraadte for at overgaa

til Bryggeriet Dania, senere Frederiksberg Bryggeri (s. d.). Den 1. Oktober 1887 trak Vogelius sig tilbage, og som Direktør for

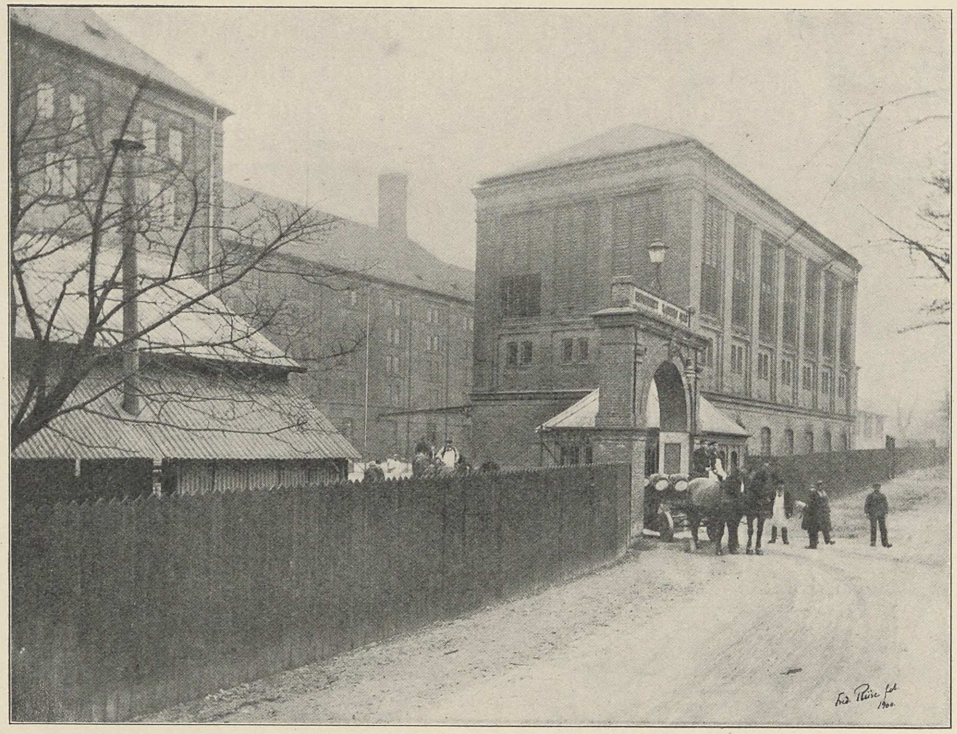

Bryggeriet Rahbeks Allé ved Aar 1900.

Bryggeriet fungerede derpaa William Selly Haurowitz, der i en lang Aarrække havde ledet et Bryggeri i Trondhjem. Da »Rahbeks Allé« i 1891 gik over til De forenede Bryggerier, blev Haurowitz Direktør for dette Selskab.

MARSTRANDS BRYGGERIER

Da en Ildebrand i 1865 ødelagde Vodroffs Mølle, som i 1857 var blevet købt af Bager TROELS CASPAR DANIEL MARSTRAND, anlagde denne i Forening med Brændevinsbrænder og Grosserer

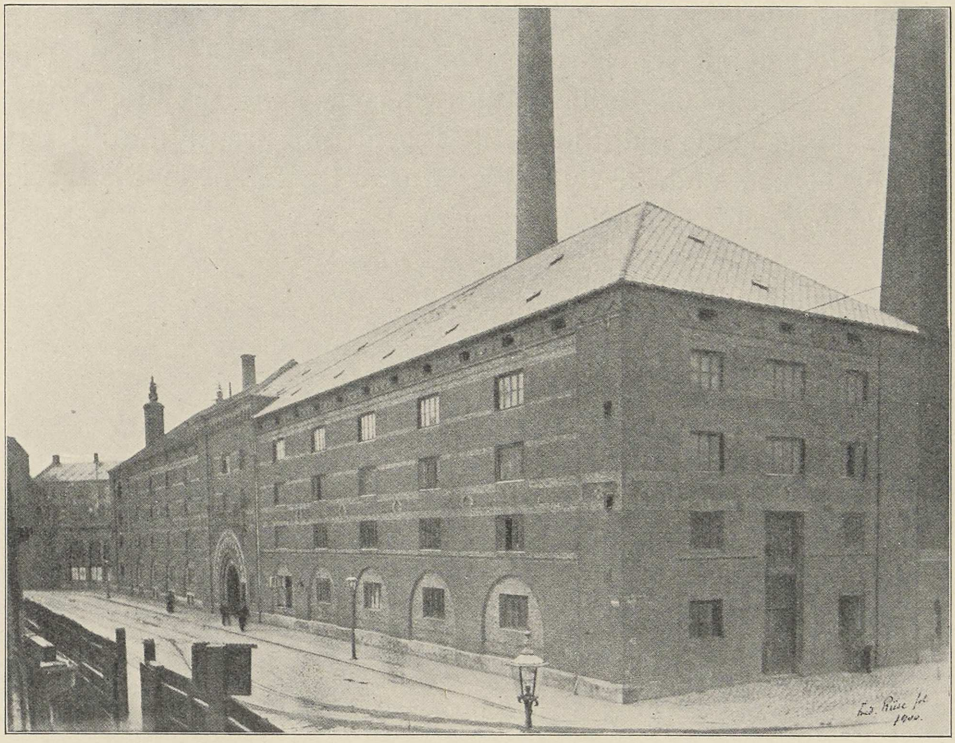

Marstrands Bryggeri ved Aar 1900.

JENS LUND et Hvidtølbryggeri paa en Del af Grunden mod Vodroffsvej Nr. 25, som derpaa dreves under Firma »Troels Marstrand«. Bryggeriet blev ledet af Kaptajn INGWERSEN indtil 1873, da Troels Marstrands Søn, OTTO MARSTRAND, overtog Ledelsen. I 1874 byggedes et Bayerskøl-Bryggeri, Omsætningen steg betydelig, og i 1884 købtes Bryggeriet Aldersro, hvorefter begge Bryggerierne overdroges til det i den Anledning stiftede »Aktieselskabet Marstrands Bryggerier«. Dennes første Bestyrelse be-

stod af Etatsraad Fritsche som Formand, Overretssagfører N. G. Mygind, M. R. Rubow, Jens Lund og Otto Marstrand.

I Selskabets første tre Aar havde Bryggerierne en betydelig Omsætning, men denne gik snart tilbage og formaaede ikke senere at komme op paa sin tidligere Højde, uagtet det i 1888 lykkedes at fremstille et fortrinligt »Wienerøl«, som opnaaede en for den Tid saa betydelig Afsætning som 30 000 Flasker om Dagen. I Begyndelsen af 1888 var fhv. Købmand paa St. Thomas Jens Svendsen indtraadt i Ledelsen som Direktør og forblev som saadan ved Siden af Troels Marstrand indtil 1891. Bryggeriet paa Vodroffsvej drives nu af De forenede Bryggerier under Navn af *Krone-Øl Bryggeriet.*

BRYGGERIET RAVNSBORG

blev anlagt i 1867 i Ryesgade 27 af Tømrermester og Brygger Frederik Christian Madsen og Brygger Jens Vestberg. Madsen havde ved Arbejde med Ombygningen af Brygger Jacobsens Bryggeri paa Hjørnet af Frederiksberggade og Kattesundet (nu Tvermoes & Abrahamsons Ejendom) faaet Interesse for Bryggerivirksomheden, og Jacobsen fik paa sin Side saa stor Interesse for den dygtige unge Tømrermester, at han fik ham til i 1864 at overtage Bryggeriet, hvis Drift han kort efter udvidede ved at overtage Produktionen fra Cappelns Bryggeri, der blev nedlagt.

Da det ikke var muligt at foretage yderligere Udvidelser eller skaffe Plads til praktiske Ombygninger i Frederiksberggade, købte Madsen i 1867 Grunden i Ryesgade 27 sammen med Brygger Jens Vestberg, der havde lignende Vanskeligheder ved sit Bryggeri i Magsstræde. Bryggeriet dreves som Hvidtølbryggeri under Firma J. Vestberg & F. C. Madsen indtil 1879, da Brygningen af Bayerskøl optoges. Samme Aar døde Jens Vestberg, og hans Søn Carl Christian Vestberg indtraadte i Firmaet, hvis Navn samtidig forandredes til »Bryggeriet Ravnsborg«. Kort efter, i 1880, blev Vestberg tillige Direktør paa Kongens Bryghus, og var fra 1891 til 1900 Driftsbestyrer ved dette, medens han allerede i 1884 udtraadte af Interessentskabet med Madsen.

F. C. Madsen var derefter eneste Indehaver af Bryggeriet, indtil dette, der i de senere Aar for Bayerskøllets Vedkommende led under de samme Vanskeligheder som de andre blandede Bryggerier, i 1891 overgik til De forenede Bryggerier og nedlagdes som Bryggeri. Paa Grunden blev senere Schulstad & Ludvigsens Bagerier anlagt.

BRYGGERIET NY BRYGHUS

Ny Bryghus anlagdes 1873 paa Bülowsvej 34 af Brygger Niels Nielsen som Hvidtølsbryggeri. Det var et lille, men efter Datidens Fordringer moderne og godt indrettet Bryggeri og kunde som Regel skaffe Afsætning for hele sin Produktion.

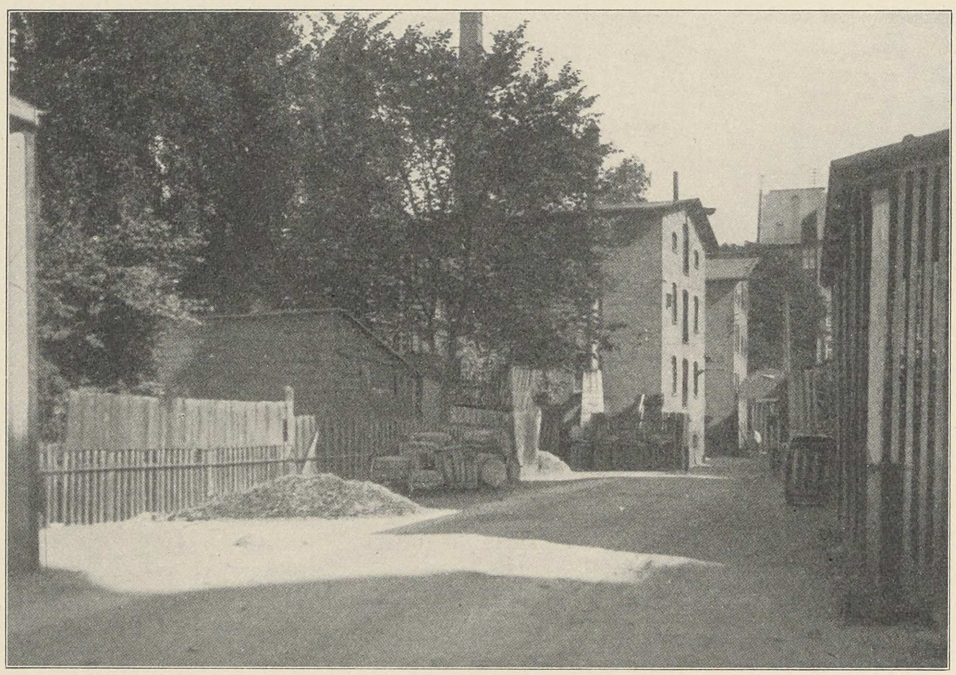

Ny Bryghus.

Efter at det i 1891 var overgaaet til De forenede Bryggerier, blev Malteriet i nogen Tid benyttet til Fremstilling af Røgmalt, men i 1900 solgtes Grunden til Bebyggelse.

TUBORGS FABRIKKER

er anlagt bl. a. paa en Del af den Grund, der i det 16. Aarhundrede kaldtes »*Gaarden Vartou*«, en Fæstegaard under Kronen, der havde Forpligtelse til at holde Værelser og Stalde rede til Hoffets Brug. I Aaret 1606 blev Lemmerne i Stiftelsen »*Helligaandshuset*« flyttet ud til Vartou, og rimeligvis samtidig er denne Gaards Kroprivilegium overflyttet til den ved Siden af liggende Gaard »*Thueborg*« eller »*Thuesborg*«. 1630 flyttedes Helligaandsstiftelsen tilbage til København men beholdt Navnet Vartou, medens Gaarden paa Strandvejen nu kaldes »*Gamle Vartou*« eller »*Helligaands Hospitals Ladegaard*«. Den blev ved en Auktion i 1729 solgt til Gartner Andreas Behrendtz (for 850 Rigsdaler), som fire Aar tidligere havde faaet Bevilling til at drive Bryggeri paa Ejendommen »Store Ravnsborg«, hvor han bl. a. havde anlagt en Krapplantage. Han ejede dog kun Gl. Vartou i et Par Aar, men det er et ganske mærkeligt Tilfælde, at den samme Mand ogsaa en kort Tid har ejet Vodroffsgaard, hvor senere Marstrands Bryggerier blev anlagt.

Paa Tuborg var der imidlertid stadig drevet Gæstgiveri, der dog synes at være nedlagt i 1797, men i Mellemtiden er den største Del af Vartous Jorder lagt ind under Tuborg. I de følgende Aar udstykkes nu efterhaanden den samlede Ejendom, og en Parcel deraf, ved hvilken der fandtes et Havneanlæg, ejedes fra 1868 til 1873 af Grosserer H. P. Prior.

Det var denne Parcel, som i Begyndelsen af 1873 købtes af et Konsortium bestaaende af Højesteretsadvokat Gustav Brock, Grosserer Philip W. Heyman, Grosserer Rudolph Puggaard og Etatsraad C. F. Tietgen. Købet skete ikke i nogen bestemt Hensigt, men fordi man fandt, at det var en god Handel. Man kom imidlertid hurtig til Erkendelse af, at Ejendommen som Følge af sin Beliggenhed særlig egnede sig til Anlæg af industrielle Virksomheder og specielt saadanne, hvor der kunde være Tale om Artikler, hvis Transport medførte store Udgifter.

Man besluttede da kort Tid efter at overdrage Ejendommen til et Aktieselskab for det samme Beløb, den havde kostet, og den 13. Maj 1873 blev *Aktieselskabet Tuborgs Fabrikker* konstitueret med det Formaal at fuldstændiggøre og benytte det nævnte Havneanlæg med tilhørende Grunde og at anlægge og

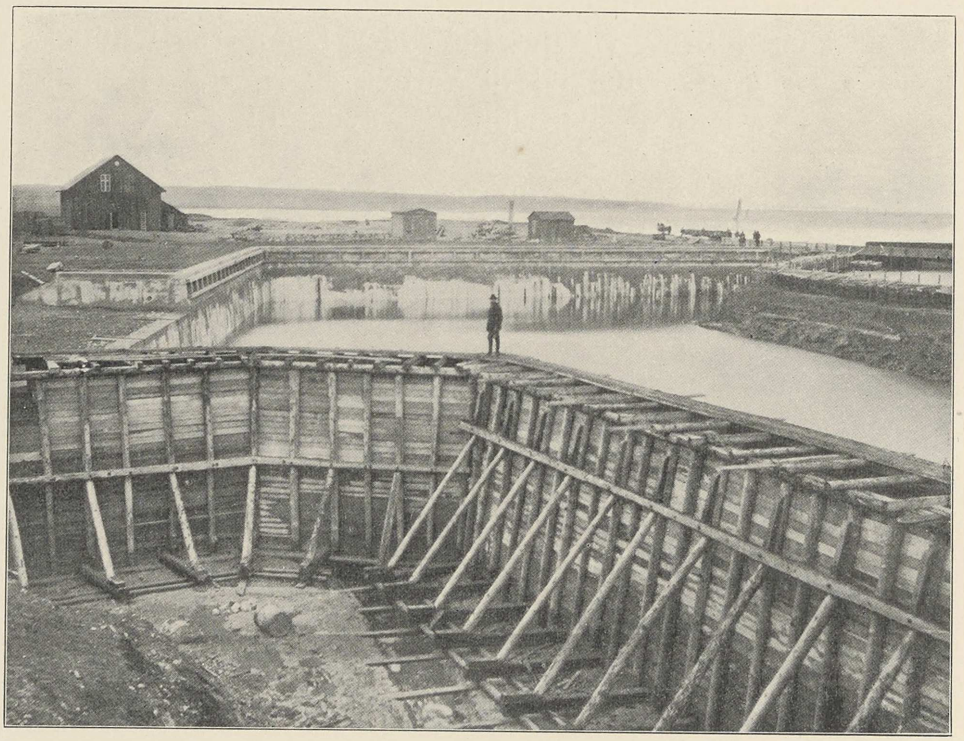

Tuborgs Havn under Opførelse.

drive Fabrikker sammesteds samt at iværksætte andre dermed i Forbindelse staaende Foretagender. Aktiekapitalen blev fastsat til 1 Million Rigsdaler, hvoraf dog kun blev udgivet de 800000. De ovennævnte 4 Herrer tilligemed cand. polyt., Fabrikant G. A. Hagemann dannede Tuborgs Fabrikkers første Bestyrelse.

Man bestemte sig hurtig til at opføre et paa Eksport baseret Bayerskøl Bryggeri, hvortil man fandt særlig fortrinligt Vand, et Glasværk for de til en saadan Fabrikation nødvendige Flasker, en Gødningfabrik samt en Svovlsyrefabrik. Endelig drog

man straks Omsorg for at opføre Boliger for Arbejderne paa en i Nærheden af Fabrikkerne liggende Grund, der var erhvervet med dette Formaal for Øje, ligesom der ogsaa blev oprettet en Skole for Arbejdernes Børn. Til administrerende Direktør for Selskabet valgtes Grosserer LEOPOLD DAMM.

Samtidig med, at alle disse Foretagender iværksattes, arbejdede man paa forskellige andre Maader paa at udvide Virk-

Tuborgs Havn, set fra Landsiden.

somheden; bl. a. kan anføres, at Tuborgs Bestyrelse allerede i 1874 havde udarbejdet et Projekt om Dampfærgeforbindelse med Sverige fra Tuborgs Havn, der straks var bleven uddybet og udvidet, og til hvilken skulde knyttes Jernbaneforbindelse med den nordsjællandske Bane. Man afsluttede endvidere Lejemaal om Arealer med Københavns Sporvejsselskab og Det store nordiske Telegrafselskab. Havnen fik ved Telegrafselskabets Dampere tilført en varig Trafik, og dens Værdi forøgedes ved, at den blev gjort til Petroleumshavn for København.

Selskabet havde lige fra Begyndelsen vundet Tillid; de 800 000 Rigsdaler Aktier blev straks tegnet underhaanden til Trods for,

at Meddelelsen om det store Krach i Wien netop samtidig skabte en stærk Uro paa Børsen. Opførelsen af Fabrikkerne skete under Hagemanns og Heymans Ledelse; til Bryggeriet blev Planerne udarbejdet af Ingeniør C. H. D. Zahrtmann i Forbindelse med Brygmester H. Bekkevold.

I April Maaned 1874 var Svovlsyre- og Gødningfabrikken i Virksomhed. Glasværket kom i Drift i Maj Maaned 1875 og

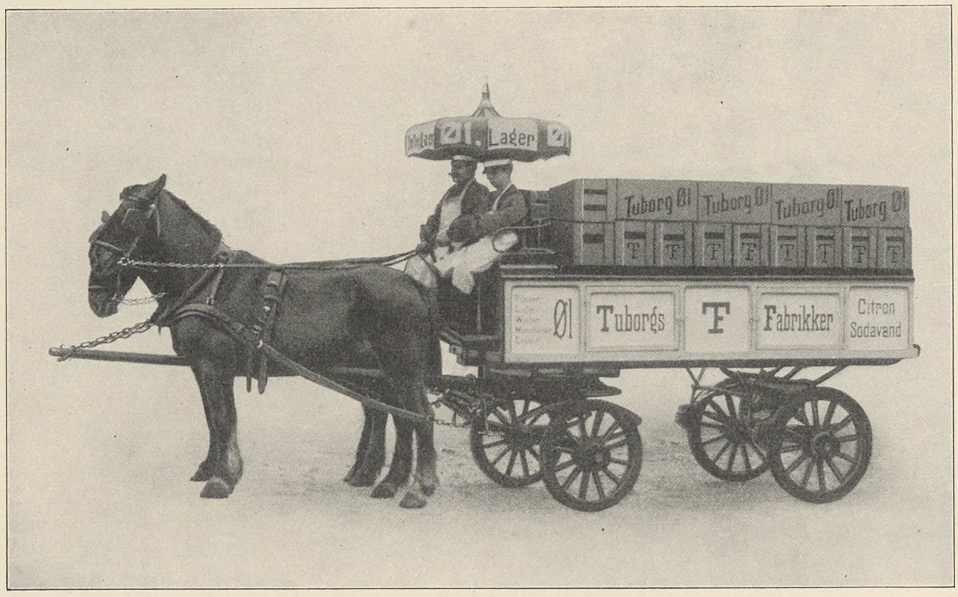

Tuborg Ølvogn.

Bryggeriet noget tidligere, saaledes at Ølsalget kunde begynde den 13. Juli 1875.

Gødningfabrikkerne og Glasværket havde kun en kummerlig Skæbne. Efter Wienerkrachet kom de onde Tider, daarlig Høst influerede paa Afsætningen af kunstig Gødning, og Landmændenes Evne til at anskaffe denne Vare var svækket, saaledes at Tuborgs Fabrikker i 1879 kunde producere 3 Gange saa megen kunstig Gødning, som de afsatte. Flasker, som der i de foregaaende Aar havde været Mangel paa over hele Landet, var nu til Stede i rigelig Mængde, saa Prisen faldt.

Allerede i Slutningen af 1875 indsaa Heyman, at skulde Tuborg føres frem til en god Position, maatte der arbejdes med stor Energi. Han havde engageret en stor Del af sin Formue deri, og det var ogsaa overvejende hans Venner, der havde tegnet Aktierne i Tillid til, at han fik en væsentlig Indflydelse paa Ledelsen. Da dette imidlertid ikke blev Tilfældet, idet han under de daværende Forhold ikke kunde faa sine Ideer gennemførte, udtraadte han af Bestyrelsen, idet han ikke udadtil

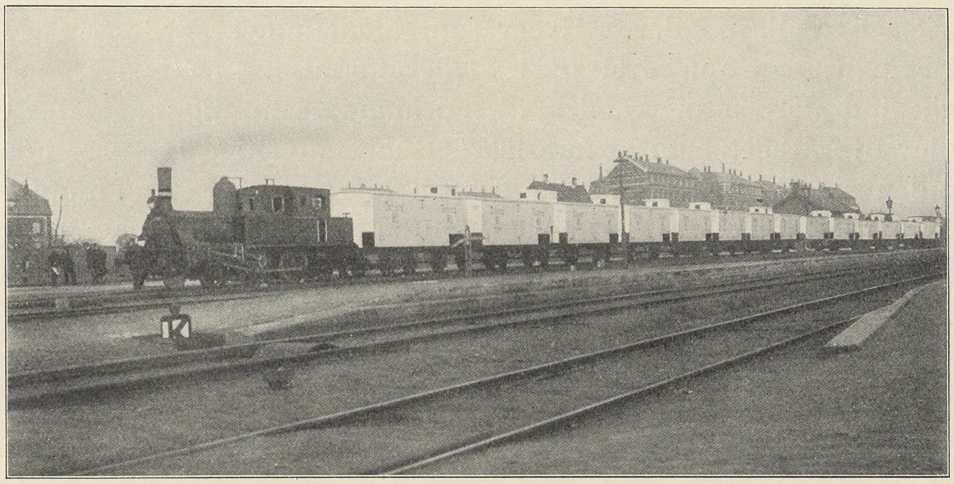

Jernbanetog af Tuborg-Kølevogne til Øl.

ønskede at bære Ansvaret for en Ledelse, med hvilken han ikke sympatiserede og ikke havde tilstrækkelig Haand i Hanke. I hans Sted blev Overretssagfører Dyrlund indvalgt i Bestyrelsen. De øvrige Medlemmer havde stillet deres Mandater til Generalforsamlingens Disposition men genvalgtes alle paa Forslag af Heyman.

Der kom nu nogle trange Aar for Tuborg. Kun Bryggeriet var et Lyspunkt, men denne ene Virksomhed kunde ikke i sit daværende Omfang alene bære hele det store Foretagende, tilmed da de andre Virksomheder gav Tab. Det første Aar havde Tuborg givet 7½ % Udbytte — et Udbytte, der hovedsagelig skyldtes Indtægter ved Salg af betydelige Mængder Grus, som

var indvundet af Arealet, men i de derpaa følgende Aar blev der intet Udbytte givet til Aktionærerne.

I 1879 var Højesteretsadvokat Brock død, og i hans Sted var Oberst Lehmann indtraadt i Bestyrelsen for atter at udtræde Aaret efter, utilfreds med ikke at kunne faa noget udrettet. I 1880 tilskrev en Kres af Aktionærer Bestyrelsen og henstillede til den at afskedige Forretningsføreren, og den Bevægelse, der da fandt Sted i Selskabet, endte med, at denne sidste fratraadte sin Plads, samtidig med at Fabrikant Hagemann og Etatsraad Tietgen nedlagde deres Hverv som Medlemmer af Bestyrelsen. Heyman blev opfordret til i Stedet for at indtræde deri; han gik ind derpaa og valgtes til Formand, samtidig med at det blev overdraget ham at forestaa Selskabets daglige Ledelse. Forinden sin Udtrædelse havde Tietgen lovet at vise en uforandret Interesse for Tuborg, og dette lagde han ogsaa stadig for Dagen, blandt andet ved at ordne Tuborgs Pengeforhold.

Dagen efter, at Heyman var bleven valgt til Bestyrelsesmedlem, den 8. Oktober 1880, begyndte han sin Virksomhed. Han udfoldede nu hele sin store Energi i Ledelsen, og han var klar over, at skulde det store Foretagende bringes paa Fode, maatte de Grene deraf, der ikke betalte sig, nedlægges, og Bygningerne udnyttes paa anden Vis, ligesom en fornuftig Økonomi maatte indføres, samtidig med at der skulde tages fat paa at udvide den Del af Virksomheden, nemlig Bryggeriet, der allerede havde vist sig levedygtigt. Eksporten af Øl var næsten gaaet i Staa. Heyman fik den atter sat i god Gang ved Hjælp af de mange oversøiske Forbindelser, han havde i sin private Forretning, og endelig lykkedes det ham straks det første Aar ved sin rastløse Virksomhed, trods en kold Sommer, og skønt der i København og Omegn herskede en stor Difteritisepidemi, at bringe Tuborgs Ølomsætning ogsaa herhjemme betydeligt frem. Han solgte Glasværket til Kastrup Glasværk og indledede Forhandling med de andre danske Gødningfabrikker om en Ordning af Gødningssalget herhjemme. Landet kunde som omtalt ikke absorbere al den kunstige Gødning, der blev fabrikeret, og desuden var der

anlagt ny Fabrikker i Rendsborg, Frederiksstad og Helsingborg, fra hvilke Eksport til Danmark kunde ventes. Det lykkedes ham at faa de andre Gødningfabrikker til at betale Tuborg aarlig i 5 Aar en Erstatning af 20 000 Kroner for at ligge stille.

Der arbejdedes samtidig paa anden Vis paa at udnytte Tuborg og de dertil hørende Arealer. Som Kuriosum kan nævnes, at der

Tuborg med Havnen, set fra Øresund ved Aar 1886.

allerede i 1880 fra Bestyrelsen blev indgivet et Andragende til Finansministeriet om, at Tuborg maatte blive omdannet til en Frihavn, hvad der imidlertid blev afslaaet.

Medens det saaledes saa ud til, at der vilde komme lysere Tider for Tuborg, kom pludselig i Maj Maaned 1881 en Meddelelse fra Kaptajn, Brygger I. C. Jacobsen om, at han agtede at nedsætte Ølprisen 2 Kroner pr. Tønde fra den 1. Juni samme Aar. Dette saa fra Begyndelsen ud til at blive et haardt Slag for Tuborg, men man bestemte sig hurtig til at følge efter, og da de 2 Kroner, der udgjorde $^1/_2$ Øre pr. $^1/_2$ Flaske, under de da-

værende Forhold ikke kunde komme Publikum tilgode, besluttede Tuborgs Bestyrelse resolut at nedsætte Prisen paa en Flaske Øl fra 10 Øre til 8 Øre, en Pris, der skulde tages af enhver Forhandler, som herpaa erholdt en passende Forhandlerrabat. Denne Foranstaltning kom til at virke som en lille Revolution i

Tuborgflasken paa Udstillingen i 1888.

Ølhandelen, idet der hidtil ikke af noget Bryggeri var fastsat en bestemt Udsalgspris for Øl paa Flasker. Det System, som Tuborg nu indførte, blev til Gavn for hele Ølhandelen, og efterhaanden fulgte de andre Bryggerier med, saaledes at der nu af de københavnske Bryggerier holdes ensartede Minimumspriser.

Naar Tuborg imidlertid kunde bære den nævnte Prisnedsættelse og de andre Uheld, der i Aarene derefter fulgte, saasom høje Humlepriser og milde Vintre, der medførte, at der maatte købes Is fra Norge, laa det i, at Afsætningen til Trods for den

stærke Konkurrence var i sikker og betydelig Fremgang, saaledes at Bryggeriet stadig maatte udvides. Det var fra Begyndelsen anlagt med en aarlig Produktion af 26000 hl Øl for Øje; i 1881 var Salget imidlertid over 42000 hl, og det steg nu uafbrudt.

I Bestyrelsens Sammensætning var der efterhaanden sket forskellige Forandringer. I 1881 indtraadte Grosserer Louis Meyer;

Tuborg ældre Administrationsbygning og Indkørsel.

i 1886 valgtes Fabrikejer Hagemann igen ind i Bestyrelsen i Stedet for Grosserer Puggaard, der var afgaaet ved Døden, og endelig indtraadte i 1888 Tietgen atter i Selskabets Ledelse.

Heyman var imidlertid, som Tietgen ved en Generalforsamling udtalte, Sjælen i Foretagendet. Hans aldrig hvilende Energi og utrættelige Arbejdskraft blev i væsentlig Grad til Gavn for Tuborg, som han i de Aar, der intet Udbytte gaves, ledede uden noget Vederlag. Det Arbejde, Heyman satte ind paa at føre Fabrikkerne til en ledende Stilling, kan neppe overvurderes. Udenforstaaende fik nærmest det Indtryk, at det var Tuborg og ikke Heymans store private Forretning, der optog al hans Tid og

Tanker. Han var hver Dag tidlig om Morgenen paa Kontoret og stod desforuden gennem en Privattelefon, den første her i Landet, i stadig Forbindelse dermed, og han forlangte og opnaaede ogsaa, at hans Underordnede skulde, bogstaveligt, vie hele deres Tid til Tuborgs Tarv. I sin meget store Bekendtskabskreds agiterede han med en aldrig trættet Iver for Øllet og betragtede

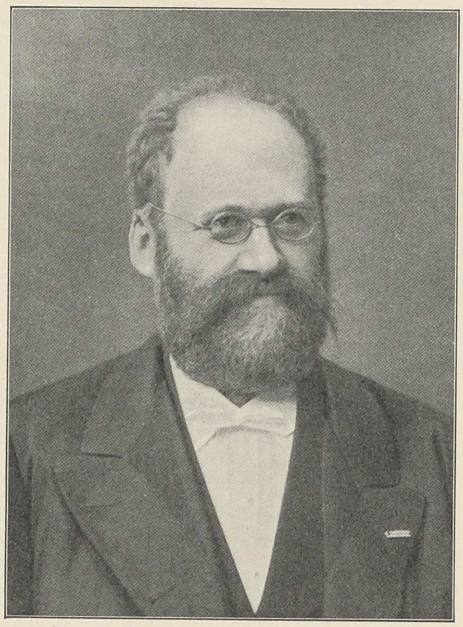

Etatsraad Philip W. Heyman.

det som en personlig Fornærmelse, dersom nogen af hans Venner drak andet Øl. Karakteristisk for hans Betragtning af dette Forhold er en Ytring af ham, da han en Gang i Tivoli saa en af sine Bekendte, der var Søn af en Tuborg nærstaaende Mand men juridisk Konsulent for et konkurrerende Bryggeri, drikke dettes Øl. Han sagde da til ham: »Det vilde ærgre din Fader, om han saa dig drikke det Sprøjt, men det tjener til din Ære, at du piner dig til det«.

Som teknisk Leder af Bryggeriet virkede Brygmester H. Bekkevold lige fra dettes Anlæg, og indtil han i 1904, kort før sin

Død, trak sig tilbage. Den store Anseelse, Tuborgøllet hurtig fik baade herhjemme og i Udlandet, skyldtes i første Række hans store Dygtighed og utrættelige Energi. Det var ogsaa ham, der fra Begyndelsen skabte den gode Tradition, som senere altid er bleven fulgt paa Tuborg, saa hurtig som muligt at prøve og, dersom Prøven faldt ud til Tilfredshed, dernæst at indføre de mange tekniske Forbedringer, som har givet Tuborgs Fabrikker en Særstilling indenfor Ølindustrien.

I 1890 købte Tuborgs Fabrikker en lille Mineralvandfabrik »*Fabrikken Absalon*« paa Vesterbro og flyttede Virksomheden ud paa Tuborg, og i 1892 anlagdes ved Bryggeriet en Fabrik for Fremstilling af flydende Kulsyre, der i 1903 solgtes til Aktieselskabet »Nordisk Kulsyrefabrik«.

Den 15. December 1893 døde Philip Heyman, og i hans Sted indtraadte Overretssagfører Konrad Levysohn i Bestyrelsen. Driften blev derefter ledet af Sønnen Otto Heyman og Benny Dessau, indtil Bryggeriet i 1894 overgik til De forenede Bryggerier, hvorefter Otto Heyman fratraadte som Direktør.

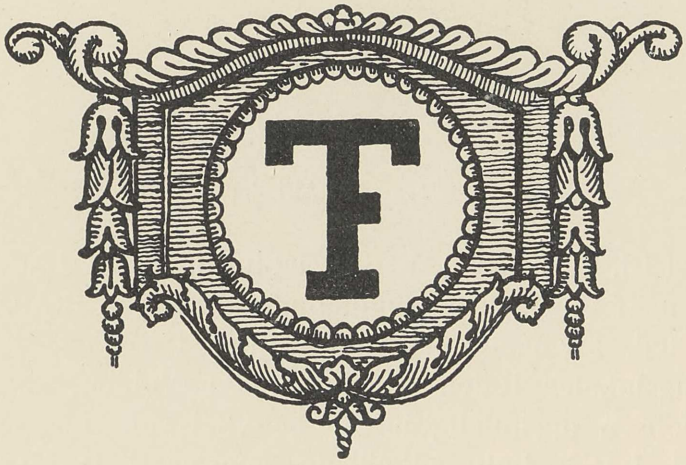

BRYGGERIET ALLIANCE

I 1868 begyndte Firmaet S. Haagensen & Co., hvis Indehavere var cand. polyt. Sophus Haagensen og Inspektør ved Gl. Carlsberg, cand. pharm. Erhard Kogsbølle, en Forretning, bestaaende i Salg af Gær, Mineralvandfabrikation og Aftapning af Øl for

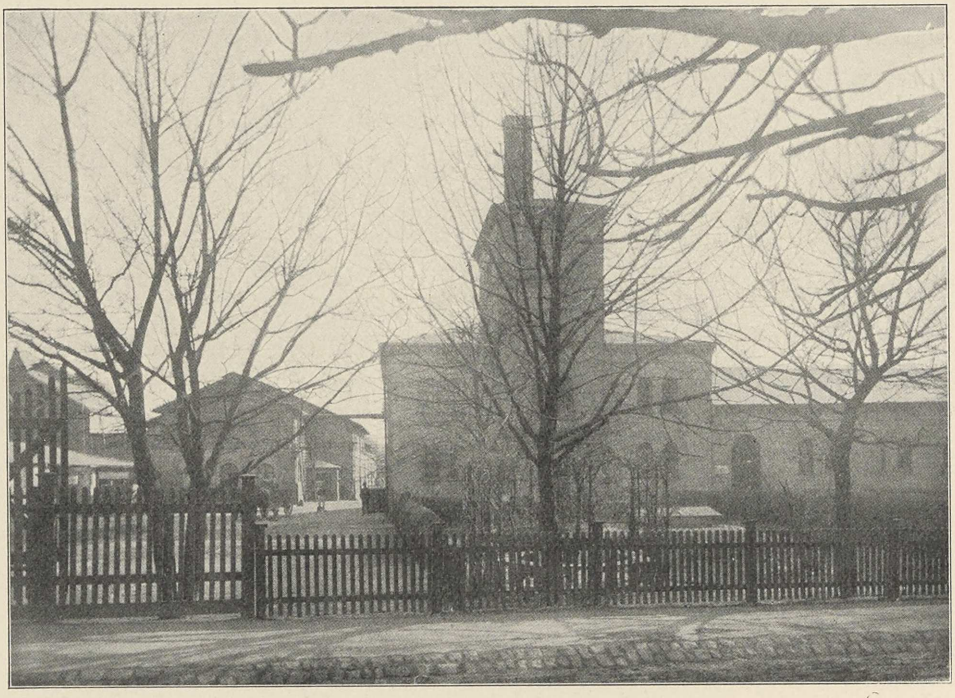

Bryggeriet Alliance.

Bryggeriet Gl. Carlsberg. Allerede i Slutningen af 1868 udtraadte Haagensen af Firmaet, og cand. pharm. Edvard Blad indtraadte i hans Sted. Firmaet havde da Kontor i Teglgaardsstræde og Forretningslokaler i den Kælder under Volden, som Brygger I. C. Jacobsen oprindelig havde benyttet som Lagerkælder for Bayerskøl. I 1869 indtraadte Tømrermester H. H. Kayser i Firmaet, og paa en til Bryggeriet Carlsberg stødende Grund byggedes Fabrikken Alliance, indrettet til Mineralvandfabrikation og Ølaftapning. Senere optoges som Deltagere i Forretningen

Apoteker Sprechelsen og Maskinfabrikant Hüttemeier, og man bestemte sig til at udvide Virksomheden til ogsaa at omfatte Ølbrygning. I 1880 byggedes til dette Brug Bryggeriet Alliance, i hvilket der først kun bryggedes Lagerøl, senere ogsaa Pilsnerøl, og et Par Aar efter optog Bryggeriet, som det første her i Landet, Brygningen af Porter. I 1891 gik Bryggeriet over til De forenede Bryggerier, medens Mineralvandfabrikken og Aftapningsanstalten solgtes til Gl. Carlsberg. Blad vedblev at være knyttet til Bryggeriet indtil 1903 og var fra 1891 til 1899 Medlem af Bestyrelsen for De forenede Bryggerier.

Ejendommen solgtes 1913 til Carlsbergfondet.

BRYGGERIET FREDERIKSBERG

er anlagt af et den 6. September 1880 oprettet Interessentskab med cand. pharm. Even Ibsen som Ansvarhavende i Henseende til Anlæget og hele Driften. Bryggeriet, der først var indregistreret som »Bryggeriet Dania«, men hvis Navn, inden Driften paabegyndtes, blev ændret til »Bryggeriet Frederiksberg«, blev anlagt paa en Grund paa Lampevejen — nu Finsensvej — som blev købt af Hr. P. N. Reeberg. Af Interessenterne deltog Gros-

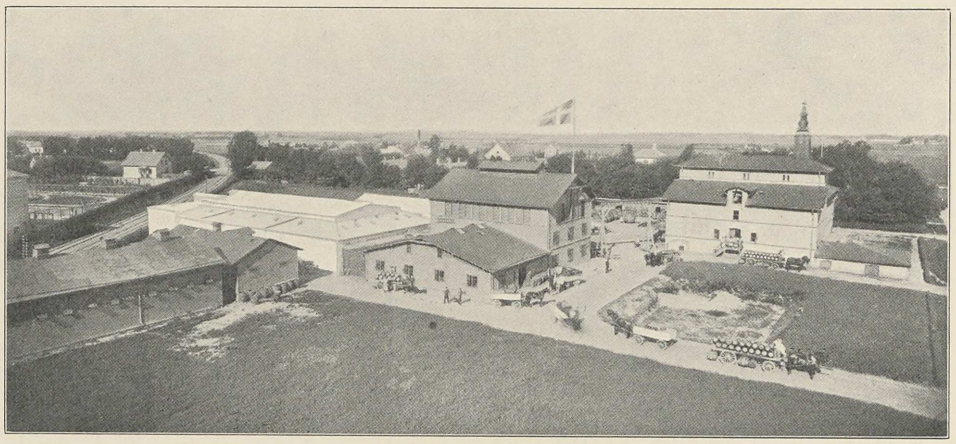

Bryggeriet Frederiksberg.

serer N. F. Munck i den merkantile Ledelse, og cand. polyt. Fr. Hornemann overtog efterhaanden den indre tekniske Ledelse.

Man begyndte Driften som Bayerskølbryggeri, men gik kort efter over til ogsaa at brygge Hvidtøl, og til en Begyndelse gik alt godt. Men skønt Bryggeriet var anlagt godt og uden store Udgifter, kunde det dog ikke staa sig i den vilde Konkurrencekamp, der samtidig begyndte at antage de mærkeligste Former. Forbedringer indførtes i Driften — Bryggeriet var saaledes det første Bryggeri her i Landet, der anvendte Majspræparater — men intet kunde hjælpe til at bringe det rigtig paa Fode. Et Forsøg paa at redde Bryggeriet ved at gøre endel Værtshusholdere delagtige i Overskudet mislykkedes, og Forhandlingen

med et engelsk Konsortium om Salg af Bryggeriet førte ikke til noget Resultat.

Efter at Bryggeriet i 1891 var gaaet ind i »De forenede Bryggerier«, blev det nedlagt, og Grunden solgtes stykkevis i 1898, 1902 og 1906. De forenede Bryggerier maatte senere igen, som ufyldestgjort Panthaver, overtage et af disse Arealer, som derefter bortlejedes, indtil det i 1913 solgtes til Aktieselskabet »Krystalisværket«, som samtidig købte saavel De forenede Bryggeriers som Carlsbergbryggeriernes Forretning med kunstig Is.

BRYGGERIET TREKRONER

stiftedes den 18. Juni 1898 som et Aktieselskab, hvis Bestyrelse bestod af Apoteker Alfred Benzon, Fabrikant F. E. v. d. Aa Kühle og Overretssagfører L. Zeuthen. Bryggeriet anlagdes paa

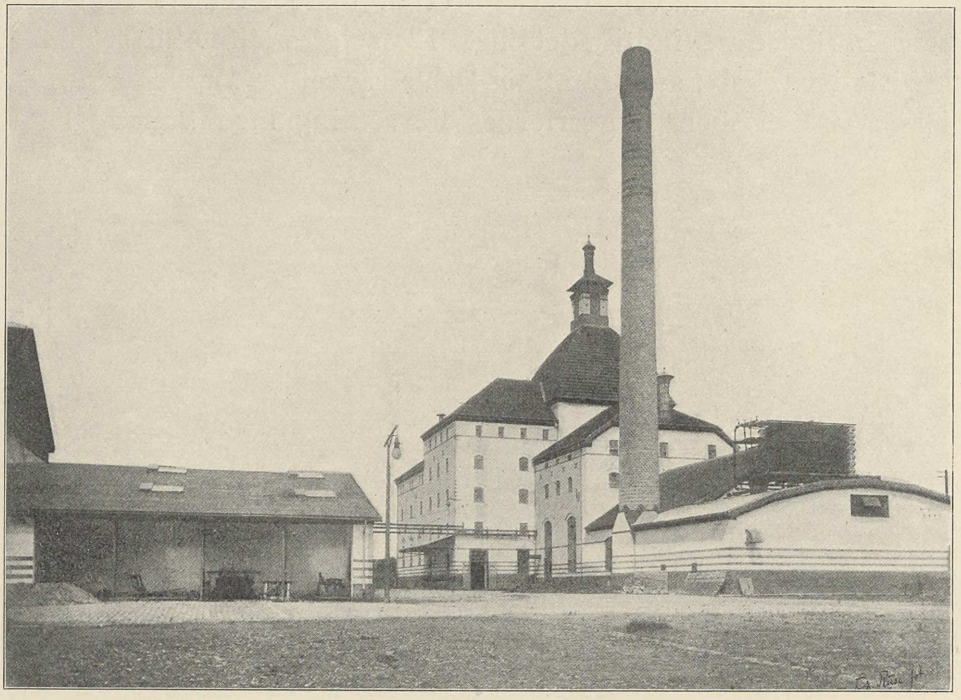

Bryggeriet »Trekroner«.

en 2,75 ha stor Grund i Valby og var planlagt som Overgæringsbryggeri.

Der bestod paa dette Tidspunkt et ret spændt Forhold mellem De forenede Bryggerier og Carlsberg Bryggerierne, men disse sidste var ved en Overenskomst forpligtede til ikke at anlægge og drive noget Overgæringsbryggeri og var saaledes forhindrede fra at udvide Konkurrencen til ogsaa at omfatte dette Omraade. Man mente derimod, at der intet var til Hinder for, at Carlsberg Bryggerierne kunde støtte et nyt anlagt Hvidtølbryggeri ved Anbefalinger til sine egne Kunder, og det var i

Forventning om saadan Støtte, at Bryggeriet, hvis ene Bestyrelsesmedlem var Broder til Direktør Kühle paa Gl. Carlsberg, blev anlagt.

Samtidig hermed begyndte de Forsøg paa Tilvejebringelsen af en Prisoverenskomst mellem alle danske Bryggerier, som senere vil blive nærmere omtalt, men paa Grund af de særlige Forhold, under hvilke Bryggeriet »Trekroner« var blevet stiftet, var det givet, at dette Bryggeris Eksistens som selvstændigt Bryggeri vilde gøre det vanskeligt eller umuligt at bringe en saadan Overenskomst istand. Da imidlertid ogsaa »Trekroner«s Stilling vilde være blevet særdeles vanskelig, dersom dette Bryggeri var kommet til at staa alene udenfor en for alle Landets øvrige Bryggerier gældende Organisation, tilbød Bestyrelsen at overdrage Bryggeriet til De forenede Bryggerier, og en saadan Overdragelse blev derpaa vedtaget paa de i begge Selskaber den 20. Juni 1899 afholdte ekstraordinære Generalforsamlinger.

Bryggeriet er derefter blevet drevet som Maltgøreri indtil det i 1915 solgtes til Aktieselskabet M. I. Ballin's Sønner for at omdannes til Læderfabrik. Et ubebygget Areal var tidligere solgt til Anders A. Pindstoftes Maskinfabrik.

1891-o-1916

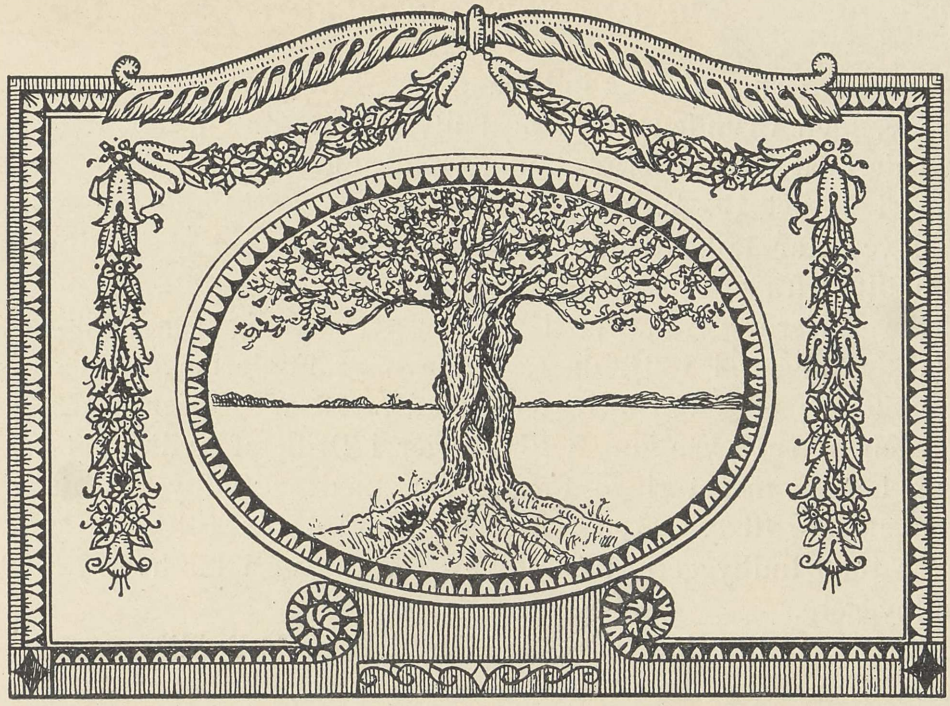

Som ovenfor nævnt havde Konkurrencen indenfor Ølindustrien baade i det 17. og i det 18. Aarhundrede stadig været meget haard og jævnlig antaget Former, der var meget lidt tiltalende. Konkurrencen havde under hele denne Tid Form af en Kamp om Mellemhandlerne, idet de enkelte Bryggerier søgte at lokke disse til sig ved Gaver, Extra-Rabat og Overmaal paa Fustagerne, og naar Mellemhandlerne ikke fik disse Fordele frivilligt, søgte de at tiltvinge sig dem. De Forordninger, der udstedtes for at komme dette Uvæsen tillivs, nyttede selvfølgelig intet, naar Bryggerne ikke kunde blive indbyrdes enige og ved en fælles Optræden regulere Forholdene.

Det er ikke underligt, at en saadan Enighed ikke kunde opnaas i de Tider, da baade Industri og Handel paa ethvert Punkt saa Skranker rejse sig for deres fri Udfoldelse og Virksomhed og var vænnede til at søge til Konge eller Magistrat, hver Gang en Forandring, selv den mindste, i den een Gang fastslaaede Vedtægt for deres Arbejde var ønskelig. Det synes, som om der, efter at Bryggerivirksomheden fra 1806 er bleven fri borgerlig

Næring, efterhaanden er indtraadt nogen Bedring paa dette Omraade, men Grunden hertil maa utvivlsomt for en stor Del søges deri, at Bryggeriernes Antal i København i den første Trediedel af det 19. Aarhundrede gik meget stærkt tilbage — fra 100 ved Aar 1800 til 46 i 1833 — samtidig med at Befolkningen tiltog fra c. 100 000 til c. 119 000.

Bryggeriernes Antal er iøvrigt senere stadig gaaet tilbage, saaledes at der i 1891, da København og Frederiksberg tilsammen havde 360 000 Indbyggere, fandtes 16 Bryggerier. Ved Udgangen af 1915 var kun 8 Bryggerier i Drift, af hvilke det ene kun har en meget ringe Produktion, medens Indbyggerantallet kan anslaas til c. 600 000. Altsaa i Aaret 1800: 1 Bryggeri for hver 1000 Indbyggere, i Aaret 1915: 1 Bryggeri for hver 75 000 Indbyggere.

En Forandring indtraadte imidlertid igen, da Publikums Smag for det undergærede Øl var bleven vakt ved Midten af Aarhundredet, idet der nu oprettedes et i Forhold til Forbruget uforholdsmæssig stort Antal Bayerskøl-Bryggerier, nemlig, foruden *Gl. Carlsberg,* først *Svanholm* og *Aldersro*, dernæst *Alliance*, *Frederiksberg, Tuborg* og *Ny Carlsberg* (1882), og samtidig optog flere af de ældre Hvidtølbryggerier ogsaa Fremstillingen af undergæret Øl, saaledes at dette i Begyndelsen af 80'erne i København og nærmeste Omegn fremstilledes paa 15 Bryggerier, af hvilke de 11 tillige fremstillede overgæret Øl (Hvidtøl og lignende).

Det viste sig nu ogsaa ganske rigtigt, at Forbruget af undergæret Øl stadig tog til — dog ikke i den Grad, som man havde ventet. Der gjaldt selvfølgelig for de talrige Anlæg til Fremstilling af denne Slags Øl det samme, som gælder for ethvert Fabriksanlæg, at der fordres et vist Minimumssalg, for at Anlægget skal kunne give Overskud, og det viste sig ret hurtigt, at der var et betydeligt Misforhold tilstede mellem den samlede Produktionsevne og den i Forhold dertil for ringe Konsum.

Et enkelt af de blandede Bryggerier, Kongens Bryghus, greb da til den fornuftige Udvej at indstille Fabrikationen af undergæret Øl, medens de andre Bryggerier faldt tilbage paa de

samme Midler, som Bryggerierne for Aarhundreder siden havde benyttet: man søgte paa enhver Maade at købe sig Kunder.

De Midler, der benyttedes hertil, var af mangfoldig Art; særlig almindelig var Ydelsen af Laan under forskellige Former baade til Folk, der vilde oprette ny Forretninger, og til Indehaverne af allerede bestaaende Forretninger, og disse Laan betød i mangfoldige Tilfælde det samme som Gaver, ialfald for en Del af Beløbets Vedkommende. Det er en Selvfølge, at der for Modtageren af saadanne »Laan« medfulgte en Forpligtelse til at tage sit Forbrug, helt eller delvist, fra Laangiveren. Enten skulde f. Eks. alt Flaskeøl eller alt Fadøl eller et bestemt maanedligt Forbrug tages fra vedkommende Bryggeri, eller en Beværter maatte forpligte sig til, naar der kun blev forlangt »Øl«, da uden nærmere Forespørgsel altid at give en bestemt Slags. Det var ikke ualmindeligt at se en Mand, der vilde oprette en ny Beværtning eller et Øludsalg, fare frem og tilbage mellem to eller flere Bryggerier og bortauktionere sig til den højestbydende; men denne Form for Konkurrence havde dog den Fordel, at den foregik ganske aabenlyst.

Den største Del af Konkurrencen foretoges imidlertid saa skjult som muligt, særlig hvor det kom an paa at lokke et andet Bryggeris Kunder over til sig. Hvilke Midler der i saa Tilfælde benyttedes fremgaar f. Eks. af et Brev fra et større Bryggeri til en af Tuborgs Kunder i Provinsen. Hentydende til et Løfte om et kontant »Laan« fortsættes: »Vi ved meget vel, at vi ikke behøver at lære Dem, hvorledes en Ølsort skal indarbejdes, men tror De ikke, det var en god Ide foreløbig, som af en Fejltagelse, at lægge nogle Flasker af vort Øl ned i hver Kasse Tuborgøl, som De udsender.«

De Former, under hvilke Laanene gaves, kunde iøvrigt være ret forskellige. I de efterladte Regnskaber fra et nu nedlagt Bryggeri findes utallige Eksempler paa saadanne Laan: Kontante Laan, Udlaan af Inventar og Service, Isskabe og Udskænkningsapparater, Stole, Borde, Billarder, Arbejdsvogne, Charabancs og Heste, Kavtionsforpligtelser for kontante Laan, for Husleje eller

overfor Gasværket, Køb af Inventar, Ølpavilloner, Lystbaade o. m. a., som atter udlejedes til Laantageren mod en ringe Leje eller gratis eller mod at Laantageren frafaldt Retten til Rabat o. s. v. — Dette kunde selvfølgelig varieres paa mange Maader.

Hvad Rabatgivningen betød, fremgaar af Regnskaberne for et af de i Sammenslutningen indgaaede Bryggerier, idet dette Bryggeris Rabat, som er steget jævnt fra 92 Rdlr. i 1864 til 15 000 Kr. i 1881, efter at man i dette Aar havde paabegyndt Bygningen af Bayerskøl steg til 55 000 Kr. i 1890, saaledes at den i dette Aar havde naaet op til et større Beløb end Nettofortjenesten udgjorde.

Man anvendte ogsaa andre af de gammelkendte Konkurrencemidler, saaledes navnlig Overmaal paa Fustager, og efter at Bryggerierne var begyndt at sælge en større Del af deres Produktion i aftappet Tilstand, var der særlig et større Bryggeri, hvis Ølkasser gennemgaaende indeholdt nogle flere Flasker end angivet.

Naar endvidere henses til de stadig voksende Udgifter, som den tidligere lidet betydende Annoncering og Reklamering krævede, og den til Trods for de synkende Ølpriser jævnt stigende Arbejdsløn, er det forstaaeligt, at Forholdene indenfor Ølindustrien efterhaanden blev ganske uholdbare, og det økonomiske Udbytte af Driften var for mange af Bryggeriernes Vedkommende ganske utilfredsstillende.

Og hertil kom nu en anden Omstændighed, der yderligere bidrog til at formørke Industriens Fremtid, nemlig *Ølskatten*.

Man havde i lange Tider haft en Accise paa alt Malt, men denne var ophævet i Aaret 1851, og Ølindustrien havde derpaa i en lang Aarrække været fri for nogen særlig Beskatning. I 1857 var en saadan paatænkt, og der foretoges i den Anledning forskellige Forarbejder, men Sagen blev atter henlagt. I Efteraaret 1889 indbragte imidlertid Finansministeren et Lovforslag for Rigsdagen om Beskatning af Øl, dette vedtoges, og Loven udstedtes den 1. April 1891, dog saaledes, at den først skulde træde i Kraft den 1. Oktober samme Aar.

I Henhold til denne Lov skulde der af alt Øl, som indeholder 2¼ Vægtprocent eller mere Alkohol, betales en Afgift af 7 Kr. pr. Tønde, som ikke maatte rumme mere end 144 Potter. Afgiften skulde efter 4 Aars Forløb forhøjes til 10 Kr. pr. Tønde, men Forhøjelsen blev udsat to Gange, og først da Bryggeriet Gamle Carlsberg, som et Konkurrencetræk mod de andre Bryggerier, forpligtede sig til selv at bære en Forhøjelse af Afgiften af 2 Kr. pr. Tønde uden derfor at forhøje Ølpriserne, vedtog Rigsdagen i Maj 1897 at fastsætte Skatten til 9 Kr. pr. Tønde med en Moderation indtil 31. Marts 1902 for de første 6000 Td. af Produktionen, en Foranstaltning, der altsaa lettede Skattebyrden for de helt smaa Bryggerier.

Den første Forelæggelse af et Lovforslag om Beskatning af Ølproduktionen vakte selvfølgelig stor Uro indenfor Industrien, saameget mere som man mente, at der ikke samtidig vilde blive lagt forhøjet Skat paa Brændevin, hvad man da ogsaa fik Ret i. At Bryggerierne ikke selv kunde bære Skatten, men vilde være nødsagede til at forhøje Øllets Pris var en Selvfølge, og den Nedgang i Salget, som man som en Følge deraf frygtede, og som ogsaa straks viste sig, kunde let blive dødbringende for flere af de mindre velfunderede Bryggerier. Ved en saadan fra Statens Side paatvungen Forhøjelse af Ølpriserne uden nogen samtidig Forhøjelse af Prisen paa Brændevin, vilde ogsaa Vilkaarene for den Kamp mod Alkoholmisbrug, i hvilken et saa godt og alkoholsvagt Øl som det danske er et af de bedste Vaaben, blive yderligere forværret.

Med denne Trusel hængende over Hovedet indsaa man nu, at det var absolut nødvendigt at faa en Ende paa den for Bryggerierne ganske ødelæggende Konkurrence, og en Kres af Mænd indenfor Industri og Handel paatog sig derfor at forsøge at faa en Sammenslutning af saa mange som muligt af Bryggerierne bragt tilveje.

Saadanne Forsøg havde allerede tidligere været gjorte. I 1881 førtes langvarige Forhandlinger angaaende Dannelsen af et Kartel af samtlige københavnske Bryggerier undtagen Gl. Carlsberg,

men dette Bryggeri var for mægtigt og de andre ganske overlegent i Konkurrencen, og enkelte af de Bryggerier, der skulde have dannet Kartellet, stod saa skarpt overfor hverandre, at Enighed ikke kunde naas. Man fik dog dannet en københavnsk Bryggerforening, men da denne ikke paa nogen Maade var i

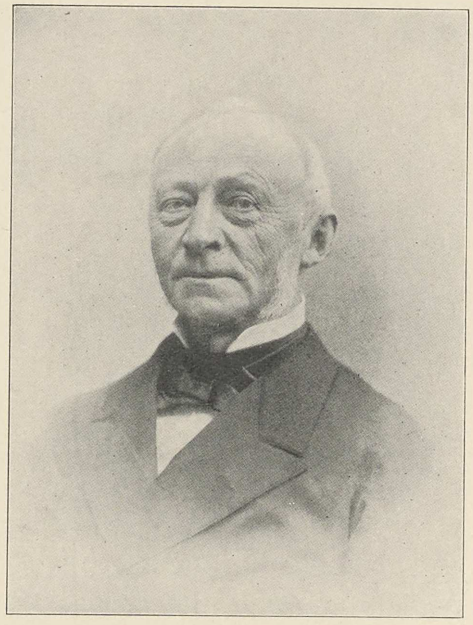

Gehejmekonferensraad C. F. Tietgen.

Stand til at forbedre Forholdene, forsøgte Gehejmekonferensraad C. F. Tietgen igen i 1883 at faa en Overenskomst bragt istand, men ogsaa dette Forsøg mislykkedes.

Kampen førtes nu saa vildt, at nogle af de saakaldte »blandede« Bryggerier, d. v. s. saadanne, som baade bryggede overgæret og undergæret Øl, havde stærk Udsigt til at maatte standse Virksomheden. Nogle af dem indledede i 1888 Underhandlinger om Salg til et engelsk Konsortium, der ønskede at erhverve et dansk Bryggeri, og et Bryggeri forsøgte senere at sælge sig til De samvirkende Fagforeninger.

Da Tanken om en Sammenslutning, særlig af de blandede Bryggerier, kom frem i 1890, mødte den en meget stærk Mod-

stand fra Gl. Carlsbergs Side, idet dette Bryggeri erklærede, at det øjeblikkelig vilde begynde paa Fremstilling af Hvidtøl, dersom denne Sammenslutning kom i Stand. Det lykkedes dog at overbevise Ledelsen af Gl. Carlsberg om, at den i Virkeligheden intet havde at befrygte for sin egen Omsætnings Vedkommende, da det jo netop var Hovedhensigten med Sammenslutningen at afskaffe de tidligere uheldige Konkurrenceforhold, og de videre Forhandlinger førtes derefter under en velvillig Holdning fra Gamle Carlsbergs, Ny Carlsbergs og Tuborgs Side.

Det var naturligt, at de Mænd, der nu arbejdede for Sagen, igen henvendte sig til Tietgen, og det blev da ogsaa under hans Ledelse, at de lange og meget vanskelige Forhandlinger førtes.

Vanskelighederne opstod naturligvis særligt ved Værdiansættelsen af de Bryggerier, der stod paa meget svage Fødder, og af saadanne fandtes paa dette Tidspunkt mindst tre. Fra en enkelt af de interesserede Parter blev endog Spørgsmaalet om, til hvilken Kurs et af de andre Bryggeriers Aktier skulde overtages af det nye Selskab, fremdraget i Aviserne, og kun ved Nedsættelsen af en Voldgift, bestaaende af Etatsraad Philip W. Heyman og Direktør v. d. Aa Kühle, blev Sagen klaret. Tilsidst lykkedes det ved Tietgens store Autoritet og ved den rolige og faste Maade, hvorpaa han ledede Underhandlingerne, at faa de 11 Bryggerier, som Sagen angik, til at enes om alle Detailler, og den 9. Februar 1891 afholdt da Aktieselskabet »De forenede Bryggerier« en konstituerende Generalforsamling i Privatbankens Bankraadssal.

Paa denne Generalforsamling vedtoges Lovene og valgtes Bestyrelse, der kom til at bestaa af:

Grosserer H. Fritsche,

Direktør E. A. Blad,	Ass. pharm. C. Hauberg,
Direktør I. H. Bruhn,	Grosserer H. Levin,
Grosserer G. Halkier,	Direktør P. V. Tvede,
Bryggeriejer K. Hansen,	Direktør C. W. Wolfhagen.

Selskabet stiftedes med en Aktiekapital paa 6 Mill. Kr., hvoraf foreløbig kun 4 482 400 Kr. sattes i Cirkulation, og et Partialobligationslaan, der i Forbindelse med Prioritetslaanene ikke maatte overstige 6 Mill. Kr.

Efter Generalforsamlingen konstituerede Bestyrelsen sig og valgte Grosserer Fritsche til Formand, en Stilling han indtog lige til sin Død i 1905. Direktør W. Haurowitz valgtes til administrerende Direktør.

Det var ikke med helt venlige Øjne, at denne efter danske Forhold meget store Sammenslutning blev betragtet af Publikum. Man talte og skrev om den store »Ølring« eller »Øltrust«. Misstemningen kom baade til Orde hos Konsumenterne og hos mange Ølhandlere, idet man frygtede for, at Sammenslutningen først og fremmest skulde have en Opskruning af Ølpriserne tilfølge. Man oversaa eller vidste ikke, at det udelukkende var de indenfor Industrien selv herskende uheldige Forhold, der vilde blive yderligere forværrede ved den da paatænkte Beskatning, som man vilde raade Bod paa, dels ved at Konkurrencen indenfor de til Aktieselskabet hørende Bryggerier vilde falde bort, dels derved, at man kunde træffe saadanne Foranstaltninger, at Driften centraliseredes og Produktionsomkostningerne blev forringede.

Til virkelig Skade for Konsumenterne kan en Sammenslutning af industrielle Virksomheder imidlertid kun blive, naar Forholdene er af en saadan Natur, at der samtidig kan skabes et Monopol, hvorved Konkurrence fra bestaaende eller nyoprettede Virksomheder kan forhindres. Men noget saadant var ganske udelukket, da De forenede Bryggerier stiftedes. For det bayerske Øls Vedkommende fortsattes Konkurrencen ganske uforandret med de tre store københavnske Bryggerier, der stod udenfor Selskabet, og til Oprettelsen af Hvidtølbryggerier fordres der ikke saa store Kapitaler, at det vilde være uoverkommeligt at anlægge et saadant, dersom man mente at se sin Fordel derved.

Det viste sig da ogsaa snart, at der ikke var skabt noget, der med Rette kunde betegnes som en Ring eller en Trust.

Priserne paa de forskellige Hvidtølsorter blev vel regulerede, men ikke paa en saadan Maade, at Publikum i nogen væsentlig Grad kom til at føle det, og de Konkurrencebryggerier, der snart efter oprettedes, og som saaledes ikke kom til at nyde godt af høje Priser paa Hvidtøllet, anvendte store Beløb for ved Hjælp af de gammelkendte Metoder at tilkøbe sig De forenede Bryggeriers Kunder. Nogle af disse Bryggerier maatte dog ret snart nedlægges, da det viste sig, at De forenede Bryggeriers Ølsorter nød en saadan Yndest hos Publikum, at dette ikke af sin Ølhandler vilde lade sig andet Øl paanøde.

De af de nyoprettede Bryggerier, der ikke blev nedlagte, indsaa snart, at de Former for Konkurrence, hvis Afskaffelse netop havde været Maalet for Sammenslutningen, ikke med Fordel kunde opretholdes, og ved Oprettelsen af en hele Landet omfattende Bryggeriforening (1894) bragtes Konkurrencen for en Tid atter ind under noget sundere Former.

Den første Opgave, som Ledelsen af det nystiftede Aktieselskab havde at løse, var Indførelsen af en ensartet Drift og et ensartet Regnskab for de forskellige Fabrikker, Besparelser i Driften, hvor saadanne kunde gennemføres, og en Omordning af Distribueringen af Øllet, hvilken sidste Foranstaltning alene straks nedbragte Hestebestanden fra 264 til 224. For at koncentrere Driften ophørte man at brygge paa Bryggerierne *Frederiksberg*, *Svanholm* og *Ny Bryghus,* og samtidig antog man den fornødne maskintekniske Assistance, hvortil der for flere af Bryggeriernes Vedkommende var stor Trang. Man indførte Forbedringer ved Øllets Tilvirkning, hvor dette tiltrængtes, men naturligvis krævede Overtagelsen og Ordningen af de ret forskelligartede Virksomheder saa meget Arbejde. at det i det hele ikke var meget, der udrettedes det første Aar.

I de følgende Aar søgte man videre frem ad denne Vej, og man maatte nu søge at værge sig mod en ny Form for Konkurrence, idet nogle Bryggerier var begyndt at tilsætte Sakkarin til Øllet. De Fordele som kunde opnaas herved, nemlig at man kunde spare en betydelig Del af det næringsgivende Stof i Øllet,

Malten, og erstatte denne med en ganske ringe Mængde af det stærkt sødende, men som Næringsmiddel værdiløse Sakkarin, var saa store, at mange mindre samvittighedsfulde Bryggerier Landet over benyttede sig deraf. Det blev jo paa denne Maade muligt at fremstille et tyndt Øl, som paa Grund af sin stærkt søde Smag dog bibragte Indtrykket af et særligt nærende, maltstærkt Øl. De forenede Bryggerier tog straks, ved særlige Foranstaltninger overfor Øltapperne, Forholdsregler herimod, men tiltrods for, at der blev indført Straffebestemmelser for saadan udeklareret Brug af kunstige Sødestoffer, er Fristelsen ved den derved indvundne Besparelse saa stor, at man stadig maa være paa Post overfor Misbrug.

Medens det nu vel lykkedes at forbedre Forholdene for Hvidtøllets Vedkommende, gik det kun smaat med det undergærede Øl, Lagerøl, Wienerøl, Pilsnerøl, og man optog derfor igen den Tanke, som allerede havde været fremme ved Selskabets Stiftelse, at drage Tuborgs Fabrikker med ind under Sammenslutningen. Det lykkedes at komme til Enighed, og fra den 1. Oktober 1894 indgik Tuborg i »De forenede Bryggerier«, der samtidig udvidede Partialobligationsbeløbet med $2^1/_2$ Mill. Kr.

I det følgende Aar fremkom Bryggerierne med en helt ny Ølsort, *Kroneøl,* der samtidig med at indeholde saa lidt Alkohol, at det var under Skattegrænsen, havde en lignende Karakter som det undergærede Lagerøl og Pilsenerøl. Denne Type viste sig hurtig at falde i Publikums Smag, og Produktionen steg meget betydeligt, tiltrods for at der efterhaanden blev bragt mange Efterligninger i Handelen. Fremstillingen af Krone-Øl og Krone-Pilsner skete paa Bryggeriet paa Vodroffsvej, og dette Bryggeri — oprindeligt Marstrands Bryggeri — blev efterhaanden fuldstændig beskæftiget hermed, saaledes at det endog gentagne Gange har maattet udvides for at kunne tilfredsstille Efterspørgslen. Dets officielle Navn er nu *Krone-Øl Bryggeriet.*

I Foraaret 1896 optoges ikke alene Bryggeriverdenen, men hele det øldrikkende Publikums Interesse af en ganske ejendommelig Sag. Ejeren af et af de største Bayerskølbryggerier

havde sammenkaldt Bryggeriets Arbejdere og indtrængende advaret dem mod et andet Bryggeris Øl, da dette var »sygt«, og han paabød dem af denne Grund, at de ikke maatte drikke Øllet, og at de skulde iagttage særlige Forsigtighedsregler, dersom der blandt de tomme Flasker, der returneredes til Bryggeriet, skulde være Flasker fra dette andet Bryggeri. Sagen kom frem i Dagspressen, uden at noget Navn til en Begyndelse blev nævnet — det blev først senere meddelt, at der var sigtet til Gl. Carlsberg — og Publikum blev meget opskræmmet. Sagen blev nemlig opfattet saaledes, at »sygt« Øl var Øl, der kunde paaføre Sygdom ved Nydelsen, og det Bryggeri, fra hvilket Rygterne stammede, fandt ingen Anledning til at oplyse om de virkelige Forhold. »Sygt Øl« eller »Sygdom i Øllet« er imidlertid kun et rent bryggeriteknisk Udtryk, der betyder, at Øllet lider af en eller anden Fejl, der enten kan skyldes Udviklingen af særlige Gærsvampe, saakaldet Vildgær, eller forskellige Bakterier, men man har endnu aldrig, saalænge disse Forhold har været undersøgt, fundet virkelige Sygdomsbakterier i Øl. Derimod kan baade Vildgær og Bakterier bibringe Øllet en uheldig Smag og Lugt.

For at skaffe Sagen nærmere oplyst anmodede »Politiken« et københavnsk Laboratorium om at indkøbe Prøver af Øllet fra de tre store københavnske Bryggerier og undersøge dette. Resultatet af Undersøgelsen, der blev offentliggjort i Bladet, var det, at Øllet fra begge de i Sagen implicerede Bryggerier indeholdt de sædvanligt i Øl forekommende Bakterier i omtrent samme Mængde, d. v. s. at det ene Bryggeris Øl var ligesaa »sygt« som det andets, medens Tuborgs Pilsner viste sig at være fuldstændig frit for Bakterier.

Publikum faldt efterhaanden til Ro, men for Tuborgs Vedkommende blev Resultatet, at dets Pilsner, der var af en særlig let, af Brygmester Bækkevold skabt Type, blev saa efterspurgt, at Afsætningen i den sidste Del af Aaret steg med 240 Procent. Ogsaa for de andre Ølsorters og for Mineralvandets Vedkommende var der en stadig Fremgang, og Krystalisværket paa

Vodroffsvej maatte udvides betydeligt, saa at det nu kunde producere 2½ Million kg Is aarligt. Samtidig begyndtes paa Tuborg forskellige Udvidelser, og med saadanne har man derefter næsten uafbrudt været nødt til at fortsætte.

Som ovenfor nævnt forhøjedes Ølskatten fra den 1. Maj 1897 med 2 Kr. pr. Tønde, og hvormeget det betød, at denne Forhøjelse maatte bæres af Bryggerierne selv, fremgaar af, at »De

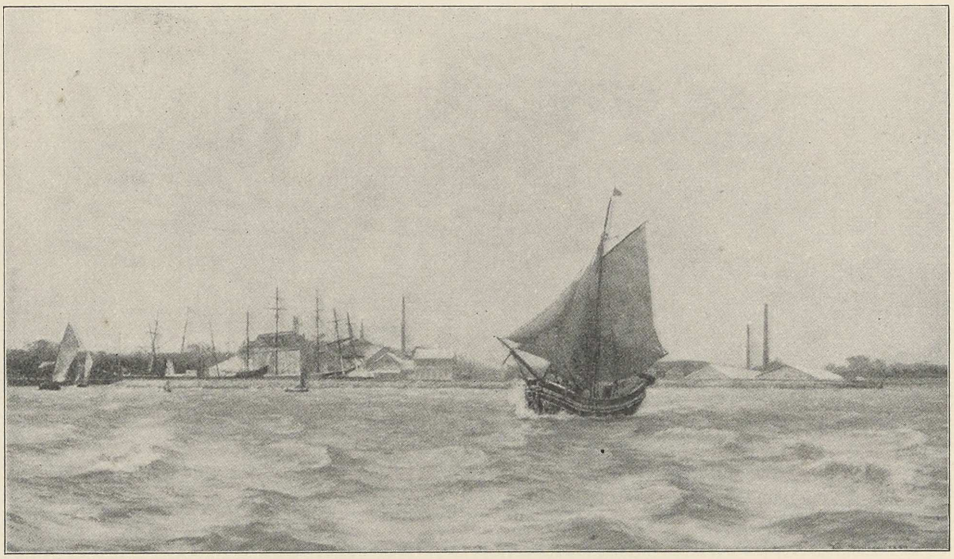

Tuborg set fra Søen. Efter Maleri af W. Arnesen, 1887.

forenede Bryggerier« i Tiden fra 1. Maj til 30. September af denne Grund havde en Merudgift af over 117 000 Kr.

I 1898 fejrede Tuborg sit 25-Aars Jubilæum og kunde ved denne Lejlighed se tilbage paa en usædvanlig smuk Udvikling. Et Billede af, hvor stærk denne Udvikling har været, vil de i et senere Afsnit fremstillede Tabeller og Kurver give.

I 1897 havde Tuborg ansøgt om Ministeriets Tilladelse til at udvide Havnen, men en saadan Tilladelse nægtedes »af Hensyn til Havnevæsenets Interesser«. Det er det første Udslag af den samme smaalige Angst for, at Tuborgs Havn skulde kunne paaføre Københavns Havn en Konkurrence, som senere stadig har

forhindret Tuborgs Havns Udvidelse. Uden noget Hensyn til den Gavn, som Tilstedeværelsen af en Havn med gode Besejlingsforhold vilde være for den nærmestliggende Del af København og for Gentofte Kommune, og til Trods for de fra alle Sider paapegede og paaklagede Mangler ved Københavns Havn, har Staten stadig »af Hensyn til Havnevæsenets Interesser« indtaget en saadan Stilling overfor Tuborgs Havns Udvidelse, at denne hidtil ikke har kunnet gennemføres.

Tuborgs Havn tjener i sin nuværende Skikkelse som Anløbshavn for Skibe med Varer til Bryggeriet selv, til Strandvejs Gasværk, Hellerup Glasværk og til de ved Havnen liggende Petroleumstanke samt som fast Havn for Det store nordiske Telegrafselskabs Kabeldamper. Havnen kan besejles af Skibe med et Dybgaaende af 5 m.

Indenfor Bryggeriernes Bestyrelse var der i de siden Stiftelsen forløbne Aar sket nogle Forandringer. Den 2. Februar 1892 afgik Brygger KNUD HANSEN ved Døden, og i hans Sted indtraadte Grosserer N. F. MUNCK i Bestyrelsen. Samme Aar udtraadte Direktør I. H. BRUHN, og Bestyrelsen supplerede sig da med Direktør I. C. TVEDE, og i 1897 indtraadte Professor J. H. DEUNTZER i Bestyrelsen istedetfor Direktør E. A. BLAD.

I 1897—98 foretoges betydelige Udvidelser særlig paa Tuborg, Rahbeks Allés Bryggeri, Krone-Øl Bryggeriet og Tvedes Bryggeri, men hverken i teknisk eller kommerciel Henseende viste den administrerende Direktør sig sin Opgave voksen. I Begyndelsen af 1899 indgav samtlige Funktionærer ved Bryggerierne deres Afskedsansøgning med den Motivering, at de ikke saa sig i Stand til at fortsætte Arbejdet under Direktørens Ledelse, som de ansaa for at være til Skade for Bryggeriernes Interesser. Bestyrelsen fandt det, efter at de af Funktionærerne paaklagede Forhold var undersøgte, rigtigt at træffe en Overenskomst med Direktøren, saaledes at denne straks fratraadte sin Stilling, men paa Foranledning af en Del Aktionærer, der havde ønsket en skarpere Fremgang overfor Direktøren, blev der sammenkaldt en ekstraordinær Generalforsamling. Denne, den talrigst besøgte

Generalforsamling i Selskabets Historie, afholdtes den 19. Maj 1899 og fik til Resultat, at et Tillidsvotum, som Bestyrelsen havde forlangt, forkastedes med 22 387 Stemmer mod 4 944.

Samtlige Medlemmer af Bestyrelsen nedlagde derefter deres Mandater, og en ny Generalforsamling blev bebudet til den 9. Juni.

Imidlertid indkom der til den fungerende Bestyrelse Forslag om, at De forenede Bryggerier skulde købe det under Opførelse værende Bryggeri »Tre Kroner« i Valby, og Generalforsamlingen blev derfor udsat, indtil man havde faaet Lejlighed til at undersøge dette Tilbud nærmere. Da man var kommet til det Resultat, at et saadant Køb særlig af Hensyn til de tidligere omtalte ejendommelige Forhold, under hvilke dette Bryggeri var blevet oprettet, vilde være fordelagtigt for Selskabet, indkaldtes Generalforsamlingen til den 20. Juni, og det blev paa denne vedtaget at godkende Købet af »Trekroner« og at bemyndige Bestyrelsen til at udvide Aktiekapitalen fra 6 til 7 Millioner Kroner.

Til Bestyrelsen genvalgtes af de fratrædende Medlemmer Etatsraad Fritsche og Direktør I. C. Tvede og valgtes endvidere Apoteker Alfred Benzon, Fabrikant F. E. v. d. Aa Kühle, Administrator Fr. Lassen Landorph og Overretssagfører L. Zeuthen.

Den 14. April var daværende Driftsbestyrer paa Tuborg, Benny Dessau bleven konstitueret som administrerende Direktør, og fra den 1. Oktober 1899 blev han fast ansat i denne Stilling.

Det første Arbejdsaar var meget vanskeligt for den nye Direktør. Dels var der mange Forhold indenfor Administrationen, der maatte bringes i Orden og fuldstændig forandres, dels var det store Publikums Købeevne betydelig nedsat paa Grund af den store almindelige Arbejdsstandsning, og samtidig steg Raastofpriserne betydeligt.

De sidst nævnte Vanskeligheder var imidlertid fælles for alle Bryggerier, og en Kreds af Bryggere, repræsenterende saavel Provinsbryggerierne som de københavnske Bryggerier, traadte derfor sammen for at forsøge at fremskaffe en større Enighed

mellem Bryggerierne saavel i disses indbyrdes Forhold som i Salgsforhold, Lønningsforhold og lign. Resultaterne af de første Forhandlinger forelagdes af Overretssagfører Konrad Levysohn paa et Møde den 6. September 1899 i »Dansk Bryggeriforening« i Form af et Forslag om en for hele Landet gældende Prisoverenskomst, Ophævelsen af Dansk Bryggeriforening og Dannelsen af en ny Forening »Danske Bryggeriers Arbejdsgiverforening«.

Det havde selvfølgelig ikke været en let Sag at bringe de mange forskelligartede Interesser til Enighed, men dette var dog lykkedes saa godt, at Forslaget vedtoges enstemmigt, saaledes at Prisoverenskomsten kunde træde i Kraft fra den 9. September. Prisoverenskomsten angik dels en Forhøjelse af Prisen paa skattepligtigt Øl med 1 Kr. 50 Øre pr. Tønde og ½ Øre pr. Flaske, dels en Ordning af Konkurrenceforholdet mellem Bryggerierne indbyrdes.

Foreningens Formaal var ved Mægling og Voldgift at løse Stridigheder mellem Medlemmerne og deres Arbejdere og samtidig at paase, at Overenskomsten blev overholdt. Overtrædelse kunde straffes med Bøder, og Foreningens Afgørelse af saadanne Sager kunde eventuelt indankes for en Voldgiftsret, bestaaende af tre ansete Jurister. Det viste sig ret hurtigt, at Afgørelsen af Arbejdsstridigheder kun kom til at udgøre en forholdsvis ringe Del af Foreningens Arbejde, og paa en Generalforsamling den 17. December 1901 blev Navnet derfor forandret til »Bryggeriforeningen«.

I 1901 enedes man paa Grund af de stadig stigende Aftapningsudgifter om en yderligere Prisforhøjelse paa Flaskeøllet, men da Overenskomsten udløb til Oktober 1904, var det ikke længere muligt at opnaa Enighed om dens Forlængelse. Fristen for Udløbet blev flere Gange udsat, sidst til den 8. April 1905, men da det ikke paa denne Dag var lykkedes at faa en ny Overenskomst i Stand, begyndte den gamle Kamp med Undersalg o. s. v.

Paa De forenede Bryggerier gik man samtidig kraftig igang med Indførelsen af tekniske Forbedringer og Besparelser i Driften.

Man havde saaledes tidligere ofte, sidste Gang i 1898, efter milde Vintre været nødt til at købe Is i dyre Domme fra Norge, men dette blev nu overflødigt ved en meget betydelig Udvidelse af Køleanlæget paa Tuborg. Her byggedes ogsaa et nyt Maskinhus, og Lagerkældrene udvidedes.

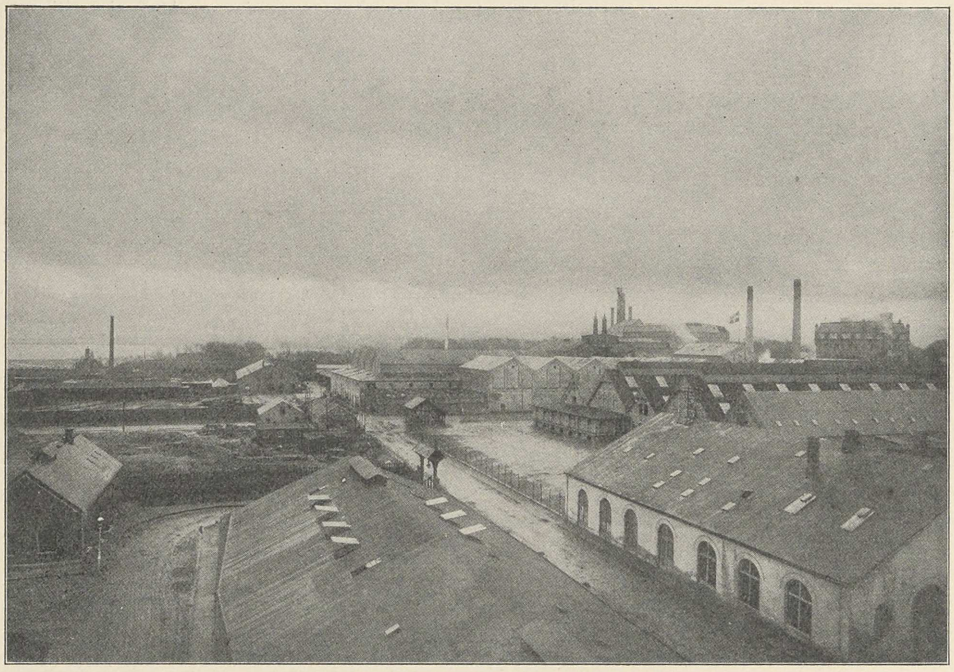

Tuborg set fra Gasværkets Tag.

Bryggeriet Ravnsborg solgtes, og fra Aaret 1900 at regne indførtes der meget kraftige Koncentrationer af Driften, hvormed fulgte store Besparelser. Saaledes indstilledes Brygningen af bayersk Øl paa Bryggerierne Aldersro, Krone-Øl Bryggeriet og Rahbeks Allé, og Mineralvandsfabrikken »Extra« blev overflyttet fra Svanholm til Tuborg og slaaet sammen med den derværende Mineralvandsfabrik.

Ogsaa paa denne Fabrikations Omraade indførtes talrige tekniske og hygiejniske Forbedringer, hvoriblandt Anvendelsen af steriliseret Vand til Fremstilling af de almindelige Mineralvande.

Den Udvikling, Mineralvandsfabrikken har haft, fremgaar af den i et følgende Afsnit givne Oversigt.

Den 13. Juli 1900 fejrede Tuborgs Fabrikker 25 Aars Dagen for Virksomhedens Paabegyndelse. Dagen fejredes med en højtidelig Nedlæggelse af Grundstenen til den ny Aftapningsanstalt, og kort i Forvejen havde der været afholdt en stor Konkurrence om en Plakat for Tuborgøllet, fra hvilken særlig Erik Henningsens Plakat vil erindres.

Det viste sig hurtig, hvor god Brug der var for Aftapningsanlæget, der var det største af den Art her i Europa, idet der herfra i Ugen netop et Aar efter Grundstensnedlæggelsen udgik over 1 Million Flasker, det største Flaskeølsalg, Tuborg hidtil havde haft. I den travle Tid udgaar der nu 400 000 Flasker *om Dagen* fra Aftapningsanstalten.

Medens Virksomheden paa de Bryggerier, der fremstillede skattefrit Øl, i de nærmest følgende Aar var i en stadig, men langsom Fremgang, steg Forbruget af Tuborgøllet saa hurtigt, at det blev nødvendigt i Løbet af kort Tid at foretage Udvidelser og Forandringer af et stort Omfang — i Løbet af 1901—02 til en Værdi af ca. $1^1/_2$ Million Kroner. Det var særlig Kedelhuset, Køleanlæget og Malteriet, der udvidedes, og et helt nyt Bryghus blev anlagt, og det er en Selvfølge, at man herved tog alle de nyeste tekniske Forbedringer i sin Tjeneste. Paa Tuborg blev der endvidere indrettet et stort kemisk og gæringsfysiologisk Laboratorium, der siden da har udført alle Undersøgelser for samtlige Bryggerier og har forsynet disse med de forskellige Sorter ren Gær.

Ved de nævnte maskinelle Udvidelser blev man ogsaa i Stand til at kunne levere elektrisk Kraft til Tuborg-Klampenborg Sporvej, som saaledes ikke behøvede at vente med at træde i Drift, til Østre Elektricitetsværk blev færdigt. Den elektriske Sporvejskørsel ad Strandvejen aabnedes den 16. April 1902.

Den 19. Oktober 1901 døde C. F. Tietgen, den Mand, hvem De forenede Bryggerier først og fremmest skyldte sin Tilblivelse,

og som i den forløbne Tid havde vist Selskabet en aldrig svigtende Interesse.

Efter den Generalforsamling, der afholdtes den 30. December 1902, meddelte Bestyrelsens Formand, at der vilde blive sam-

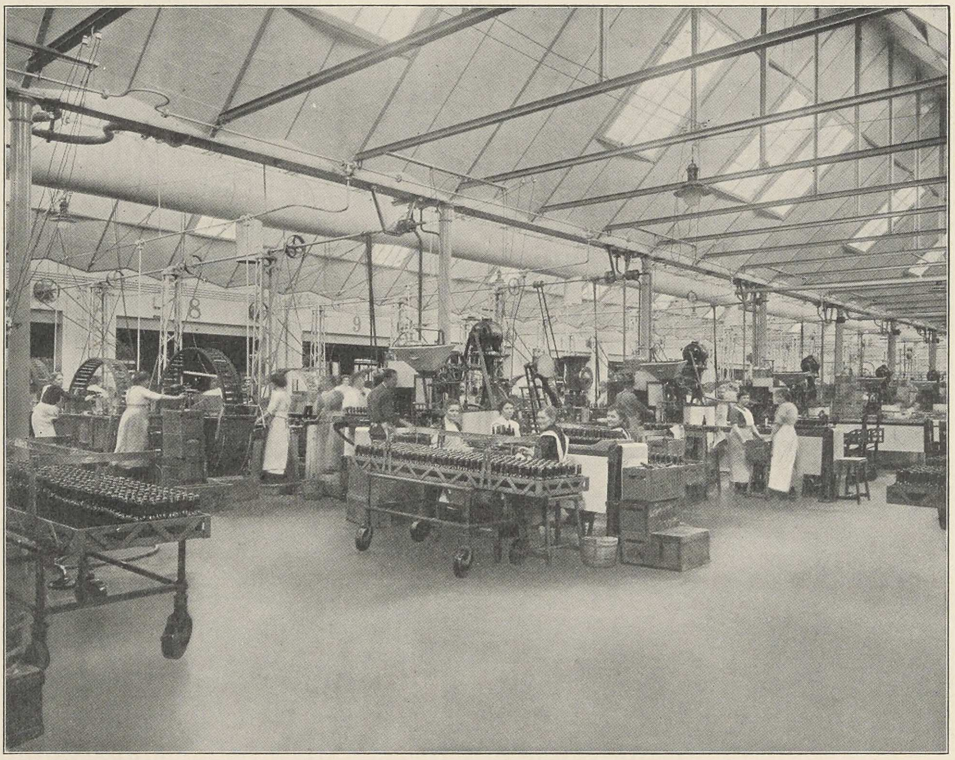

Interiør fra Tuborgs Aftapningsanstalt.

menkaldt en ekstraordinær Generalforsamling til den 14. Januar 1903, paa hvilken Bestyrelsen vilde søge Aktionærernes Approbation paa en Overenskomst mellem De forenede Bryggerier og Carlsbergfondet paa Carlsberg Bryggeriernes Vegne. Paa denne Generalforsamling vedtoges Overenskomsten, hvis Hovedindhold var følgende:

Kontraktforholdet, som regnes begyndt den 1. Oktober 1902, vedvarer til den 30. September Aar 2000. Kontrakten og de ved denne etablerede Fællesinteresser omfatter alt, hvad

der vedrører Bryggeriernes og de dertil knyttede Virksomheders Salgsforhold m. m. og Fordelingen af det derfra hidrørende samlede Driftsoverskud. For »De forenede Bryggerier«s Vedkommende er undtaget Indtægter og Udgifter vedrørende de 3 nedlagte Bryggerier: »Svanholm«, »Rabeshave« og »Frederiksberg«, Ejendommene Nr. 15 og 23 paa Platanvej samt Tuborgs Arbejderboliger i Ryvangen — alt med tilhørende Arealer.

Det, som indgaar under Kontraktforholdet, vedbliver med de Baand og Indskrænkninger, som følger af dette, at være den paagældende Kontrahents Ejendomsret undergivet.

Medens selve Driften af de enkelte Virksomheder som hidtil foregaar selvstændigt, indrettes der til Varetagelsen af de af Kontraktforholdet følgende Interesser dels et øverste Raad og dels et Direktionsudvalg. Raadet bestaar af 14 Medlemmer, nemlig for Carlsbergfondets Vedkommende de til enhver Tid værende 5 Medlemmer af dets Direktion samt Museumsdirektør, Dr. phil. Carl Jacobsen og Kaptajn S. A. v. d. Aa Kühle eller hvem nævnte Direktion i Tilfælde af deres Død eller Fratrædelse vælger i den Afdødes eller Fratraadtes Sted, og for Aktieselskabet »De forenede Bryggerier«s Vedkommende de til enhver Tid værende 6 Medlemmer af Bestyrelsesraadet og Direktør Benny Dessau eller hvem Bestyrelsesraadet i Tilfælde af hans Død eller Fratrædelse vælger i hans Sted. Direktionsudvalget bestaar af de 3 ovenfor nævnte Herrer eller deres Stedfortrædere, idet Raadet for de fælles Anliggender dog skal kunne bestemme, at Direktionsudvalget, naar et af de af Carlsbergfondet valgte Medlemmer dør eller fratræder, kun skal bestaa af det af »De forenede Bryggerier«s Bestyrelsesraad valgte Medlem og et af de af Carlsbergfondets Direktion valgte Medlemmer. For at gyldig Beslutning kan tages i Raadet, kræves dels, at mindst 5 af de hver af Kontrahenterne repræsenterende Medlemmer ere tilstede paa Mødet, dels at mindst 4 af Repræsentanterne for den Kontrahent, hvis Virksomhed berøres af Beslutningen, stemmer for samme,

— hvilke 4 Repræsentanter for »De forenede Bryggerier«s Vedkommende skal være Medlemmer af dettes Bestyrelsesraad.

Fordelingen af det Udbytte eller Tab, som resulterer af de af Kontraktforholdet omfattede Fællesinteresser, sker lige mellem Carlsbergfondet og »De forenede Bryggerier«.

Over det »De forenede Bryggerier« tilkommende Overskud disponerer Aktieselskabet frit paa samme Maade som hidtil i Overensstemmelse med Lovene, idet dog som Regel mindst $^1/_5$ af nævnte Overskud skal henlægges til Reserve- og Fornyelsesfondet.

Hver Kontrahent afholder selv Udgifterne til de Vedkommendes Ejendomme paahvilende Skatter og Afgifter, saa vel som til Forrentning og Amortisation af sine Gældsforpligtelser.

Dersom Carlsbergfondet begærer saadant, har det paa ethvert Tidspunkt indenfor Kontraktstiden Ret til at indtræde som Aktionær i »De forenede Bryggerier« enten med begge Carlsberg Bryggerierne eller med et af dem, dog at denne Ret kun kan benyttes, forsaavidt Aktieselskabet i de sidst forløbne 3 Aar har givet et Aktieudbytte af gennemsnitlig mindst 5 % og det sidste Aar af ikke under 5 %.

Med Bryggerierne følger disses fulde Driftskapital.

Naar Carlsbergfondet indtræder med begge Carlsberg Bryggerierne, bliver »De forenede Bryggerier«s Aktiekapital paa den Tid at fordoble, og det til Forøgelsen svarende Antal Aktier at overlevere Carlsbergfondet, imod at det indskyder i Selskabet til Henlæggelse til dettes Reserve- og Fornyelsesfond et lige saa stort Beløb, som dette paa den Tid andrager udover 2 300 000 Kroner. Samtidig reguleres Gældsforpligtelserne, saaledes at der til Carlsbergfondet udstedes Obligationer for det Beløb, som svarer til den Aktieselskabet »De forenede Bryggerier« paahvilende Gæld med Fradrag af den Gæld, hvormed Carlsberg Bryggerierne overdrages.

Overgaar enten »Gl. Carlsberg« alene eller »Ny Carlsberg« alene til Aktieselskabet, bliver hvad dette skal tilsvare ved Overgangen henholdsvis $^{5}/_{9}$ og $^{4}/_{9}$ af det ovenfor angivne. »De forenede Bryggerier« tager da Andel i Udbytte, Tab og andre Fællesinteresser med henholdsvis $^{14}/_{18}$ og $^{13}/_{18}$.

Købesummen maa dog aldrig overstige 10 Gange det eller de overgaaende Bryggeriers aarlige Nettooverskud efter de 3 nærmest foregaaende Aars Gennemsnit.

Af Hensyn til den Carlsbergfondet saaledes tillagte Ret, maa der under Kontraktens Bestaaen ikke ske Ændringer i Stemmeretsbestemmelserne i Selskabets f. T. gældende Love.

Hvis kun et af Carlsbergfondets Bryggerier den 30. September 1995 er overgaaet til »De forenede Bryggerier«, er Aktieselskabet beføjet til at fordre Kontrakten fornyet for 10 Aar ad Gangen, indtil begge Bryggerierne er overgaaet.

I Forbindelse med ovenstaaende Bemyndigelse vedtages følgende Ændringer i og Tilføjelser til Aktieselskabets Love.

Til § 4 føjes:

Selskabets Aktiekapital saavelsom Selskabets Prioritetslaan kan af Bestyrelsesraadet — uafhængig af ovenstaaende — forøges i Overensstemmelse med den i Henhold til Generalforsamlingens Bemyndigelse af 14. Januar 1903 mellem »De forenede Bryggerier« og »Carlsbergfondet« afsluttede Overenskomst.

Til § 14 føjes:

Saalænge den i Henhold til Generalforsamlingens Bemyndigelse af 14. Januar 1903 mellem »De forenede Bryggerier« og »Carlsbergfondet« afsluttede Overenskomst staar ved Magt, maa ingen Forandring ske i den Aktionærerne tilkommende Stemmeret.

Derved, at denne Overenskomst, der paa væsentlige Punkter udvidede og fikserede en allerede i 1895 paa 10 Aar sluttet Overenskomst mellem de samme Bryggerier, afsluttedes paa saa langt et Aaremaal og under saa faste Former, opnaaedes dels store Besparelser i Driften, dels en Ro og Sikkerhed for denne, der i Tidens Løb har vist sig at være af den allerstørste Betydning for begge Kontrahenterne.

I Aaret 1903 indtraf to Ildebrande paa Tuborg, idet Maltgøreriet nedbrændte den 16. Marts, og en ældre Bygning med et stort Oplag af Emballage brændte den 6. April. Den samlede Brandskade opgjordes til næsten 500 000 Kroner. Nogen egentlig Standsning af Driften foraarsagedes ikke herved, men Tuborg blev nødt til at indkøbe betydelige Mængder Malt fra Udlandet, inden det nye Malterianlæg blev færdigt.

Samme Aar solgtes Svanholm. Tidligere var en Del af Frederiksberg Bryggeris og Tvedes Bryggeris Grunde samt Ny Bryghus og Ravnsborg solgte, men Krone-Øl Bryggeriet maatte udvides, hvilket skete ved Køb af Ejendommene Nr. 8, 10 og 12 paa Vodroffsvej, hvis Baggaarde toges i Benyttelse, samtidig med at Maskinanlæget udvidedes betydeligt.

Indenfor Bestyrelsen skete der i dette Aar den Forandring, at Grosserer GOTFRED HALKIER, der var udtraadt i 1899, atter blev Medlem af Bestyrelsen i Stedet for Fabrikant KÜHLE, der var død den 30. December 1902.

De skattefri Ølsorter, Kroneøl, Krone Pilsner og Export Dobbeltøl, som De forenede Bryggerier havde bragt i Handelen siden 1895, og som hurtig havde vundet en stor og stedse stigende Udbredelse her i Landet, vakte efterhaanden Nabolandenes Opmærksomhed. Da det imidlertid paa Grund af Toldforholdene ikke var muligt at etablere en Eksport af disse Ølsorter til de andre skandinaviske Lande, og da Lederne af Afholdsbevægelsen i Sverige, Norge og Finland var meget ivrige for at faa disse lette Ølsorter indført, gik man den Vej at overlade et Bryggeri i hvert af disse Lande den ved Fremstillingen benyttede Fremgangsmaade mod en passende Afgift. Det Foregangs-

arbejde, De forenede Bryggerier havde præsteret paa dette Omraade, fik saaledes sin Belønning ogsaa udenfor Landets Grænser.

Tuborgs Brandvæsen holder Øvelse.

Et Forsøg, som Bryggerierne gjorde paa at imødekomme Totalafholdsbevægelsen ved at bringe et fuldstændig alkoholfrit Øl i Handelen, havde kun rent forbigaaende et Resultat at opvise, hvorfor Brygningen snart efter indstilledes.

Den 27. Juni 1905 døde Etatsraad Fritsche, og hans Efterfølger som Formand for Bestyrelsen, Apoteker Alfred Benzon,

mindede ved Generalforsamlingen i December samme Aar om hans Betydning for Selskabet med følgende Ord:

»Da »De forenede Bryggerier«s Aktionærer for et Aar siden samledes til Generalforsamling, stod Etatsraad Harald Fritsche her som Selskabets Formand. Den 27. Juni d. A. afgik han

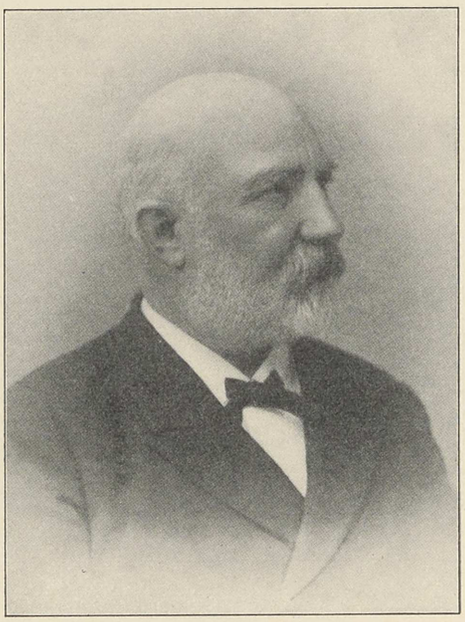

Etatsraad Harald Fritsche.

ved Døden under et Ophold i Hamburg, pludselig og medens han tilsyneladende rask var paa Vejen hjem fra sin aarlige Baderejse til Wiesbaden.

Etatsraad Fritsches Forbindelse med Bryggerivirksomhed er af gammel Dato. Han blev første Gang knyttet til den i 1884, da han medvirkede ved Stiftelsen af Aktieselskabet »Marstrands Bryggerier«. Han blev Formand i dette Selskabs Bestyrelse og virkede her med stor Interesse. I de første Aar arbejdede det nævnte Selskab med godt Resultat, men efterhaanden som Konkurrencen mellem de da bestaaende blandede Bryggerier som Følge af Overproduktion blev skarpere, og Udbyttet svandt bort,

opstod ret naturligt Tanken om en Sammenslutning med disse Bryggerier, og dette førte til Stiftelsen af »De forenede Bryggerier«, ved hvilken Etatsraad Fritsche ret fik Lejlighed til at udfolde sine Evner. Han var den ledende Aand i Sammenslutningen og blev derfor ganske naturligt valgt til det nye Selskabs Formand, da dette endelig i Slutningen af 1890 efter store Vanskeligheder var blevet dannet, en Stilling, han bevarede lige til sin Død.

Fritsche deltog med Liv og Sjæl først i Planlæggelsen af det nye Selskabs Arbejde, og senere, da Selskabet blev reorganiseret i Aaret 1899, var han en ivrig og klog Medarbejder paa det store Fornyelses- og Koncentrationsarbejde, som efterhaanden har bragt »De forenede Bryggerier« til deres nuværende Standpunkt.

Hans store Forretningserfaringer og hans indgaaende Kendskab til de forskellige Forhold indenfor Bryggerierne, hvis harmoniske Sammenarbejden var en væsentlig Betingelse for Driftens Trivsel og Udvikling, kom i fuld Grad Selskabet til Nytte. Fritsche følte sig som Bryggeriernes Mand; deres Interesser laa ham i højeste Grad paa Sinde, og han søgte at fremme disse i første Linie ad den fredelige Forhandlings og Overenskomsts Vej, men syntes denne ham ikke aaben, var han med en næsten ungdommelig Iver, der er ret sjelden hos Folk i hans Alder, ogsaa parat til at optage en Kamp, naar han troede denne formaalstjenlig for Selskabet. I Forholdet til Kolleger og Funktionærer var han elskværdig og forstaaende, en Mand, der raadede over baade Humor og en fast Vilje. Hans uventede Bortgang vakte derfor Sorg blandt Bestyrelsens Medlemmer, og disse vil ofte savne hans kloge og velbegrundede Udtalelser ved deres Forhandlinger.

For det store Arbejde, Etatsraad Fritsche har udført for »De forenede Bryggerier«, for den Dygtighed og Forudseenhed, hvormed han har forfulgt det planlagte Maal, for den Trofasthed, hvormed han har røgtet det Hverv, som Aktionærerne havde betroet ham, fortjener han af dette Selskab at mindes med Tak.«

Ogsaa en anden Mand, hvem Bryggerierne skyldte saa overordentlig meget, Brygmester Hans Bækkevold, var samme Aar afgaaet ved Døden, og om ham udtalte Formanden ved samme Lejlighed:

»Det forløbne Aar har berøvet »De forenede Bryggerier« endnu en af de Mænd, der trofast har arbejdet i Selskabets Tjeneste, nemlig Brygmesteren paa Tuborg, Hans Bækkevold.

Brygmester Hans Bækkevold.

Bækkevold engageredes i Maj Maaned 1873 til det da paatænkte Bryggeri paa Tuborgs Fabrikker. Han var med til at udarbejde Planerne for Bryggeriet og tiltraadte sin Plads Aaret efter som første Brygmester, en Plads han uafbrudt fra det nævnte Tidspunkt beholdt. Den Øltype, som gjorde Tuborg Øllet bekendt og anset, skyldes ham, og han indførte hurtigt paa Tuborg de mange Forbedringer, som Bryggeriindustrien er undergaaet i den sidste Menneskealder, hvilket havde saa meget større Betydning, som Bryggeriet, der oprindelig var anlagt til

en Produktion af 20 000 Tønder Øl om Aaret, i den Tid, han virkede derved, blev udvidet til det tidobbelte. Som en af de dygtigste i sit Fag herhjemme nød han stor Anseelse blandt Kolleger, samtidig med at han var ualmindelig afholdt paa Grund af sin store personlige Elskværdighed. Skønt hans Interesse og Virkelyst stadig var usvækket, tvang Sygdom ham til

Mindetavle opsat i Tuborgs Bryghus i Anledning af Kongefamiliens Besøg den 8. Oktober 1907.

allerede for et Aar siden at trække sig tilbage fra Deltagelse i Ledelsen af Bryggeriernes daglige Drift, og denne Sygdom tog saadan Overhaand, at han afgik ved Døden den 30. Juli d. A.

»De forenede Bryggerier« sætter en Mindesten paa Graven over denne Mand, der i henved 31 Aar trofast og beskedent har røgtet sin Gerning. Thi ogsaa han fortjener at mindes med Tak.«

I Etatsraad Fritsches Sted indtraadte Grosserer CARL MELCHIOR i Bestyrelsen.

I Aarets Løb skete der en yderligere Koncentration af Driften,

idet Bryggeriet »Alliance« blev nedlagt, og dets Produktion af Münchenerøl og Pilsnerøl overførtes til Tuborg, medens Fabrikationen af Allianceporter overtoges af Carlsberg Bryggerierne. Endvidere solgtes Ejendommen »Rabeshave«, saaledes at det af de i sin Tid sammensluttede Bryggerier paa dette Tidspunkt kun var Bryggeriet »Frederiksberg«, der henlaa uden at være i Drift, og den største Del af dette Bryggeri var udlejet til andet Brug. Det følgende Aar blev Driften paa Bryggeriet »Kastrup« indstillet, og den resterende Del af Arealet, der hørte til Bryggeriet »Frederiksberg«, solgtes, medens man købte nogle Nabogrunde ved Bryggeriet »Rahbeks Allé« af Hensyn til fremtidige Udvidelser.

Samtidig fortsatte man Indførelsen af tekniske Forbedringer, bl. a. paa Tuborg, hvor hele Kedelhuset efterhaanden forsynedes med mekaniske Fyrapparater, der tillod Anvendelsen af billigere Brændselsmaterialier og en bedre Udnyttelse af disse, og man naaede ogsaa her at faa det nye Maltgøreri færdigt og Køllen udvidet, saaledes at Tuborg igen blev i Stand til selv at fremstille hele den Maltmængde, det skulde forbruge.

I Sommeren 1907 bragtes en ny Slags skattefrit Øl, *Anker Øl*, i Handelen, der ligesom den ved Slutningen af Aaret fremstillede *Tuborg Porter*, hurtig fik en stor Udbredelse.

Medens »De forenede Bryggerier« efter det store »Opgør« i 1899 havde arbejdet sig støt frem under rolige Forhold indadtil, bortset fra, at Samarbejdet med Carlsberg Bryggerierne efter Direktør Kühles Død ofte havde forvoldt en Del Vanskeligheder, forsøgte en lille Gruppe Aktionærer ved Generalforsamlingen den 29. December 1908 at rette et Angreb paa Bestyrelsen. Da der var givet Decharge for Regnskabet, der viste et Udbytte til Aktionærerne af 9 % — det største Udbytte, der hidtil var givet — og der skulde vælges et nyt Medlem til Bestyrelsen i Stedet for det efter Tur fratrædende, Bestyrelsens Formand, Apoteker Alfred Benzon, foreslog en Aktionær, efter at det var foreslaaet at genvælge Hr. Benzon, i Stedet for ham at vælge Hr. Vekselerer Alfred W. Melbye. Forslaget stilledes uden no-

gen Motivering, og Hr. Benzon genvalgtes med en overvældende Majoritet.

Skønt Forslaget om at vælge Hr. Melbye ind i Bestyrelsen ikke blev motiveret, tager man neppe fejl i, at Grunden til dets Fremkomst skyldtes en i visse Krese herskende Utilfredshed

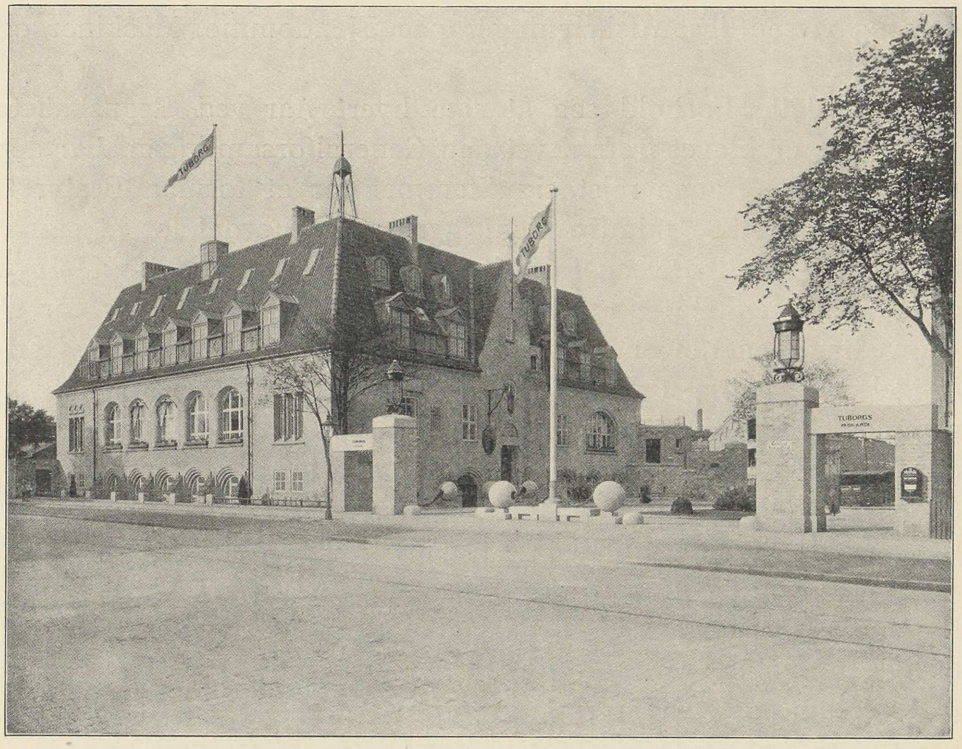

Indkørselen til Tuborg og den nye Administrationsbygning.

med den Maade, paa hvilken Bestyrelsen i de senere Aar havde bestræbt sig for at konsolidere Selskabet ved rimelige Henlæggelser til Reserve- og Fornyelsesfondet og en Affattelse af Regnskabet, der ikke gav særlig Anledning til Børsspekulation med Selskabets Aktier.

Der var ikke paa denne Generalforsamling Anledning til at drøfte Spørgsmaalet om Henlæggelserne, men baade før og senere er der blevet gjort opmærksom paa, at De forenede Bryg-

geriers Reserve- og Fornyelsesfond tillige er et Afskrivningsfond, idet Bygninger og Inventar stadig føres til Bogs for det Beløb, de oprindelig har kostet, hvorhos denne Konto aarlig forøges med et saa stort Beløb for nye Maskiner og Nybygninger, som rettelig hører herhen. De Henlæggelser, der finder Sted, er saaledes dels en virkelig Forøgelse af Reserve- og Fornyelsesfonden, dels og væsentligst Afskrivninger paa Ejendomme, Maskiner og Inventar.

Skønt dette Forhold saa at sige hvert Aar ved Regnskabets Aflæggelse er blevet fremhævet paa Generalforsamlingen, har der dog gentagne Gange rejst sig Stemmer for at formaa Bestyrelsen til at foretage mindre Henlæggelser til Fordel for et større øjeblikkeligt Udbytte, og i 1911 forlangte Hr. Vekselerer Melbye endog sammenkaldt en ekstraordinær Generalforsamling for at faa vedtaget en Lovændring, der skulde fremtvinge mindre Henlæggelser og forøget Udbytte. Efter at Generalforsamlingen var sammenkaldt og Aktiernes Kurs som en Følge af de Børsrygter, der knyttede sig hertil, var drevet meget stærkt i Vejret, anmodede Hr. Melbye om at faa Generalforsamlingen aflyst, og Aktierne faldt derefter hurtigt igen ned til deres tidligere Kurs.

For saa vidt muligt at forhindre en Gentagelse af saadanne for en industriel Virksomheds rolige Udvikling i saa høj Grad farlige Børsmanøvrer, foreslog Bestyrelsen paa den følgende Generalforsamling en Ændring i den Paragraf i Lovene, der omhandler Indkaldelsen af ekstraordinære Generalforsamlinger, saaledes at der til en saadan Indkaldelse i Fremtiden skulde fordres Forslag fra mindst 25 Aktionærer, hvis Aktier i de sidste 2 Maaneder har været noterede paa deres Navn og tilsammen udgør $^1/_7$ af Aktiekapitalen. Forslaget vedtoges enstemmigt.

Den 17. December 1909 afgik Brygger I. C. Tvede ved Døden, og paa den følgende Generalforsamling indvalgtes i hans Sted Professor Karl Meyer som Medlem af Bestyrelsen. Omtrent samtidig ophørte Brygningen paa »Tvedes Bryggeri«, medens Maltgøreriet af og til har været i Drift og stadig staar parat som Reserve.

Det følgende Aar bragte Tuborg Mineralvandsfabrik en ny Drik i Handelen, »*Oranga*«, tilberedt af Appelsiner. Foruden andre Forbedringer og Udvidelser udførtes i dette Aar paa Tuborg et stort Anlæg til Tørring af Byg, hvorved opnaaedes, at det, ofte meget fugtig indhøstede og som Følge deraf daarlig spirende danske Byg, hurtig kan bringes i en saadan Tilstand,

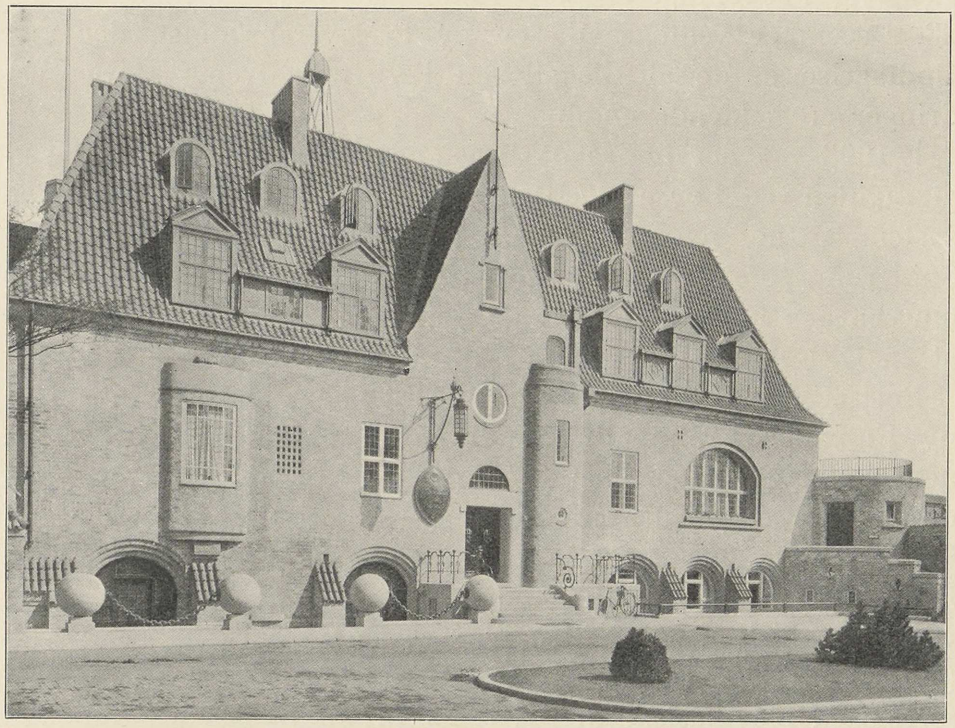

Tuborgs Administrations- og Laboratoriebygning, Sydfaçaden.

at Kvaliteten bliver betydelig bedre og Spiringen rigeligere og mere ensartet.

Aaret 1911 var i flere Hensender et meget vanskeligt Aar for Bryggeriindustrien. Arbejdslønninger og Priserne paa Raastoffer, særlig Humle, var steget meget betydeligt, samtidig med at Jernbanetaksterne forøgedes, hvilket i særlig høj Grad ramte De forenede Bryggerier paa Grund af disses store Marked hele Landet over.

Disse Forhold i Forbindelse med Udsigterne til en Forhøjelse af Ølskatten var endelig i Stand til at faa Bryggerierne til igen at samle sig om deres fælles Interesser. Siden 1905 havde man ikke haft nogen Overenskomst om Priser og Forhandlerforhold, og den herved frembragte Konkurrence havde været meget følelig for adskillige Bryggerier. Man indsaa, at det nu var uomgængelig nødvendigt at gøre Ende paa disse Forhold, og den 28. December vedtoges da en ny Prisoverenskomst, der med Undtagelse af de af Ølskatloven i 1912 nødvendiggjorte Ændringer er gældende endnu.

I 1908 var der indtraadt den Forandring i Ølbeskatningen, at Afgiften ved Lov af 17. December 1908, paa Grund af Metersystemets Indførelse, omregnedes til Kr. 6,65 pr. hl, og det Spillerum, som ved Loven af 1891 var tilladt paa Fustagerne, omregnedes fra 8 Potter pr. Tønde til 5,88 Liter pr. hl, saaledes at en Øl-Hektoliter havde Lov til at rumme 105,88 Liter.

Bortset fra de Udgifter Bryggerierne havde til Anskaffelse af ny Emballage, ramte disse Forandringer ikke Industrien paa nogen følelig Maade, men ved Loven af 8. Juni 1912 forrykkedes Forholdet ganske. Afgiften blev sat op til Kr. 9,50 pr. hl, idet der dog gives nogen Moderation for de første 8000 hl fra hvert Bryggeri, og samtidig bortfaldt det tidligere tilladte Spillerum. Forhøjelsen af Afgiften blev saaledes i Virkeligheden 47 % (bortset fra Moderationen). At Skatten ikke, som af Regeringen foreslaaet, blev fastsat til Kr. 10,25 pr. hl opnaaedes kun ved, at Bryggerierne Carlsberg og Tuborg forpligtede sig til, at de indtil den 1. Oktober 1917 ikke vilde forhøje Priserne paa skattepligtigt Øl med mere end 3 Kr. pr. hl eller 1 Øre pr. Flaske. Men denne for Bryggerierne nødvendige Forhøjelse, som straks foretoges, frembragte selvfølgelig en stærk Tilbagegang i Salget af disse Ølsorter — i det første Aar, Skatten virkede, var Tilbagegangen 13 %.

At den nye Beværterlov, som skulde træde i Kraft fra 1913, vilde virke skadelig for Ølsalget var ogsaa sikkert at forudse, idet denne Lov bevirkede en ofte urimelig stor Afgift for Retten

Indgangen til Tuborgs Administrationsbygning.

Hallen i Tuborgs Administrationsbygning.

til at sælge skattepligtigt Øl, der sammenstilledes med Brændevin og lignende som »stærke Drikke«!

Naar Aaret 1913 tiltrods for alle disse Vanskeligheder dog for De forenede Bryggerier blev bedre end noget tidligere Aar, skyldtes dette hovedsagelig, at de i de foregaaende Aar forberedte Dispositioner til yderligere Koncentrationer i Driften var blevet gennemførte, hvorved betydelige Besparelser opnaaedes. Til det gode Resultat bidrog imidlertid ogsaa, at den Nedgang i Salget af skattepligtigt Øl, som den forøgede Ølskat og den som Følge deraf stedfundne Prisforhøjelse havde medført, ikke havde ramt De forenede Bryggerier i samme Forhold som Landets øvrige Bryggerier tagne under eet, hvilket skyldtes, at De forenede Bryggeriers Ølsorter efterhaanden havde faaet et større og større fast Publikum her i Landet.

I Aarets Løb kom endvidere Udnyttelsen af et nyt Eksportobjekt De forenede Bryggerier tilgode, idet Tuborg Porter i den korte Tid, den havde været i Handelen, havde opnaaet et saadant Ry, at Verdens største Bryggeri, ARTH. GUINNESS SON & Co. i Dublin, som udelukkende fremstiller Porter, købte et større Parti Portermalt, fremstillet paa Tuborg. Ogsaa af dansk Byg, der var behandlet paa Tuborgs Tørringsanlæg, eksporteredes over 3000 Tons.

En Ejendom paa Finsensvej, som Bryggerierne tidligere havde været nødt til at overtage som ufyldestgjort Panthaver, solgtes til et nydannet Aktieselskab »Krystalisværket«, til hvilket ogsaa Forretningen med Krystalis, som tidligere var drevet paa Krone-Øl Bryggeriet, overdroges det følgende Aar. Grunden til at man opgav denne Virksomhed, ved hvilken De forenede Bryggerier havde været Foregangsmænd og havde gjort et saa betydeligt Arbejde for at give Publikum en, baade hvad Holdbarhed og Hygiejne angaar, fortrinlig Erstatning for den ofte meget forurenede og lidet holdbare Naturis, var hovedsagelig den, at Forbruget i Aarenes Løb var vokset saa stærkt, at det ikke mere var muligt paa Krone-Øl Bryggeriet at foretage de nødvendige Udvidelser af Isværket. Tværtimod havde man Brug for mere

Direktør Benny Dessau i sit Kontor paa Tuborg.

Plads til Driften af selve Bryggeriet, hvis Produktion, blandt andet af en ny Ølsort, *Krone Lagerøl,* stadig var i Fremgang, og da lignende Forhold gjorde sig gældende paa Carlsberg Bryggerierne, traf man en Overenskomst med disse, saaledes

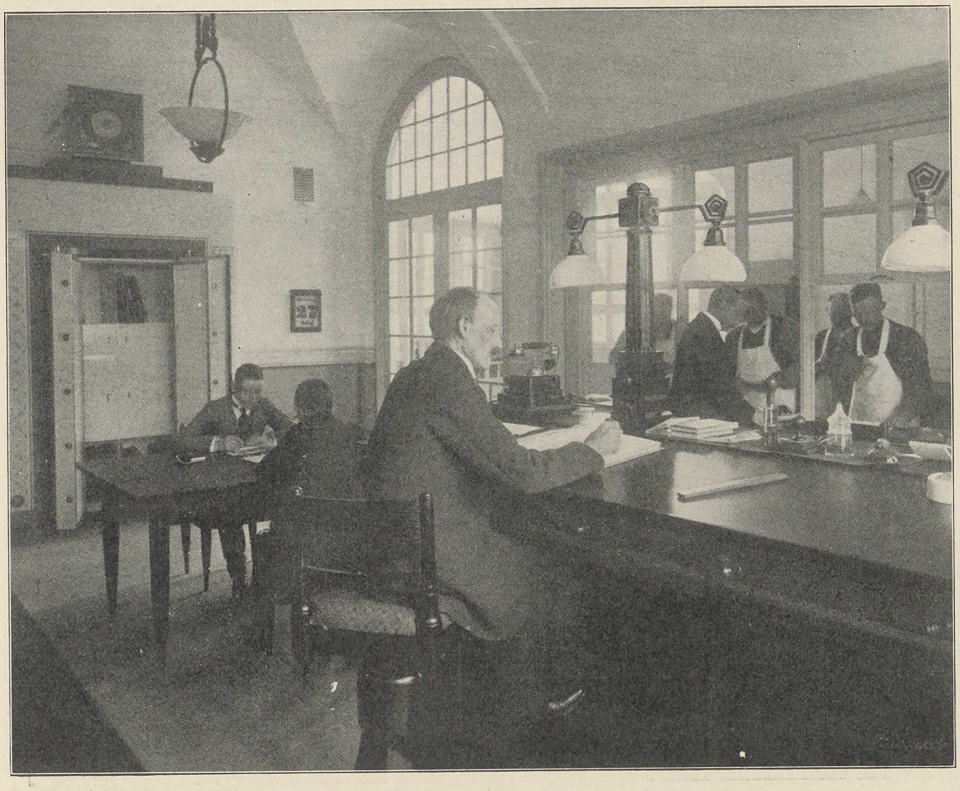

Tuborgs Administrationsbygning; Kassererkontoret.

at ogsaa Carlsberg Bryggeriernes Fremstilling af kunstig Is til Salg ophørte og overgik til »Krystalisværket«.

Ligesom engang tidligere, da et mindre Hvidtølbryggeri paa Vesterbro havde Vanskeligheder, traadte De forenede Bryggerier ogsaa til, da Amager Bryghus efter nogle Aars Bestaaen maatte opgive Virksomheden i Foraaret 1913, og overtog Leveringen af Øl til de fleste af dette Bryggeris Kunder. Paa lignende Maade har man i 1915 overtaget Leveringen af Maltpræparater til Bryggeriet Stevns Kunder.

Paa den Generalforsamling, hvormed Aaret 1913 afsluttedes, foreslog Bestyrelsen at udvide Aktiekapitalen fra 7 Millioner til $9^1/_2$ Millioner Kroner, idet der gaves Aktionærerne en Friaktie for hver tre ældre Aktier. Hertil medgik altsaa $2^1/_3$ Million Kr. af den forøgede Aktiekapital, medens Resten, $^1/_6$ Million Kr.

Tuborgs Administrationsbygning; indenbys Ekspedition.

skulde anvendes til Forøgelse af Selskabets Driftskapital, idet den Kursavance, der kunde indvindes ved Salget af disse Aktier, skulde henlægges til Reserve- og Fornyelsesfondet. Skønt der paa Generalforsamlingen viste sig en Stemning for en endnu rigeligere Uddeling af Friaktier, vedtoges Forslaget dog næsten enstemmigt.

I Aaret 1914 toges den nye Administrations- og Laboratoriebygning paa Tuborg i Brug. Bygningen, der ud mod Strandvejen ikke gør noget særligt imponerende Indtryk, er indvendig

overordentlig praktisk indrettet med en fortrinlig Hensyntagen til den udstrakte Administration og indviklede daglige Ekspedition, som en saa stor Virksomhed som Tuborg kræver. Den festlige Midterhal, der har en Højde af 18 m, bidrager til gode

Tuborgs Administrationsbygning; Skrivestuen.

Lysforhold i de store Arbejdslokaler, der er ordnede saaledes, at de forskellige Ekspeditioner kan holdes fuldstændig adskilte for dem, der skal betjenes, samtidig med at bekvemme Forbindelser mellem de enkelte Afdelinger i Forening med et udstrakt Telefonnet og en pneumatisk Rørpost sikrer et hurtigt Arbejde.

Bygningen afgiver endvidere Boliger og Økonomilokaler for ugifte Funktionærer med Samlingsværelser og Biblioteksrum, og i Kælderen, der ud mod Bryggeriet er Stueetage, findes foruden

Arkivet de store, med alle moderne Hjælpemidler udrustede Laboratorier, hvor alle Undersøgelser for Bryggerierne foretages, og hvor den rendyrkede Gær fremstilles under Laboratorieforstander BRUSCH'S Ledelse.

Tuborgs Administrationsbygning; Funktionærernes Spisestue.

Denne Bygning med det forholdsvis uanselige Ydre og den smukke praktiske indre Udstyrelse er karakteristisk for det Syn, som Ledelsen af De forenede Bryggerier altid har haft paa, hvad der er det vigtigste og afgørende for Driften af en industriel Virksomhed.

Kransen paa Bygningen blev hejst den 13. Maj 1913, samme Dag som Tuborgs Fabrikker kunde fejre 40 Aars Dagen for deres Grundlæggelse, og Aaret 1914, da den toges i Brug, blev det Aar, der viste en større Afsætning af De forenede Brygge-

riers Produkter end noget tidligere Aar, idet der fra de forskellige Aftapningsanstalter udgik over 106¾ Millioner Flasker Øl og Mineralvande.

Driftsaaret 1914—1915 begyndte under den store Krigs Himmeltegn, lige to Maaneder efter Krigens Udbrud.

Den første Vanskelighed, som Krigen beredte Bryggerierne, var den, at en Del af Funktionærerne og Arbejderne samt Heste og Vogne indkaldtes til Sikringstjenesten. Da dette imidlertid indtraf henimod Slutningen af Sommeren, altsaa da den travleste Tid var forbi, lykkedes det dog til Trods herfor at holde Virksomhederne i uforstyrret Gang.

Af langt større Betydning var det, at man havde Grund til at være bange for ikke at kunne faa de Raastoffer og den Mangfoldighed af Varer, der til daglig anvendes i moderne Bryggerier og Aftapningsanstalter. Naar Sæsonen er paa sin Hældning, og Forretningsaaret nærmer sig Afslutningen, altsaa netop ved den Tid da Krigen indtraf, er Beholdningerne af Raavarer som Regel ikke særlig store, og det gjaldt derfor om at faa Lagrene forsynede, saaledes at man kunde se ialfald en overskuelig Tid imøde med Ro.

Det var nu ganske vist givet, at Driften af Bryggerierne under disse Forhold, da alle Varer undergik en enorm Prisstigning, saaledes at f. Eks. Prisen paa Bryggeriernes vigtigste Raastof, Byg, steg til næsten det dobbelte af det foregaaende Aars Pris, nødvendigvis maatte give et langt ringere pekuniært Udbytte end tidligere. Imidlertid var man fuldstændig klar over, at det først og fremmest kom an paa at holde Bryggerierne gaaende, baade af Hensyn til Fremtiden og af Hensyn til de mange Tusinde, der direkte og indirekte er knyttede til disse Virksomheder. Foranstaltninger til Fremskaffelse af de nødvendige Raavarer blev derfor straks foretagne, og det lykkedes ogsaa, trods mange Vanskeligheder, at skaffe de fornødne Forsyninger.

Det eneste Lyspunkt under de vanskelige Forhold var, at Omsætningen i det væsentlige bevaredes, og for enkelte Ølsorters Vedkommende kunde der endogsaa noteres en Fremgang.

Man søgte at udvikle Eksporten til Storbritanien og til oversøiske Lande, hvor man var afskaaret fra at faa de Ølsorter, som man inden Krigen havde forsynet sig med, men medens den oversøiske Eksport forøgedes ret betydelig, gik Salget i Storbritanien tilbage som en Følge af den der indtraadte betydelige Forhøjelse af Indførselstolden. Skønt den forøgede Eksport ikke

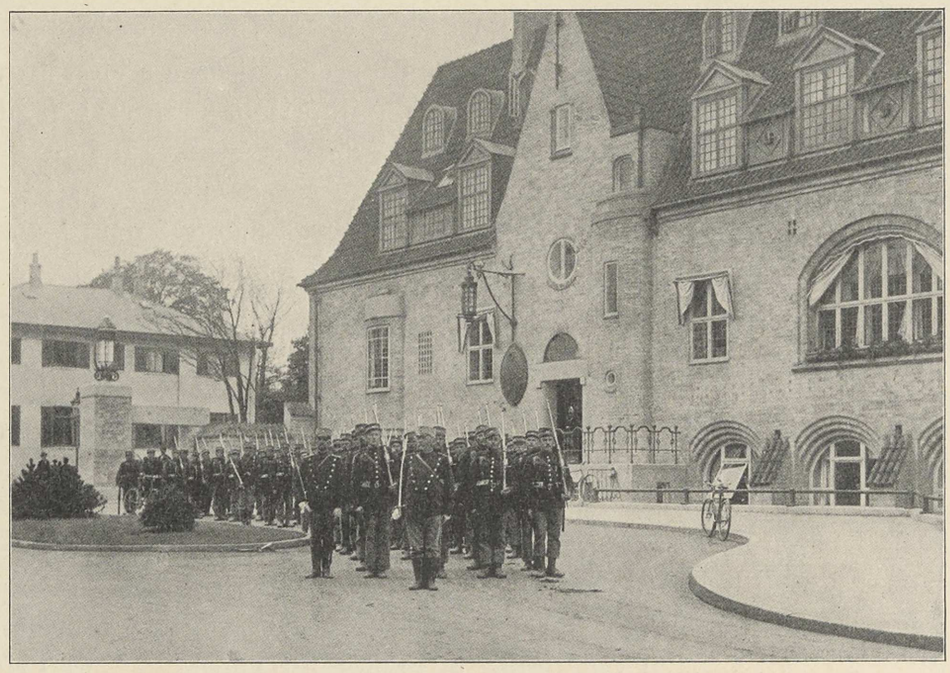

Indkvarteringen paa Tuborg. Efteraaret 1914.

medførte nogen Fortjeneste, for enkelte Pladsers Vedkommende endog bragte Tab, idet Fragter og alle øvrige Omkostninger steg meget betydeligt, har man dog stadig, udelukkende af Hensyn til Fremtiden, søgt at fremme denne Del af Afsætningen. Naar De forenede Bryggerier fuldstændig afholdt sig fra at sælge Øl til Tyskland, hvor der kunde have fundet en baade stor og lukrativ Afsætning Sted, saa var en af Grundene hertil den, at man var nødt til delvis at forsyne sig med udenlandsk Byg, og en Del af denne var kun leveret paa den Betingelse, at den ikke

maatte bruges til Fremstilling af Øl til Lande, der var i Krig med England.

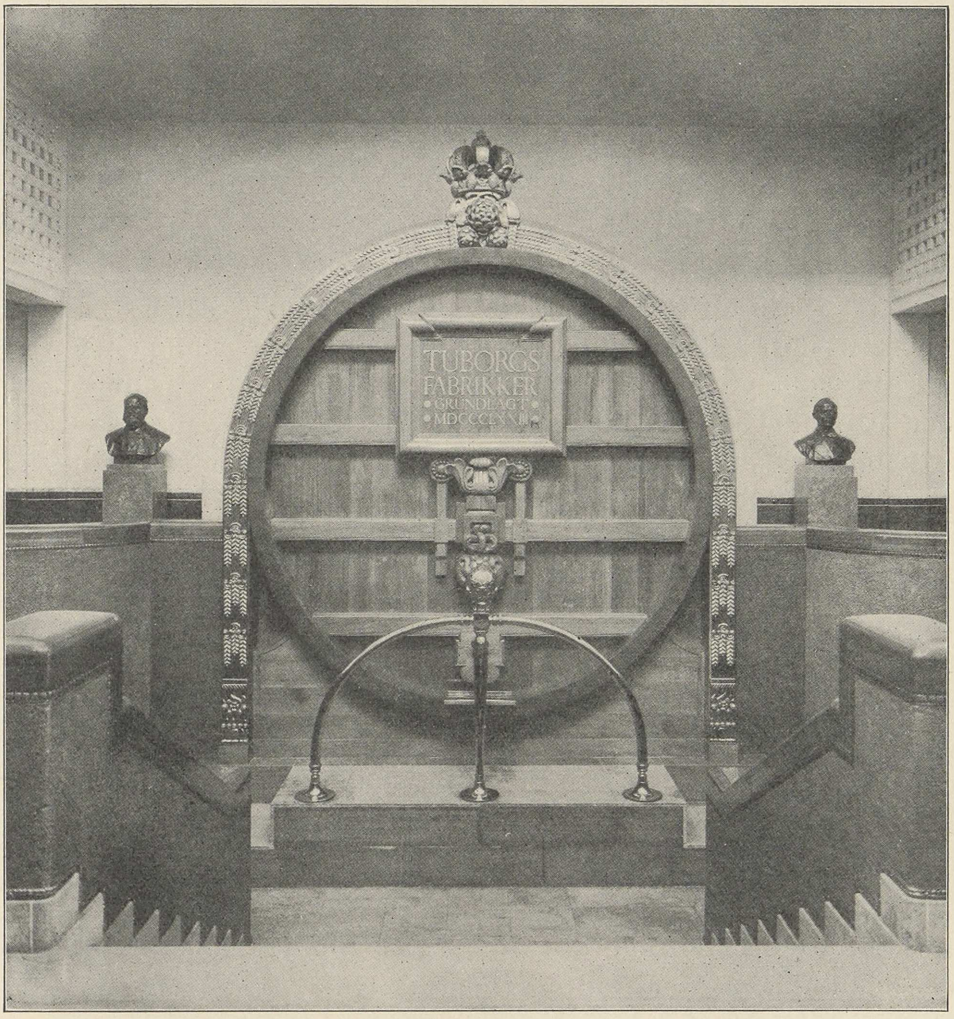

Fra Forhallen i Tuborgs Administrationsbygning.

Under Krigen søgte den hjemlige Afholdsbevægelse paa forskellig Maade at benytte Lejligheden til at skade Afsætningen af skattepligtigt Øl. Man forsøgte at faa de, i enkelte af de krigsførende Lande udstedte Forbud mod Salget af »stærke Drikke« overført til dansk Grund, idet man som sædvanlig ønskede

Øllet indbefattet under Begrebet »stærke Drikke«. Udover nogle enkelte, lokale Forbud, der dog senere ophævedes, skete der imidlertid intet paa dette Omraade. Hvor forskelligt man i de forskellige Lande ser paa dette Forhold, fremgaar maaske bedst af de tyske Myndigheders kraftige Foranstaltninger for at sikre Troppernes Forsyning med Øl, saaledes at de tyske Bryggerier endog er tvungne til at afgive en væsentlig Del af deres, paa Grund af Bygmangel iforvejen reducerede Produktion til Soldaterne ved Fronten.

En Forhøjelse af Ølpriserne kunde synes at have været en naturlig Følge af disse Forhold, da alle Raavarer var underkastet saa uhyre Prisstigninger, og da alle Omkostninger forøgedes i saa betydelig en Grad. Bl. a. blev der, paa Grund af den her i Landet indtraadte Dyrtid, i Aarets Løb gentagne Gange udbetalt Dyrtidshjælp til Funktionærer og Arbejdere, ligesom man ogsaa understøttede de til Sikringsstyrken indkaldte. Selv om man nu utvivlsomt havde kunnet faa den Aftale ændret, der som tidligere omtalt var truffet i 1912 med Regering og Rigsdag, og ifølge hvilken Priserne paa skattepligtigt Øl foreløbig ikke maa forhøjes, idet de indtrufne ganske ekstraordinære Forhold selvfølgelig fuldstændig forrykkede Grundlaget for denne Aftale, var man dog indenfor de ledende Bryggerier enig om, at man ikke vilde gøre noget Forsøg i denne Retning. Man lededes herved af Hensynet til, at det vilde være uheldigt under de herskende Dyrtidsforhold uden tvingende Nødvendighed at gaa med til en Forhøjelse af Priserne paa et saa udbredt Produkt som Øllet, der jo hovedsagelig nydes af netop den Del af Befolkningen, der rammes haardest af Dyrtiden, og man besluttede derfor foreløbig at se Tiden an.

At De forenede Bryggeriers Regnskab for Driftsaaret 1914—15 i høj Grad blev præget af alle disse Forhold er forstaaeligt. Fortjenesten blev saaledes c. 927 900 Kroner mindre end Aaret forud, der ganske vist havde været det bedste Aar, Bryggerierne hidtil havde haft, men ogsaa sammenlignet med Driftsaaret 1912—13 viser Regnskabet en Tilbagegang paa c. 624 100 Kroner.

I Løbet af Aaret 1915 har Forholdene ved Bryggeriernes Forsyning med Varer ikke forbedret sig. I 1914—15 maatte man for en væsentlig Del forsyne sig med Byg fra Californien, da Regeringen den 25. Marts 1915 udstedte en Bekendtgørelse om,

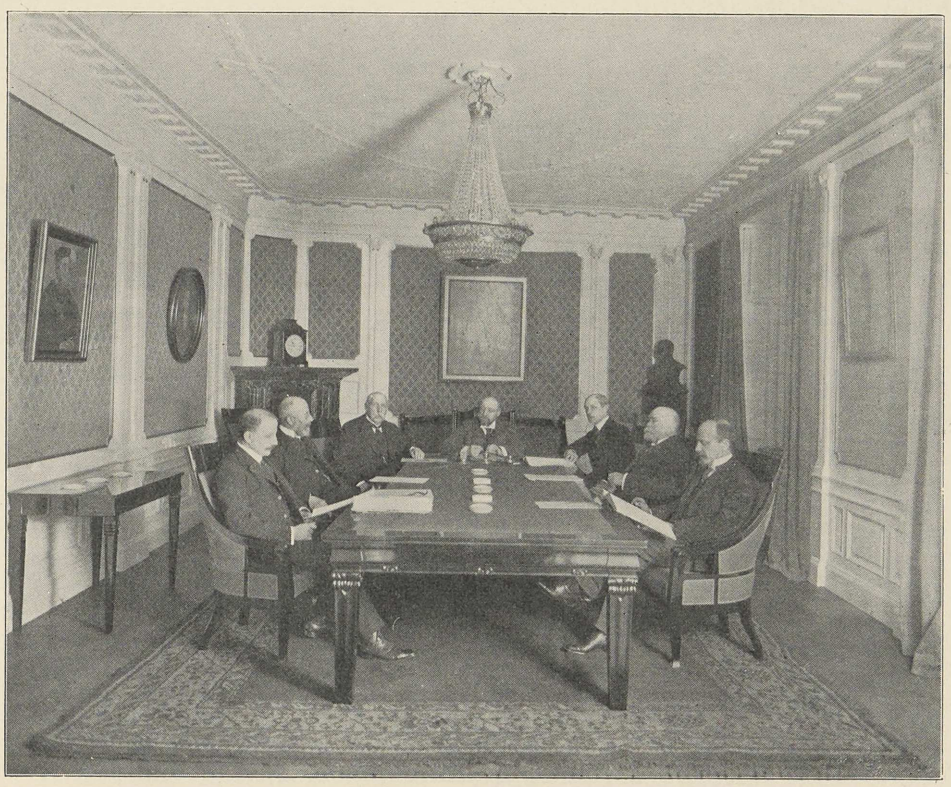

Bestyrelsesmøde paa Bryggeriernes Hovedkontor.

at de Bryggerier, der fremstiller skattepligtigt Øl, ikke maatte anvende indenlandsk Byg til Fremstilling af saadant Øl, medmindre det ved Bekendtgørelsens Ikrafttræden allerede var indkøbt, ligesom saadanne Bryggerier heller ikke maatte indkøbe indenlandsk Byg til Fremstilling af skattefrit Øl. Paa Grund af de i Panamakanalen stedfundne Jordskred truedes Bryggerierne imidlertid ved Slutningen af 1915 med ogsaa at blive afskaarne fra Tilførslen af californisk Byg, idet den lange Omvej om Kap

Horn, som Skibene nu maatte tage, bevirkede, at ialfald kun en Del af den californiske Byg kunde naa her til Landet i saa god Tid, at den kunde blive maltet i Løbet af Vinteren. Da Danmarks Byghøst i 1915 var den største, Landet nogensinde har haft, blev der givet den Lempelse i det ovenfor nævnte Forbud, at indenlandsk Byg maatte anvendes til alt skattefrit Øl, selv om dette fremstilledes paa Bryggerier, der ogsaa tilvirker skattepligtigt Øl. I Slutningen af Oktober ansøgte imidlertid Bryggeriforeningen Indenrigsministeriet om Tilladelse til, paa Grund af de nævnte, meget vanskelige Forhold, at maatte bruge dansk Byg ogsaa til skattepligtigt Øl, og paa denne Ansøgning modtog man den 30. November Ministeriets Svar. Dette gik ud paa, at det ansøgte under visse nærmere Betingelser kunde bevilges, dersom de Bryggerier, der ønskede at købe dansk Byg, vilde forpligte sig til, senest med Afskibning Marts 1916, fra Amerika at ville indføre et tilsvarende Kvantum Rug, tjenlig til Brødkorn, gode og sunde Varer. Denne Rug skulde Staten have Ret — men ikke Pligt — til at overtage til den Pris, i hvilken den stod Bryggerierne her i Landet, medens Bryggerierne havde Ret til at forlange, at Staten skulde overtage den til en Pris af 21 Kr. pr. 100 kg. Da denne Ordning vilde være ensbetydende med en Fordyrelse af Byggen paa mindst 2 Kr., sandsynligvis 4 Kr. eller mere pr. 100 kg, selv bortset fra de Vanskeligheder der muligvis vilde opstaa ved Manglen paa passende Lagerrum, maatte Bryggerierne ialfald foreløbig afstaa fra at benytte den, under saadanne Betingelser givne Tilladelse.

Forhandlingerne blev imidlertid fortsatte, og man enedes da tilsidst om en Ordning, ifølge hvilken de Bryggerier, der ønskede at benytte dansk Byg til Brug ved Fremstillingen af skattepligtigt Øl, skulde betale Staten et Beløb af 2 Kr. 50 Øre for hver 100 kg dansk Byg, der indkøbtes i dette Øjemed, hvorhos det samlede Kvantum for alle de paagældende Bryggerier begrænsedes til ca. 5 000 Tons.

For De forenede Bryggerier har Krigen saaledes været til betydelig pekuniær Skade, men den Konsolidering af Stillingen,

som det i de sidst forløbne 15 Aar er lykkedes at gennemføre, vil nu utvivlsomt formaa at hjælpe dem ud over den ved Krigen frembragte Situation, dersom Forholdene ikke forværres paa den ene eller anden Maade.

Iøvrigt skete der indenfor Bryggerierne intet andet, end at de paabegyndte og projekterede Anlæg blev fuldførte. Saaledes tilendebragtes paa *Tuborg* Udvidelsen af Aftapningsanstalten, Monteringen af en stor ny Dampmaskine og Opførelsen af den tidligere omtalte Silo. Paa Bryggeriet *Rahbeks Allé* indlagdes et mindre Køleanlæg og paa *Krone-Øl Bryggeriet* udvidedes Aftapningsanstalten for Maltpræparater.

BRYGGERIERNES TEKNISKE UDVIKLING

Da der efter Direktørskiftet i 1899 for Alvor toges fat paa at koncentrere Driften, foregik Brygningen af Bayerskøl foruden paa Tuborg ogsaa paa Alliance, Aldersro og Rahbeks Alle. Allerede det følgende Aar overflyttedes Fremstillingen af Bayerskøl fra de to sidstnævnte Bryggerier til Tuborg, og i 1906 ophørte Brygningen af undergæret Øl paa Alliance. Af de 13 Bryggerier, som danner Grundlaget for De forenede Bryggerier, er der nu kun 4, der er i Drift, nemlig *Tuborg, Kongens Bryghus, Krone-Øl Bryggeriet* og *Bryggeriet Rahbeks Allé*, og det er en Selvfølge, at en saa kraftig Koncentration ikke har kunnet finde Sted uden store Udvidelser og en stadig Indførelse af tekniske Forbedringer paa de Bryggerier, der er holdt i Drift.

Naar denne Koncentration er bleven gennemført paa en, ogsaa i teknisk Henseende saa tilfredsstillende Maade, skyldes dette først og fremmest den nuværende tekniske Underdirektør, A. Knudsen.

Knudsen blev i 1880 farmacevtisk Kandidat, og efter at han i nogen Tid havde fortsat Studiet af Kemi og Mikroskopi, blev han i 1881 Elev paa Bryggeriet Tvede og derefter Brygmester paa Kallundborg Aktiebryggeri. 1884—88 var han Brygmester og Bestyrer paa Køge Aktiebryggeri og overtog d. 3. Maj 1888 Stillingen som Inspektør paa Aldersro, hvor han senere blev Driftsbestyrer. 1900 ansattes han til teknisk Assistance for De forenede Bryggeriers Direktør, blev samme Aar Overinspektør og 1906 teknisk Underdirektør. Foruden flere mindre Studierejser har Knudsen i 1897—98 foretaget en længere Rejse til de store nordamerikanske Bryggerier.

Det var saaledes en lang og mangesidig Erfaring Underdirektør Knudsen medbragte til den Stilling, han nu indtager indenfor Bryggerierne, og det er denne store Erfaring, der i Forbindelse med hans vidtstrakte praktiske og teoretiske Kundskaber

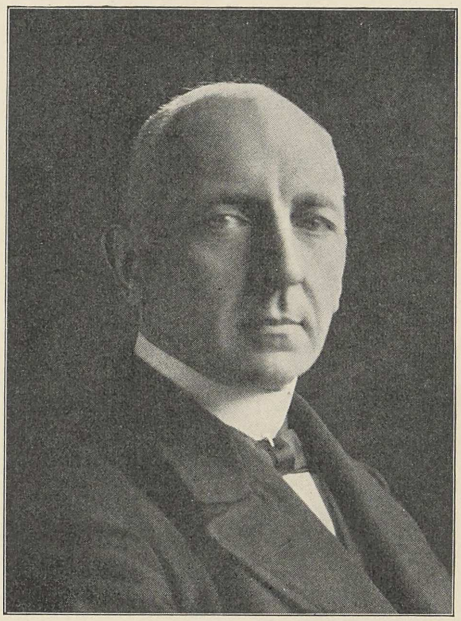

Teknisk Underdirektør A. Knudsen.

har været til saa stor Nytte for De forenede Bryggeriers tekniske Udvikling. Han har dels alene, dels i Forening med Bryggeriernes andre Teknikere udarbejdet Forslag til alle de Forbedringer, der i hans Funktionstid er udførte, og han har ofte været den, der har taget Initiativet til saadanne Forbedringer i Driften, som har haft stor økonomisk Betydning for Bryggerierne.

TUBORGS FABRIKKER

Tuborg havde, da det i 1894 gik ind i De forenede Bryggerier, et *Maskinanlæg*, bestaaende af 6 Dampmaskiner paa ialt 109 Hestekræfter, af hvilke 1 Maskine (10 HK.) anvendtes til

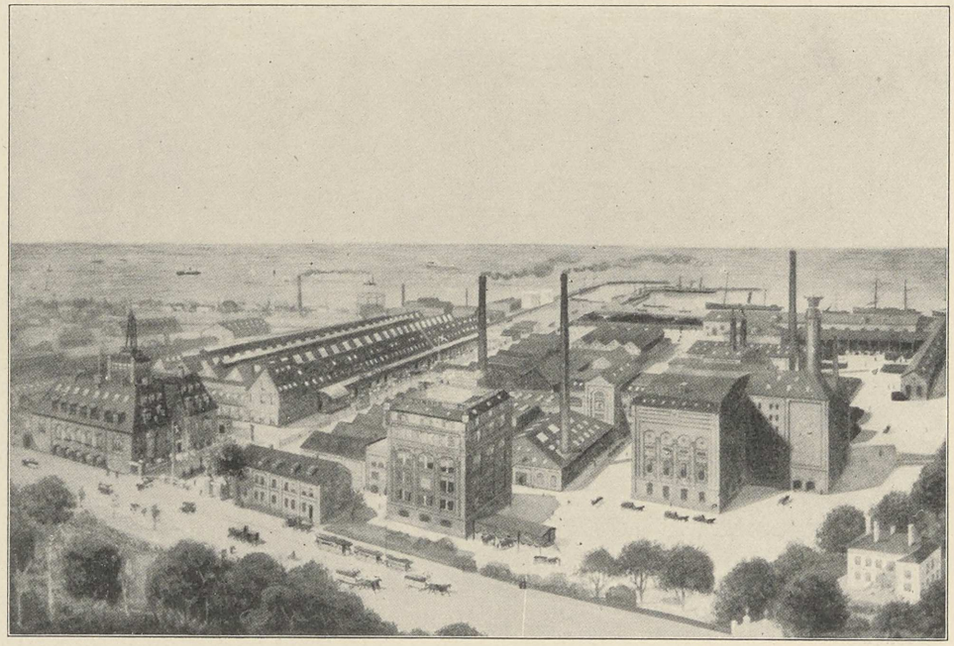

Tuborgs Fabrikker 1915.

Brøndpumpeanlæget, 2 Maskiner (16 og 20 HK.) til Bryghusets Drift, 1 Maskine (8 HK.) til Mineralvandsfabrikken og 2 Maskiner (50 og 65 HK.) til Køleanlæget. Dette var kun beregnet til Afkøling af Gærkælderne ved Indblæsning af afkølet Luft, medens Lagerkælderne afkøledes ved Hjælp af Naturis. Spildedampen fra Maskinerne anvendtes til Kogning af Øl i Bryghuset og til Opvarmning af Vand.

Kedelanlægget bestod af 6 korniske Dampkedler med en samlet Hedeflade paa c. 120 m². Det blev snart nødvendigt at udvide dette Anlæg, først i 1896 med en kornisk Kedel med en Hedeflade paa 62 m², derpaa i Begyndelsen af 1898 ved Indlæggelsen af 2 Rørkedler, hver med en Hedeflade paa 152 m² og

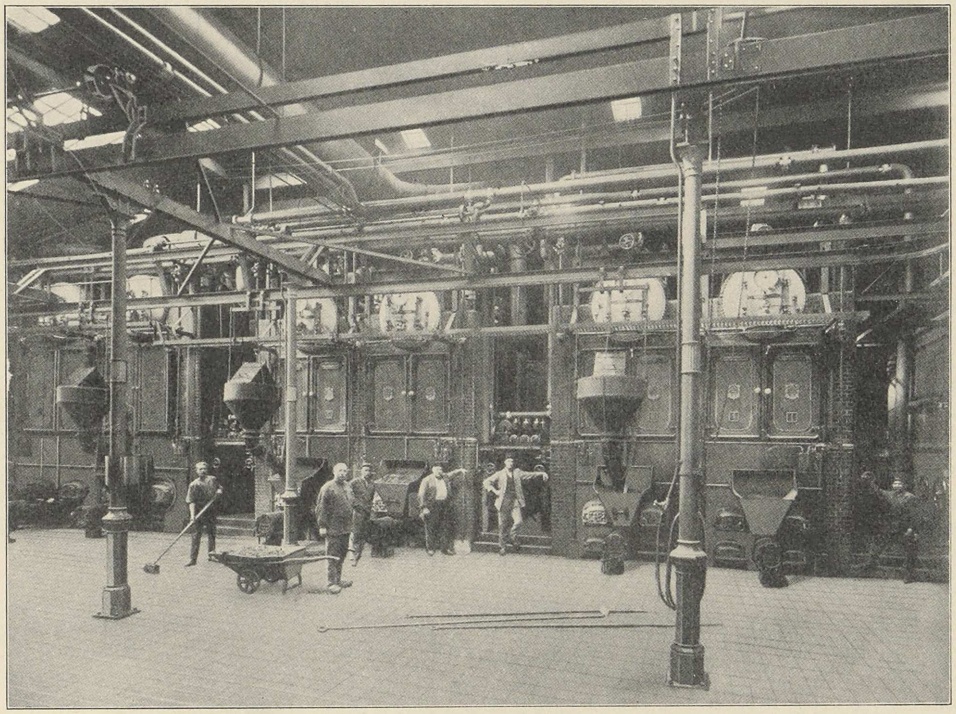

Kedelhuset paa Tuborg.

noget senere samme Aar ved yderligere Indlæggelse af 2 lignende Kedler. I 1902 indlagdes 2 Rørkedler à 200 m² Hedeflade og 1 med en Hedeflade paa 225 m², og endelig i 1905 indlagdes endnu en Kedel som sidstnævnte. Samtidig indførtes mekanisk Fyring ved 2 af Kedlerne, og dette Anlæg udvidedes i 1907 til de resterende 6 Kedler, saaledes at Indfyringen nu foregaar ved alle Kedler ved Hjælp af Stokers.

Samtidig med disse Udvidelser, ved hvilke det samlede Ildpaavirkningsareal forøgedes fra 120 m² til 1358 m², indrettedes

(i 1902) et Anlæg til Rensning af Kedelvandet, som kan behandle 30 000 Liter Vand i Timen, i 1909 indbyggedes en elektrisk dreven Fødepumpe, der kan tilføre dette Kvantum Vand til Kedlerne, og i 1911 byggedes et særligt Anlæg til at opfange Flyveasken fra Ildstederne.

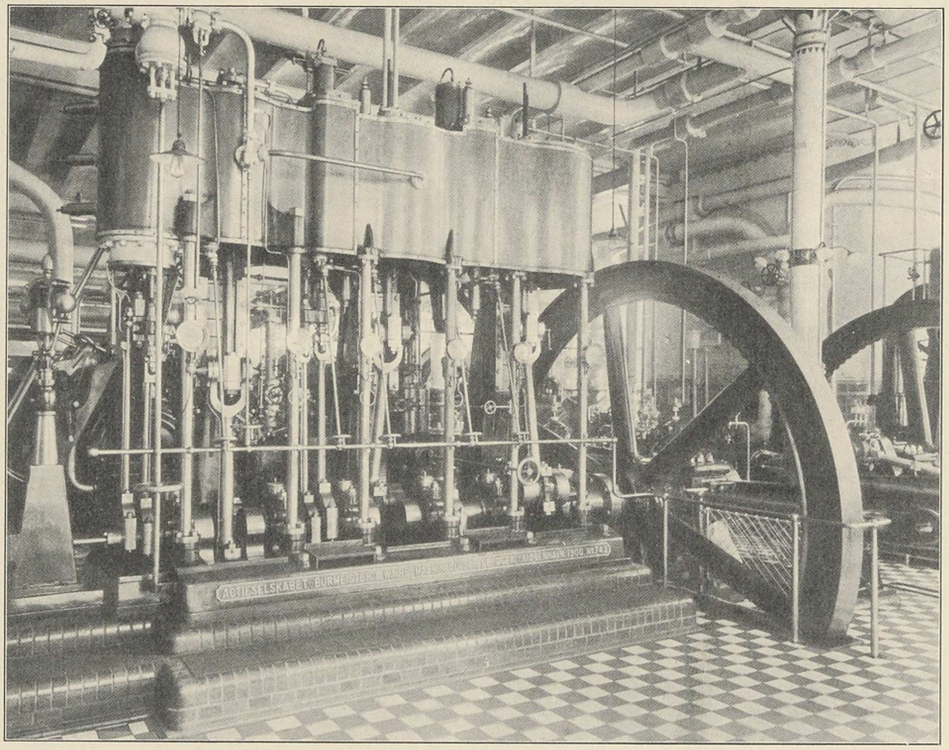

Den til Reservekøleanlæget hørende Dampmaskine fra Burmeister & Wain.

Den første Udvidelse af Maskinanlæget skyldtes Anvendelsen af kunstig Afkøling af Lagerkælderne. Disse havde tidligere været afkølede ved Hjælp af naturlig Is, medens Gærkældernes Køling iværksattes ved Cirkulation af kunstig afkølet Luft, der lededes gennem Kanaler, anbragte under Loftet i Kælderne. I Aaret 1900 opsattes 2 Tregangsmaskiner med Dobbeltkompressorer og en samlet Kapacitet af 600 000 Kalorier pr. Time til Betjening af de samtidig indlagte direkte Ekspansions Ammo-

niak-Kølebatterier i 47 Lagerkældre. Videre Udvidelser af Køleanlæget fandt Sted i 1904 (1 Kølemaskine med en Kapacitet af 650 000 Kalorier pr. Time) og i 1915 (1 Dobbeltkompressor med en Kapacitet af 950 000 Kalorier pr. Time). I denne Tid forsy-

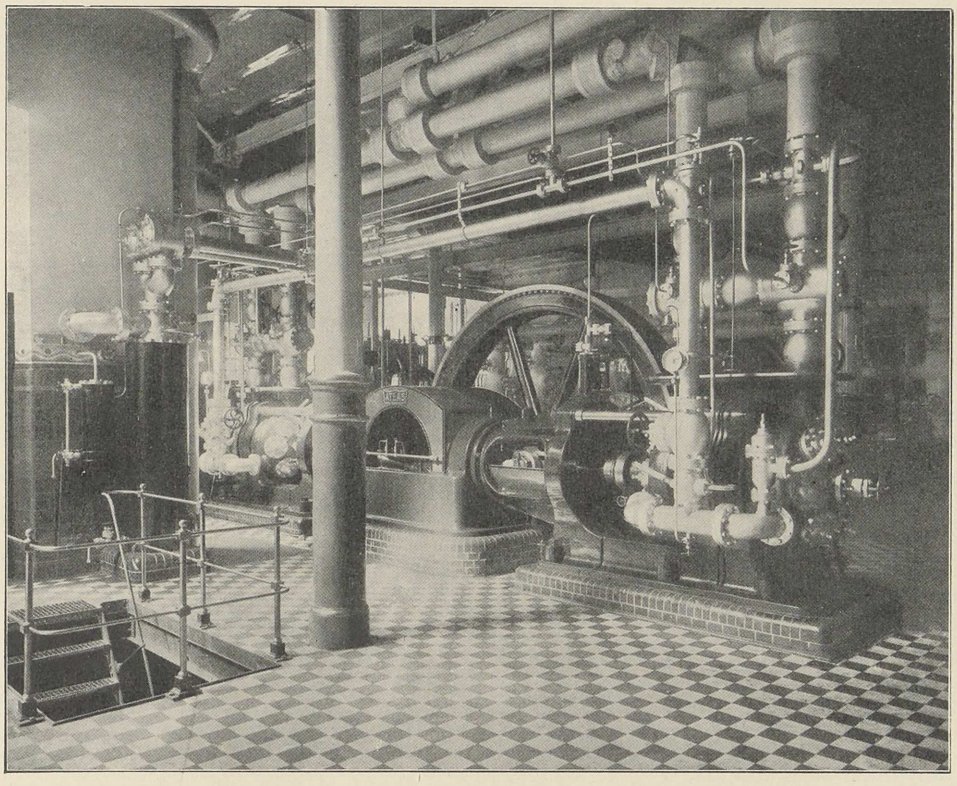

En Del af Køleanlæget med en Kapacitet paa 950 000 Kalorier.
Fabrikken Atlas.

nedes alle Lagerkældere, Mineralvandsfabrikken, Humlelagrene og Kassemalteriet med Afkølingsanlæg.

Det elektriske Anlæg paabegyndtes i Aaret 1900, idet der anskaffedes 2 Dampdynamoer à 80 KW. og anlagdes Ledningsnet for Kraft og Belysning. I 1902 anskaffedes yderligere en 80 KW. Dampdynamo, og man blev derved i Stand til at levere Elektricitet til Tuborg—Klampenborg Sporvejs Drift. I 1904 instal-

leredes en 200 KW. Dynamo, i 1909 en 350 KW. Dampdynamo og i 1914 en 500 KW. Dampdynamo. De tidligere anskaffede, mindre Maskiner blev efterhaanden udrangerede, de to ældste overførtes til Bryggeriet Rahbeks Alle.

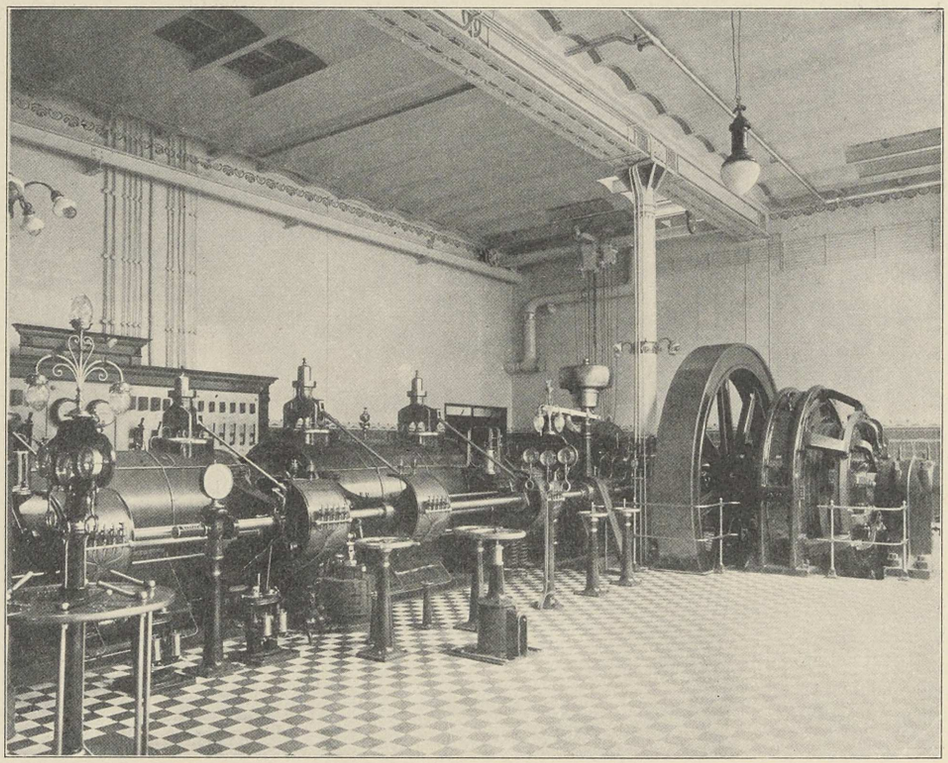

500 KW Dampdynamo. Fabrikken Atlas.

Hvor hurtig Udviklingen er foregaaet paa det elektriske Anlægs Omraade ses bedst af nedenstaaende Oversigt:

1901.	1915.
2 Dynamoer à 80 KW.	1 Dynamo à 350 KW.
	1 » » 500 »
1 Accumolatorbatteri 138 KW.T.	1 Accumolatorbatteri 138 KW.T.
	1 Ladedynamo 24 KW.

Disse Anlæg leverede Elektricitet til:

19 Motorer paa ialt			232 Motorer paa ialt		
50,5 HK.	= 46	KW.	1230 HK.	= 1131	KW.
850 Glødelamper	= 49	»	3600 Glødelamper	= 207	»
26 Buelamper	= 19	»	30 Lamper à 1000 Lys	= 17	»
			6 » » 400 »	= 2,8	»
			50 » » 200 »	= 11,5	»
			3 Kvartslamper	= 2,4	»
	114	KW.		1371,7	KW.

Salg af Elektricitet til:

15 Motorer paa c. 30 HK.	= 27	KW.
500 Glødelampee	28	»
	55	KW.

Som Leder af Tuborgs Maskinvæsen fungerede fra 1888 den ene af de to nuværende Overmaskinmestre, I. C. NIELSEN, som forud i 8 Aar havde virket som Overmontør hos Burmeister & Wain. Væksten af hele Virksomheden foregik imidlertid efterhaanden saa hurtig, at Arbejdet maatte deles, og i 1900 blev derfor, samtidig med at nuværende Overmaskinmester P. A. HALBERG ansattes paa Tuborg, Ledelsen af samtlige Værksteder overdraget til I. C. Nielsen. Gennem sin omfattende Foruddannelse havde I. C. Nielsen alle Forudsætninger for at lede denne store og over saa mange forskellige Haandværksfag spændende Virksomhed, som stadig er under hans Ledelse.

Førend P. A. HALBERG blev ansat paa Tuborg, havde han efter en først praktisk, senere teoretisk Uddannelse som Maskinkonstruktør og Elektrotekniker arbejdet 3 Aar paa Skibsværfter og Fabrikker i Skotland og Amerika, hvorefter han i 1893 blev Maskinmester paa »Rabeshave« og senere arbejdede i samme Stilling paa Bryggerierne »Frederiksberg«, »Aldersro« og »Tvede«. P. A. Halbergs Arbejde paa Tuborg begyndte paa en Tid, da den senere stadig fortsatte Udvikling paa det elektriske og maskintekniske Omraade havde taget stærk Fart, og denne Udvikling har han siden da ledet med stor Dygtighed.

Maltgøreriet bestod i 1894 af 2 Gulvmalterier à 8 Gulve, i hvilke der kunde maltes henholdsvis 35 og 50 Tdr. Byg pr. Døgn, og et mekanisk Malteri med 2 Jalousi-Spireapparater, hvert bestaaende af 36 Etager, og dertil hørende 2 Jalousi Køller, hver med 14 Etager, beregnet til 50 Tdr. Byg pr. Døgn.

Da disse to Maltgørerier brændte i Marts 1903, var der alle-

Overmaskinmester J. C. Nielsen.

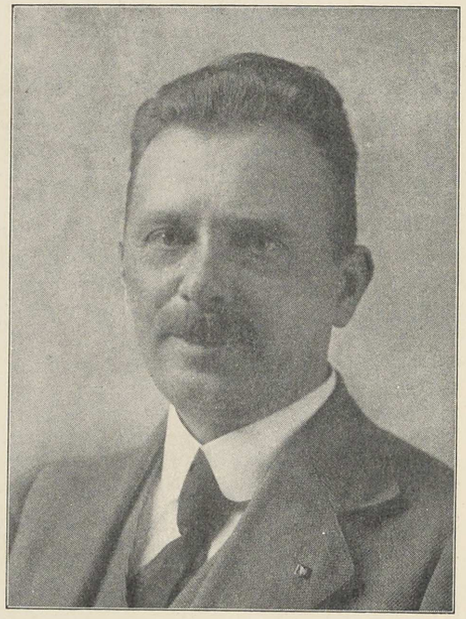

Overmaskinmester P. A. Halberg.

rede udarbejdet Planer til et nyt mekanisk Maltgøreri efter Saladin-Prinz System, og dette blev nu bygget paa de gamle Maltgøreriers Plads med en Kapacitet af 12 500 kg Byg pr. Døgn. I 1907 udvidedes det til den dobbelte Ydeevne, og i 1911 byggedes et stort Bygtørringsanlæg, som kan behandle 50 000 kg Byg i Døgnet.

Ved Tørringen af Bygget opnaas, særlig naar dette er indhøstet under mindre gunstige Forhold, meget betydelige Fordele, idet Udgifter til Kastning og Luftning af Kornet under Lagringen spares, uden at man dog behøver at frygte nogen Skimling, Maltet bliver lysere, Spiringsevnen forøges, og Udbyttet af Mal-

tet i Bryghuset forøges, altsammen Fordele, der rigelig opvejer de med Tørringen forbundne Udgifter. Desuden er man langt friere stillet i sine Dispositioner ved Indkøbet af Byg, naar man straks kan tørre og lagre denne, end man er, naar man skal tage Hensyn til den til Kastning og Luftning nødvendige Lofts-

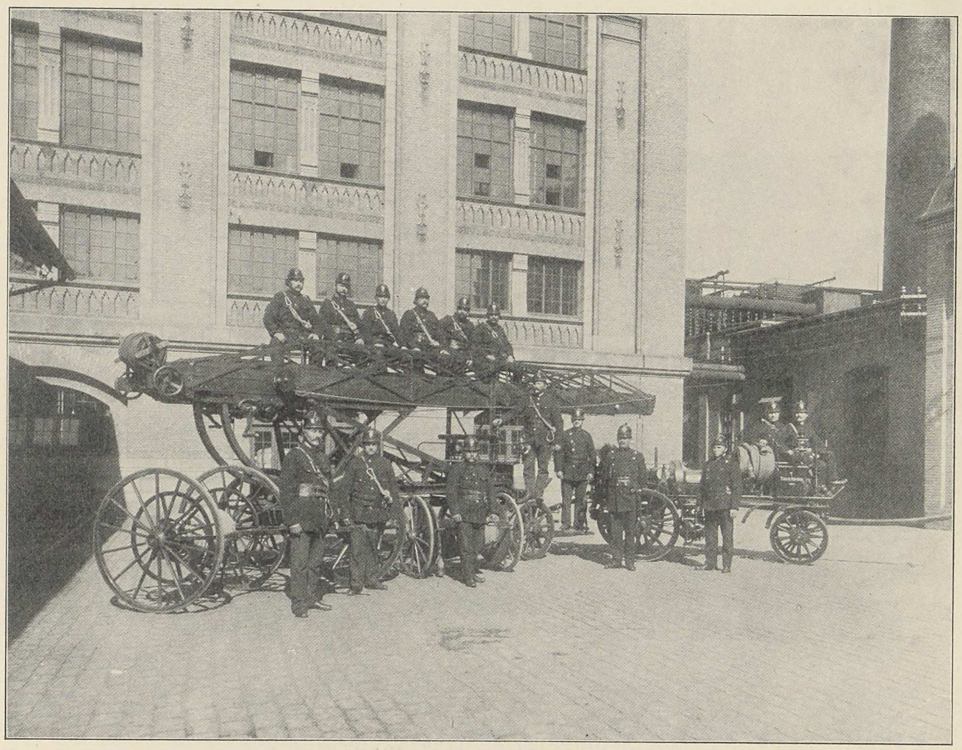

Tuborgs Brandvæsen.

plads. Ved Maltsæsonens Begyndelse og Slutning bliver Tørringsanlæget benyttet til Tørring af Malt, hvorved de tilstedeværende Maltkøller kan aflastes betydeligt.

Ledelsen af alle de Arbejder, der foregaar i det store Kompleks af de til Maltgørerivirksomheden hørende Bygninger, forestaas af Driftsinspektør J. C. HANSEN, der efter en længere Virksomhed paa evropæiske og amerikanske Bryggerier ansattes paa Tuborg i 1904. Maltgøreriet har høstet stor Gavn af J. C. Han-

sens rige Erfaringer paa dette Omraade og af hans sjældne Arbejdsævne.

I 1915 opførtes en stor Korn- og Maltsilo af Staal, den første i sin Slags her i Landet. Den rummer 1500 Tons Byg og er den største Kornsilo af Staal i Europa.

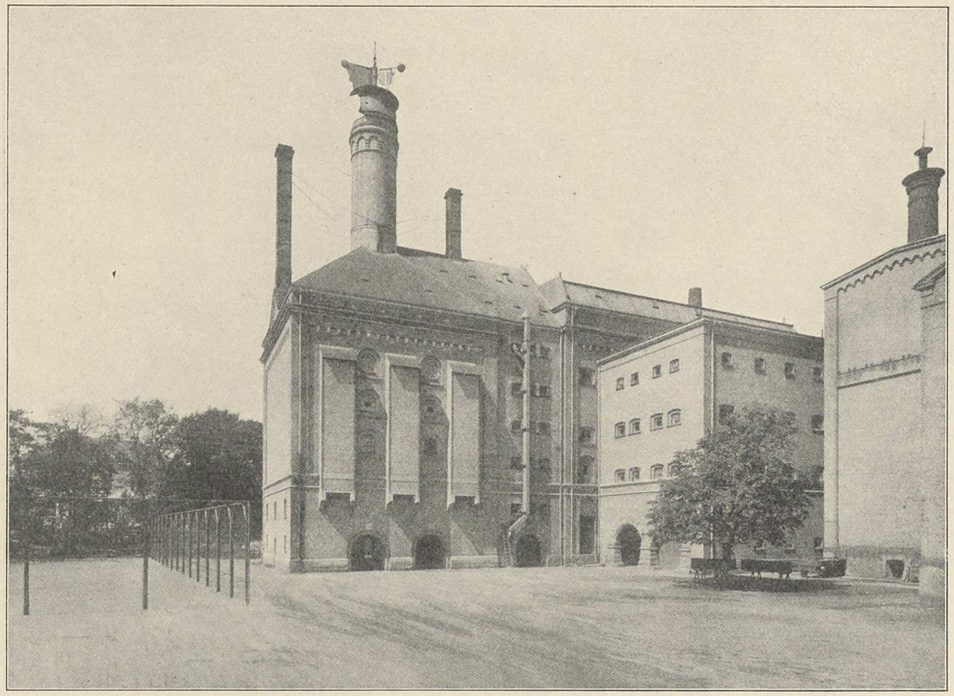

Maltgøreriet paa Tuborg.

Bryghuset bestod af to dobbelte Værker beregnet til ialt 8 Bryg à 1800 kg Malt i Døgnet.

Dette Bryghus brændte i Marts 1903, men kunde dog allerede efter 5 Dages Forløb igen tages i Brug, og Fuldendelsen af det under Bygning værende nye Bryghus paaskyndedes nu saaledes, at det stod færdigt den 18. December s. A.

Det store, langvejs fra synlige Bryghus indeholder i Modsætning til det gamle kun et Værk, men paa dette kan i Døgnet brygges 4 Bryg à 9000 kg Malt.

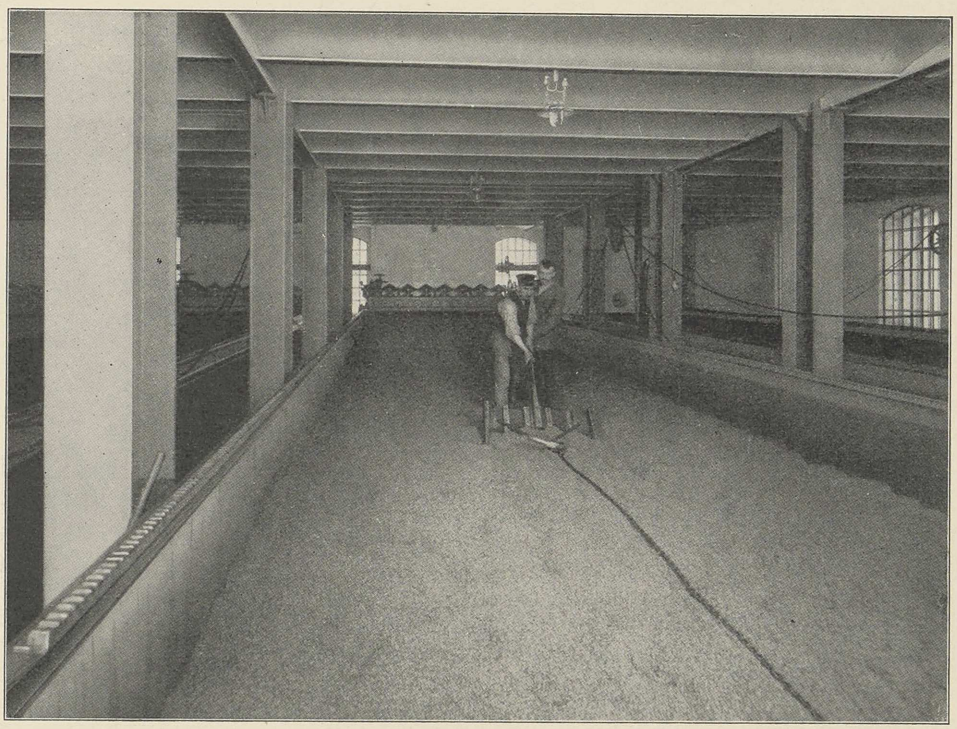

Interiør fra Maltgøreriet paa Tuborg.

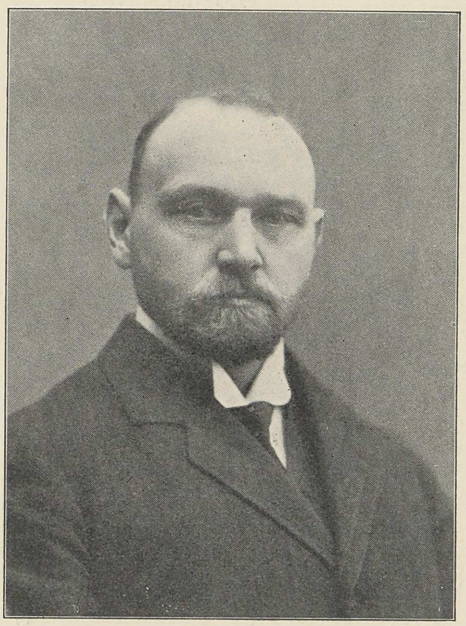

Driftsinspektør J. C. Hansen.

Bryghuset, der er noget for Europa ganske enestaaende, er 21 m langt, 21 m bredt og 30 m højt med 7 Etager, der dog

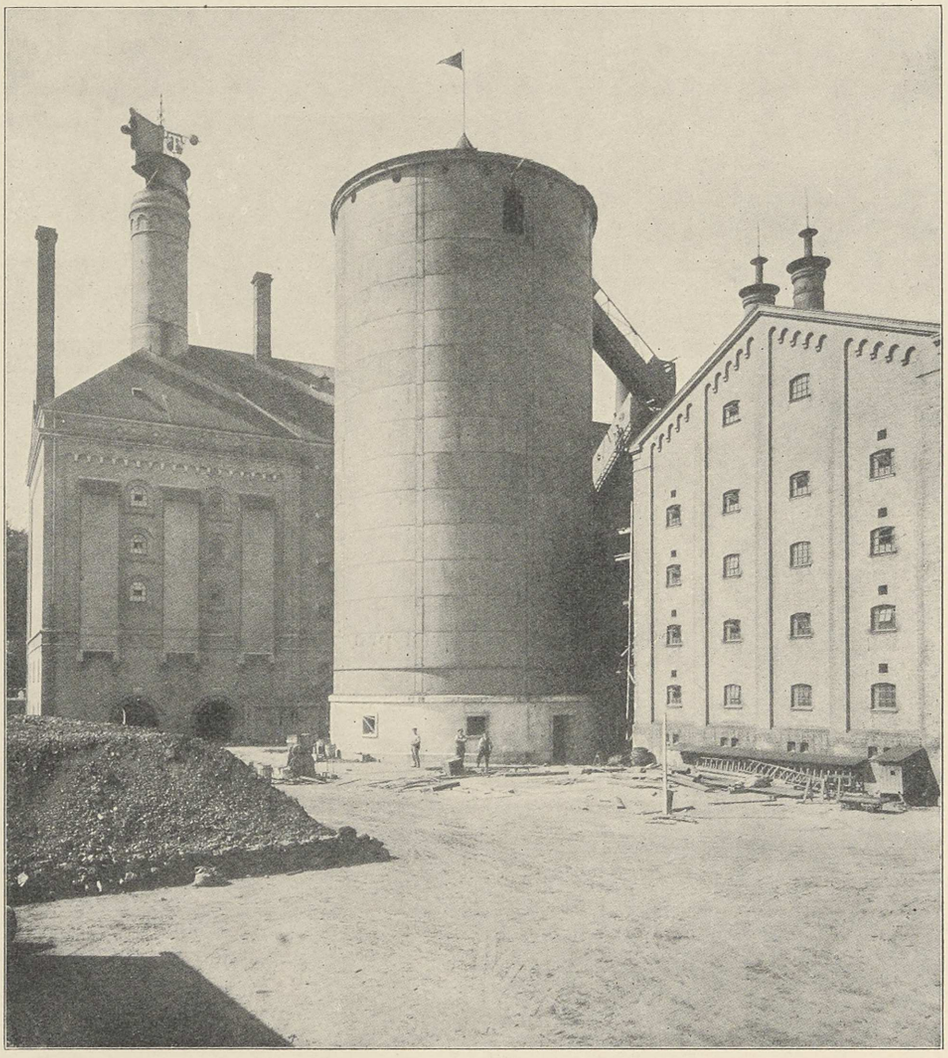

Tuborgs Staal-Silo til Korn og Malt.

alle er aabne i Midten, saaledes at der gennem hele Bygningen lades en stor Lysskakt fri, der foroven er afdækket med et Glastag. Paa Bygningens Tag findes et Anlæg til Fjernelse af Jern fra Vandet, der opsamles i 6, i øverste Etage anbragte Koldt-

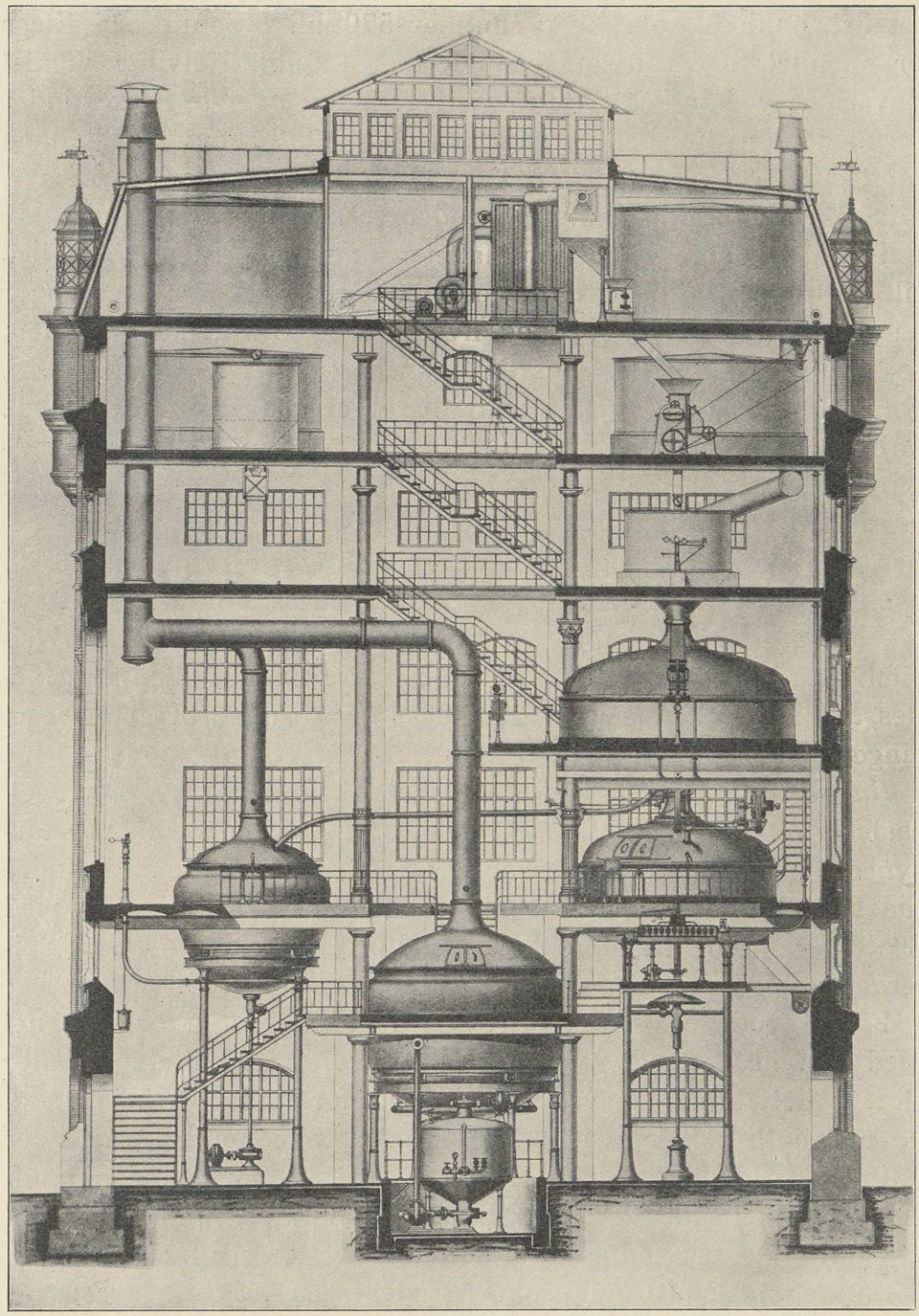

Gennemsnit af Bryghuset paa Tuborg.

vandsbeholdere, som hver rummer 570 hl. I den næste Etage er opstillet 2 Varmtvandsbeholdere à 425 hl, i hvilke Vandet opvarmes ved indlagte Dampslanger. I den øverste Etage findes foruden Koltvandsbeholderne ogsaa en Maltbeholder, i hvilken Maltet suges op fra det 100 m borte liggende Maltgøreri ved Hjælp af en kraftig Luftpumpe, der er opstillet i 5. Etage.

Fra Maltbeholderen løber Maltet gennem en automatisk Vægt til Maltmøllen og herfra til to Beholdere for knust Malt, hvor Vægten igen kontrolleres, og hvorfra det knuste Malt gennem to Formæskeapparater ledes til Mæskekarret, der rummer 500 hl. Omrøringen af Mæsken i dette besørges af en enkelt Propel, anbragt ved Karrets Bund og drevet af en under Karret monteret Elektromotor.

Endvidere rummer Bryghuset selvfølgelig de nødvendige Sikar, Mæskkogekedel og Urtkedel, hvilken sidste rummer 660 hl, samt øvrigt fornødent Tilbehør, alt saaledes anbragt og indrettet, at de talrige Pumper og Maskiner, der drives ved Elektricitet, kan manøvreres og kontrolleres fra enkelte Steder, saaledes at der til Betjening af det hele Værk kun fordres et meget ringe Mandskab.

Gærkældernes Antal var til 1894 efterhaanden bleven forøget, saaledes at der fandtes 5 Gærkældere, af hvilke de to var forsynede med ialt 120 Gærkar af Træ, medens de tre andre indeholdt 66 Skiferkar. I 1899 erstattedes de 120 Trækar med 89 Skiferkar, og i 1905 opførtes endnu en Kælder med 28 Skiferkar, saaledes at disses samlede Antal nu er 183.

For et godt og sikkert Arbejde i Gærkælderen er Tilsynet med Gærens Renhed og Fremstillingen af ren Gær af den aller største Betydning. Saavel det hermed forbundne Arbejde som de af samtlige Bryggeriers Drift paakrævede kemiske Arbejder udføres paa Tuborgs kemiske og gæringsfysiologiske Laboratorium under Ledelse af cand. pharm. Laboratorieforstander J. L. Brusch. Efter en mangeaarig praktisk og teoretisk Uddannelse, deraf de sidste 10 Aar som Assistent paa Alfred Jørgensens Laboratorium, ansattes J. L. Brusch i 1901 som Laboratoriefor-

stander paa Tuborg, og han har her — siden 1904 i de fortrinlige Laboratorier i den nye Administrationsbygning — med en sjælden Samvittighedsfuldhed udført de nævnte, ofte yderst penible Undersøgelser for alle under de forenede Bryggerier hørende Virksomheder.

Laboratorieforstander J. L. Brusch.

Ogsaa *Lagerkældernes* Antal var siden Fabrikkernes Anlæg bleven forøget, saaledes at der ved Tuborgs Overgang til De forenede Bryggerier fandtes 44 store og 3 mindre Lagerkældere, som ialt kunde rumme c. 45000 hl.

Paa Grund af den stærkt stigende Produktion og for at man kunde være sikker paa til enhver Tid at være forsynet med vel aflagret Øl, opførtes i 1901—1902 31 nye Kældere, som kunde rumme c. 26000 hl, og i 1904 opførtes yderligere 17 Kældere til ialt c. 18000 hl, saaledes at der nu findes Lagerrum for c. 90 000 hl Øl. Fra 1911 er man, istedetfor som tidligere stadig at erstatte de udrangerede Egetræs Lagerfade med nye af samme Slags, gaaet over til at indlægge store Staalbe-

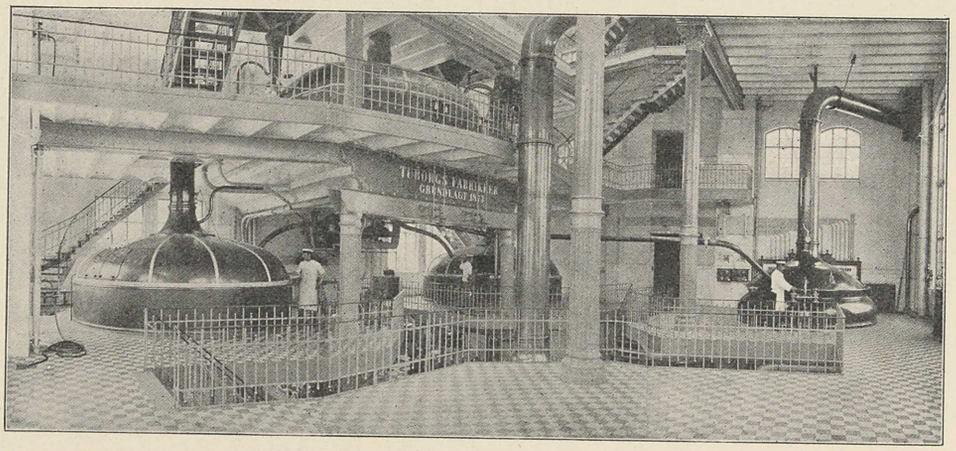

2den Etage i Tuborgs Bryghus.

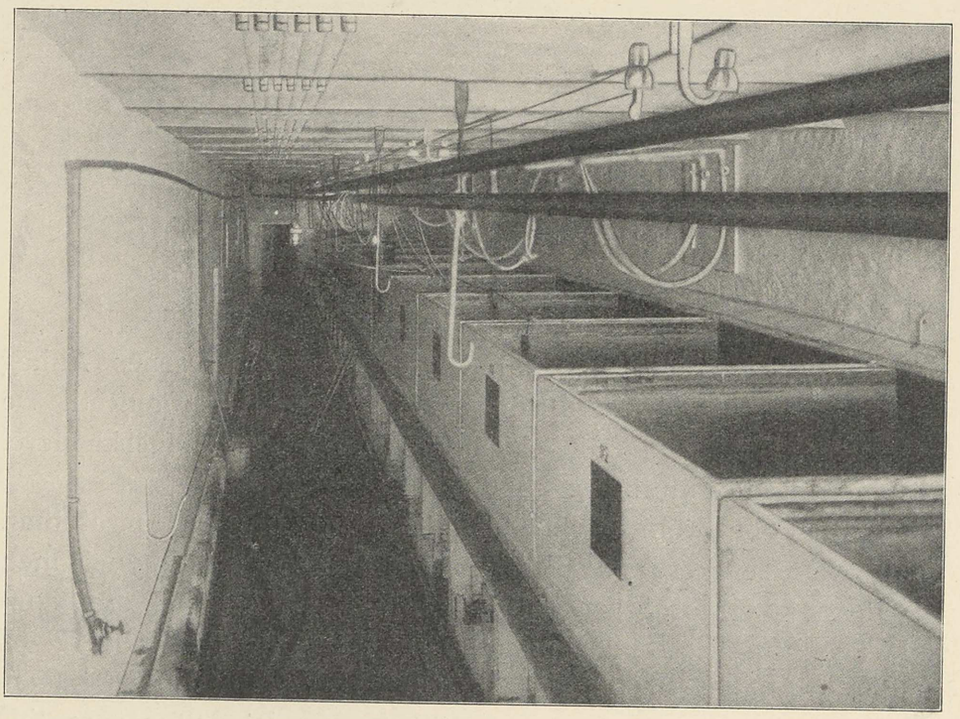

Parti af en Gærkælder paa Tuborg.

holdere, af hvilke der nu haves 11, hver rummende 250 hl. Der opnaas herved en langt bedre Udnyttelse af Kælderrummet, saaledes at Lagerkældernes Kapacitet paa denne Maade er udvidet og ogsaa i Fremtiden kan udvides ret betydeligt, uden at det er nødvendigt at bygge nye Kældere.

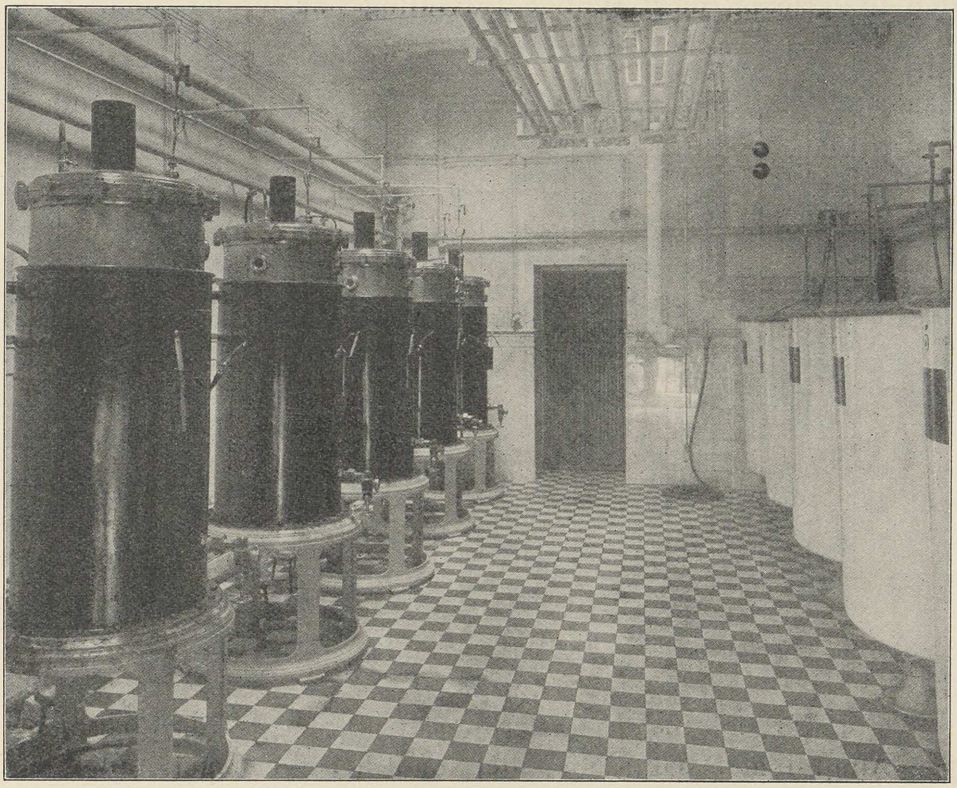

Gær-Rendyrkningsapparater paa Tuborg.

Nødvendigheden af disse Udvidelser vil fremgaa af omstaaende Oversigter, der viser Tuborgs Produktion fra dets Stiftelse til den 30. September 1915.

Luftkompressionsanlægget, der oprindelig kun benyttedes til at fremskaffe det til Aftapningen fra Lagerfadene nødvendige Lufttryk, bestod i 1894 af en i Tappegangen opstillet Luftpumpe, der dreves fra en Forlagsaksel. I 1899 anskaffedes en Luftkompressor med tilkoblet 30 HK. Dampmaskine og i 1903

en lignende med 100 HK. Dampmaskine, men disse erstattedes i 1914 af en 80 HK. Kompressor til Malterierne og en 65 HK. Kompressor til Lagerkælderne, begge med tilhørende elektriske Motorer.

Aftapningsanstalten er den Afdeling indenfor Tuborg, hvor den livligste og mest synlige Udvikling har fundet Sted.

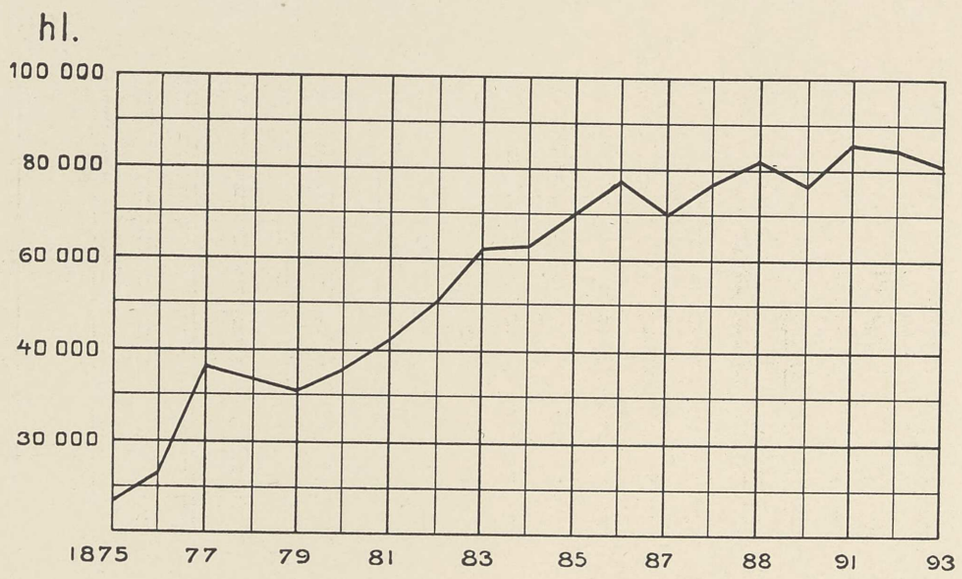

Tuborgs Ølsalg fra 1875 til 1893, angivet i Hektoliter.

Tuborg er det Bryggeri, der her i Europa er gaaet i Spidsen paa Aftapningens Omraade, idet man her før noget andet Sted fik Øjet op for den Betydning, som en Aftapning paa selve Bryggeriet, direkte fra Lagerfadene, havde for Øllets Kvalitet. Selv om der ganske vist fandtes Ølaftapningsanstalter, i hvilke Aftapningen fandt Sted under Forhold, der var fuldt tilfredsstillende i Retning af Renlighed, saa fandtes der dog ogsaa talrige mindre Forretninger, hvor de Fordringer, der kunde stilles til Flaskernes Rensning og Øllets Behandling, var meget langt fra at være opfyldte. Under alle Omstændigheder skulde Øllet først paa Bryggeriet omtappes fra Lagerfadene til mindre Fustager, og disse skulde derefter transporteres rundt til Aftapperne,

og man blev da paa Tuborg hurtig klar over den Betryggelse, det vilde være for Konsumenterne, naar disse fik Øllet udleve-

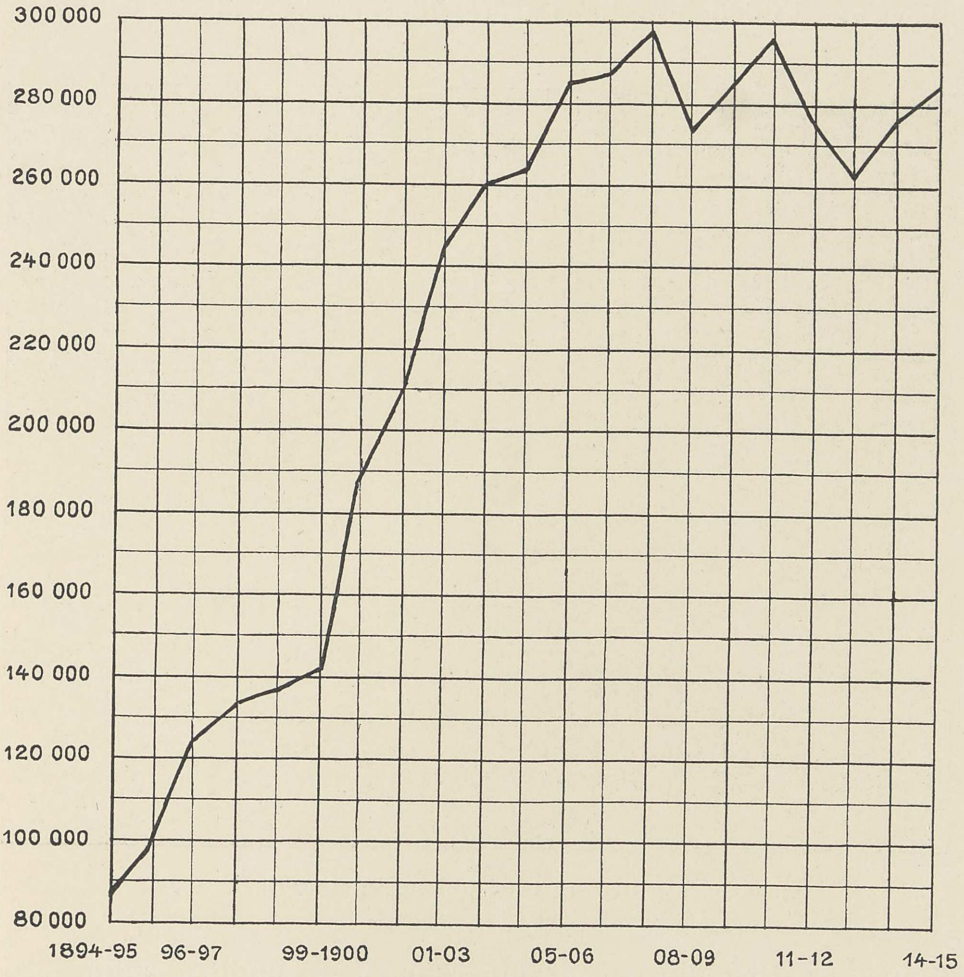

Tuborgs Ølsalg fra 1894 til 1915, angivet i Hektoliter.

ret paa Flasker, der var rensede og skyllede paa selve Bryggeriet og fyldte her, direkte fra Lagerfadene. Hertil kom ogsaa, at man paa Bryggeriet var istand til at pasteurisere det aftappede Øl, hvilket paa Grund af det dermed forbundne Anlægs Kostbarhed var umuligt for Aftapperne, og ved denne Pasteurisering — en til Dræbning af næsten alle i Øllet forekommende Bak-

terier og Gærsvampe tilstrækkelig Opvarmning — opnaaedes en yderligere Sikkerhed for det aftappede Øls Holdbarhed.

I 1894 foregik Aftapningen i en lang Gang, Forkælderen, der løber for Enden af alle Lagerkælderne. Her stod opstillet 7

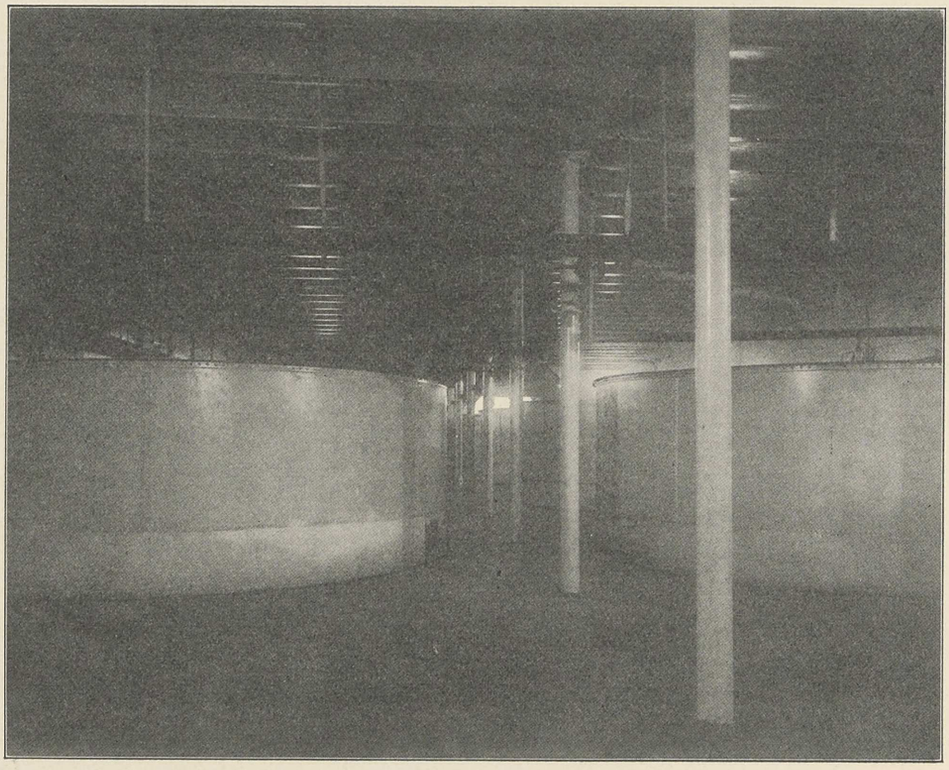

Fadetaarnet, hvorfra Øllet fordeles til Lagerkælderne

Tappe- og Haandproppemaskiner, og der kunde paa disse aftappes 45000 Flasker om Dagen, idet der hertil og til Pasteurisering og Etikettering af Flaskerne fordredes 135 Arbejdere. Nu kan der daglig færdigbehandles 400 000 Flasker med en Betjening af 450 Arbejdere. Øllet distribueredes i København i 1894 af 11 Flaskevognskuske og 5 Fadvognskuske, nu sker Distribueringen ved Hjælp af 31 Flaskevognskuske og 4 Fadvognskuske, der daglig befarer det hver især tildelte Distrikt.

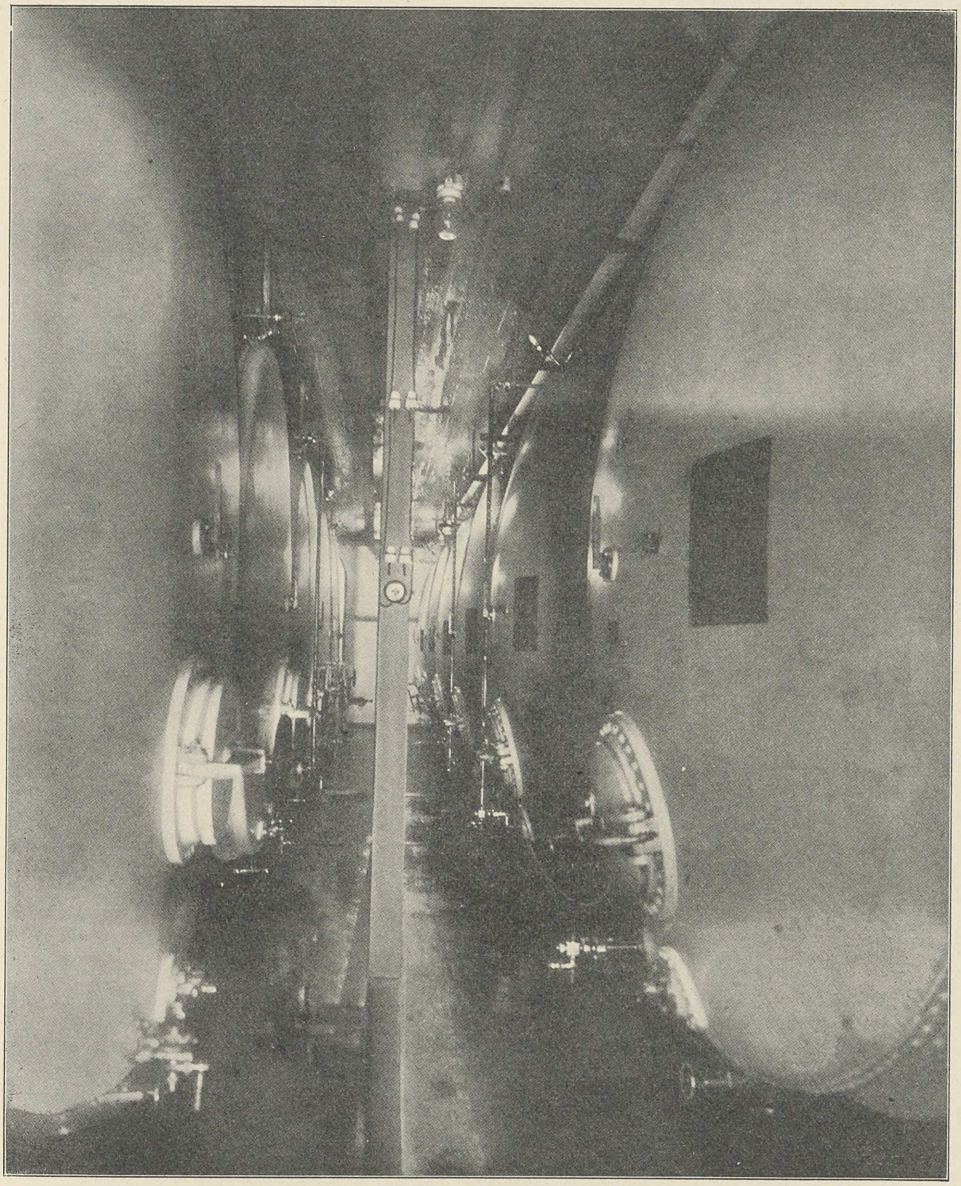

Lagerkælder med Staalbeholdere paa Tuborg.

Ved Slutningen af forrige Aarhundrede var Tuborgs Omsætning steget saa stærkt, at de Forhold, under hvilke Aftapningen foregik, ikke længere var tilfredsstillende og ikke tillod nogen yderligere Forøgelse af Produktionen. Det besluttedes derfor at anlægge en helt ny Aftapningsanstalt, og denne, til hvilken

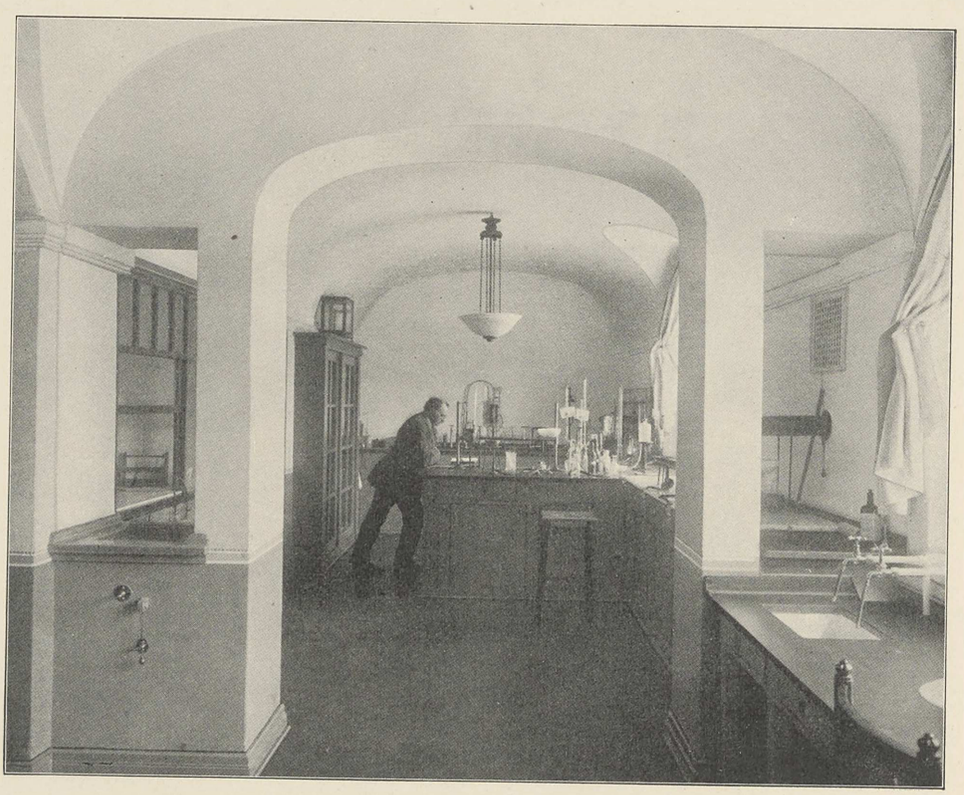

En Del af Tuborgs gæringsfysiologiske Laboratorium.

Grundstenen blev lagt den 13. Juni 1900, toges i Brug i Aaret 1901, men maatte allerede det næste Aar og igen i 1909 udvides betydelig. I 1914 er samtlige Tappe- og Proppemaskiner erstattede med nye, der sikrer en bedre Aftapning og giver mindre Spild, og der er anskaffet Maskiner til Flaskernes Etikettering.

I sin nuværende Skikkelse bestaar Aftapningsanstalten inklusive Mineralvandsfabrikken af et stort Rum, der bedækker et

Areal paa næsten $1^1/_4$ ha, og som væsentlig modtager sit Lys gennem Taget. Dette er forsynet med Luftaftræk for den varme og fugtige Luft, og gennem to, 100 cm vide Rør tilføres der stadig frisk, forvarmet Luft til Aftapningslokalet. Man har paa denne Maade opnaaet at holde hele det enorme Lokale frisk og

En Del af Tuborgs kemiske Laboratorium.

frit for Skimmel og for Fugtighed og Dampe, som i rigelig Mængde udvikles fra Skylle- og Pasteuriseringsapparaterne.

I Aftapningsanstalten, gennem hvilken der fører en bred Midtegang, er opstillet 16 saakaldte Arbejdskolonner, hver bestaaende af de fornødne Bløde- og Skyllemaskiner, 2 Aftapnings- og Proppemaskiner og 1 Pasteuriseringsapparat samt Etiketteringsmaskine, og da hver Kolonne kan gøre 25000 Flasker færdige om Dagen, bliver altsaa den samtlige Ydeevne for alle 16 Kolonner 400 000 Flasker daglig.

At Tuborgs Aftapningsanstalt ikke alene nu er et Mønster for alle saadanne Anstalter men ogsaa har været det paa ethvert af sine Udviklingstrin, har man et Bevis for ved den Omtale, den har været Genstand for i de talrige Artikler, som i Aare-

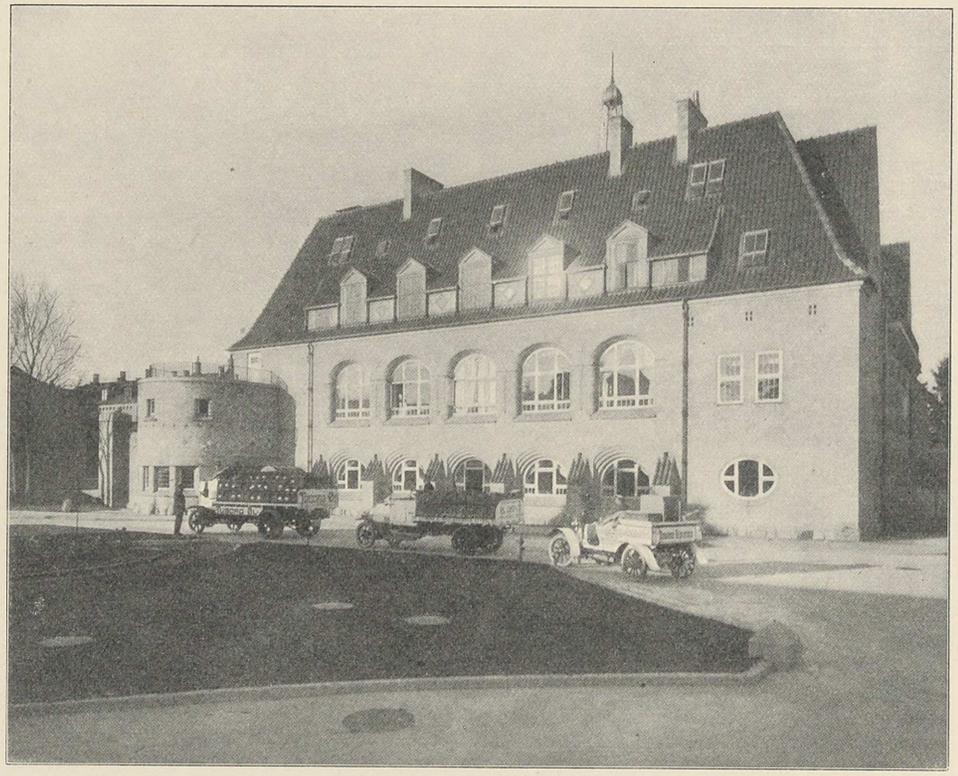

Tre af Tuborgs Automobiler parat til Udkørsel.

nes Løb er fremkomne om dette Æmne i Udlandets Fagtidsskrifter.

Aftapningsanstalten har siden 1889 staaet under Ledelse af Driftsinspektør A. PETERS, der efter en grundig praktisk og teoretisk Uddannelse i Tyskland ansattes som Brygger paa Tuborg i 1886. Driftsinspektør Peters har saaledes haft denne Del af Virksomheden under sit særlige Tilsyn i hele den Tid, hvor den stærke Udvikling og de store Forandringer paa dette Omraade er foregaaet, og han har ved sin store Indsigt i alle her-

hen hørende Forhold og sin Omhyggelighed for Arbejdets rette Udførelse i høj Grad bidraget til den Anseelse, som Tuborgs originale Aftapning har erhvervet sig.

Ogsaa den til Bryggeriet knyttede *Mineralvandsfabrik* viser en mærkelig Vækst, som det fremgaar af den nedenfor givne Oversigt over den Maade, paa hvilken denne Del af Virksom-

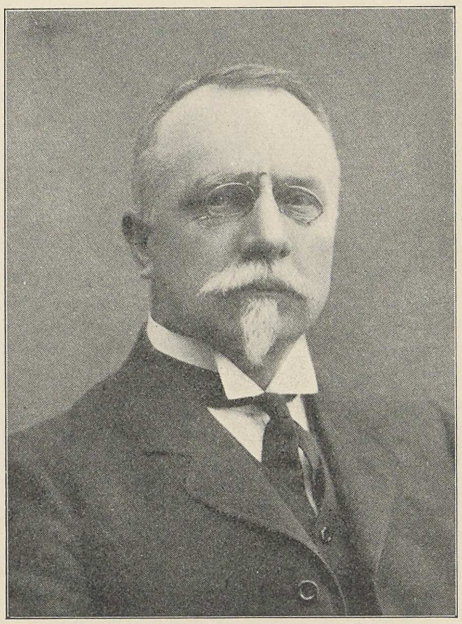

Driftsinspektør A. Peters.

heden har udviklet sig, siden Tuborg i Begyndelsen af 1891 overtog en lille Mineralvandsfabrik »Absalon«, der havde Lokaler i en Kælder paa Vesterbrogade Nr. 29.

I Forhold til Produktionen af Mineralvand paa Tuborg var den i Aaret 1900 ophørte Mineralvandsfabrikation paa Fabrikken »Extra« kun af underordnet Betydning. I Driftsaaret 1899—1900 androg den c. 62 000 Liter.

Naar Produktionen i den forløbne Tid er saa enormt forøget, skyldes dette selvfølgelig først og fremmest det fremstillede Produkts Kvalitet. De stadige Forbedringer af denne muliggjordes

imidlertid kun ved stadige Forbedringer af det tekniske Materiel, ikke mindst ved Vandforsyningsanlæget.

I 1903 foretoges saaledes flere Brøndboringer, der anlagdes en Pumpestation og indrettedes et Iltningsanlæg for Vandet, og

Interiør fra Tuborgs Aftapningsanstalt

i 1909 anlagdes et automatisk Vandfiltreringsanlæg (Candyfiltre), der kan filtrere 2000 m^3 Vand i Døgnet. For at sikre et i hygiejnisk Henseende fuldt tilfredsstillende Produkt udførtes endvidere et Anlæg til Sterilisering af Vandet til Mineralvandsfabrikken.

I 1901 overflyttedes Mineralvandsfabrikken til den til dette Brug indrettede Afdeling af Aftapningsanstalten og blev samtidig betydelig udvidet, men den stadig stigende Produktion har

senere nødvendiggjort mange og store Udvidelser, sidste Gang i 1915.

Da, som nævnt, Mineralvandsfabrikationen i Aaret 1900 ophørte paa Fabrikken »Extra«, blev Lederen af denne Fabrik,

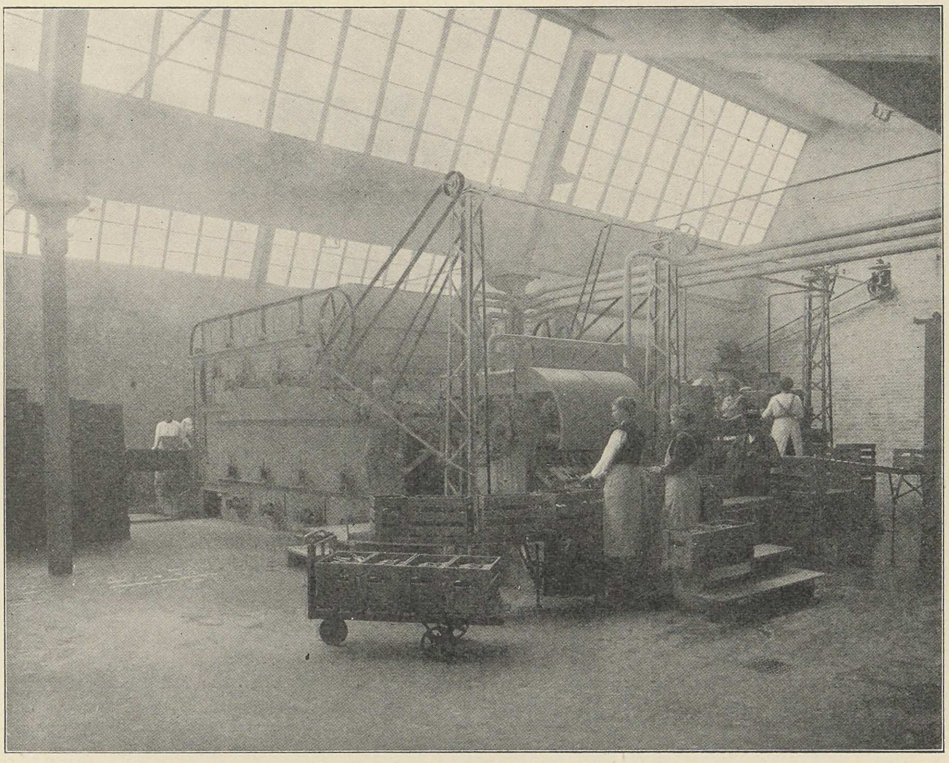

Maskine til Rensning af Flasker.

cand. pharm. HARALD OLSEN, ansat som Driftsinspektør paa Tuborg som Leder af Mineralvandsfabrikken her. Harald Olsen havde, efter at være bleven farmacevtisk Kandidat i 1882, i nogle Aar været Assistent paa Struers Laboratorium og kom derefter i 1884 som Bryggeriassistent til Bryggeriet »Svanholm«. Her var han hovedsagelig beskæftiget med Mineralvandsfabrikationen og medbragte alle de tekniske Kundskaber, der var nødvendige for at drive denne Del af Virksomheden frem paa Tu-

borg. I hvor høj Grad dette er lykkedes, vil kunne ses af omstaaende Oversigt over Produktionens Størrelse i de forløbne Aar.

Om den nye Administrations- og Laboratoriebygning, til hvilken Grundstenen lagdes den 13. Maj 1912, og som stod færdig den 1. Marts 1914, er der talt i det foregaaende.

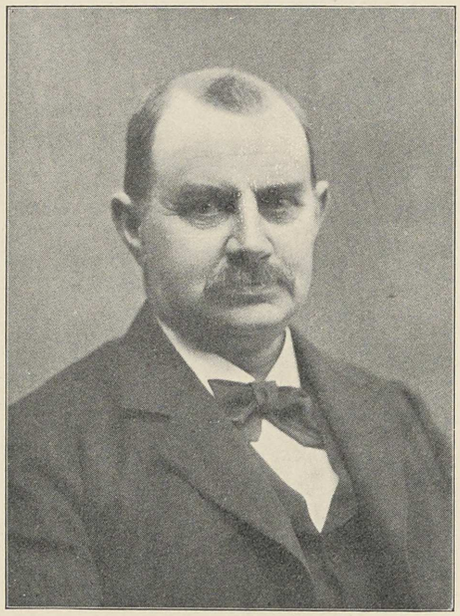

Driftsinspektør Harald Olsen.

Da Bekkevold i 1904 fratraadte sin Stilling som Brygmester paa Tuborg, var det ikke nogen let Arv, som denne Mand, der af sine samtidige Kolleger almindelig betegnedes som Skandinaviens dygtigste Brygger, efterlod til sin Eftermand. En af Bekkevolds gode Egenskaber var imidlertid den Glæde, hvormed han delte sine Kundskaber og Erfaringer med sine Underordnede, og den ejendommelige, smittende Maade, paa hvilken han forstod at faa dem til at gaa op i den daglige Gerning paa Bryggeriet, baade i smaat og stort.

Det var derfor utvivlsomt et stort Held for den nuværende Brygmester paa Tuborg, S. Wibroe, at han, da han tiltraadte

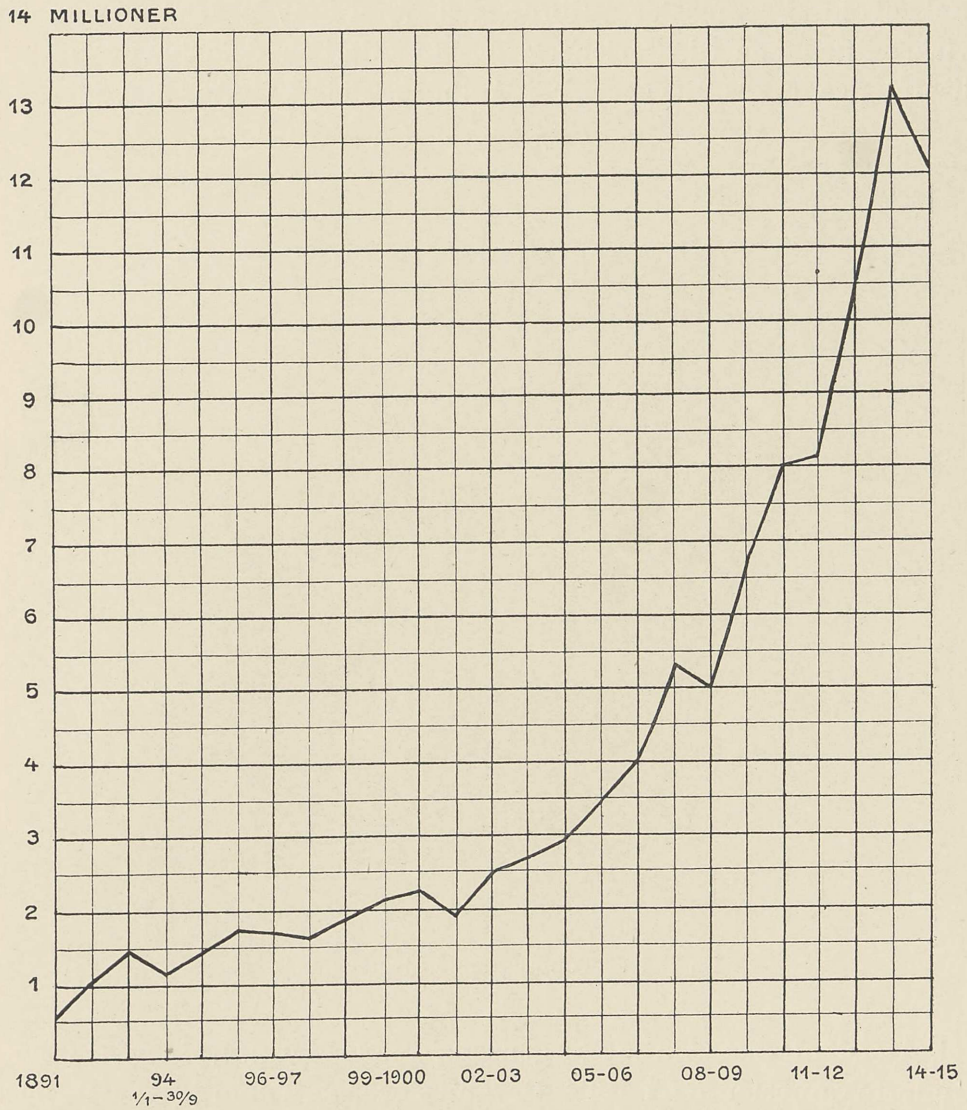

Salget af Mineralvand fra Tuborgs Mineralvandsfabrik 1891 til 1915, angivet i Flasker à $^1/_4$ Liter.

sin Stilling, i fulde 9 Aar havde været Underbrygmester under Bekkevold. Brygmester Wibroe, der først havde lært Bryggerivirksomhed paa Gl. Carlsberg, og som derpaa dels havde praktiseret paa nogle Bryggerier i Aalborg, dels i 4 Aar havde væ-

En Del af Tuborgs Mineralvandsfabrik.

ret Assistent paa Alfred Jørgensens Laboratorium, blev i 1895 Underbrygmester og i 1904 Brygmester paa Tuborg. At det var et heldigt Valg, Ledelsen her traf, fremgaar af den Maade, hvorpaa han har forstaaet at bevare og uddybe de bedste af de Bekkevoldske Traditioner og ved sin store Indsigt og rolige og bestemte Fremtræden har faaet de mange Afdelinger af det store tekniske Maskineri paa Tuborg til stadig at samarbejde paa fyldestgørende Maade.

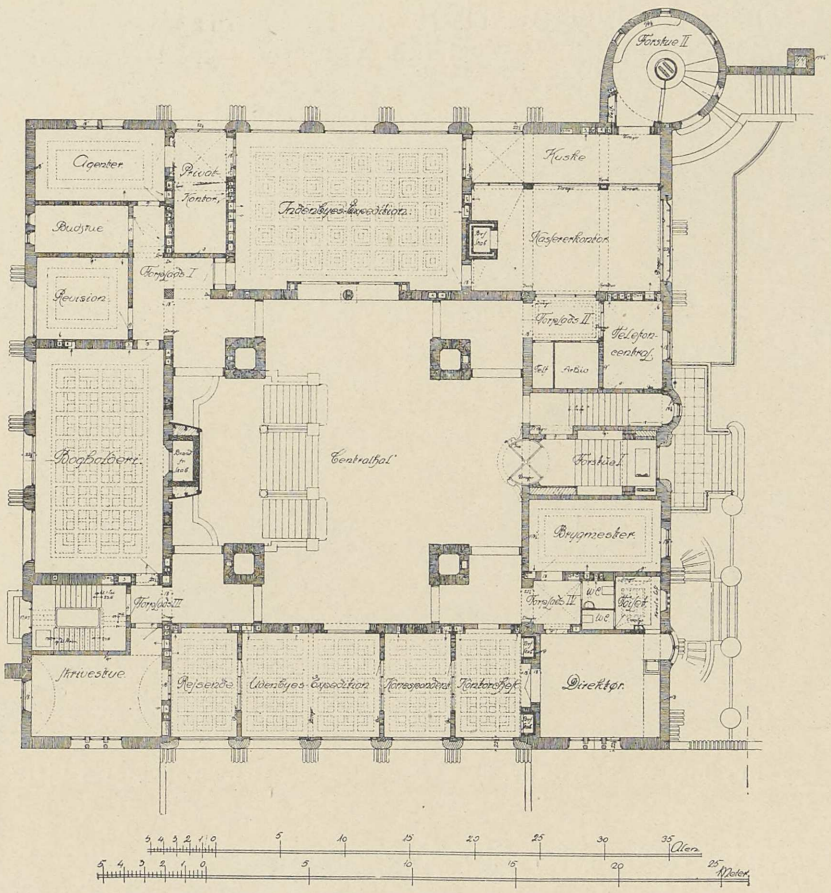

Tuborgs Administrationsbygning,
Plan af Stueetagen.

Under Brygmester Wibroes Ledelse har Driftsinspektør F. Lassen det daglige Tilsyn med Bryghus-, Gær- og Lagerkældere, Driftsinspektør Lassen, der blev farmacevtisk Kandidat i 1894, har senere faaet en tiaarig teoretisk og praktisk Uddannelse i Danmark, Tyskland og Østrige, var derefter Driftsbestyrer ved

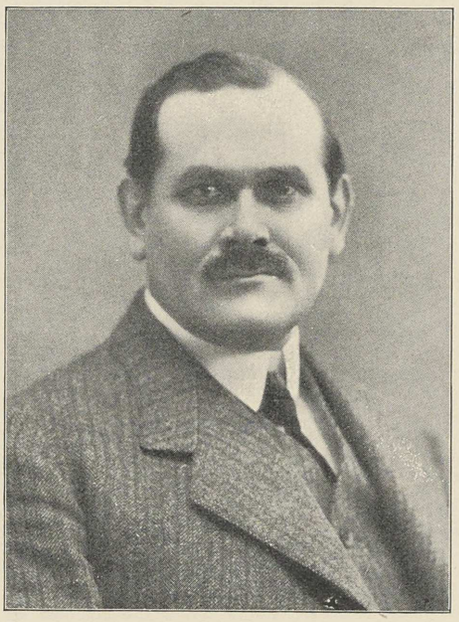

Brygmester S. Wibroe.

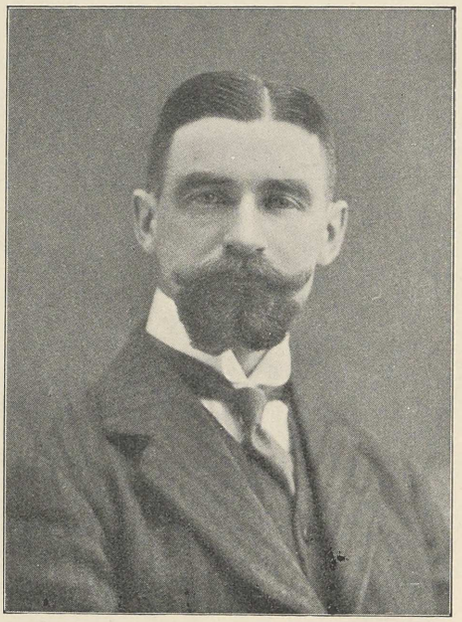

Driftsinspektør F. Lassen.

Bryggeriet Sydfyn og Silkeborg Bryghus og ansattes 1910 som Underinspektør og 1914 som Driftsinspektør paa Tuborg.

Et godt Billede af den Udvikling, der i de, siden Tuborgs Anlæggelse i 1873 forløbne Aar, er foregaaet paa dette Bryggeri, ses af de paa de følgende Sider givne Planer af Fabrikkernes Grund med de paa samme efterhaanden opførte Bygninger.

Af den Udvikling af Tuborgs Fabrikker, der her er skitseret, vil det tydelig fremgaa, at Tuborgs Motto: »Stilstand er Tilbagegang« ikke er tomme Ord, men altid har dannet det faste Grundlag for hele Ledelsen af Fabrikkerne. Næppe noget andet

Bryggeri i Europa har saa hurtig og saa resolut udnyttet de ny opdukkende Forbedringer saavel indenfor selve Faget som

Parti fra Hallen i Administrationsbygningen.

paa Maskinteknikens Omraade som Tuborg. Det er dog en Selvfølge, at den samme Grundtanke, som har været ledende for Tuborgs Drift, blev den ledende for de andre af De forenede Bryggerier drevne Virksomheder, efter at Tuborgs Bestyrer var blevet Selskabets Direktør.

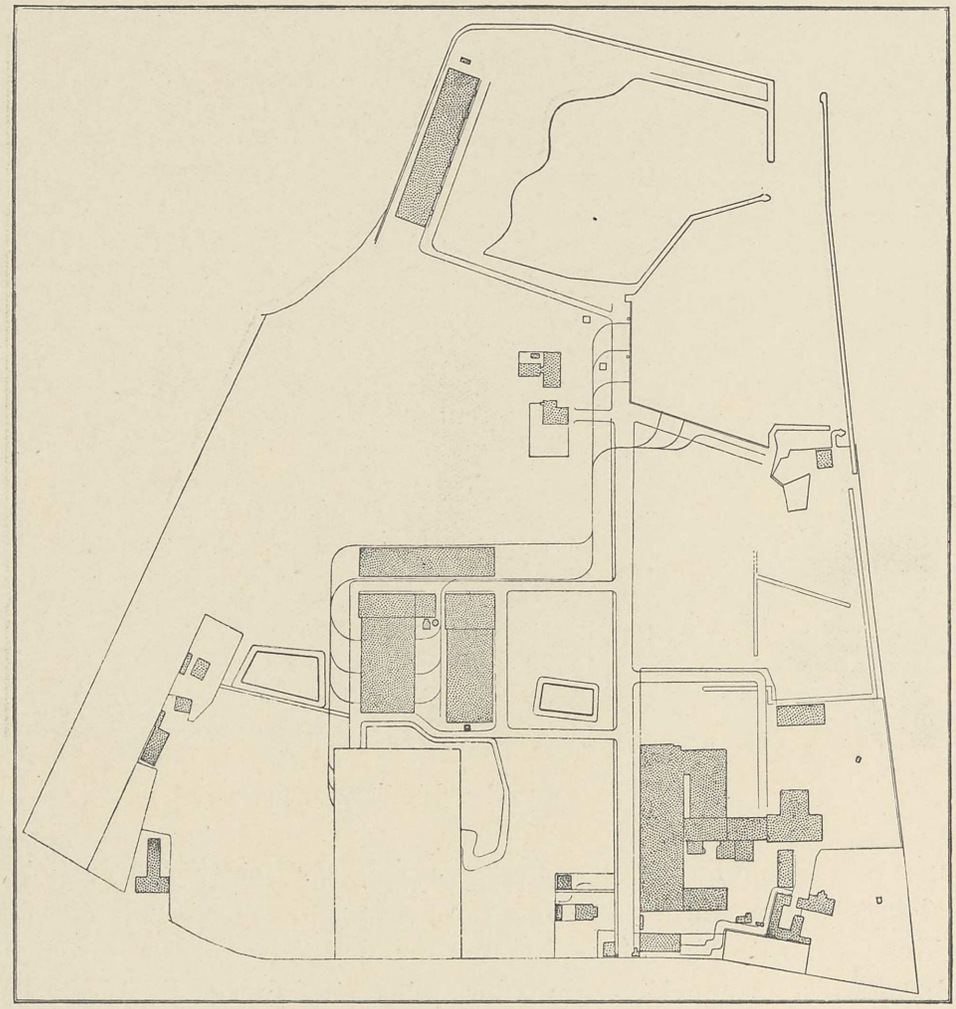

Plan over Tuborgs Fabrikker 1875.

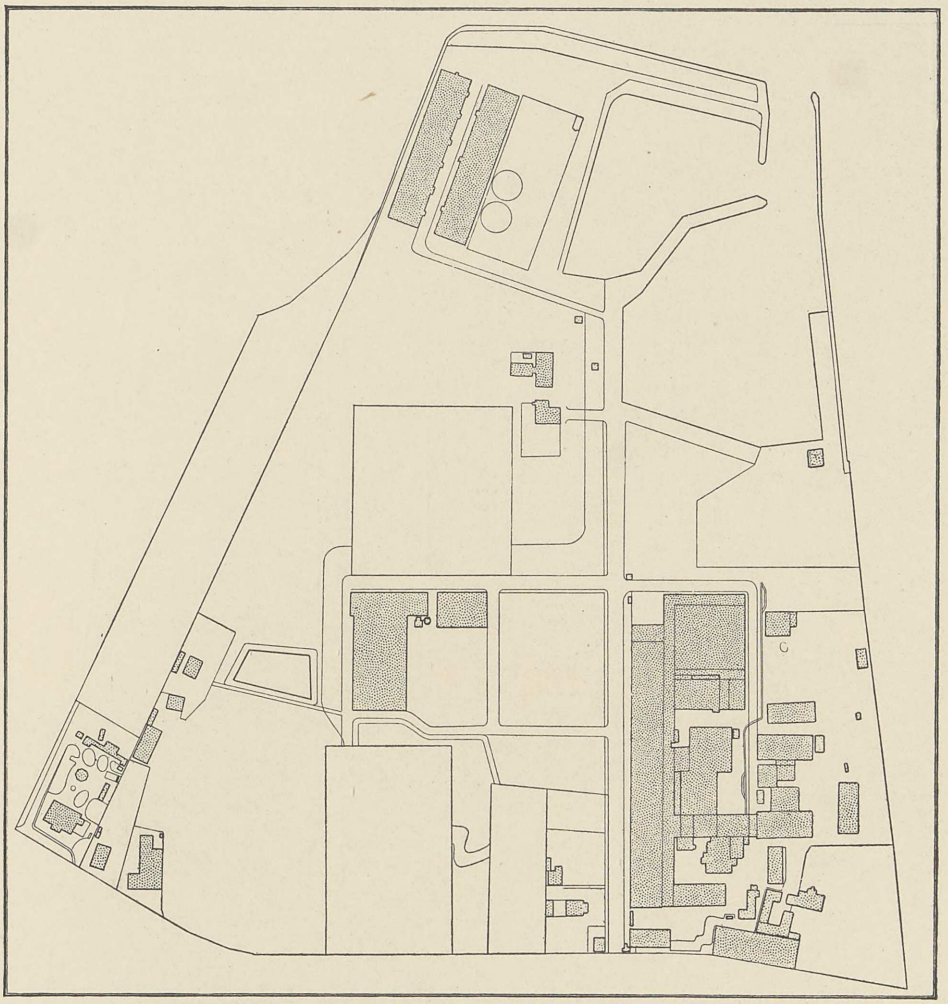

Plan over Tuborgs Fabrikker 1892.

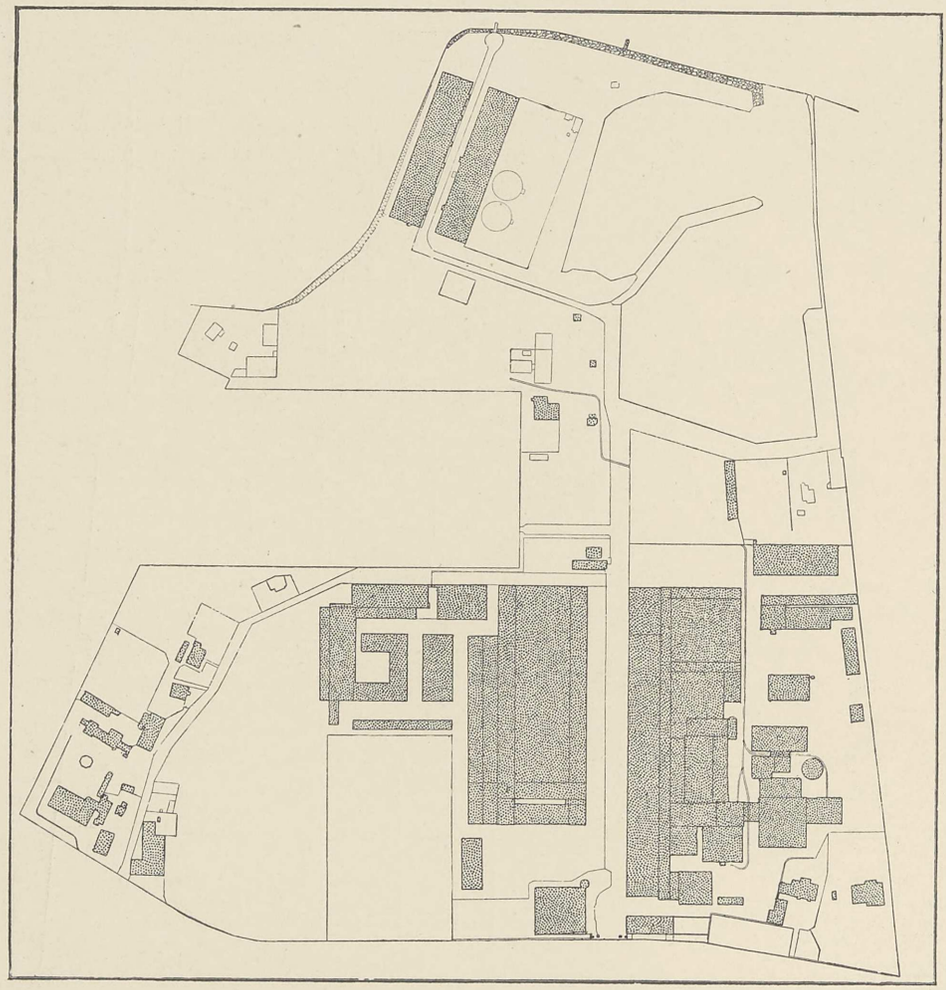

Plan over Tuborgs Fabrikker 1915.

ORDNINGEN AF SALGET

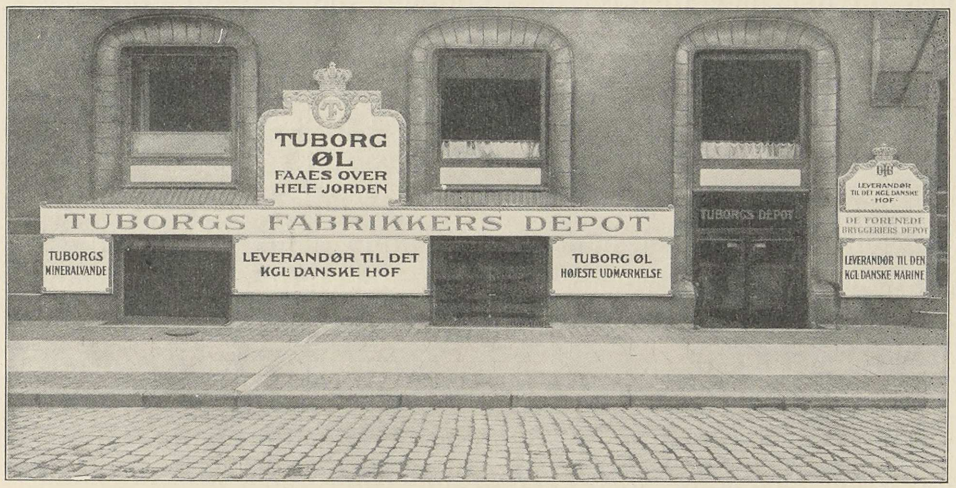

Fra Tuborgs Fabrikkers Depot i Amaliegade.

Som tidligere nævnt var *Tuborgs Fabrikker* det første Bryggeri, der begyndte at sælge Øl i original Aftapning, d. v. s. tappet direkte fra Lagerfadene; at Publikum har forstaaet at vurdere den Garanti for omhyggelig Behandling af saavel Produktet som Emballagen, der herigennem kunde ydes, viser det siden da bestandig stegne Salg.

Men ogsaa ved selve Formerne for Ølsalget og for Øllets Distribuering blev Tuborg banebrydende, idet Bryggeriet den 31. Maj 1881 brød med gammel Tradition, i Følge hvilken kun et forholdsvis lille Antal Ølhandlere forhandlede Øl til uensartede Priser, og gav samtlige Detailhandlere og Kolonialvarehandlere i København og Omegn Tilbud om at sælge Bryggeriets originalt aftappede Øl til en bestemt Pris og herpaa at erholde en bestemt Forhandlerrabat.

Det nye System slog an, og det lagde Grunden til det Samarbejde, der senere kom i Stand, ikke alene for Tuborgs, men ogsaa for de andre københavnske Bryggeriers Vedkommende, med de Handlendes Foreninger, et Samarbejde, der førte til, at Publikum betalte en ensartet Pris for samme Sort Øl samtidig med, at der blev tilsikret de Handlende en bestemt Fortjeneste.

Dette begyndende Samarbejde kom snart til at bestaa sin Prøve, idet der i de første Aar af dette Aarhundrede opstod et vist Røre i herværende Handelskredse i Anledning af, at en Del Handlende mente at se deres Fordel ved at sælge adskillige Varer, deriblandt særlig Øl, under de fastsatte Priser, og det var vanskeligt for Handelsstanden at komme dette Uvæsen til Livs. Ved Bryggeriernes Hjælp lykkedes det imidlertid at standse denne Undersalgsbevægelse, der ellers let kunde have grebet stærkt om sig til stor Skade for al sund Forretning. Bryggeriernes Optræden gav Stødet til, at der oprettedes et Udvalg bestaaende af Delegerede fra Handelsorganisationerne her i Byen, der drager Omsorg for, at den en Gang fastsatte Fortjeneste paa Øllet bliver bevaret. Udvalget, hvis Navn er »Det af de 22 Handelsforeninger nedsatte Udvalg til Ølprisernes Overholdelse«, arbejder til Stadighed med godt Resultat Haand i Haand med Bryggerierne, og det er ikke alene Priserne og Forhandleravancen paa bayersk Øl men ogsaa paa Hvidt- og Skibsøl, de originalt aftappede skattefri Ølsorter samt Maltpræparater, der paa denne Maade beskyttes. Ethvert Undersalg paa Øl under den ene eller den anden Form er herved praktisk talt umuliggjort, idet Forsøg derpaa straks bliver kvalt i Fødselen.

Udenfor København har Salgsforholdene i Tidens Løb udviklet sig paa lignende Maade som i Hovedstaden. Medens Salget i Aarene indtil omkring 1880 hovedsagelig bestod i Øl paa Træ, som dels direkte og dels gennem Depoter solgtes saavel til Aftappere som til Private, begyndte den originale Aftapning, efter at Tuborgs Fabrikker i 1880 havde faaet en ny og energisk Ledelse, at vinde mere og mere Indpas, og Salget af Øl paa Træ gik, som Følge af Publikums Krav om at erholde Brygge-

riernes originale Aftapning, tilbage med stærke Skridt. Nu sælger Tuborg kun Øl paa Fustager til Restaurationerne til Servering fra Fad.

Haand i Haand med denne Udvikling gik Bryggeriernes Bestræbelser for i saavel Publikums som de Handlendes Interesse at opnaa en Regulering af Priserne. Tidligere var det for en væsentlig Del Ølhandlerne, der — ledede af den indbyrdes Konkurrence — bestemte disse. Nu har Bryggerierne, ogsaa for Provinsernes Vedkommende, fastsat ensartede Priser for Salg af Øl til Handlende og for de Priser, disse skal tage ved Salg til Private, ofte i Følge Aftale med de interesserede Handelsforeninger og saaledes, at der tilsikres de Handlende en passende, ensartet Avance.

Da Øllet forhandles af saa godt som hver en Urtekræmmer, Detailhandler og Høker hele Landet over, vilde det være næsten uoverkommeligt at staa i direkte Forbindelse med alle disse Kunder, hvoraf mange kun er i Stand til at tage mindre Partier hjem ad Gangen. Forholdet til Kunderne er af Hensyn hertil ordnet saaledes, at Levering finder Sted gennem Depoter, der findes spredt over hele Landet, og hvortil Øllet for en væsentlig Del leveres i Bryggeriernes egne Jernbanekølevogne, og saaledes at enhver Plads — den være nok saa lille — bliver besøgt fra et af Depoterne.

Lige fra den Tid, Tuborg paabegyndte Salg af Øl, har dette Bryggeri haft en ret betydelig Eksport til oversøiske Pladser. Denne Del af Forretningen, der for en væsentlig Del skyldes Samarbejde med Firmaet Philip W. Heyman, overgik helt til dette Firma, da Tuborgs Fabrikker i Aaret 1894 optoges i De forenede Bryggerier, idet Tuborg dog selv forbeholdt sig den direkte Forbindelse med en Del europæiske Lande.

Hele denne Gren af Forretningen har i de senere Aar trods den stærke Konkurrence taget et forholdsvis stort Opsving, og Fremgangen fortsættes selv under de nuværende vanskelige Forhold. Tiltrods for, at disse — særlig de høje Fragtsatser og Raastofpriser samt Toldforhøjelsen i England — bevirker, at Eks-

porten for Tiden ikke er lønnende, søger man dog stadig at udvide den af Hensyn til den fremtidige Virksomhed.

Som Leder af Tuborgs udenbys Forretning har nuværende Kontorchef L. NYBORG fungeret siden 1897. Da L. Nyborg i dette Aar blev Fuldmægtig, havde han allerede en 18aarig Virksomhed paa Tuborg at se tilbage paa, og han har ved sin sjældne

Kontorchef L. Nyborg.

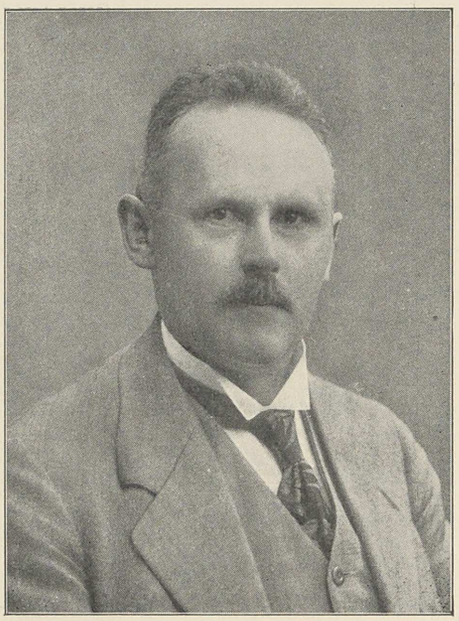

Overinspektør Th. Reingaard.

Sans for det væsentlige ved denne ret indviklede Side af Virksomheden forstaaet at holde den i et, baade for Kunderne og for Bryggerierne tilfredsstillende Spor. Samtidig har han med stor Omhu forestaaet Ledelsen af Kontorerne og det store Personale.

Den indenbys Salgsafdeling ledes af Overinspektør TH. REINGAARD, der i mere end 25 Aar har virket ved Bryggerierne, først ved »Aldersro« og siden 1900 ved Tuborg. Th. Reingaard, der med en stor Energi forbinder en sjælden varm Interesse for sit Arbejde, har forstaaet at sætte sig i et saa godt Forhold til Kunderne og at lede sine Inspektører paa en saa dygtig Maade, at ogsaa denne Side af Salget ledes paa en for begge de interesserede Parter lige tilfredsstillende Maade.

I Forbindelse med denne Oversigt over Udviklingen af Salget af det undergærede Øl fra Tuborgs Fabrikker skal ogsaa Forholdene ved Salget af De forenede Bryggeriers øvrige Ølsorter finde Omtale.

Før Sammenslutningen i 1891 var der som tidligere nævnt for Københavns Vedkommende en saa voldsom Konkurrence mellem de Bryggerier, der fremstillede Hvidtøl og Skibsøl, at Tilstanden maatte betegnes som uholdbar i Længden. Den Gang som nu aftappedes alt Hvidtøl og Skibsøl saavel af Ølhandlerne som af Beværterne og Detailhandlere, og man overbød hverandre i at give Kunderne Fordele paa alle tænkelige Maader.

Kunderne, navnlig de egentlige Ølhandlere, var ikke saa intimt knyttede til Bryggerierne som nu; de var oftest erhvervede af Knægtene, der ved Ydelser paa forskellig Vis søgte at binde Kunderne til sig. Dette gav atter Anledning til en højst usmagelig Konkurrence mellem Bryggerierne om at erhverve hverandres Knægte for derved at drage Kunderne til sig.

Ved Oprettelsen af De forenede Bryggerier ophørte denne Konkurrence for en Tid; der indførtes ordnede Forhold, Priserne reguleredes og Salget tilrettelagdes saaledes, at der blev en passende Avance saavel til Aftapperne som til disses Kunder, Detailhandlerne.

Ved Nedlæggelsen af nogle Bryggerier og den deraf følgende Driftskoncentration blev Øllets Distribuering simplificeret, og Kunderne fik nu efterhaanden Forstaaelsen af, at de handlede med De forenede Bryggerier og ikke med det enkelte Bryggeri eller med Knægtene.

Udadtil gik Forretningen nu støt i nogen Tid. Den Konkurrence, der paaførtes Selskabet fra et Par umiddelbart efter Sammenslutningen oprettede mindre Bryggerier, var ikke af særlig Betydning. Først da der i Aaret 1896 tilkom en større Konkurrent, blev der atter Uro paa Hvidtølomraadet ved, at det nye Selskab genoptog de gamle Konkurrencemaader, idet det tilbød De forenede Bryggeriers Aftappere Rabat, Laan, Gaver, Køb af deres Ejendomme til urimelige Priser, ja ligesom det havde

været Skik i Fortiden søgte at engagere De forenede Bryggeriers Knægte o. s. v. Efter i nogen Tid at have ladet den nye Konkurrent tumle sig, saa De forenede Bryggerier sig tilsidst nødsagede til at optage Kampen, og det lykkedes da hurtigt igen at erhverve, hvad der paa denne Maade var gaaet tabt.

For atter at betrygge Forholdet indenfor Hvidtølforretningen, indførte De forenede Bryggerier, efter Forhandling med de førende Ølhandlere, i 1899 et Kontraktsystem mellem Ølhandlerne og Selskabet, hvorved der ydedes Ølhandlerne Rabat paa Øl og Tilsagn fra Selskabets Side om, at dette vilde drage Omsorg for, at en gros- og Detailpriserne paa Hvidtøl og Skibsøl blev overholdt, mod at Ølhandlerne til Gengæld i Kontraktstiden kun aftappede De forenede Bryggeriers Ølsorter. Saa godt som alle Selskabets Ølhandlere sluttede Kontrakt med Selskabet, og disse Kontrakter er stadig blevet fornyede. Dette System har fuldt ud bestaaet sin Prøve og i enhver Henseende virket paa tilfredsstillende Maade, og det er da ogsaa senere forsøgt efterlignet af De forenede Bryggeriers Konkurrenter.

Da Konkurrenceforholdene indenfor de store Bayerskøl Bryggerier i September 1899 blev ordnede, ønskede ogsaa De forenede Bryggeriers Konkurrenter paa Hvidtølomraadet at faa de uheldige Forhold, som de selv havde skabt, forbedrede, og der sluttedes da en Prisoverenskomst mellem de 4 Hvidtølbryggerier i København, nemlig: Bispebjergs Bryggeri, Vesterbros Bryggeri, Københavns Bryggerier og Malterier samt De forenede Bryggerier samtidig med, at Priserne blev regulerede. Ved samme Lejlighed imødekom De forenede Bryggerier et fra Handelsstanden udtalt Ønske om at indskrænke Leveringen af Øl paa Fustager direkte til private Familier.

Den Ro, der efter Oprettelsen af Kontrakterne med Ølaftapperne indtraadte paa Hvidtølomraadet, førte til en mere intim Forbindelse mellem De forenede Bryggerier og deres Kunder, hvortil ogsaa Oprettelsen af Central Ølhandlerforeningen af 1900 bidrog; den bestod af ca. 160 af De forenede Bryggeriers største og bedste Hvidtølaftappere. Samarbejdet mellem De forenede

Bryggerier og Foreningen førte til Fremgang i Ølhandlernes Salg, idet Selskabet sørgede for, at det blev Publikum klart, at det Øl, der blev aftappet i de autoriserede Ølaftapningsanstalter, var det bedste. Samtidig standsede det Aftapningen hos saadanne Handlende, hos hvem Øllet ikke fik den rette Behandling.

Da Carlsberg i 1903 inddrog Aftapningen af Bayerskøl, tvivlede mange Ølhandlere om, at de, naar de mistede denne Indtægtskilde, fremtidig kunde bestaa. De fleste Ølhandlere fandt sig imidlertid hurtig til Rette under de nye Forhold og afpassede

Flaskeølvogn. Krone-Øl Bryggeriet.

deres Forretninger derefter, i Forstaaelse af, at nu, da deres Forretninger væsentligst var baseret paa Aftapning af Hvidtøl og Skibsøl, gjaldt det i første Række om at kunne levere disse Produkter i den bedst mulige Form, noget hvori De forenede Bryggerier støttede dem ved en effektiv Kontrol og paa anden Maade.

For Provinsernes Vedkommende er Salget for saavel Hvidt- og Skibsøl som for de originalt aftappede skattefri Ølsorters Vedkommende efterhaanden bleven tilrettelagt paa samme Maade som for Bayerskøllet, saaledes at Øllet distribueres gennem Bryggeriernes særlige Depoter, og ret ofte har samme Mand Depot for et af de to store Bayerskølbryggerier samtidig med, at han for det paagældende Distrikt er Forhandler af De forenede Bryggeriers forskellige skattefri Ølsorter.

Salget udenfor København af De forenede Bryggeriers skattefri Ølsorter ledes af Kontorchef ved Hovedkontoret H. CHR. KROMANN, der ansattes paa Tuborg i Aaret 1900, og som bl. a. i 1905—07 fungerede som Rejseinpektør for Tuborg. Han fik herved en fortrinlig Lejlighed til at komme i personlig Berøring med næsten alle Bryggeriernes Kunder i Provinserne, hvilket

Overinspektør Alb. E. Mogensen.

Kontorchef H. Chr. Kromann.

har været af meget stor Betydning for det gode Forhold, som han senere har forstaaet at bevare til disse, ligesom den Indsigt, han derved erhvervede sig i Provinsforhold, er kommen ham til Nytte under Ledelsen af den Afdeling, han stadig forestaar.

Det indenbys Salg af disse Ølsorter forestaas af Overinspektør paa Hovedkontoret ALB. E. MOGENSEN, der siden 1897 har været ansat ved De forenede Bryggerier, og som med utrættelig Flid og sikker Haand holder Rede paa de talrige Traade, som gennem ham og hans Inspektører er knyttede mellem Bryggerierne og de mange Kunder i København og Omegn.

KONGENS BRYGHUS

Efter at Kongens Bryghus i 1771 havde begyndt sin nye Tilværelse med et Forbrug af ca. 2 000 hkg Malt, steg Omsætningen med enkelte Afbrydelser jævnt til 1799, da der udbryggedes ca.

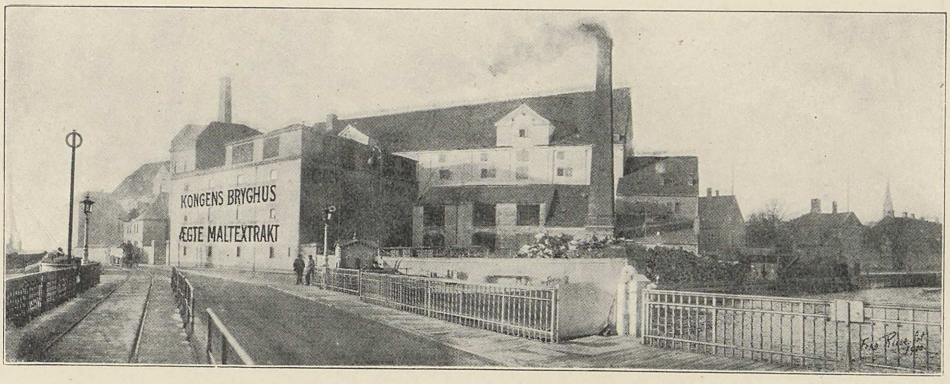

Kongens Bryghus set fra Kristiansgade

7 000 hkg Malt. Produktionen gik derefter igen ned indtil 1809, men tog i de følgende fem Aar et stort Opsving, der kulminerede i 1811 med et Forbrug af ca. 10 000 hkg. Derefter følger først en pludselig og senere en jævn Nedgang til ca. 3 400 hkg i 1820, hvorefter Produktionen ganske langsomt tiltager, til den i 1845 har naaet et Forbrug af ca. 7 000 hkg Malt, og fra nu og til 1859 svinger Forbruget mellem dette Tal og ca. 10 000 hkg.

I Kolera-Aaret 1853 havde Bryghuset et meget forøget Salg af Bitterøl. Efter 1859 viser der sig en meget stærk Nedgang i Produktionen, som dog efter en forbigaaende pludselig Fordobling i Krigsaaret 1864, igen langsomt tiltager til 1883, hvorefter den til 1890 holder sig nogenlunde ens med en Udbrygning af ca. 11 000 hkg Malt.

Som tidligere omtalt havde man flere Gange maattet udvide Bryggeriets Bygninger, og den til Raadighed staaende Bygge-

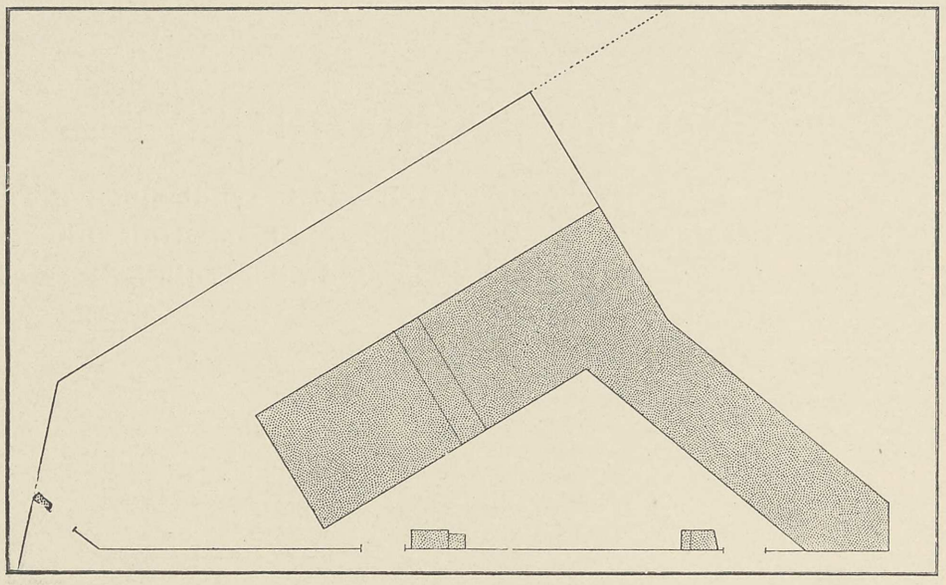

Plan af Kongens Bryghus 1768.

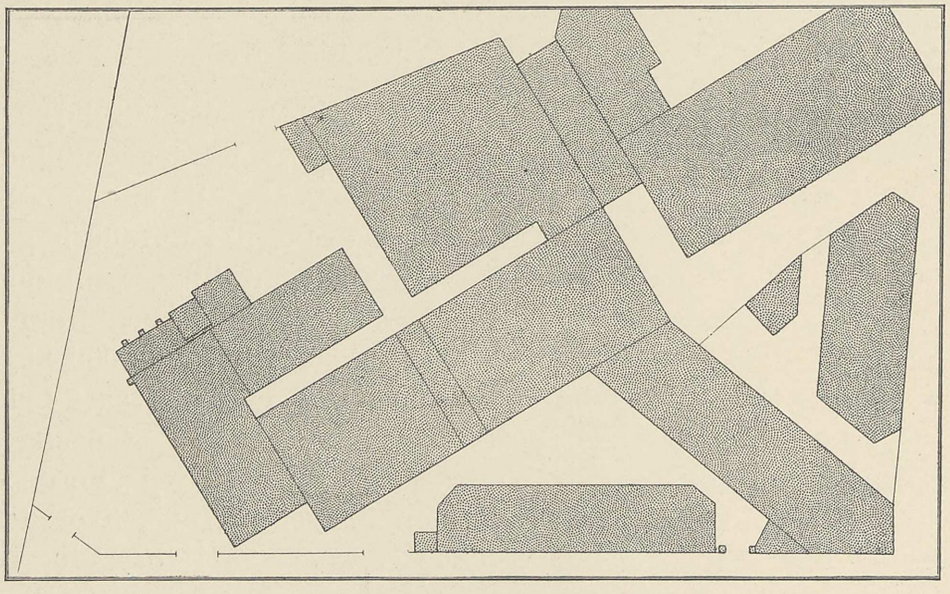

Plan af Kongens Bryghus 1915.

grund var næsten fuldstændig optaget, da Bryghuset i 1891 overtoges af De forenede Bryggerier. Imidlertid havde man allerede i 1890 opgivet den i 1883 paabegyndte Brygning af Bayerskøl, og den hertil indrettede Bygning kunde derfor efterhaanden tages i Brug til Lagerrum for Skibsøl, til Maltmagasiner, Værkstedslokaler og Oplagsrum for Bødkeriet m. m., hvorved der blev Plads for de af den forøgede Produktion nødvendiggjorte Udvidelser af Kedelhuset og af selve Bryggeriet.

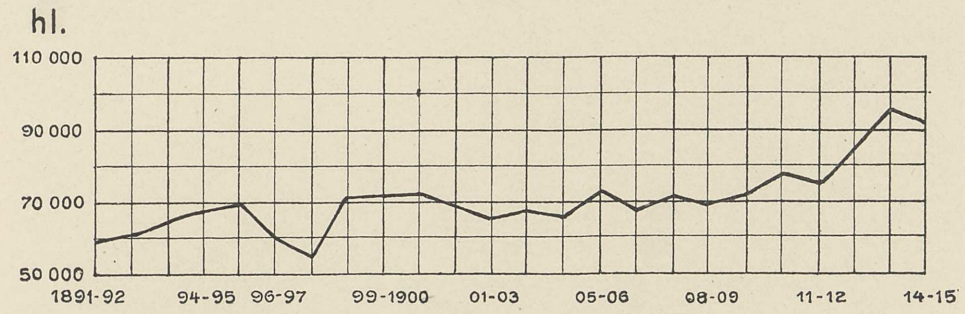

Kongens Bryghus Salg af Øl fra 1891 til 1915, angivet i Hektoliter.

Kedelanlæget har saaledes maattet forøges fra i 1891 at bestaa af 3 Kedler med en samlet Ildpaavirkningsflade paa 99 m² til i 1915 at omfatte 3 Kedler med en Ildpaavirkningsflade paa 168 m². Kraftmaskinanlæget bestod i 1891 af 2 Højtryksmaskiner à 15 HK, men disse er efterhaanden blevet erstattede af 4 andre Højtryksmaskiner paa tilsammen 83 HK.

Det større Kraftforbrug skyldes hovedsagelig Anskaffelsen af 2 Vadske- og Skyllemaskiner til Fustagerne, Anlæg til hurtigere Nedsvaling af Øllet paa Svalebakkerne, Nødvendigheden af at gøre flere og større Bryg pr. Døgn end tidligere, Opstilling af større Kornrense- og Sorteremaskiner, et udvidet Transportøranlæg m. m.

Saa at sige alle disse Udvidelser maatte foretages indenfor de forhaandenværende Bygninger; kun i 1906 fandt der en Udvidelse Sted af Kedelhuset, og i 1913 blev der opstillet en fjerde Ølkogekedel, hvilket medførte en mindre Bygningsudvidelse. Det har saaledes kun ved en mere intensiv Drift og en bedre Ud-

nyttelse af Lokalerne været muligt at forøge Produktionen paa Kongens Bryghus i den Grad, som den stigende Efterspørgsel har nødvendiggjort det.

Den nuværende Driftsbestyrer paa Kongens Bryghus, C. M. LARSEN, der havde en lang praktisk og teoretisk Foruddannelse som Brygger baade i Tyskland og Danmark, hvor han bl. a.

Driftsbestyrer C. M. Larsen.

havde været først Brygmester, senere Driftsbestyrer paa Bryggeriet »Kastrup« indtil dets Nedlæggelse i 1906, ansattes i dette Aar som Brygmester paa Kongens Bryghus og overtog i 1913 Stillingen som Driftsbestyrer, der blev ledig ved Driftsbestyrer S. CHRISTENSENS Død. Christensen, der fra 1870 til 1894 havde været Brygmester paa »Rabeshave«, blev i 1894 Brygmester og i 1900 Driftsbestyrer paa Kongens Bryghus, og det var saaledes Traditioner, grundede paa 43 Aars Arbejde, som Driftsbestyrer Larsen skulde fortsætte. At han fuldtud formaar dette, har han allerede haft Lejlighed til at godtgøre.

KRONE-ØL BRYGGERIET

Da Marstrands Bryggerier i 1891 overgik til De forenede Bryggerier, omfattede Virksomheden 2 Bryggerier, nemlig *Aldersro* og *Marstrands Bryggeri* paa Vodroffsvej 25, til hvilket sidst-

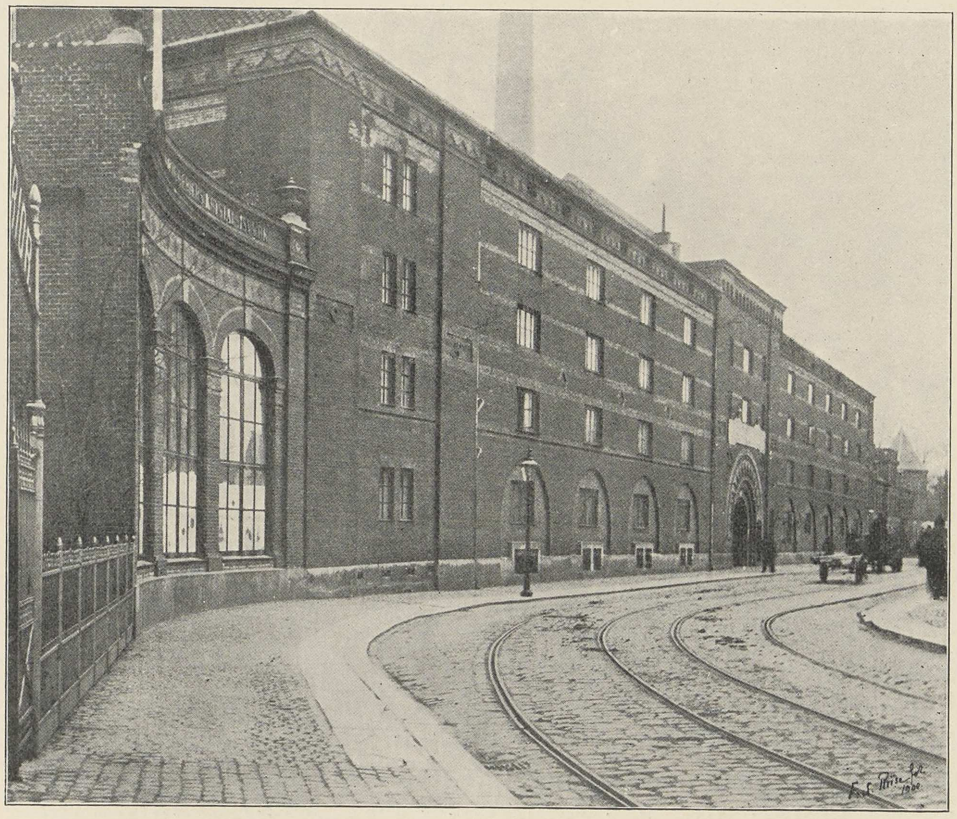

Krone-Øl Bryggeriet. Façaden mod Vodroffsvej.

nævnte var knyttet saavel Fremstillingen af undergæret Øl som af Hvidtøl, Skibsøl og Maltpræparater samt Krystalis. I økonomisk Henseende stod Marstrands Bryggerier ret daarligt, og i teknisk Henseende var Bryggeriet paa Vodroffsvej paa næsten

alle Punkter meget langt tilbage, og det var derfor nødvendigt at foretage betydelige Forandringer baade i Driften og Anlæget for at bringe Bryggeriets Produkter paa Højde med, hvad der præsteredes paa de andre Bryggerier, som blev holdt igang efter Sammenslutningen.

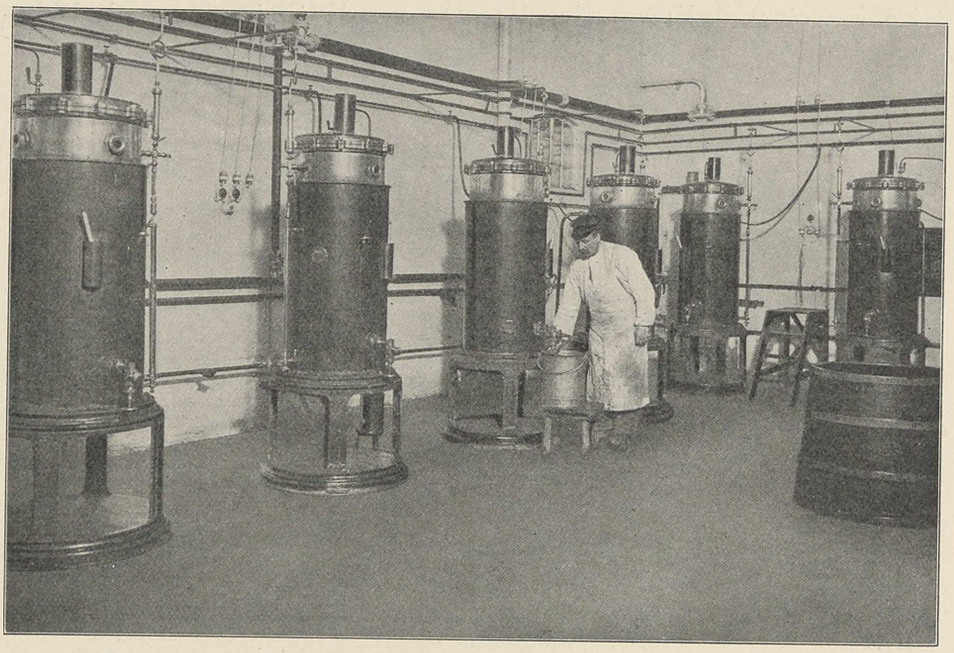

Lokalet, hvori de paa Krone-Øl Bryggeriet benyttede Gærracer rendyrkes.

Fremstillingen af undergæret Øl overflyttedes til det i teknisk Henseende velindrettede Aldersro, og der toges strax fat paa Forandringerne paa Bryggeriet paa Vodroffsvej. I Løbet af de fire første Aar blev med en Bekostning af ca. 126 000 Kr. Brygværket ombygget og forsynet med ny Kogekedel, 2 nye Dampkedler indlagt, Isværket omdannet fra Absorbtions- til Kompressions-Systemet, Maltmagasinerne istandsatte, Rendyrkningsapparat og Filter opsat, og en lille Aftapningsanstalt indrettet m. m. De Lokaler, der blev ledige, ved at Brygningen af Bayerskøl indstilledes, blev delvist benyttede til Optagelse af Produktionen af overgæret Øl fra Bryggeriet *Ravnsborg*.

Man havde i disse Aar gjort omfattende Forsøg paa at fremstille et overgæret Øl, som, ligesom de almindelige overgærede Ølsorter, var under Skattegrænsen, og som samtidig i Karakter og Holdbarhed nærmede sig de undergærede Ølsorter. Forsøgene lykkedes, og i 1895 udsendte Bryggeriet det første Øl af denne Type: *Krone-Øl,* der i 1899 efterfulgtes af *Kronepilsner,* i 1901 af *Export Dobbeltøl* og i 1913 af *Krone Lagerøl.* Disse Ølsorter fandt hurtig en saadan Udbredelse, at deres Fremstilling i Forbindelse med Fremstillingen af Maltpræparater og Krystalis blev Hovedformaalet for Bryggeriets Drift. Bryggeriets Navn blev derefter forandret til *Krone-Øl Bryggeriet.*

Den enorme Forøgelse af Salget, særlig af Flaskeøl, som nu paafulgte, nødvendiggjorde store Udvidelser og Forandringer, som indtil nu har kostet over $1^1/_4$ Million Kr.

Der maatte saaledes strax anlægges et nyt Isværk og nyt Køleanlæg, og de derved frigjorte Isrum over Lagerkælderne indrettedes da til en stor Aftapningsanstalt. I 1897 indlagdes en ny Dampkedel, og hele Dampforsyningsanlæget blev ændret, der opsattes nye Svalebakker og indsattes ny Kogekedel. I 1899 blev Kedelanlæget og Vandforsyningsanlæget igen udvidet, ligesom Isværket og Aftapningsanstalten, Brygværket blev istandsat og talrige mindre Forbedringer indførte.

I 1904 indførtes mekaniske Fyrapparater og Kultransportører, nyt Aftapningsmateriel anskaffedes, og der installeredes elektrisk Belysning. I 1905 indlagdes en ny Dampmaskine med Luftkompressor, i 1907 ombyggedes Maltkøllerne, og i 1908 indrettedes et helt nyt Anlæg til Destillation af det til Isværket benyttede Vand.

Da Salget stadig tog til, skaffedes der først noget mere Plads derved, at man købte to Nabogrunde, hvis Baggaarde toges med ind under Bryggeriet, men Mulighederne for paa passende Maade at forøge Arealet var dermed afsluttede.

Da Salget af Flaskeøl var steget fra ca. 1,6 Millioner Flasker i 1891—92 til ca. 18,7 Millioner Flasker i 1912—13, overførte

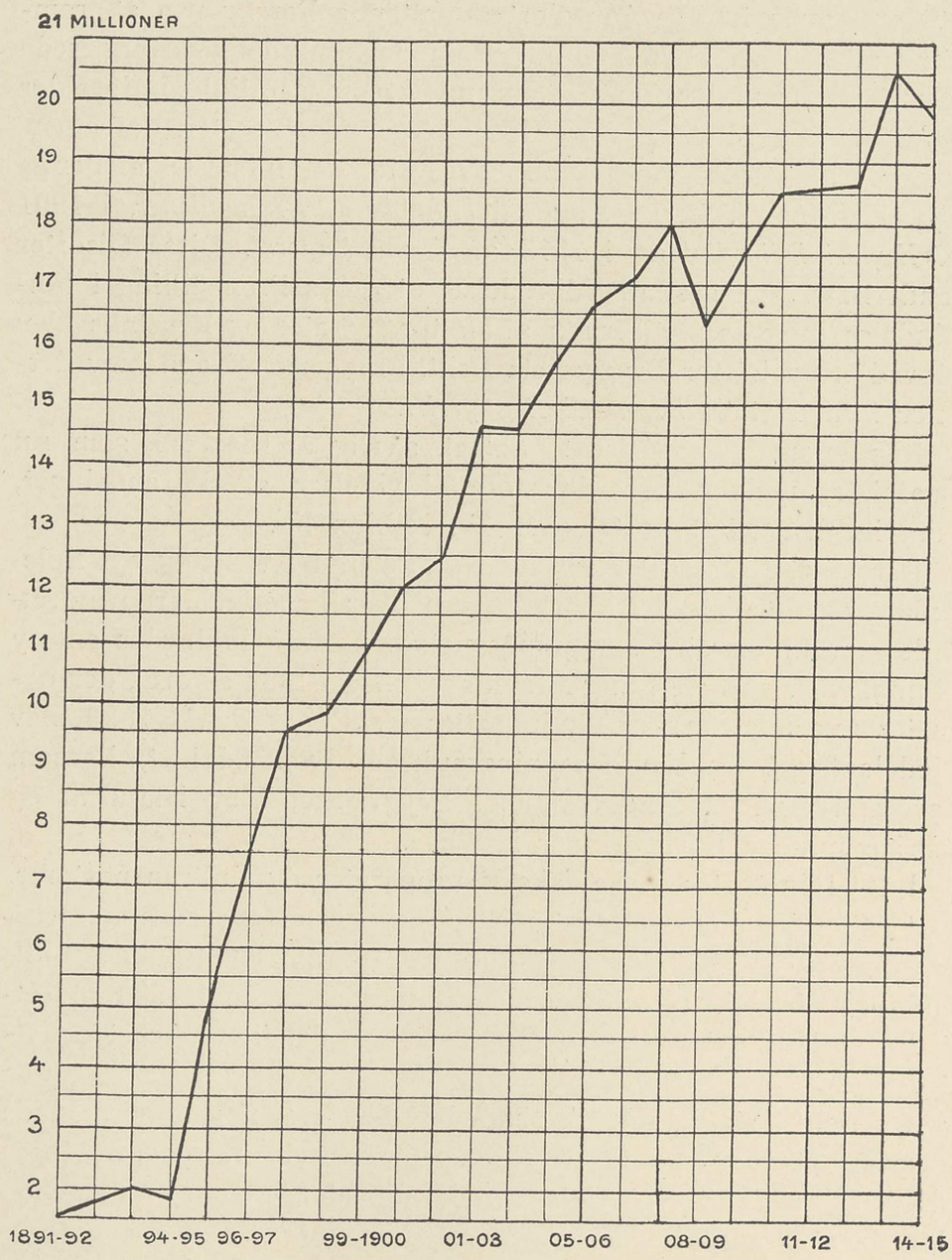

Krone-Øl Bryggeriets Salg af Flaskeøl fra 1891 til 1915.

man i 1913 hele Forretningen med Hvidtøl og Skibsøl til *Rahbeks Allé*.

Da samtidig Salget af Is var steget fra 480 Tons i 1891—92 til 14 400 Tons i 1912—13, og da det ikke var muligt at skaffe Plads til en yderligere Udvidelse af denne Side af Virksom-

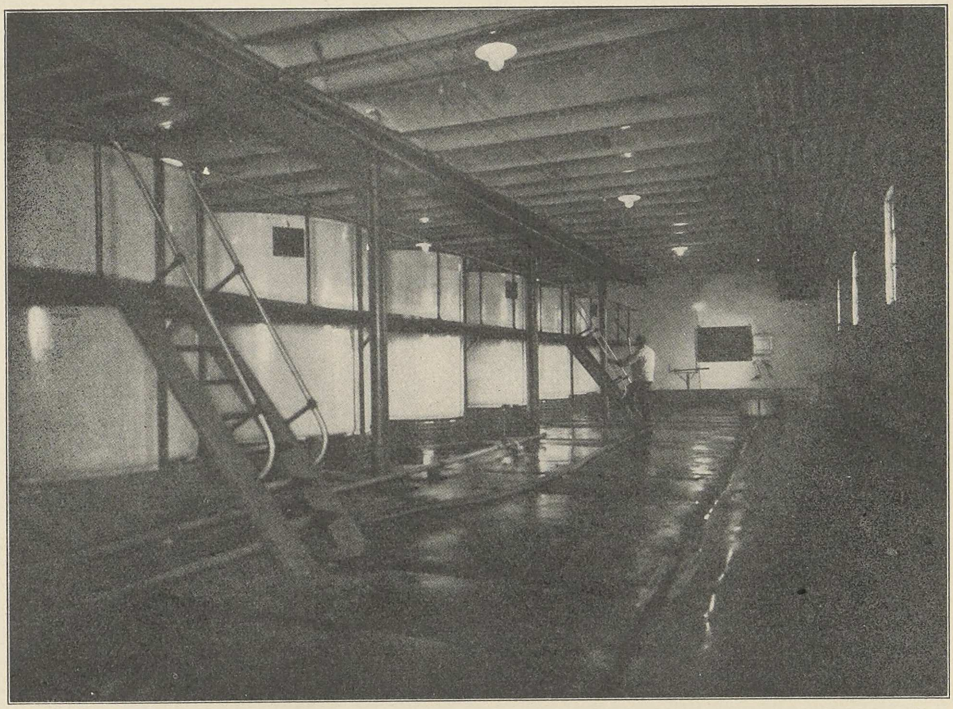

Gærkælder med emaillerede Staalkar paa Krone-Øl Bryggeriet.

heden, medens man tværtimod havde god Brug for den Plads, den lagde Beslag paa, solgtes i 1913 hele Isforretningen til det nydannede Aktieselskab *Krystalisværket*. Dette købte ogsaa Carlsbergbryggeriernes Forretning med Is og byggede et nyt Isværk paa en, tidligere til Frederiksberg Bryggeri hørende Grund paa Finsensvej, som ejedes af De forenede Bryggerier.

I 1909 opsatte man forsøgsvis to emaillerede Staalkar i Gærkælderen, og man er senere gaaet over til udelukkende at benytte Gærkar af denne Art. 1910 forsynedes Aftapningsanstalten

med nyt Materiel, hvorved dens Kapacitet forøgedes fra 75 000 til 100 000 Flasker pr. Dag. Samtidig opstilledes en ny Maskine til Skylning og Vaskning af Fustager, Pasteuriseringsmateriellet forbedredes, og Aftapningsanstalten udvidedes yderligere i 1914 og 1915.

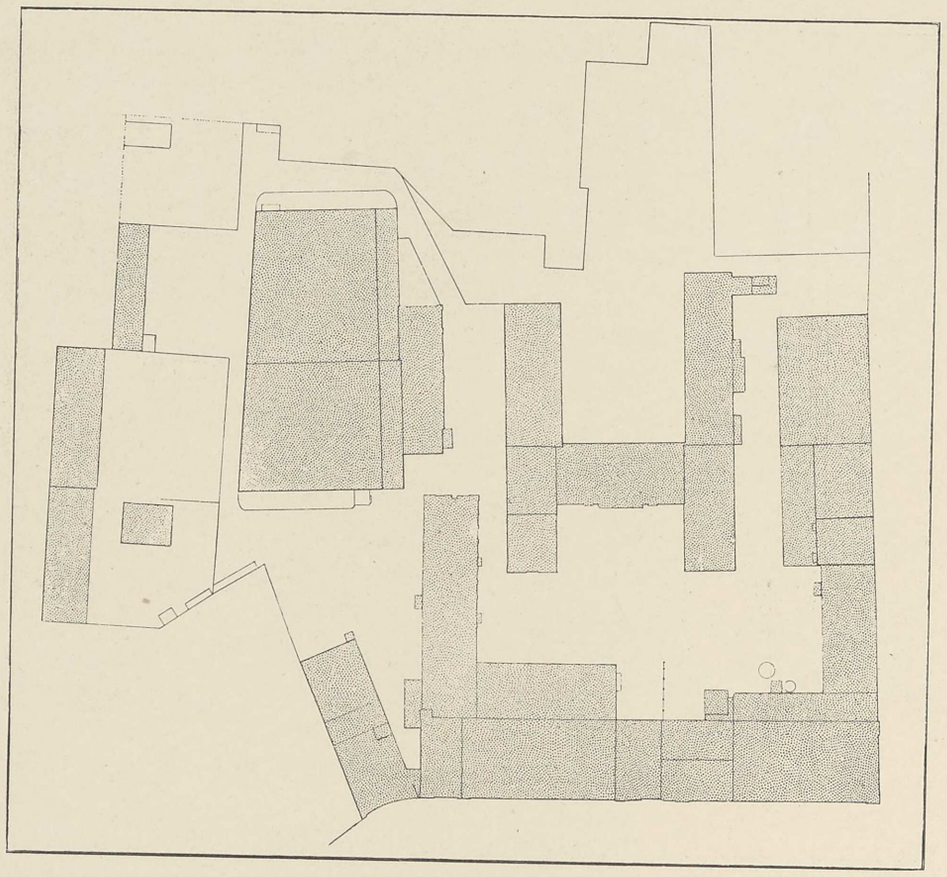

Plan af Krone-Øl Bryggeriet 1915.

De øvrige Udvidelser og Forandringer, der har fundet Sted i de senere Aar, angaar særlig Staldbygningerne, Materialkamre og Oplagsrum, Omordning af Kontor- og Funktionærboliger og Forbedringer ved Arbejdernes Opholds- og Spiselokaler.

Krone-Øl Bryggeriet har saaledes i de forløbne 25 Aar næsten uafbrudt arbejdet under ret vanskelige Forhold, idet Salget af

dets Øl er steget saa hurtigt, at det har været vanskeligt at foretage de nødvendige Udvidelser saa hurtig og indrette Driften under disse Forhold saaledes, at den har kunnet tilfredsstille Efterspørgslen efter Bryggeriets Ølsorter.

Bryggeriet er imidlertid nu kommet ind i Forhold, der maa betegnes som normale. Selv om Forandringer og Udvidelser af forskellig Art med Sikkerhed kan forudses at blive nødvendige, maa Bryggeriets Indretning dog nu siges i det hele at kunne tilfredsstille de Fordringer, der sandsynligvis i en Aarrække vil blive stillede til dette Bryggeri som Specialbryggeri for Tilvirkning af overgæret skattefrit Øl paa Flasker og af Maltpræparater.

Fabrikationen af *Maltpræparater* har udviklet sig fra en ret beskeden Begyndelse til et saadant Omfang, at De forenede Bryggerier nu staar som ubestridt førende paa dette Omraade. Disse Maltpræparater, der bl. a. har været benyttede paa de fleste arktiske Ekspeditioner i de sidste 20 Aar, nemlig *Ægte Kongens Bryghus Malt Extrakt, Reform Malt Extrakt, Central Maltøl* og *Sundhedsøl,* fremstilles nu kun paa Kongens Bryghus og paa Krone-Øl Bryggeriet.

Det er uundgaaeligt, at der i en saa stor og mangesidig Drift som De forenede Bryggeriers hyppig optræder Uregelmæssigheder, som kræver Undersøgelse, eller der melder sig nye Opgaver, der kun kan løses ad praktisk og eksperimentel Vej. Efterhaanden som Driftskoncentrationen blev gennemført, blev ogsaa Arbejdsenhederne stedse større og derfor ogsaa de Kvanta, man ved Forsøgene udsatte for Risiko, af stedse større Værdi. Af den Grund blev der i 1913 paa Krone-Øl Bryggeriet indrettet et Forsøgsbryggeri, beregnet paa Forarbejdning af 100 kg Materiale. Forsøgsbryggeriet omfatter baade Sikar og Mæskefilter samt fornødne Kedler, Svaleapparater, Gærkar o. s. v., og det har allerede paa flere Maader været Bryggerierne til udmærket Nytte.

Da Driftsbestyrer paa Krone-Øl Bryggeriet, C. PFEIL, efter at være uddannet som Brygger i Danmark og Tyskland og derefter fra 1879 at have været ansat paa Bryggeriet »Rahbeks Allé«,

i 1891 overtog sin nuværende Stilling, var Bryggeriet paa Vodroffsvej i mange Henseender ganske misrøgtet, og dets Produkter nød kun ringe Anseelse. Det er Driftsbestyrer PFEILS utrættelige Energi og store Indsigt, som Bryggeriet i væsentlig Grad kan takke for den Førsteplads, dets Produkter nu indtager, og

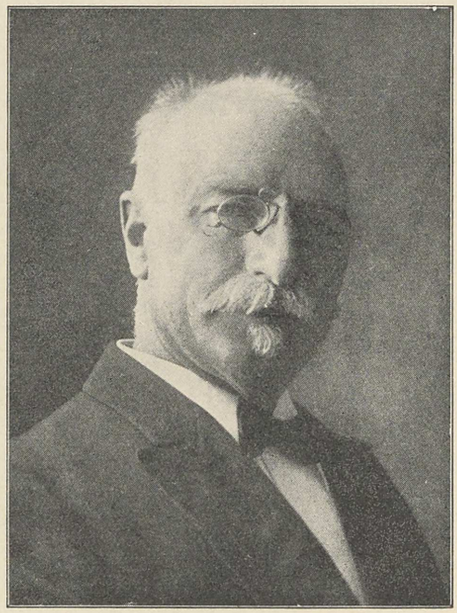

Driftsbestyrer C. Pfeil.

for den Forøgelse af Omsætningen — tilvejebragt under saa at sige uafbrudt vanskelige Forhold — der er omtalt i det foregaaende.

Ved Isproduktionens Overgang til A/S »Krystalisværket« i 1913 mistede Bryggeriet sin mangeaarige Maskinmester C. WULFF, hvis rige Erfaringer paa Isfabrikationens Omraade og særlige Maskinkyndighed gjorde ham selvskreven til Leder af det nye Foretagende.

BRYGGERIET RAHBEKS ALLÉ

Oprindelig anlagt til Fremstilling og Brygning af ca. 3000 hkg Malt havde Bryggeriet Rahbeks Allé, siden Brygningen den 14. August 1861 tog sin Begyndelse, jævnt og sikkert forøget sin

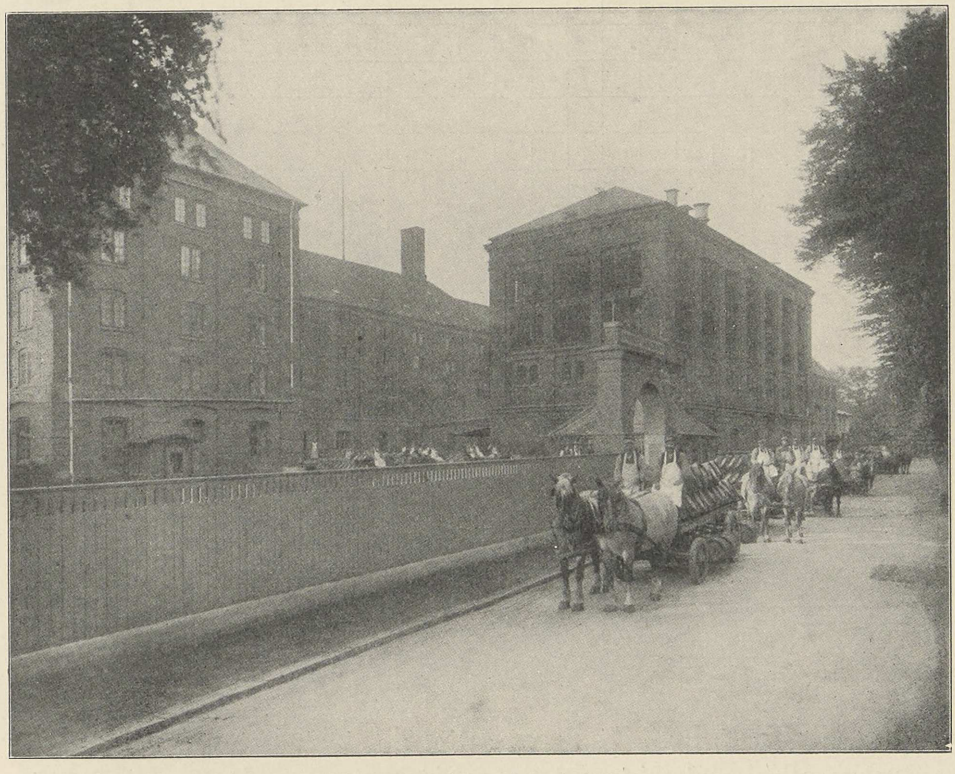

Bryggeriet Rahbeks Allé.

Omsætning og derved været nødsaget til stadige Udvidelser. Allerede i 1865 muliggjorde disse en Produktion af 9 000 hkg Malt, og ved nye Udvidelser i 1874 forøgedes Produktionsevnen til 12 000 hkg. Samtidig ombyggedes Bryghuset, i hvilket Brygningen tidligere var foregaaet ved Haandkraft og med direkte

Fyring under Bryggerkedlen, idet der nu blev indlagt 2 Kedler til Dampkogning og indført Maskinkraft. Som en Følge heraf og af den stærkt udvidede Brug af Maskiner overalt i Bryggeriet maatte ogsaa Kedel- og Kraftmaskinanlæget udvides betydelig.

Produktionen havde lige fra Begyndelsen omfattet 3 Slags

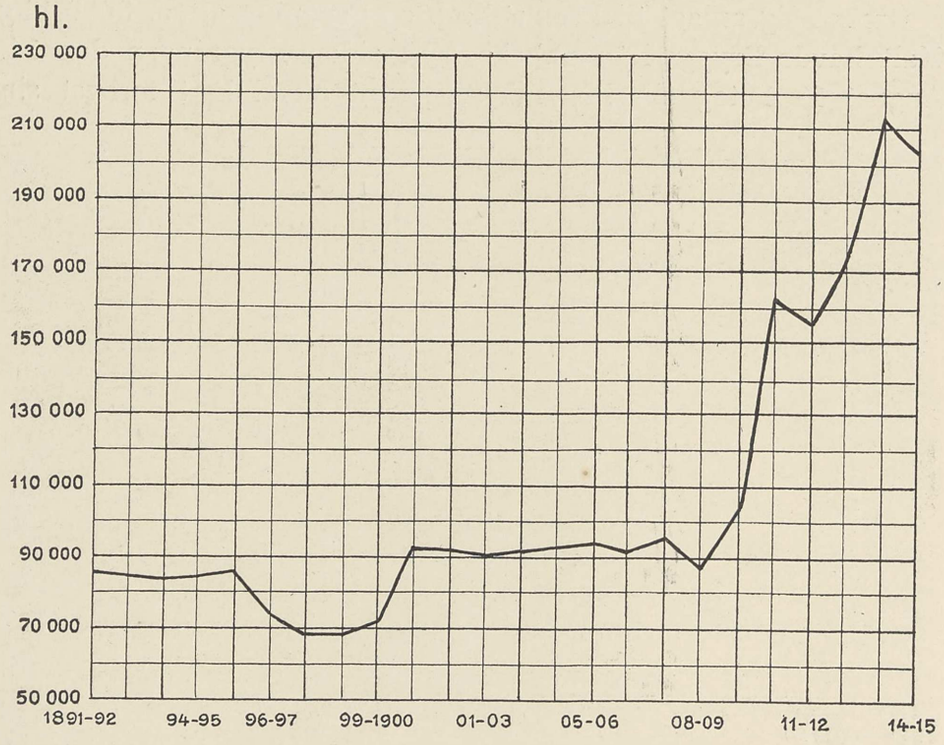

Bryggeriet Rahbeks Allé's Produktion 1891—1915, angivet i Hektoliter.

Hvidtøl, Dobbeltøl, Skibsøl og Bitterøl, et stærkt humlet Øl, der var mere alkoholstærkt end de øvrige overgærede Ølsorter. Efter 1876—77 begyndte særlig Salget af dette Øl at gaa tilbage, da det Publikum, som havde Smag for det humlestærke Øl, efterhaanden mere og mere gik over til Bayerskøl. Da Bitterøllet derhos var vanskeligt at holde under Skattegrænsen, naar et godt og vellagret Produkt skulde fremstilles, fik det sit endelige Banesaar ved Ølskatlovens Ikrafttræden.

Den stadige Nedgang i Salget bevirkede, at Tanken om Fremstilling af Bayerskøl, som den Gang beskæftigede de fleste Bryggere, blev bragt til Udførelse, saaledes at det første Bayerskøl kunde udsendes i Maj 1880.

Produktionen tiltog nu igen, saaledes at der i 1881 maatte

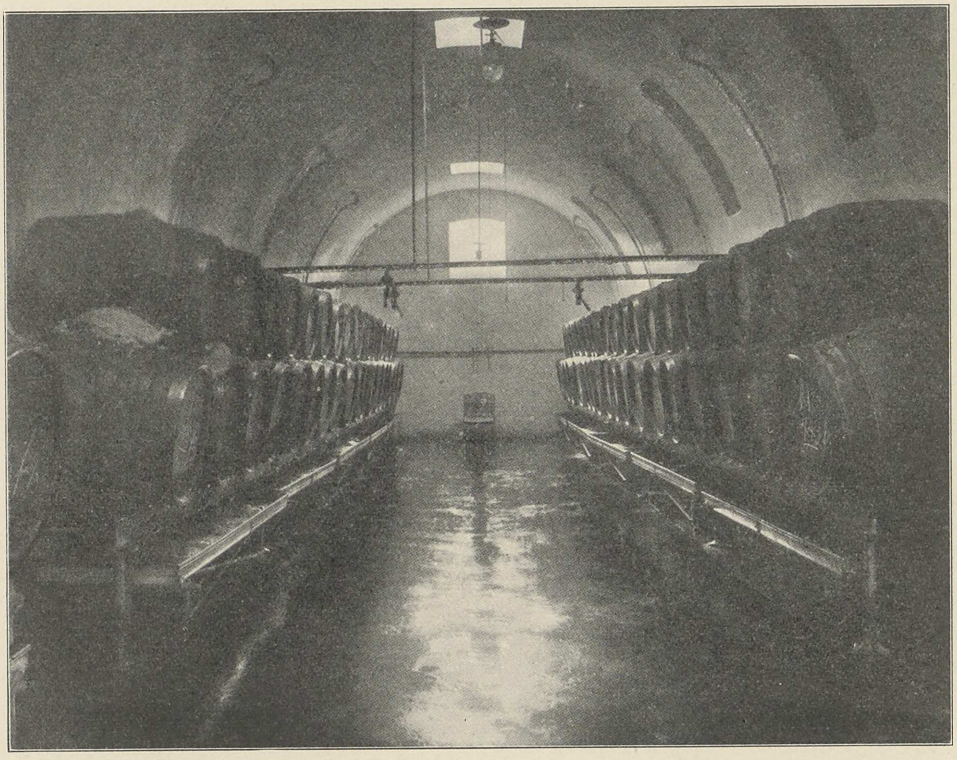

Skibsølkælder paa Bryggeriet Rahbeks Allé.

bygges nye Lagerkældere, Gærkældere og Køleanlæg, med deraf følgende Udvidelser af Kedel- og Maskinanlæg.

Da Bryggeriet i 1891 gik over til De forenede Bryggerier, arbejdedes der med 2 korniske Kedler, hver med en Ildpaavirkningsflade paa 55 m^2, og i 1892 indlagdes endnu en Kedel af samme Størrelse. Kraftmaskinanlæget bestod af 2 Dampmaskiner à 50 HK. og 2 à 15 HK.

Dampforbruget steg imidlertid stadig, og i 1899 maatte derfor de tre gamle Kedler udrangeres og erstattes med 3 Rørkedler à 125 m² Ildpaavirkningsflade. Samtidig blev anskaffet Fødevandrenser, nye Fødepumper og Vandmaaler, og noget senere indlagdes et Apparat til automatisk Røganalyse.

Hvidtølkælder paa Bryggeriet Rahbeks Allé.

Det Skibsøl, Bryggeriet fremstillede, blev brygget af almindeligt Hvidtølsmalt, men allerede nogen Tid før Sammenslutningen var man bleven nødt til at fremstille det af Røgmalt, saaledes som tidligere kun Kongens Bryghus havde gjort det. Bryggeriet kunde dog i Begyndelsen ikke selv fremstille Røgmalt, men maatte købe det.

Som en Følge af denne Forandring gik Salget af Skibsøl stadig frem, og samtidig steg Produktionen af undergæret Øl,

saaledes at denne i 1893—94 naaede op til c. 17 000 hl. Efterat Tuborg fra 1894 var indgaaet i De forenede Bryggerier, gik imidlertid Salget af Bayerskøl fra Rahbeks Allé stadig tilbage, særlig paa Grund af at Tuborgøllet var langt mere efterspurgt, saaledes at der for at faa dette Øl afsat ikke behøvedes at give

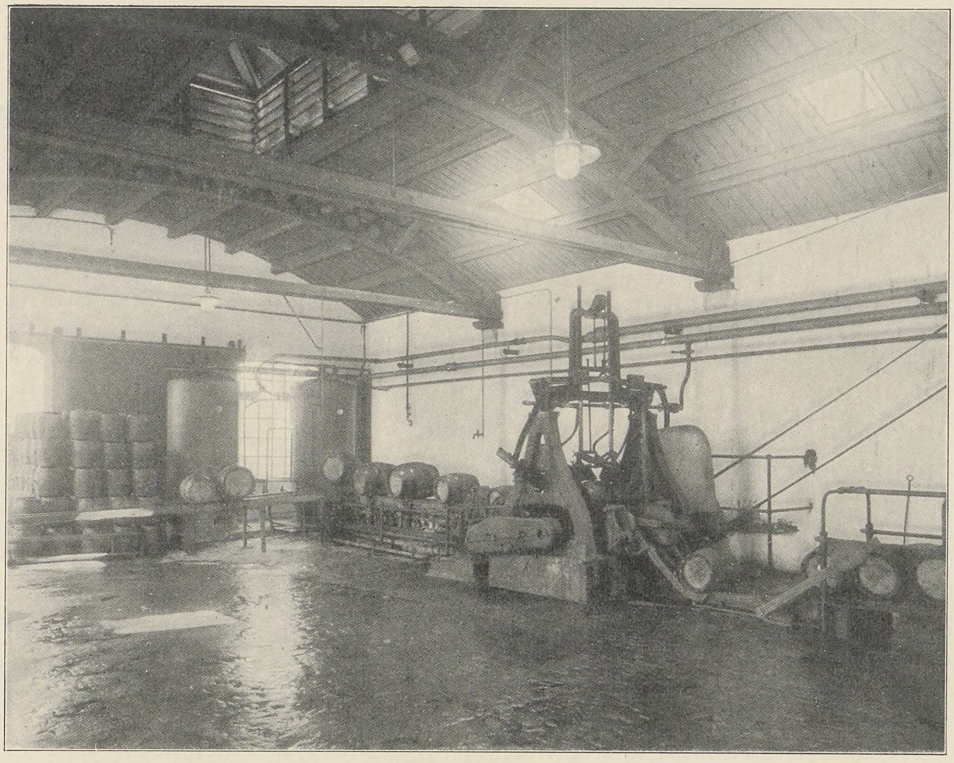

Maskine til Rensning af Fustager.

de Begunstigelser i Form af Rabat og lignende, som det var nødvendigt for at kunne sælge det undergærede Øl fra de »blandede« Bryggerier.

Det var derfor naturligt, at de Bestræbelser, som særlig efter 1899 gjordes for at indføre Besparelser og Koncentration af Driften, førte til, at Brygningen af Bayerskøl helt indstilledes, og det sidste Bryg undergæret Øl paa Rahbeks Allé brygge-des den 20. Juli 1900.

Samtidig med at Bayerskølsalget standsedes her, skete det samme paa »Aldersro«, og den største Del af dette Bryggeris Produktion af Hvidtøl og Skibsøl overførtes til »Rahbeks Allé«. Det forøgede Salg af Skibsøl havde allerede i 1897 nødvendiggjort en Udvidelse af Kælderanlæget, og som Følge af Tilgangen fra Aldersro i Forbindelse med den stigende Skibsølomsætning indrettede man nu en Del af de frigjorte Lagerølkældere til Lagring af Skibsøl.

Rensningen af de mange Smaafustager, som daglig indkommer til og udgaar fra et saa stort Hvidtølbryggeri, er altid et meget saarbart Punkt, idet en ikke absolut fuldstændig Rengøring medfører en stor Fare for, at selv det bedste Øl ikke kan holde sig rent og friskt paa Fustagerne. Rensningen foregik indtil 1894 ved Haandkraft, men i dette Aar anskaffedes en Skyllemaskine, i hvilken den indvendige Rensning foregik ved Udsprøjtning med kogende Vand under Tryk, den udvendige Rensning ved intensiv Skrubning med Børster og kogende Vand, hurtigere, sikrere og med mindre Betjening end tidligere. En yderligere Forbedring indførtes paa dette Punkt i 1910, da man installerede en automatisk Maskine, som selv indlægger Fadene og udspuler hvert Fad tre Gange. Den gamle Maskine blev noget senere moderniseret i Overensstemmelse hermed. Siden 1892 blev endvidere alle Fustagerne begede indvendig, efter 1902 ved Maskinkraft, hvilket var en stor Forbedring.

Kort Tid efter at Anvendelsen af rendyrket Gær efter Emil Chr. Hansens Forslag var blevet indført ved Brygningen af undergæret Øl, foreslog den norske Gæringsfysiolog, Dr. Olav Johan-Olsen at benytte den samme Fremgangsmaade ved Brygningen af overgæret Øl, og under Laboratorieforstander Alfred Jørgensens Ledelse foretoges i Aarene 1888—90 Forsøg i denne Retning paa »Rahbeks Allé«. Forsøgene førte tilsidst til et heldigt Resultat, og Brugen af rendyrket Gær er nu indført saavel paa dette som paa andre Hvidtølbryggerier.

De stigende Vanskeligheder for Ølindustrien bevirkede efterhaanden, at man forsøgte paa enhver Maade at forøge Udbyttet

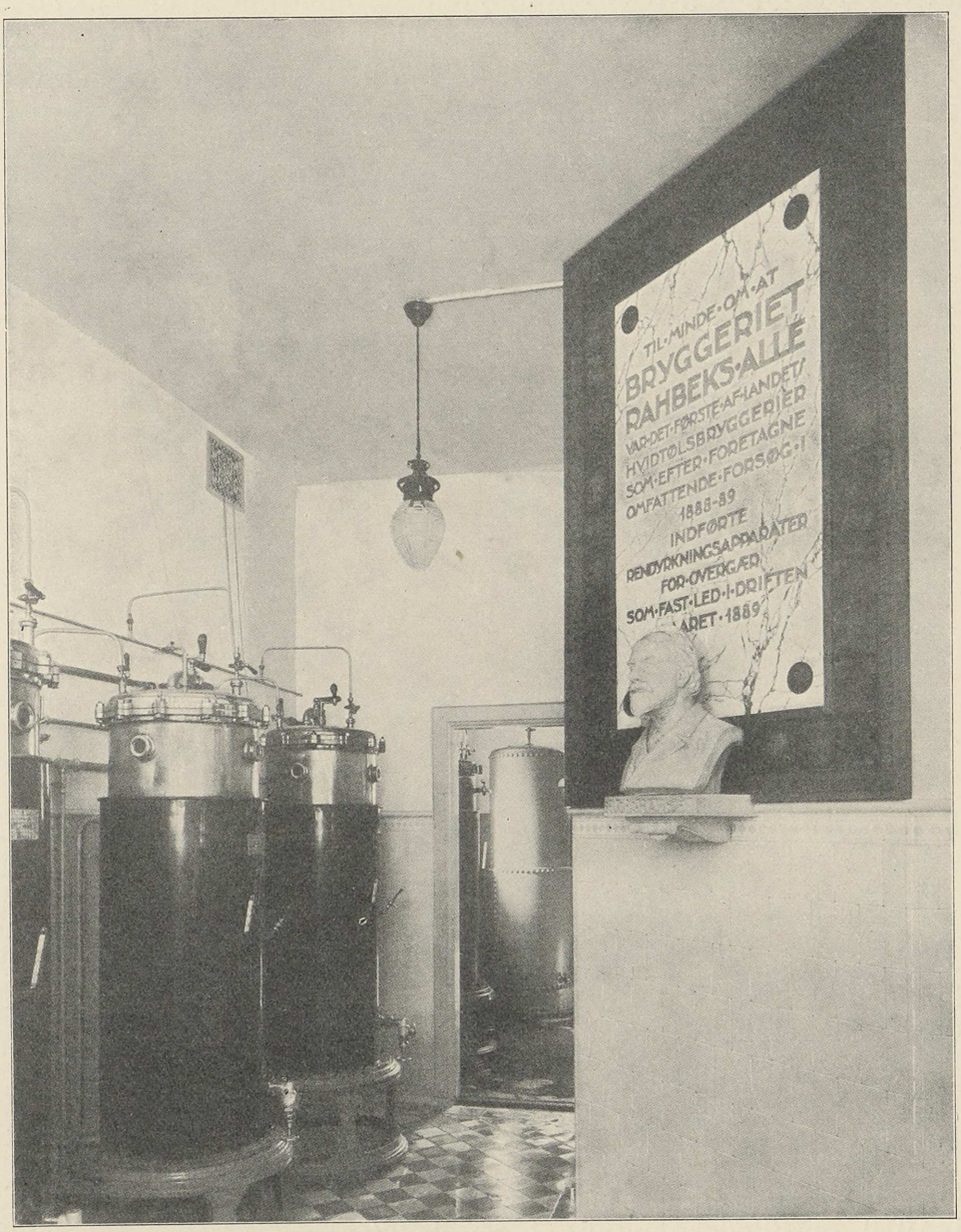

Rendyrkningslokalet paa Bryggeriet Rahbeks Allé.

af det til Brygningen anvendte Malt, og man havde for at opnaa Resultater i denne Retning bl. a. gjort Forsøg med en finere Maling af Maltet. Dette frembragte imidlertid Vanskeligheder ved Afsining af Urten fra Masken, og man besluttede derfor i 1903

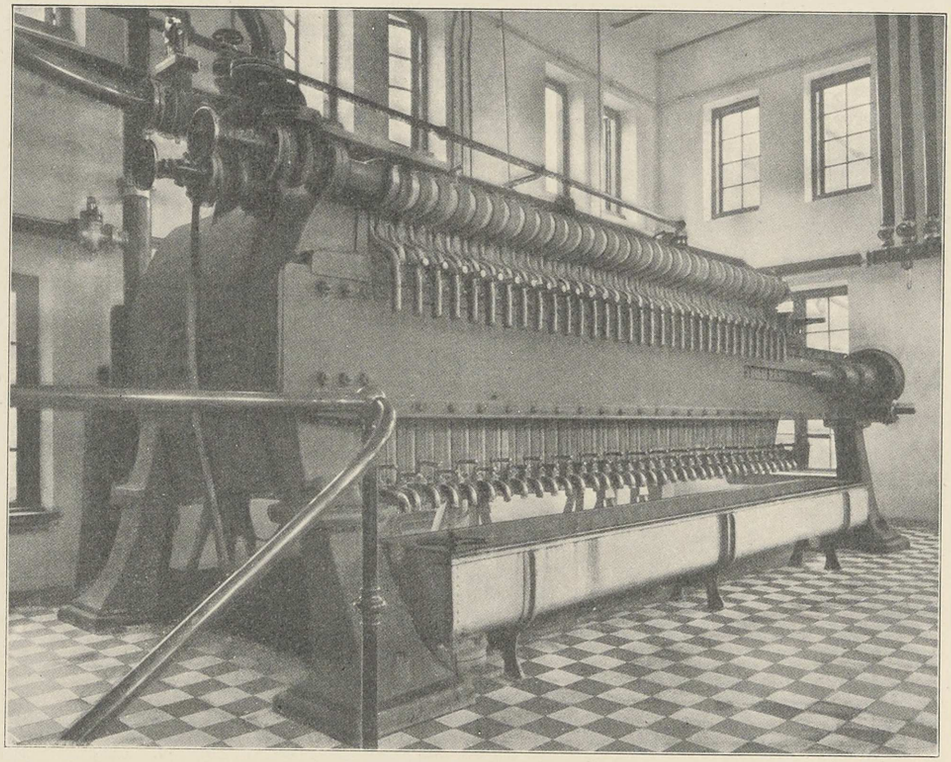

Et af Mæskefilterne paa Bryggeriet Rahbeks Allé.

at opstille et Mæskefilter af noget lignende Konstruktion som de i den kemiske Industri benyttede Filterpresser.

Efter Forsøg med forskellige Møller til Finmaling af Maltet, først en saakaldet Slyngemølle, nu en sexvalset Finmelsmølle, fik man tilsidst et saa tilfredsstillende Resultat — en Forøgelse af Udbyttet af 1,5—2 pCt. og et fortrinligt Produkt — at der i 1910 opstilledes endnu et Mæskefilter, saaledes at Produktionen nu helt er baseret paa Filterdrift.

Driften af Møllerne og Forandringer i Bryghuset, bl. a. Opstillingen af flere Pumper, krævede forøget Maskinkraft, og til

Frembringelse af denne overflyttedes en 60 HK. Dampmaskine fra Tuborg.

Omsætningen paa Bryggeriet »Tvede« var i Tidens Løb gaaet tilbage, og der blev derfor i 1909 bevilget en Sum af noget

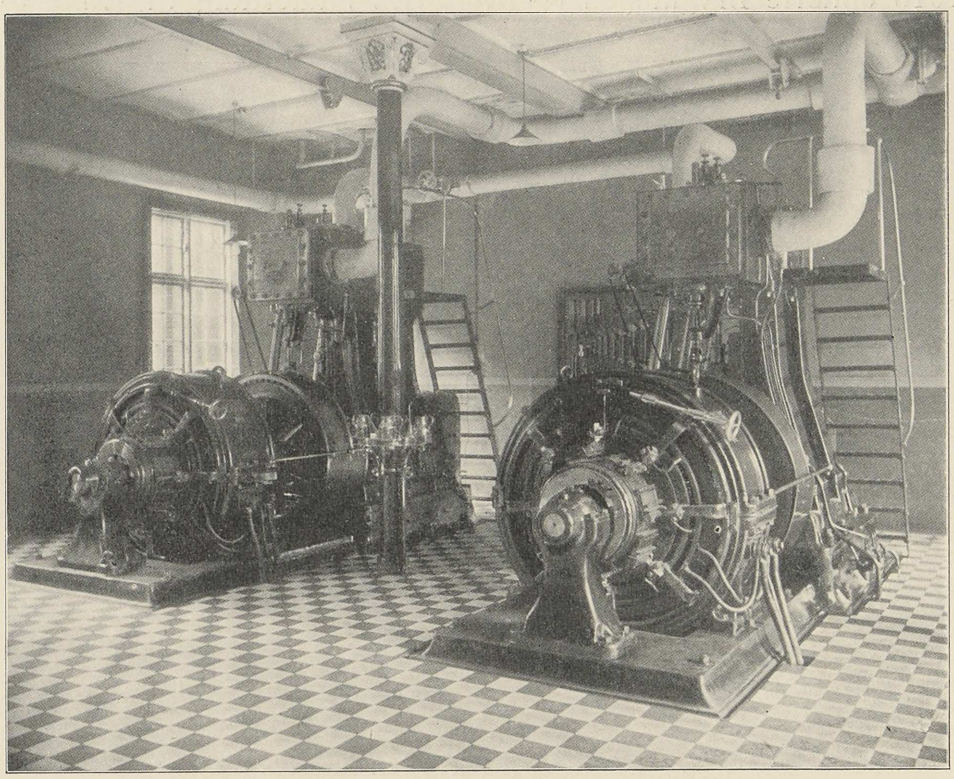

To 80 KW. Dampdynamoer paa Bryggeriet Rahbeks Allé.

over 1/4 Million Kr. til Omdannelse af »Rahbeks Allé, saaledes at dette Bryggeri kunde overtage hele Produktionen fra »Tvede«.

Filter- og Maskinrummet blev ombygget til en samlet Maskinstue, i hvilken der blev opsat 2 Dampdynamoer à 80 KW., som overflyttedes fra Tuborg, samt Akkumulatorer, og man gik helt over til elektrisk Drift. En af de gamle Lagerølkældere blev omdannet til Hvidtølkælder, efter at et Stykke var afskildret til Kedelhus, i hvilket der foruden de 3 gamle Dampkedler blev indlagt en ny paa 95 m² Ildpaavirkningsflade, som overførtes fra

»Tvede«. Alle Kedlerne blev forsynede med mekaniske Fyrapparater.

Der opførtes en Tilbygning til det gamle Bryghus, hvori Mæskefiltrene med Tilbehør skulde opstilles, og den 1. Januar 1910 ophørte Brygningen og overførtes midlertidig til »Brygge-

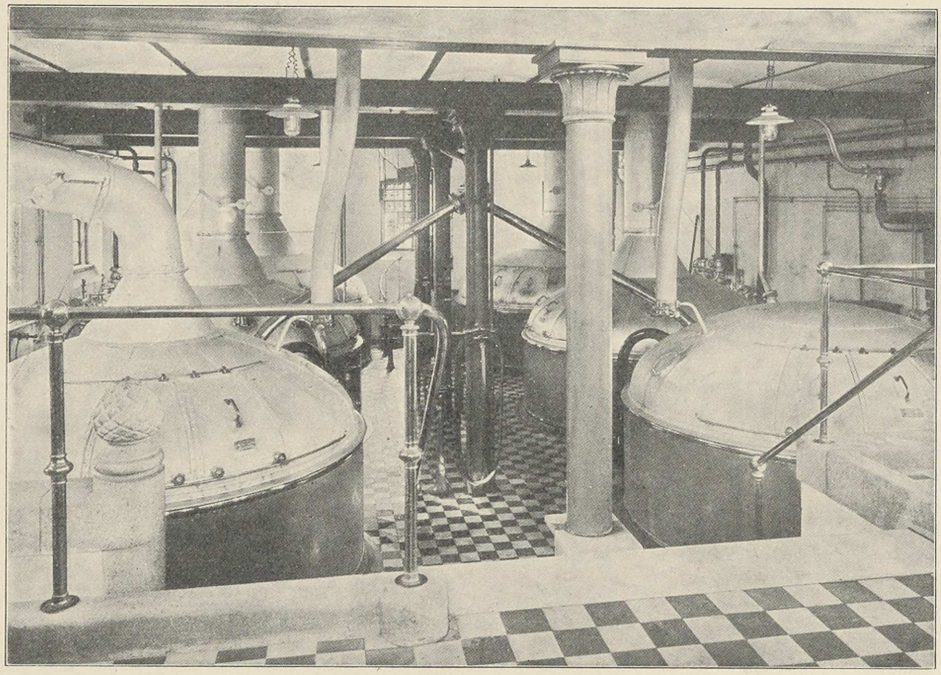

Interiør fra Bryghuset paa Bryggeriet Rahbeks Allé.

riet Tvede« og »Krone-Øl Bryggeriet«. Bryghuset blev ombygget og monteret med 2 nye Mæskekar, 2 nye Mæskekedler, 1 ny Urtkedel og 1 fra Bryggeriet »Trekoner«, og den 18. Maj 1910 blev det første Bryg gjort i det nye Bryghus.

Udvidelsen af Driften var imidlertid ikke endt hermed. Paa »Krone-Øl Bryggeriet« steg Produktionen af skattefrit Lager- og Pilsner-Øl saa stærkt, at det blev nødvendigt at overføre ogsaa dette Bryggeris Fremstilling af Hvidtøl og Skibsøl til »Rahbeks Allé«. De hertil nødvendige Udvidelser, der blev udført for

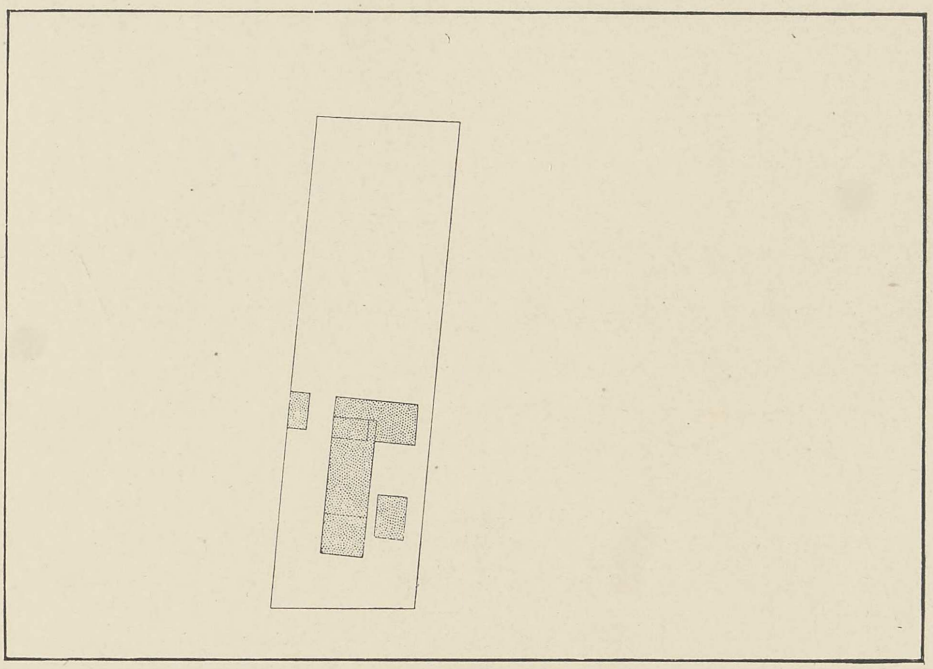

Plan af Bryggeriet Rahbeks Allé 1861.

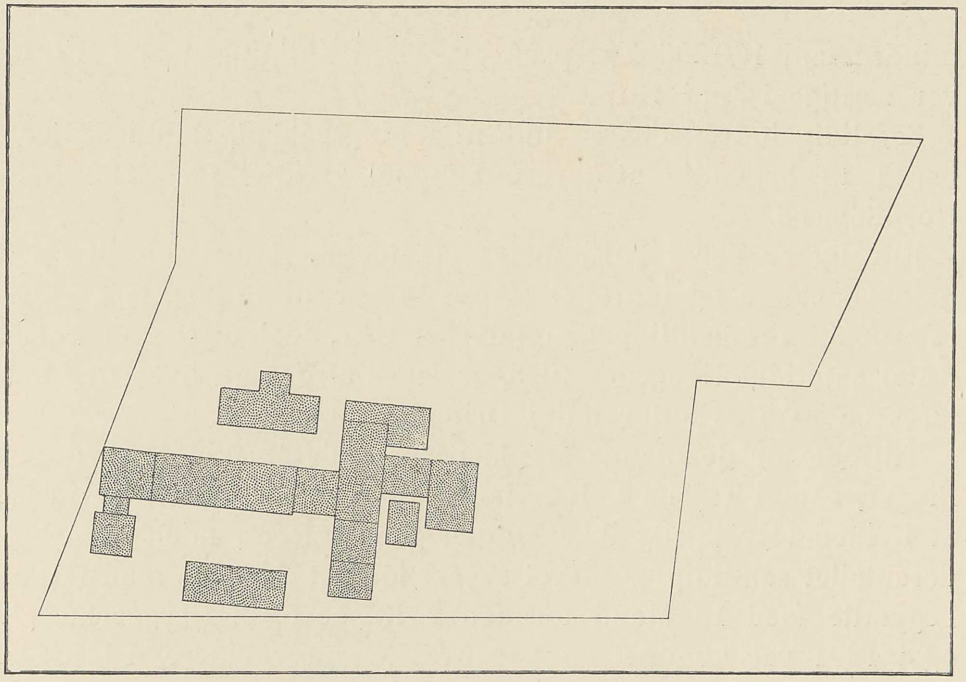

Plan af Bryggeriet Rahbeks Allé 1875.

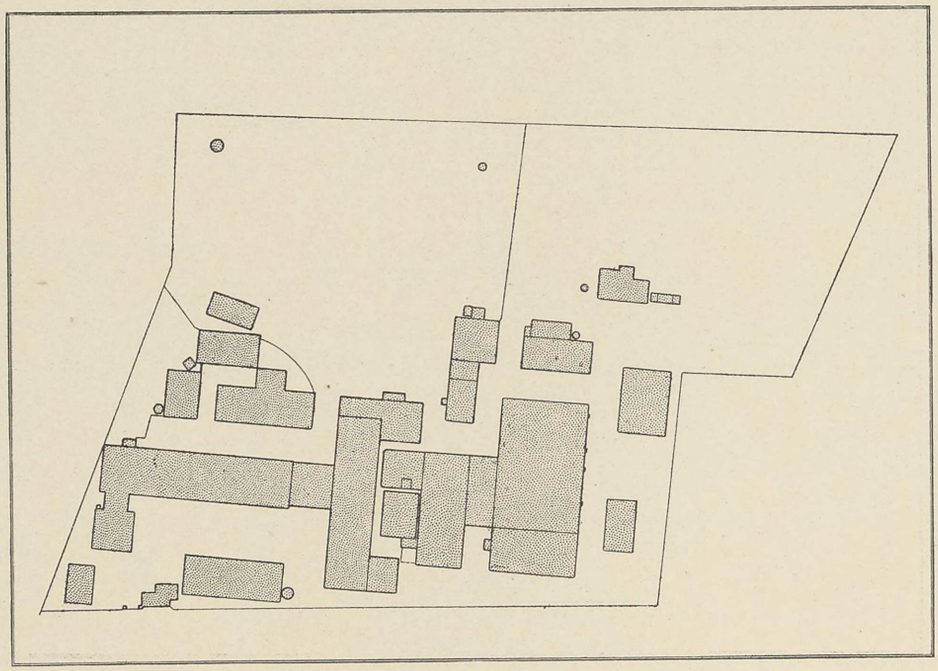

Plan af Bryggeriet Rahbeks Allé 1915.

mindre end 100 000 Kr., paabegyndtes i Slutningen af 1912, og var færdige i Juni 1913.

Samtidig indrettedes en lille Aftapningsanstalt, som i September 1913 begyndte at levere aftappet Hvidtøl og Skibsøl til Hospitalerne.

Endelig er der i 1915 forsøgsvis indlagt kunstig Køling i 2 Skibsølkældere og indrettet et nyt Lokale til Propageringsapparaterne til Fremstilling af rendyrket Gær, idet disse Apparaters Antal samtidig forøgedes til 3, saaledes at der nu hver Dag kan føres en ny Gærkultur ind i Driften.

Tiltrods for de mange arbejdsbesparende Maskiner og Indretninger, som i Tidens Løb er indførte, har en saa stor Udvidelse af Driften selvfølgelig ikke kunnet gennemføres, uden at Arbejderantallet samtidig er blevet stærkt forøget. Medens man i 1861 begyndte med 15 Mand foruden 2 Kuske og 2 Bryggerknægte og i 1891 var kommet op paa 57 Hjemmearbejdere, 10 Kuske

Indkørselsporten til Bryggeriet Rahbeks Allé.

og 9 Bryggerknægte, er Antallet af Arbejdere nu 128, hvoraf 22 Kuske og 16 Bryggerknægte. Antallet af de til Distribueringen fornødne Heste var i de samme Aar henholdsvis 5, 29 og 94.

Som det vil ses af det foregaaende, er det store Forandringer, der er foretagne paa Bryggeriet Rahbeks Allé, efter at den nuværende Driftsbestyrer, OLE ANDERSEN, der siden 1882 havde været Fuldmægtig paa Bryggeriet, i Aaret 1900 blev dets Driftsbestyrer. Det er store Byggeforetagender og paa flere Omraader fuldstændige Omlægninger af Driften, som Driftsbestyrer Andersen har haft at gennemføre, og naar dette er lykkedes saa godt, som Resultatet viser, saa skyldes det i høj Grad Ole Andersens paa alle Omraader aarvaagne Omsorg og fremragende Organisationsævne.

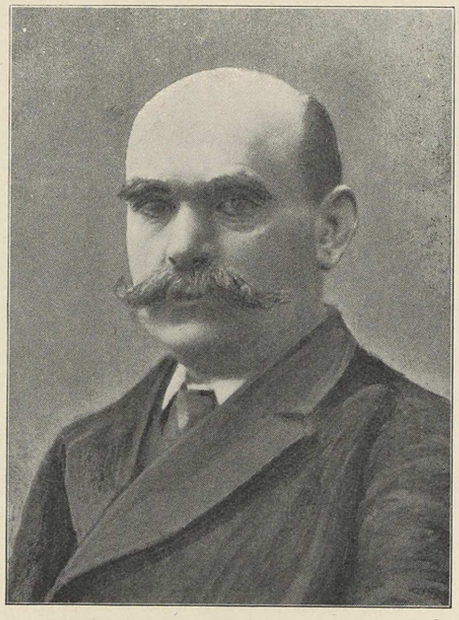

Driftsbestyrer Ole Andersen.

REGNSKABET

Til Belysning af Selskabets Udvikling skal her aftrykkes Regnskabet for det første Driftsaar, der kun omfattede de 9 Maaneder fra $^{1}/_{1}$ til $^{30}/_{9}$ 1891, samt Regnskabet for Aaret $^{1}/_{10}$ 1898 til $^{30}/_{9}$ 1899 i hvilket Selskabet reorganiseredes. Endvidere findes nedenfor Regnskabet for Aaret $^{1}/_{10}$ 1912 til $^{30}/_{9}$ 1913, det sidste Aar inden Verdenskrigen, samt Regnskabet fra $^{1}/_{10}$ 1913 til $^{30}/_{9}$ 1914, i hvilket Aktiekapitalen blev udvidet fra 7 Millioner til $9^{1}/_{2}$ Million Kroner, af hvilken Udvidelse $2^{1}/_{3}$ Million Kroner var Friaktier. Endelig aftrykkes Selskabets 25. Regnskab.

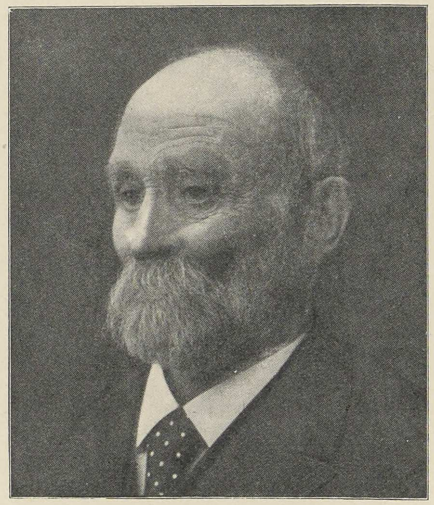

Revisor Harald Meyer.

Alle de af De forenede Bryggerier aflagte Regnskaber bærer Hr. HARALD MEYERS Paategning som Revisor. I de forløbne 25 Aar har han saaledes virket som Aktionærernes Tillidsmand, og ved Selskabets Stiftelse havde han i næsten 15 Aar været Revisor ved Tuborgs Fabrikker. Harald Meyer har i Aarenes Løb haft forskellige Medrevisorer, for Tiden Kontorchef WILH. BEHREND.

FORTJENESTE OG TABS KONTO

	Kroner	Øre	Kroner	Øre
Netto Fortjeneste ved samtlige Bryggerier			494 104	02
Fragaar:				
Renter	212 462	25		
Skatter og Afgifter	51 722	96		
Administration	17 764	84	281 950	05
Netto Overskud			212 153	97
der foreslaas fordelt saaledes:				
Til Reserve- og Fornyelsesfond samt til en Arbejderfond	50 000	»		
- den administrerende Direktør 3 % af Kr. 162 153,97 ... 4 864,62				
- Tilsynsudvalget 2 % af Kr. 162 153,97 ... 3 243,08	8 107	70		
- Aktionærerne 3 % af det cirkulerende Aktiebeløb Kr. 4 842 400	145 272	»	203 379	70
Saldo overføres til næste Regnskabsaar			8 774	27

STATUS DEN 30. SEPTEMBER 1891

AKTIVER:		Kroner	Øre
Eiendomme med Maskiner og fast Inventar		9 450 000	»
Løst Inventar		973 847	14
Hestebestand		116 985	»
Varebeholdninger		768 663	72
Fondsbeholdning		21 500	»
Arbejderfondens Effekter:			
Obligationer og Aktier	23 950 »		
Sparekassebøger	23 277,91	47 227	91
Kassebeholdning		69 613	68
Diverse Debitorer		127 253	73
Kr.		11 575 091	18

PASSIVER:		Kroner	Øre
Aktiekapital:			
6 Mill. Kr. hvoraf i Cirkulation		4 842 400	»
Bankhæftelser og Prioriteter		3 354 386	71
Partialobligationer:			
3 Mill. Kroner, hvoraf i Cirkulation		2 500 000	»
Skyldige Renter		52 000	»
Arbejderfond:			
Effekter	47 227,91		
Kontant	29 191,03	76,418	94
Reserve- og Fornyelsesfond		50 000	»
Tantièmer:			
Direktør og Tilsynsudvalg		8 107	70
Udbytte til Aktionærerne		145 272	»
Diverse Kreditorer		537 731	56
Fortjeneste og Tabs Konto		8 774	27
Kr.		11 575 091	18

FORTJENESTE OG TABS KONTO

	Kroner	Øre	Kroner	Øre	Kroner	Øre
Saldo fra forrige Aar					56 372	37
Nettofortjeneste ved samtlige Bryggerier			694 024	01		
Fragaar						
Renter	393 662	39				
Skatter og Afgifter	62 174	91				
Administration	48 117	78	503 955	08	190 068	93
Overskud					246 441	30
Der foreslaas fordelt saaledes:						
Til Afskrivning af det i Regnskabsaarets Løb til Ny Anskaffelser af Inventar etc. medgaaede Beløb	21 860	54				
- Reserve- og Fornyelsesfond	50 000	»	71 860	54		
- den afgaaede administrerende Direktør 3 % af Kr. 172 157,94	5 164	74				
- det afgaaede Tilsynsudvalg 2 % af Kr. 172 157,94 for $8^2/_3$ Maaneder	2 486	72	7 651	46		
- Aktionærerne $2^1/_2$ % af Aktiekapitalen Kr. 6 600 000			165 000	»	244 512	»
Saldo overføres til næste Regnskabsaar					1 929	30

STATUS DEN 30. SEPTEMBER 1899

AKTIVER:		Kroner	Øre
Ejendomme med Maskiner og fast Inventar		13 303 345	»
Løst Inventar		1 379 400	»
Hestebestand		133 025	»
Varebeholdning		1 430 731	34
Fondsbeholdning		124 341	99
Arbejderfondens Effekter:			
Obligationer	11 450 »		
Sparekassebøger	2 974,99	14 424	99
Kassebeholdning:			
Kontant i Kassen	103 480,83		
— i Privatbanken.	312 681,78	416 162	61
Diverse Debitorer		835 662	28
Bygninger under Opførelse (»Tre Kroner«)		405 367	36
	Kr.	18 042 460	57

PASSIVER:			Kroner	Øre
Aktiekapital			6 600 000	»
Bankhæftelser og Prioriteter			1 490 381	99
Partialobligationer:				
1ste Serie:				
Hovedobligationen	4 500 000 »			
Heraf udtrukket	156 000 »			
	4 344 000 »			
hvoraf ikke udgivet	49 000 »			
	4 295 000 »			
2den Serie:				
Hovedobligationen	2 500 000 »			
3die Serie:				
Hovedobligationen (»Tre Kroner«)	300 000 »		7 095 000	»
Skyldige Renter			62 500	»
Arbejderfond:				
Saldo fra forrige Aar	179 429,12			
Indvundne Renter	7 162,65			
	186 591,77			
Udbetalte Understøttelser	17 819,03		168 772	74
Reserve- og Fornyelsesfond:				
Saldo fra forrige Aar	1 750 000 »			
Tilkommer for dette Aar	50 000 »		1 800 000	»
Udbytte til Aktionærerne:				
Uhævet	761 »			
Tilkommer for dette Aar	165 000 »		165 761	»
Diverse Kreditorer			658 115	54
Fortjeneste og Tabs Konto			1 929	30
		Kr.	18 042 460	57

FORTJENESTE OG TABS KONTO

	Kroner	Øre	Kroner	Øre	Kroner	Øre
Saldo fra forrige Aar					14 702	94
Netto-Fortjeneste ved samtlige Bryggerier			2 027 219	48		
Fragaar:						
Renter	283 325	32				
Skatter og Afgifter af Ejendomme	37 211	15				
Indkomstskat til Stat og Kommune	38 470	»	359 006	47	1 668 213	01
Overskud					1 682 915	95
der foreslaas fordelt saaledes:						
Til Reserve- og Fornyelsesfondet			496 711	25		
- Arbejderunderstøttelses- og Pensionsfondet*)			100 000	»		
- Aktionærerne 4 % af Aktiekapitalen Kr. 7 000 000			280 000	»		
- Bestyrelsesraadet 10 % af Kr. 791 501,76			79 150	18		
- Aktionærerne yderligere 10 % af Aktiekapitalen Kr. 7 000 000			700 000	»	1 655 861	43
Saldo overføres til næste Regnskabsaar					27 054	52

*) Til Sygehjælp, Understøttelser og Pensioner er i Regnskabsaaret 1912/13 udbetalt Kr. 88 848,32.

STATUS DEN 30. SEPTEMBER 1913

AKTIVER:		Kroner	Øre
Ejendomme med Maskiner, fast og løst Inventar:			
Saldo d. 1. Oktbr. 1912	19 865 967,74		
Ny Anlæg i 1912/13..	342 637,33		
	20 208 605,07		
÷ Solgte Ejendomme	783 251, »	19 425 354	07
Hestebestand		193 975	»
Varebeholdning		2 138 171	04
Fondsbeholdning.....		809 274	»
Kassebeholdning		133 226	76
Indestaaende i Banker.....		104 423	99
Diverse Debitorer		638 061	14
	Kr.	23 442 486	»

PASSIVER:		Kroner	Øre
Aktiekapital		7 000 000	»
Bankhæftelser og Prioriteter		537 649	64
Partialobligationer:			
1ste Serie:			
Opr. 4 500 000 — til Rest 2 811 000, »			
2den Serie:			
Opr. 2 500 000 — til Rest 1 169 000, »			
3die Serie:			
Opr. 300 000 — til Rest 79 000, »		4 059 000	»
Skyldige Renter.....		29 000	»
Arbejderunderstøttelses- og Pensionsfondet:			
Saldo fra forrige Aar.. 1 000 000, »			
Indvundne Renter .... 50 000, »			
Tilkommer for dette Aar 100 000, »		1 150 000	»
Reserve- og Fornyelsesfondet:			
Saldo fra forrige Aar.. 7 900 000, »			
Fragaar Tab ved Salg af Ejendomme 296 711,25			
	7 603 288,75		
Tilkommer for dette Aar 496 711,25		8 100 000	»
Udbytte til Aktionærerne:			
Uhævet ..... 2 038, »			
Tilkommer for dette Aar 980 000, »		982 038	»
Diverse Kreditorer		1 557 743	84
Fortjeneste og Tabs Konto.....		27 054	52
	Kr.	23 442 486	»

FORTJENESTE OG TABS KONTO

	Kroner	Øre	Kroner	Øre	Kroner	Øre
Saldo fra forrige Aar					27 054	52
Netto-Fortjeneste ved samtlige Bryggerier			2 370 244	03		
Fragaar:						
Renter	291 545	70				
Skatter og Afgifter af Ejendomme	35 859	38				
Indkomstskat til Stat og Kommune	70 848	»	398 253	08	1 971 990	95
Overskud					1 999 045	47
der foreslaas fordelt saaledes:						
Til Reserve- og Fornyelsesfondet			573 400	»		
- Arbejderunderstøttelses- og Pensionsfondet*)			117 500	»		
- Aktionærerne 4 % af Aktiekapitalen Kr. 9 500 000			380 000	»		
- Bestyrelsesraadet 10 % af Kr. 901 090,95			90 109	10		
- Aktionærerne yderligere 6 % af Aktiekapitalen Kr. 9 500 000			570 000	»	1 731 009	10
Saldo overføres til næste Regnskabsaar					268 036	37

*) Til Sygehjælp, Understøttelser og Pensioner er i Regnskabsaaret 1913/14 udbetalt Kr. 103 993,47.

STATUS DEN 30. SEPTEMBER 1914

AKTIVER:		Kroner	Øre
Ejendomme med Maskiner, fast og løst Inventar:			
Saldo d. 1. Oktbr. 1913	19 425 354,07		
Ny Anlæg i 1913/1914	826 610,17		
	20 251 964,24		
÷ Solgte Ejendomme	56 801,82	20 195 162	42
Hestebestand		195 875	»
Varebeholdning		2 381 402	99
Fondsbeholdning (herunder Beholdning af Kr. 6 600 egne Aktier)		1 182 570	50
Kassebeholdning		121 809	14
Indestaaende i Banker		194 935	78
Diverse Debitorer		1 029 899	95
	Kr.	25 301 655	78

PASSIVER:		Kroner	Øre
Aktiekapital		9 500 000	»
Bankhæftelser og Prioriteter		492 144	06
Partialobligationer:			
1ste Serie:			
Opr. 4 500 000 — til Rest 2 674 000	»		
2den Serie:			
Opr. 2 500 000 — til Rest 1 063 000	»		
3die Serie:			
Opr. 300 000 — til Rest 64 000	»	3 801 000	»
Skyldige Renter		37 000	»
Arbejderunderstøttelses- og Pensionsfondet:			
Saldo fra forrige Aar	1 150 000 »		
Indvundne Renter	57 500 »		
Tilkommer for dette Aar	117 500 »	1 325 000	»
Reserve- og Fornyelsesfondet:			
Saldo fra forrige Aar	8 100 000 »		
÷ overført til Aktiekapital Konto	2 333 400 »		
	5 766 600 »		
Kursavance ved Salg af Kr. 160 000 egne Aktier	160 000 »		
Tilkommer for dette Aar	573 400 »	6 500 000	»
Udbytte til Aktionærerne:			
Uhævet	646 »		
Tilkommer for dette Aar	950 000 »	950 646	»
Diverse Kreditorer		2 427 829	35
Fortjeneste og Tabs Konto		268 036	37
	Kr.	25 301 655	78

FORTJENESTE OG TABS KONTO

	Kroner	Øre	Kroner	Øre	Kroner	Øre
Saldo fra forrige Aar					268 036	37
Netto-Fortjeneste ved samtlige Bryggerier			1 424 657	64		
Fragaar:						
Renter	316 384	37				
Skatter og Afgifter af Ejendomme	40 788	17				
Indkomstskat til Stat og Kommune	23 388	»	380 560	54	1 044 097	10
Overskud					1 312 133	47
der foreslaas fordelt saaledes:						
Til Reserve- og Fornyelsesfondet			443 716	»		
- Arbejderunderstøttelses- og Pensionsfondet*)			8 750	»		
- Aktionærerne 4 % af Aktiekapitalen Kr. 9 500 000			380 000	»		
- Bestyrelsesraadet 10 % af Kr. 211 631,10			21 163	11		
- Aktionærerne yderligere 2 % af Aktiekapitalen Kr. 9 500 000			190 000	»	1 043 629	11
Saldo overføres til næste Regnskabsaar					268 504	36

*) Til Sygehjælp, Understøttelser og Pensioner er i Regnskabsaaret 1914/15 udbetalt Kr. 115 754,41.

STATUS DEN 30. SEPTEMBER 1915

AKTIVER:		Kroner	Øre
Ejendomme med Maskiner, fast og løst Inventar:			
Saldo d. 1. Oktbr. 1914	20 195 162,42		
Ny Anlæg i 1914/1915	488 104,89		
	20 683 267,31		
÷ Solgt Ejendom	633 716 »	20 049 551	31
Hestebestand		197 150	»
Varebeholdning		3 295 556	11
Fondsbeholdning (herunder Beholdning af Kr. 6 600 egne Aktier)		1 422 570	50
Kassebeholdning		136 906	01
Indestaaende i Banker		18 449	78
Diverse Debitorer		1 293 541	21
	Kr.	26 413 724	92

PASSIVER:		Kroner	Øre
Aktiekapital		9 500 000	»
Bankhæftelser og Prioriteter		480 311	27
Partialobligationer:			
1ste Serie. Opr. 4 500 000 — til Rest	2 527 000 »		
2den Serie: Opr. 2 500 000 — til Rest	953 000 »		
3die Serie: Opr. 300 000 — til Rest	49 000 »	3 529 000	»
Skyldige Renter		25 000	»
Arbejderunderstøttelses- og Pensionsfondet:			
Saldo fra forrige Aar	1 325 000 »		
Indvundne Renter	66 250 »		
Tilkommer for dette Aar	8 750 »	1 400 000	»
Reserve og Fornyelsesfondet:			
Saldo fra forrige Aar	6 500 000 »		
÷ Tab ved Salg af Ejend.	213 716 »		
	6 286 284 »		
Tilkommer for dette Aar	443 716 »	6 730 000	»
Udbytte til Aktionærerne:			
Uhævet	3 157 »		
Tilkommer for dette Aar	570 000 »	573 157	»
Diverse Kreditorer		3 907 752	29
Fortjeneste og Tabs Konto		268 504	36
	Kr.	26 413 724	92

OVERSIGT OVER ÆNDRINGERNE I DE FORENEDE

	Ejendomme & Inventar bogført med:	Cirkulerende Aktiekapital beløb sig til:	Prioriteter & Bankhæftelser beløb sig til:	Cirkulerende Partialobligationer beløb sig til:	Reserve- & Fornyelsesfondet udviste:
1/1 1891—30/9 1891	10 423 847,14	4 842 400	3 354 386,71	2 500 000	50 000
1/10 1891—30/9 1892	10 484 464,59	4 842 400	3 327 388,47	2 630 000	100 000
1/10 1892—30/9 1893	10 484 464,59	4 842 400	3 300 339,61	2 664 000	250 000
1/10 1893—30/9 1894	14 029 613,69[1]	6 000 000	3 112 378,73	5 344 000[1]	600 000
1/10 1894—30/9 1895	14 029 400	6 000 000	2 313 629,18	6 143 000	1 000 000
1/10 1895—30/9 1896	13 976 138	6 000 000	1 574 542,74	6 842 000	1 300 000
1/10 1896—30/9 1897	14 338 209,50	6 000 000	1 561 799,92	6 831 000	1 500 000
1/10 1897—30/9 1898	14 573 400	6 000 000	1 503 260,05	6 892 000	1 750 000
1/10 1898—30/9 1899	15 088 112,36[2]	6 600 000	1 490 381,99	7 095 000[2]	1 800 000
1/10 1899—30/9 1900	15 545 500	6 600 000	1 297 132,78	6 953 000	1 900 000
1/10 1900—30/9 1901	16 220 900	6 600 000	1 226 125,65	6 866 000	2 400 000
1/10 1901—30/9 1902	16 314 840	7 000 000	1 054 656,61	6 836 000	2 800 000
1/10 1902—30/9 1903	16 530 570,28	7 000 000	825 562,57	6 429 000	3 500 000
1/10 1903—30/9 1904	18 067 638,88	7 000 000	1 021 514,92	6 206 000	4 100 000
1/10 1904—30/9 1905	18 728 855,55	7 000 000	1 011 572,04	6 029 000	4 700 000
1/10 1905—30/9 1906	18 179 557,06	7 000 000	891 855,36	5 765 000	5 000 000
1/10 1906—30/9 1907	18 547 611	7 000 000	990 536,84	5 489 000	5 550 000
1/10 1907—30/9 1908	18 779 206,63	7 000 000	989 100,84	5 228 000	6 050 000
1/10 1908—30/9 1909	19 006 518	7 000 000	985 824,81	5 017 000	6 500 000
1/10 1909—30/9 1910	19 299 886,21	7 000 000	974 203,87	4 798 000	7 000 000
1/10 1910—30/9 1911	19 620 347,01	7 000 000	696 691,16	4 570 000	7 500 000
1/10 1911—30/9 1912	19 865 967,74	7 000 000	684 864,51	4 309 000	7 900 000
1/10 1912—30/9 1913	19 425 354,07	7 000 000	537 649,64	4 059 000	8 100 000
1/10 1913—30/9 1914	20 195 162,42	9 500 000	492 144,06	3 801 000	6 500 000[3]
1/10 1914—30/9 1915	20 049 551,31	9 500 000	480 311,27	3 529 000	6 730 000

[1] Tuborgs Fabrikker købes — et Laan i Tuborg paa Kr. 2 500 000 optages.
[2] Bryggeriet Trekroner købes — et Laan i Trekroner paa Kr. 300 000 optages.
[3] I Anledning af Udstedelsen af Friaktier overførtes Kr. 2 333 400 fra Reserve- og Fornyelsesfondet til Aktiekapital Konto.

BRYGGERIERS REGNSKAB I TIDEN $^{1}/_{1}$ 1891—$^{30}/_{9}$ 1915

Arbejderunderstøttelses- & Pensionsfondet udviste	Udbytte til Aktionærerne		Henlagt til Reserve- & Fornyelsesfondet	Vedligeholdelse af Bygninger, Maskiner & Inventar afholdt af Driften	Udbetalte Lønninger ialt	Betalt Ølskat til Staten
	%	Beløb				
76 418,94	3	145 272	50 000	[5]	547 701,54	0
71 882,97	3	145 272	50 000	62 367,84	733 485,09	278 845,21 [6]
80 000	4	193 696	150 000	56 740,52	721 479,62	272 338,57
140 000	$4^{1}/_{2}$	270 000	350 000	59 891,52	676 651,16	261 104,55
160 000	6	360 000	400 000	95 524,63	1 014 879,40	664 017,41
180 000	8	480 000	300 000	124 329,72	1 054 068,53	719 787,67
185 000	7	420 000	200 000	140 651,60	1 186 526,50	940 271,93 [7]
179 429,12	0	0	250 000	159 764,94	1 254 171,81	1 119 881,10
168 772,74	$2^{1}/_{2}$	165 000	50 000	173 173,82	1 307 160,62	1 120 960,83
180 000	6	396 000	336 600	146 970,48	1 396 810,36	1 115 541,93
200 000	7	462 000	472 857,10	182 806,64	1 438 816,48	1 264 679,76
200 000	7	490 000	575 132,06	245 073,16	1 549 179,83	1 390 849,56
200 000	7	490 000	771 580	258 096,21	1 619 846,53	1 615 099,95
200 000	7	490 000	600 000	274 725,77	1 898 598,29	1 705 856,49
200 000	7	490 000	600 000	334 537,56	1 824 961,07	1 729 417,23
250 000	8	560 000	654 387,17	329 374,02	1 910 774,27	1 828 345,68
450 000	8	560 000	550 000	308 391,91	1 953 640,04	1 838 411,55
550 000	9	630 000	500 000	325 523,89	2 016 471,94	1 915 581,78
625 000	9	630 000	450 000	291 508,98	2 041 060,53	1 727 701,38 [8]
750 000	11	770 000	500 000	338 457,41	2 108 838,55	1 781 089,18
875 000	11	770 000	500 000	376 134,21	2 149 853,45	1 855 751,44
1 000 000	12	840 000	400 000	370 261,88	2 205 709,49	1 931 887,45 [9]
1 150 000	14	980 000	496 711,25	355 006,45	2 220 057,71	2 360 258,34
1 325 000	10	950 000	733 400 [4]	474 172,39	2 347 135,61	2 464 758,23
1 400 000	6	570 000	443 716	349 636,39	2 333 806,87	2 496 678,81

[4] Heraf Kr. 160 000 Overkurs ved Salg af egne Aktier.
[5] Paa Grund af de enkelte Bryggeriers uensartede Bogføring kan for dette Driftsaar intet nøjagtigt Beløb opgives.
[6] Ølskatten indføres $^{1}/_{10}$ 1891. 7 Kr. pr. Tønde.
[7] Ølskatten forhøjes $^{1}/_{5}$ 1897 til 9 Kr. pr. Tønde.
[8] Ølskatten ændres $^{1}/_{1}$ 1909 til 6 Kr. 85 Øre pr. Hektoliter à 302 Flasker.
[9] Ølskatten forhøjes til 9 Kr. 50 Øre pr. Hektoliter à 285 Flasker.

Da Selskabet i 1891 blev stiftet, var det Forudsætningen, at der skulde finde en Koncentration Sted for at gøre Driften saa rentabel som muligt. I Aarenes Løb blev da som tidligere omtalt flere af Bryggerierne nedlagt og solgt, samtidig med at der fandt store Nyanlæg Sted paa de Bryggerier, der skulde holdes i Drift.

Nedenstaaende Oversigt viser, hvorledes de Virksomheder og Ejendomme, som dannede det Grundlag, paa hvilket Selskabet »De forenede Bryggerier« stiftedes, bogførtes i 1891, inklusive Maskiner, fast og løst Inventar. Det vil tillige af Oversigten fremgaa, hvorledes Selskabets Ejendomskonto har forandret sig i de forløbne 25 Aar, og den Maade, paa hvilken den fordeler sig pr. 1. Oktober 1915.

Bryggeriet »Tvede«	Kr.	2 321 995,65	
— »Rahbeks Allé« . . .	-	1 963 500,–	
Kongens Bryghus	-	1 241 000,–	
Krone-Øl Bryggeriet.	-	1 135 000,–	
Bryggeriet »Rabeshave«	-	711 000,–	
— »Aldersro«	-	641 000,–	
— »Alliancevej«	-	618 000,–	
— »Svanholm«	-	564 000,–	
— »Ravnsborg«	-	431 000,–	
— »Kastrup«	-	291 000,–	
Frederiksberg Bryggeri	-	180 000,–	
Ejendommen Strandgade 46 . .	-	130 000,–	
Ny Bryghus	-	100 000,–	
Ejendommen Vodroffsvej Nr. 6	-	86 000,–	
Ejendommen i Hillerød	-	4 000,–	
Ejendommen i Lillerød	-	2 500,–	
Hovedkontorets Inventar	-	3 851,49	Kr. 10 423 847,14

	Overført	Kr. 10 423 847,14
I de forløbne 25 Aar er der købt følgende Ejendomme:		
Tuborgs Fabrikker for	Kr. 3 550 000,–	
Bryggeriet »Trekroner« for . .	- 788 500,–	
Ejendommene i Vodroffs Tværgade 8, 10 og 12	- 228 000,–	
Ejendommen i Rahbeks Allé 15—17	- 140 355,87	
Ejendommen i Lillerød	- 8 214,88	
Ejendommen i Helsingør . . .	- 50 137,82	
Ejendommen Finsensvej Nr. 9	- 130 000,–	
	Kr. 4 895 208,57	
Paa samtlige Ejendomme er der foretaget Nyanlæg til Beløb .	- 9 739 093,74	- 14 634 302,31
		Kr. 25 058 149,45
I samme Tidsrum er der med et Netto-Tab af Kr. 1 320 983,58 solgt Ejendomme for		- 5 008 598,14
hvorefter Ejendoms-Konto pr. 1. Okt. 1915 udviser		Kr. 20 049 551,31

hvilket Beløb fordeler sig som følger:

Tuborgs Fabrikker	Kr. 11 423 996,71
Bryggeriet »Rahbeks Allé«	- 2 616 175,77
— »Tvede«	- 2 061 444,85
Krone-Øl Bryggeriet	- 2 051 850,08
Ejendommene Vodroffs Tværgade Nr. 8, 10 og 12	- 228 000,–
Kongens Bryghus	- 1 223 424,02
Bryggeriet »Kastrup«	- 281 445,–
Ejendommen Rahbeks Allé 15—17	- 145 000,–
Ejendommen i Lillerød	- 8 214,88
Hovedkontorets Inventar	- 10 000,–
	Kr. 20 049 551,31

Blandt de mange Opgaver der stilledes til den nye Ledelse, da de 11 Bryggerier sammensluttedes i 1891, var en af de første, der toges fat paa, den, at bringe Ensartethed tilveje mellem alle disse Bryggeriers ganske forskellige og for nogles Vedkommende ret mangelfulde Regnskaber.

Man var saa heldig straks at finde den rette Mand til dette

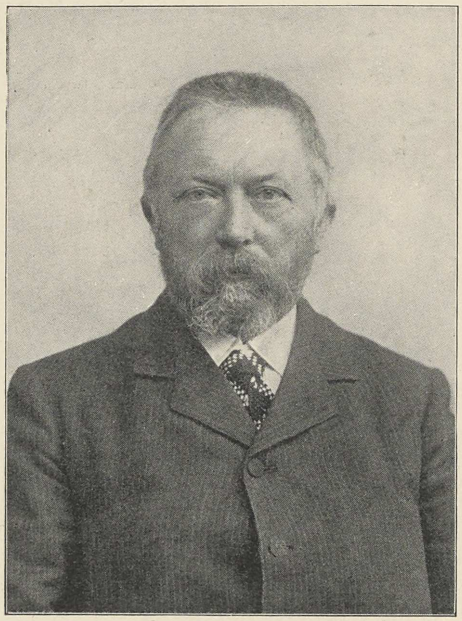

Revisor F. Neumann.

Arbejde i Justitsraad EDOUARD FRISENETTE, hvis Dygtighed og store personlige Elskværdighed bidrog i høj Grad til rundt om paa Kontorerne at faa de ret store Forandringer udførte uden synderlig Gnidningsmodstand.

Han bistodes lige fra Begyndelsen af daværende Bogholder paa Marstrands Bryggerier, F. NEUMANN, der samtidig ansattes som Revisor, og som fra 1902 tillige har virket som Revisor ved Fællesadministrationen for Carlsberg — De forenede Bryggerier. Revisor F. Neumann, der i 1866 blev ansat paa Marstrands Bryggerier, hvor han i 1868 blev Bogholder, og som saaledes snart har 50 Aars Virksomhed ved Bryggerierne at se tilbage

paa, røgter stadig med overlegen Indsigt sit ofte vanskelige Hverv som daglig Revisor paa de forskellige Kontorer.

Som Bogholder afløstes Frisenette ved sin Død i 1908 af N. HAMBORG, der fra 1911 er Bryggeriernes Hovedbogholder, og som med Dygtighed har forstaaet at fortsætte alle de gode Traditioner fra Frisenettes Tid.

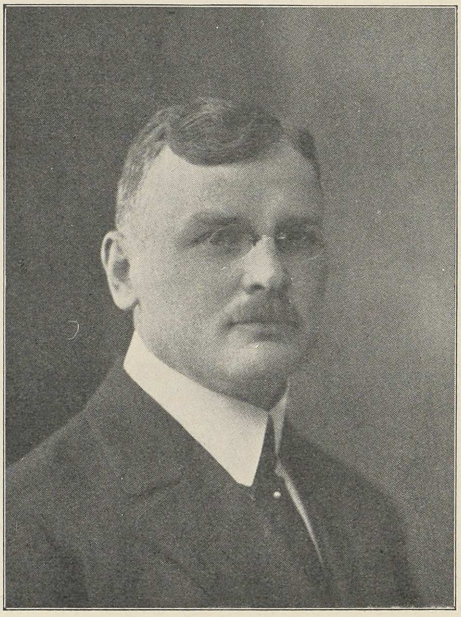

Kontorchef N. Hamborg.

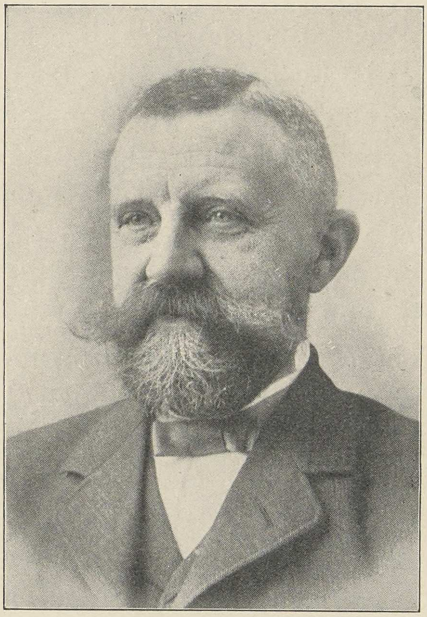

Hovedkasserer H. Chr. Johnstrup.

Som Hovedkasserer ved Bryggerierne har siden Sammenslutningen cand. polyt. H. CHR. JOHNSTRUP fungeret. H. Chr. Johnstrup, der i 1879 ansattes som Fuldmægtig og i 1883 tillige som Kasserer ved Kongens Bryghus, har saaledes nu i 25 Aar med utrættelig Flid varetaget den daglige Ekspedition ved alle Ind- og Udbetalinger paa Hovedkontoret.

SELSKABETS LEDELSE FUNKTIONÆRER OG ARBEJDERE

Ved Stiftelsen af Aktieselskabet »De forenede Bryggerier« blev det i Lovene fastsat, at Bestyrelsen skulde bestaa af et Bestyrelsesraad paa 9 Medlemmer samt den administrerende Direktør. Bestyrelsesraadet valgte 2 af sine Medlemmer til i Forening med Bestyrelsens fungerende Formand at danne et Udvalg til at føre det nærmere Tilsyn med Forretningsførelsen. Direktøren og Tilsynsudvalget i Forening antog Bestyrerne for de enkelte Bryggerier, og disse Bestyrere forestod under den administerende Direktørs Tilsyn vedkommende Bryggeris daglige Drift.

Ved Selskabets Rekonstruktion i 1899 blev disse Forhold noget ændrede. Antallet af Bestyrelsesraadets Medlemmer indskrænkedes til seks, og det blev nu Bestyrelsesraadet, der antager de enkelte Bryggeriers Bestyrere. Direktøren havde oprindelig til Assistance en merkantil og en teknisk Overinspektør. Efterhaanden, som Forretningen udvidedes, afløstes den tekniske Overinspektør af en teknisk Underdirektør, der under Ansvar overfor Direktøren og paa dennes Vegne fører det nærmere Tilsyn med og har den øverste Ledelse af de forskellige Bryggeriers Driftsforhold; ligeledes bistaar han Direktøren ved Indkøb og sørger for Fordelingen af og Kontrollen med de Raavarer, der købes samlet til alle Bryggerierne, og som i saa stor Udstrækning som muligt købes efter Analyse under bestemte Garantier. Til Hjælp ved Kontrollen har Underdirektøren en særlig maskinteknisk Afdeling og et fysiologisk-kemisk Laboratorium paa Tuborg, der foretager alle de Undersøgelser, som Indseendet med den daglige Drift nødvendiggør. Driften af hvert enkelt Bryggeri forestaas af en Bestyrer, under hvem ikke alene den daglige Drift, men hele det store Personale af Funktionærer, Arbejdere, Kuske,

Haandværkere, o. s. v. sorterer. De enkelte Bryggerier er altsaa selvstændig virkende Afdelinger i alt, hvad angaar Bryggeriets Driftsdispositioner, men ledes i alle Hovedlinierne fra den øverste Administration, der føres fra Hovedkontoret. Siden 1899 er den administrerende Direktør tillige Bestyrer af Tuborgs Fabrikker.

I Stedet for en merkantil Overinspektør ansattes der en paa de forenede Bryggeriers Hovedkontor og en paa Tuborgs Fabrikker. Den salgsmæssige Ledelse af Tuborgs Fabrikker foregaar direkte fra Tuborgs Kontor, saaledes at dette Bryggeri overfor Kundekredsen fremtræder som et selvstændigt Firma. Den salgsmæssige Ledelse af de øvrige Bryggerier sker fra De forenede Bryggeriers Hovedkontor. Saavel paa dette som paa Tuborgs Fabrikker er oprettet to Salgsafdelinger, en for det indenbys Salg og en for Salget i Provinserne. De indenbys Afdelinger forestaas af de respektive Overinspektører, medens de udenbys forestaas af Kontorcheferne.

Ved Udgangen af Driftsaaret 1915 beskæftigede Bryggerierne 142 tekniske og merkantile Funktionærer, derunder den faste Arkitekt, Maskiningeniøren og Dyrlægen, samt 1242 mandlige og kvindelige Arbejdere og unge Mennesker.

Med Hensyn til den største Del af Arbejderne, de egentlige Bryggeriarbejdere, hvorunder hører Aftapningspersonalet, Maltgørerne, Staldpersonalet, Kuskene og disses Medhjælpere, lønnes disse efter Overenskomster, der i en lang Aarrække blev afsluttet for 3 Aar ad Gangen med Bryggeriarbejdernes Forbund. 1911 afsluttedes for første Gang en 5 Aars Kontrakt, der altsaa normalt vilde være udløbet den 1. Oktober 1916. Medens Selskabet paa Grund af den af Krigen skabte Dyrtid i 1914—15 af egen Drift gentagne Gange udbetalte Hjælp til Arbejderne, fremkom der i Begyndelsen af Forretningsaaret 1915—16 fra Bryggeriarbejdernes Forbund en Anmodning til Bryggeriforeningen om at yde en, ved Forhandling med Arbejderne fastsat Dyrtidshjælp. Bryggeriforeningen optog denne Forhandling og Resultatet deraf blev, at de løbende Overenskomster fornyedes indtil

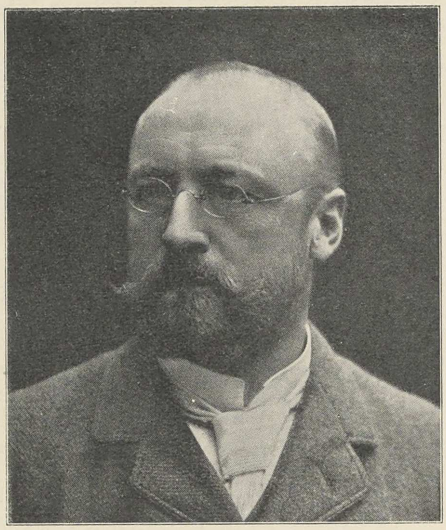

Alfred Benzon,
Formand for Bestyrelsen.

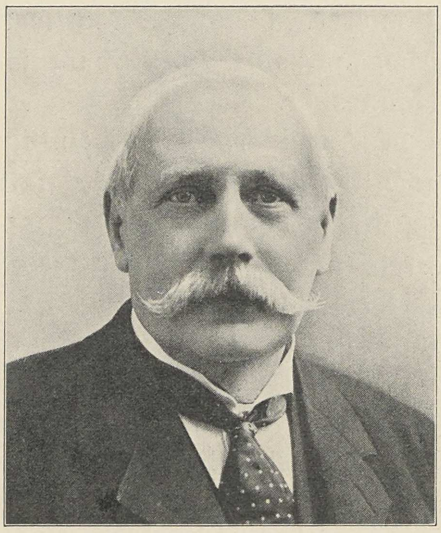

Gotfred Halkier.

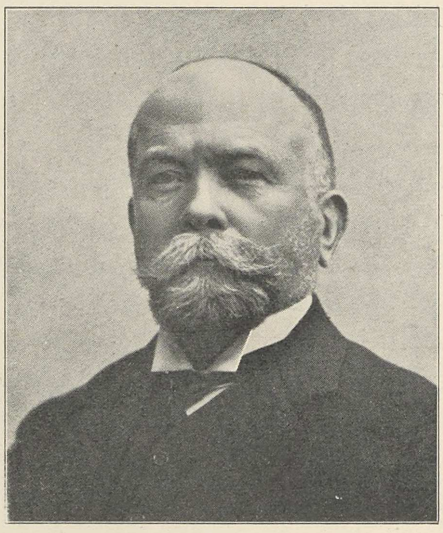

F. Lassen Landorph.

L. Zeuthen,
Næstformand for Bestyrelsen.

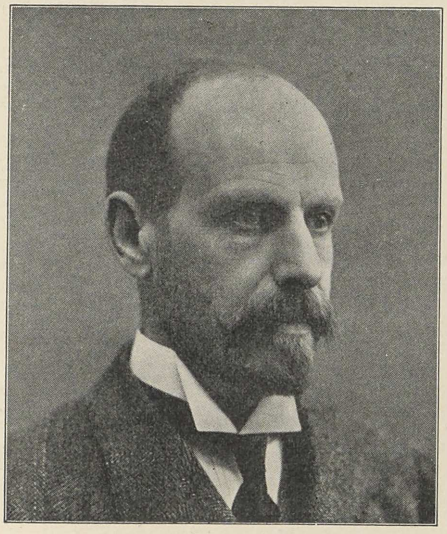

Karl Meyer.

Carl H. Melchior.

1. Oktober 1919, samtidig med at samtlige Lønninger forhøjedes med 10 % fra 1. Oktober 1915 at regne. Med enkelte af de andre Fag, som Bryggerierne beskæftiger, er der sluttet lignende Aftaler.

Saalænge Aktieselskabet »De forenede Bryggerier« har bestaaet, har Forholdet mellem Selskabet og Arbejderne været godt. I de 25 Aar har der aldrig været en Strejke eller Lockout, men ganske vist er ogsaa i dette Tidsrum Arbejdernes Lønninger og øvrige Forhold forbedret ganske væsentlig.

Allerede 1808 var der af en af Aktionærerne i Kongens Bryghus givet et Donations-Brev med en Obligation paa 250 Rdl., hvoraf Renterne aarlig skulde anvendes til Præmie for tro og værdige Arbejdere, og i 1822 fremkom der Forslag om Oprettelsen af et Understøttelsesfond for Arbejdere. Naar disse Forsøg undtages, var der intet gjort i denne Retning i tidligere Aar. Først i 1875 dannedes paa Initiativ af daværende Direktør J. Vestberg ved Gave fra ham selv og ved Honorarer af Bryggerielever et Understøttelsesfond for Arbejdere paa Kongens Bryghus, hvortil senere fra 1877 aarlig af Generalforsamlingen bevilgedes 300 Kroner, indtil det i Vedtægten af 1886 bestemtes, at der aarlig hertil skulde henlægges 1 % af Overskudet. Dette Fond var i Aarenes Løb vokset op til 12 000 Kroner, dels ved ovennævnte Tilskud og dels ved, at forhenværende Bud ved Kongens Bryghus, N. Chr. Nielsen i Anledning af sit 40 Aars Jubilæum havde testamenteret Fondet 2 400 Kroner. Fondet overgik senere til De forenede Bryggerier.

Paa Tuborg oprettedes der paa Philip W. Heymans Initiativ i 1884 en Pensions- og Understøttelseskasse for Tuborgs Fabrikkers Arbejdere, hvis Indtægt næsten udelukkende var et aarligt Tilskud fra Selskabet, der ydedes saalænge, til Kassens Kapital havde naaet en Størrelse paa 30 000 Kroner.

Skønt der nu gives Understøttelse og Pension efter for Arbejderne langt gunstigere Regler end de i Kassens Vedtægter fastsatte, er den dog af formelle Grunde stadig opretholdt.

For Tiden ydes der Understøttelse efter følgende Regler:

Der tilstaas veltjente Arbejdere Understøttelse, naar de afskediges efter deres fyldte 60 Aar eller paa Grund af Svaghed eller anden dem utilregnelig Aarsag, naar Vedkommende har arbejdet uafbrudt i mindst 10 Aar i Selskabet; ligeledes ydes der Understøttelse til Enker efter Arbejdere. Understøttelsen beregnes efter Vedkommendes Tjenestetid, saaledes at der f. Eks. efter Afskedigelse efter 18—19 Aars Tjeneste ydes en Understøttelse af 20 Kr. pr. Maaned, som stiger indtil 35 Kr. maanedlig ved en Tjenestetid af 29 Aar eller derover. For kvindelige Arbejdere er Understøttelsen 1 Kr. pr. Maaned for hvert Aar, Vedkommende har været i Tjeneste, med et Maksimum af 25 Kr. pr. Maaned for en Tjenestetid af 25 Aar.

For Formænd er Pensionen noget højere, idet den maanedlige Understøttelse andrager 2 Kr. for hvert Tjenesteaar, Vedkommende har været Formand.

For Funktionærer og deres Enker blev der fra 1. Januar 1908 indført et Reglement, ifølge hvilket der efter en Tjenestetid af 10 Aar indtræder en Ret til Pension, som andrager $^4/_{10}$ af Gennemsnitsbeløbet af den Lønning, vedkommende Funktionær har haft i de sidste 3 Aar før Afskedigelsen, og som kan stige til $^2/_3$, naar Vedkommende har haft en Tjenestetid over 29 Aar. Maksimum er 4 000 Kr. aarlig for en Funktionær og 1 500 Kr. for Enken efter en saadan.

I 1914 blev et saakaldt Naadeskvartal indført, idet der udbetales Enker efter Funktionærer, der har været ansat mindst 1 Aar ved Selskabet, i 3 Maaneder efter vedkommende Funktionærs Død en maanedlig Pension, der svarer til Mandens sidste Maanedslønning, eller, saafremt Manden er pensioneret, til $^1/_{12}$ af hans aarlige Pension.

I Anledning af de dels juridiske, dels moralske Forpligtelser, som Selskabet har paataget sig med Hensyn til Pensionering af og Understøttelse til Funktionærer og Arbejdere, har Bestyrelsen i Aarenes Løb ment det nødvendigt af det aarlige Overskud at henlægge forholdsvis betydelige Beløb til et Arbejderunderstøt-

telses- og Pensionsfond. Medens dette Fond ved Udgangen af Driftsaaret 1898—99 kun androg Kr. 168 772,74, er det ved Renter og aarlige Henlæg nu steget til Kr. 1 400 000,—, idet der siden det nævnte Aar intet er taget af Fondet; de ydede Understøttelser og Pensioner er stadig baaret af Driften. Foruden dette Fond er der, som nævnt, et særligt Fond for Tuborgs Arbejdere paa Kr. 30 000.

Hverken Funktionærer eller Arbejdere yder Tilskud til Pensionen.

I Overenskomsten med Arbejderne er der vedtaget Regler for Sygehjælp og for Erstatning ved Ulykkestilfælde.

I Sygehjælp, Understøttelse og Pension har Bryggerierne til Funktionærer og Arbejdere i de sidste 5 Aar udbetalt ialt Kr. 488 186,91, fordelt saaledes:

i Regnskabsaaret	1910—11	Kr. 83 415,79
	1911—12	- 96 174,92
	1912—13	- 88 848,32
	1913—14	- 103 993,47
	1914—15	- 115 754,41

Naar henses til det store Antal Funktionærer og Arbejdere, som Bryggerierne beskæftiger, er Af- og Tilgangen forholdsvis lille, hvilket bedst ses af den følgende Oversigt over de Funktionærer og Arbejdere, der har været beskæftiget ved Bryggerierne i over 25 Aar. Det fremgaar af denne, at 2 Arbejdere har haft 50 Aars Jubilæum, 4 Funktionærer og 19 Arbejdere har haft 40 Aars Jubilæum, og 28 Funktionærer og 223 Arbejdere har haft 25 Aars Jubilæum.

Følgende Funktionærer har været ansat ved Bryggerierne i over *40 Aar:*

Revisor F. Neumann, ansat 1866,
Driftsbestyrer S. Christensen, ansat 1870, død den $^{3}/_{7}$ 1913,
Brygmester L. Jensen, ansat 1872,
Forvalter J. L. Larsen, ansat 1875.

25 Aar:

Brygmester H. M. Hansen, ansat 1871, død den $^{26}/_{9}$ 1907,
— J. Jungersen, ansat 1872, senere fratraadt,
Underinspektør N. Poulsen, ansat 1878,
Kontorchef L. Nyborg, ansat 1879,
Hovedkasserer H. Chr, Johnstrup, ansat 1879,
Driftsbestyrer C. Pfeil, ansat 1879,
Inspektør Fr. Jensen, ansat 1880,
Forvalter E. Willer, ansat 1881,
Overmaskinmester C. Wulff, ansat 1882, senere overgaaet til Krystalisværket som Driftsbestyrer.
Driftsbestyrer Ole Andersen, ansat 1882,
Kasserer Aug. Nielsen, ansat 1882,
Bogholder A. Schaufus, ansat 1884,
Inspektør Axel C. Hinding, ansat 1884, pensioneret,
Driftsinspektør Harald Olsen, ansat 1884,
Forvalter K. Lyrup, ansat 1885,
Driftsinspektør A. Peters, ansat 1886,
Bogholder V. Lüders, ansat 1886,
— A. Starup, ansat 1887,
Maskinmester H. Jacobsen, ansat 1887,
Overmaskinmester J. C. Nielsen, ansat 1888,
Underdirektør A. Knudsen, ansat 1888,
Forvalter Chr. A. Madsen, ansat 1888,
Revisor Th. Hansen, ansat 1888,
Bogholder C. Didriksen, ansat 1888,
— E. Goldstein, ansat 1889,
Kasserer J. C. Porsø, ansat 1889,
Assistent Fru Emilie Jørgensen, ansat 1889,
Bogholder J. Simonsen, ansat 1889,
Overinspektør Th. Reingaard, ansat 1890.

Paa de følgende Sider findes Portrætter af de af de her nævnte Funktionærer, som ikke er gengivne andetsteds, samt af nogle andre af Bryggeriernes Funktionærer.

Forvalter I. L. Larsen.

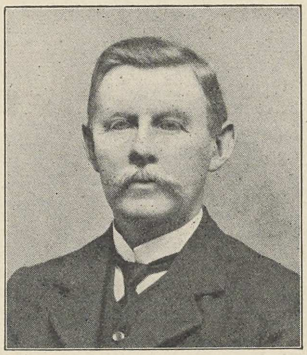

Brygmester L. Jensen.

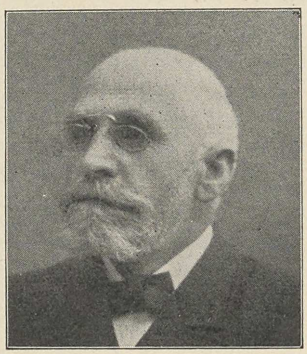

Underinspektør N. Poulsen.

Inspektør Fr. Jensen.

Forvalter E. Willer.

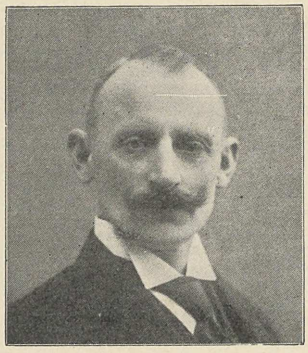

Kasserer Aug. Nielsen.

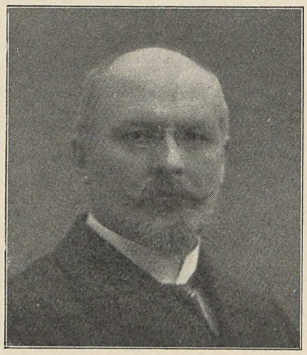

Bogholder A. Schaufus.

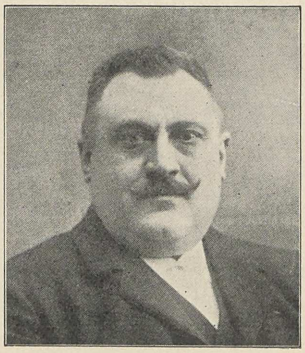

Forvalter K. Lyrup.

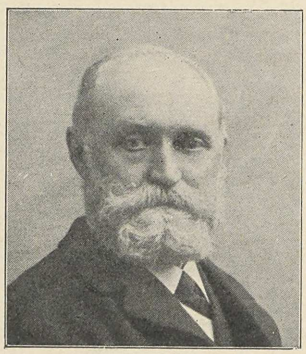

Bogholder V. Lüders.

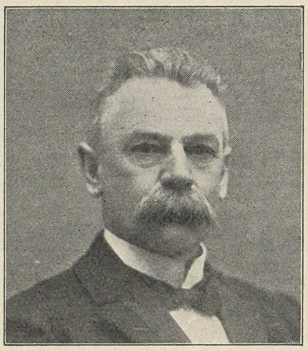

Bogholder A. Starup.

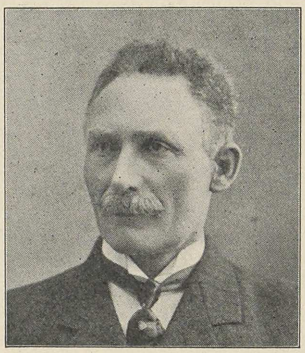

Maskinmester H. Jacobsen.

Forvalter Chr. A. Madsen

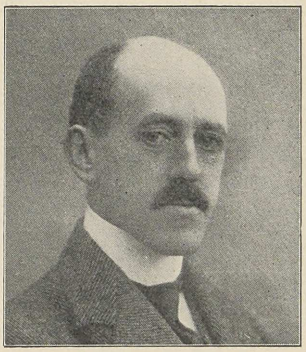

Revisor Th. Hansen.

Bogholder C. Didriksen.

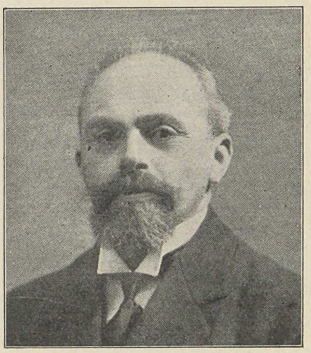

Bogholder E. Goldstein.

Kasserer J. C. Porsø.

Fru Emilie Jørgensen.

Bogholder J. Simonsen.

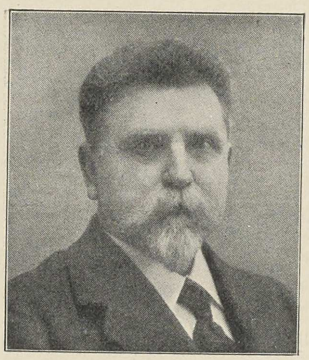

Inspektør P. Jeppesen.

Inspektør C. Polack.

Inspektør Alfr. M. Dam.

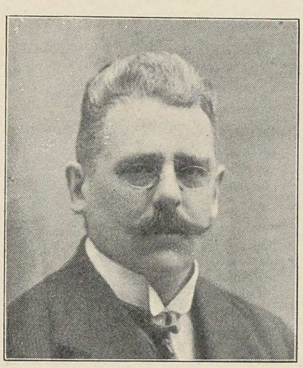

Inspektør A. Falck.

Inspektør Chr. Pentz-Møller.

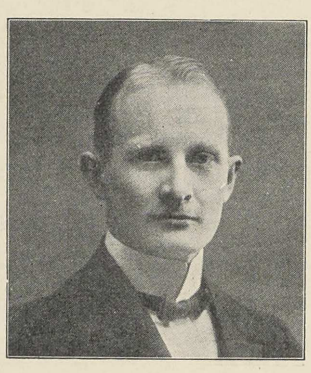

Inspektør P. Birnbaum.

Inspektør E. Malmqvist.

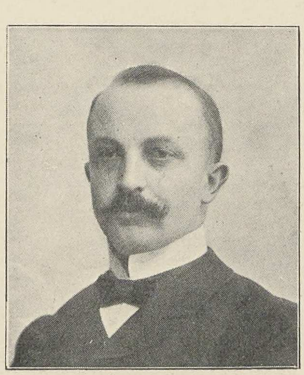

Inspektør Vald. Nielsen.

Inspektør O. Holgersen.

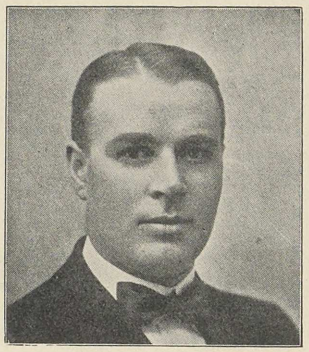

Inspektør P. Reholt.

Inspektør V. Pals.

Inspektør K. Christoffersen.

Brygmester V. Jarlshøi.

Inspektør L. Kjergaard.

Inspektør Wald. Christensen.

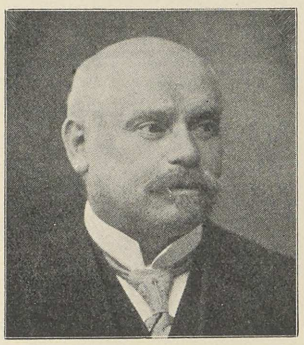

Bogholder Jul. Brusendorff.

Bogholder Axel Petersen.

Korrespondent W. Matthiesen.

Forvalter Otto Nielsen.

Forvalter Aug. Nielsen.

Forvalter Paul Petersen.

Korrespondent Chr. Jørgensen.

Bogholder Oscar Olsen.

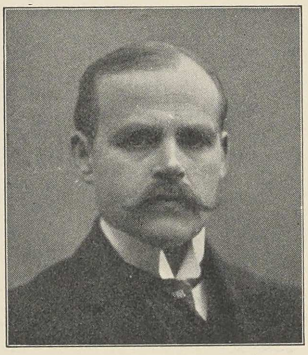

Underkasserer R. Rasmussen.

Assistent Frk. Mathilde Bech.

Assistent C. Pals.

Stenograf Knud Lyster.

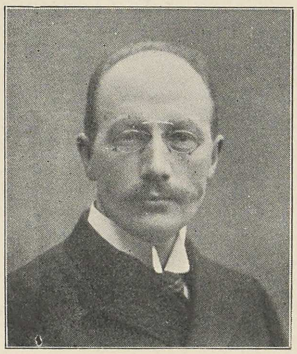

Brygmester L. P. Larsen.

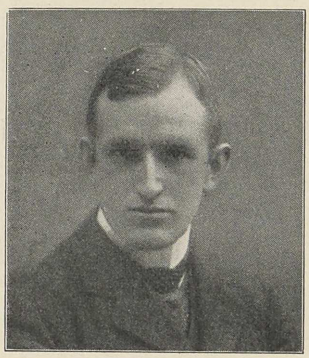

Brygmester C. Breyen.

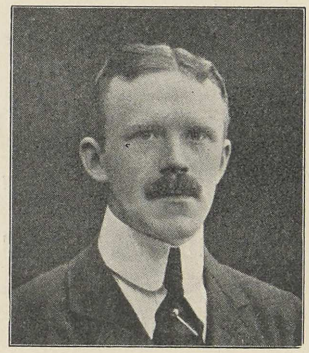

Brygmester A. Bruunsgaard.

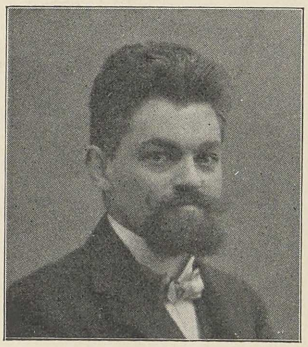

Inspektør E. Hinding.

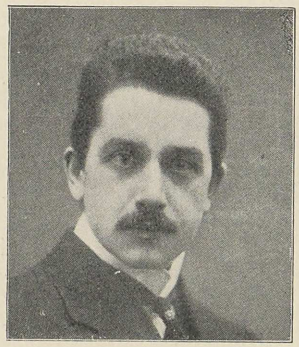

Underinspektør E. A. Rynning.

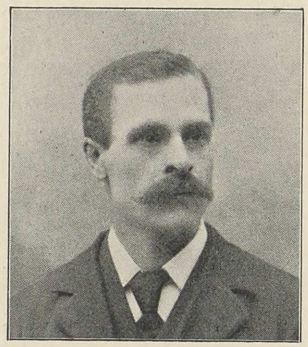

Underinspektør I. Uldall.

Maskinmester P. L. Petersen.

Maskinmester A. Wilson.

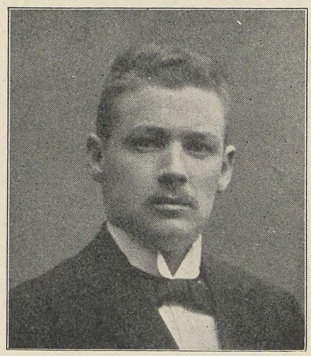

Maskinmester Svend J. Rasmussen.

ARBEJDER-JUBILÆER I DE FORLØBNE 25 AAR

Kongens Bryghus.

50 Aars Jubilæum.

Bryggerknægt J. Berg, ansat 1855, pensioneret.

25 Aars Jubilæum.

Formand N. Petersen Brødegaard, ansat 1873, død,
— Chr. Petersen, ansat 1874, død,
— C. Lauersen, ansat 1880,
— N. Pedersen, ansat 1880, pensioneret,
Portner P. Hansen, ansat 1881,
Gærmester I. Henriksen, ansat 1873, død,
— Jens Lund, ansat 1886,
Bødker I. Rasmussen, ansat 1868, død,
— H. Jørgensen, ansat 1879,
Tømrer L. Jahn, ansat 1889,
Nattevagt P. Andersen, ansat 1876, død,
Bryggersvend J. Dalsgaard, ansat 1890,
Bryggerknægt I. Larsen, ansat 1874, pensioneret,
— Chr. Rasmussen, ansat 1876, død,
— P. Hansen, ansat 1878, senere afgaaet,
— Anders Nielsen, ansat 1885,
— Rasmus Carlsen, ansat 1890,
Bryggerkusk Chr. Petersen, ansat 1877,
— I. P. Christensen, ansat 1878, pensioneret,
— N. Larsen, ansat 1882.
— H. Andersen, ansat 1883, død,
— H. Christensen, ansat 1885,
Fyrbøder F. Thaisen, ansat 1880, pensioneret,
Bryggeriarbejder H. Jensen, ansat 1870, død,
— C. Nielsen, ansat 1881,
— Carl Frandsen, ansat 1885,
— Hans Hansen, ansat 1889,
— O. Nielsen, ansat 1889,
— P. Christensen, ansat 1890.

Bryggeriet »Kastrup«.

40 Aars Jubilæum.

Bryggeriarbejder Jens Andersen, ansat 1868, død.

25 Aars Jubilæum.

Bryggeriarbejder Niels Jacobsen, ansat 1879, død.

Krone-Øl Bryggeriet.

40 Aars Jubilæum.

Bryggerknægt Hans Frederiksen, ansat 1864, død,
Bryggeriarbejder Niels Nielsen, ansat 1870.

25 Aars Jubilæum.

Formand Peter Nielsen, ansat 1875, død,
— C. Holritz, ansat 1879,
Bødker Carl E. Petersen ansat 1878, død,
Kontorbud Chr. F. Thulstrup, ansat 1885, pensioneret,
Bryggersvend Johan Nielsen, ansat 1874, pensioneret,
— Chr. Rasmussen, ansat 1881,
Bryggerknægt Hans Pedersen, ansat 1871, pensioneret,
— Hans Bendsen, ansat 1882, pensioneret,
Bryggerkusk K. P. Mathiesen, ansat 1876,
— Chr. Madsen, ansat 1879, død,
— Otto H. Rasmussen, ansat 1879,
— Chr. Henriksen, ansat 1882, pensioneret,
— Carl Petersen, ansat 1888,
— Jens Møller, ansat 1889, pensioneret,
Materialkusk Peter Petersen, ansat 1878,
Kældersvend Chr. Sørensen, ansat 1876, pensioneret,
Nattevagt Jørgen Hansen, ansat 1871, død,
Maltgører Niels Andersen, ansat 1880,
— Chr. Frederiksen, ansat 1885,
Maskinpasser Chr. Jørgensen, ansat 1882, pensioneret,
Fyrbøder Niels Iversen, ansat 1884,
Staldkarl Peter Madsen, ansat 1880,
Bryggeriarbejder Peter Vilh. Christensen, ansat 1874, død,
— Peter Rasmussen, ansat 1874, pensioneret,
— Wilh. Carl Christensen, ansat 1876, pensioneret,
— Hans Johansen, ansat 1878,
— Henrik Jørgensen, ansat 1878,
— Lars Rasmussen, ansat 1883, død,
— Jens Jørgen Jensen, ansat 1883, død,
— Niels Willumsen, ansat 1883,
— Johan Petersen, ansat 1885,
— Jakob Christiansen, ansat 1885,
Bryggeriarbejderske Ottomine Holm, ansat 1886, død,
Bryggeriarbejder Jacob Hansen, ansat 1886,
Bryggeriarbejderske Birthe Nielsen, ansat 1887.

Bryggeriet »Rahbeks Alle».

40 Aars Jubilæum.

Formand Laur. Larsen, ansat 1870,
— Chr. Larsen, ansat 1872,
— Hans Petersen, ansat 1874,
Ekspedient Ole Hansen, ansat 1874, pensioneret,

Møller Chr. Jakobsen, ansat 1865, pensioneret,
Bryggerknægt Hans J. Jensen, ansat 1874, pensioneret,
— Jens Larsen, ansat 1875,
Bryggeriarbejder Morten Nielsen, ansat 1873,
— Jacob Larsen, ansat 1874.

25 Aars Jubilæum.

Formand Johs. Jensen, ansat 1871, død,
— Chr. Andersen, ansat 1876, død,
— Chr. Petersen, ansat 1888,
— Jacob Lund, ansat 1889,
Ekspedient Willum Jensen, ansat 1875, død.
Maltgører Jørgen Hansen, ansat 1876, død,
— Peter Jørgensen, ansat 1877,
— Ludvig Simonsen, ansat 1888,
Snedker Joh. Larsen, ansat 1880,
Bødker C. Øland, ansat 1882, død,
Staldmester Bernh. Christoffersen, ansat 1885,
— Jens Larsen, ansat 1889,
Møller Peter Jacobsen, ansat 1884,
Nattevagt Rs. Christensen, ansat 1887,
— Lars Hansen, ansat 1888,
Svalemester Jens Hansen, ansat 1870, død,
— Hans Jensen, ansat 1890,
Bryggersvend Mads Nielsen, ansat 1868, død,
— Niels Olsen, ansat 1872, pensioneret,
— J. Peter Christoffersen, ansat 1885,
— Rasmus Rasmussen, ansat 1888,
Bryggerknægt Chr. Benthsen, ansat 1872, pensioneret,
— Peter Hansen, ansat 1874, pensioneret,
— Aug. Jensen, ansat 1875, død,
— Jac. Benthsen, ansat 1875, pensioneret,
— Lars Christoffersen, ansat 1876, pensioneret,
— Ole Larsen, ansat 1880,
— Lars Andersen, ansat 1881,
— Søren Madsen, ansat 1881,
— Jens O. Jensen, ansat 1886,
— Jens P. Hansen, ansat 1887,
— P. Henriksen, ansat 1888, fratraadt,
— Oluf Olsen, ansat 1888,
— Martin Frederiksen, ansat 1888,
Bryggerkusk Hans Nielsen, ansat 1876,
— Ole Sørensen, ansat 1876,
— Laur. Larsen, ansat 1879,
— Jens Samsø, ansat 1880, pensioneret,
— Hans Clausen, ansat 1885,
— Jens Jensen, ansat 1888,
— Oluf Jokumsen, ansat 1888,

Bryggerkusk Niels Olsen, ansat 1888,
— Jens P. Petersen, ansat 1888,
— Peter Larsen, ansat 1890,
— Anton Petersen, ansat 1890,
— Lars R. Larsen, ansat 1890,
Kældersvend Peter Nielsen, ansat 1882,
— Fr. Rasmussen, ansat 1884,
— Hans P. Nielsen, ansat 1890,
Fyrbøder Niels Petersen, ansat 1876, død,
Maskinarbejder N. Jacobsen, ansat 1879,
Bryggeriarbejder Niels Jørgensen, ansat 1876, død,
— Jens Hansen, ansat 1881,
— Anders Larsen, ansat 1882, pensioneret,
— Ole Larsen, ansat 1883,
— Henrik Petersen, ansat 1886,
— Jacob Sildorff, ansat 1887,
— Chr. Christoffersen, ansat 1888,
— Peter Nissen, ansat 1889,
— Niels Petersen, ansat 1889.

Bryggeriet »Tvede«.

50 Aars Jubilæum.

Bryggeriarbejder Peder Schmidt, ansat 1853, pensioneret.

40 Aars Jubilæum.

Bryggerknægt Niels Gabrielsen, ansat 1869, pensioneret,
— Johan Olsen, ansat 1869, pensioneret,
Bryggeriarbejder Boye Boyesen, ansat 1868, pensioneret.

25 Aars Jubilæum.

Formand Klaus Hansen, ansat 1879, pensioneret,
— Jørgen Simonsen, ansat 1882, pensioneret,
Portner Anders Petersen, ansat 1880,
Bødker N. Halvorsen, ansat 1883,
— Chr. Andersen, ansat 1885,
Tømrer V. Larsen, ansat 1884, død,
Bryggersvend Jørgen Svarre, ansat 1876,
Bryggerknægt Hans Jensen, ansat 1873, pensioneret,
— Niels Andersen, ansat 1875, pensioneret,
— J. Jensen, ansat 1875, pensioneret,
— Peder Jørgensen, ansat 1876, pensioneret,
— Anton Hansen, ansat 1877, død,
— H. C. Petersen, ansat 1877,
— Jens Anthonsen, ansat 1878, død,
— Peder Frederiksen, ansat 1879, fratraadt,
— Jens Jensen, ansat 1880, død,
— Jens Mortensen, ansat 1882, død,

Bryggerknægt Hans Hansen, ansat 1882,
— Ole Jensen, ansat 1882,
— Chr. Jensen, ansat 1884,
Bryggerkusk Peder Christoffersen, ansat 1880,
— Fr. Svarre, ansat 1881,
— Anders Jørgensen, ansat 1883,
Kældersvend Ludvig Thomsen, ansat 1870, pensioneret,
— Jens P. Nielsen, ansat 1875, pensioneret,
— Hans Andresen, ansat 1879,
— P. Olsen, ansat 1884,
— Chr. Petersen, ansat 1885,
Maltgører Jens Christensen, ansat 1877, død,
Bryggeriarbejder Anders Nielsen, ansat 1871, pensioneret,
— Niels Petersen, ansat 1871, død,
— Anders Mortensen, ansat 1875, død,
— Anders Nielsen, ansat 1876, død,
— N. P. Hansen, ansat 1879, pensioneret,
— Chr. Holgersen, ansat 1879, pensioneret,
— Jørgen Petersen, ansat 1881, pensioneret,
— Andreas Petersen, ansat 1883, pensioneret,
— Lars Nielsen, ansat 1883.

Tuborgs Fabrikker.

40 Aars Jubilæum.

Formand Peter Andersen, ansat 1875,
Bryggeriarbejder Hans Olsen, ansat 1869, pensioneret,
— Hans Andersen, ansat 1874,
— Lars Mortensen, ansat 1875.

25 Aars Jubilæum.

Formand Jacob Kold, ansat 1875, pensioneret,
— Rasmus Petersen, ansat 1875, død,
— Henrik J. Petersen, ansat 1882,
— Hans Peter Eskildsen, ansat 1884,
— Jens Chr. Frederiksen, ansat 1884,
— Hans Chr. Jørgensen, ansat 1884,
— Hannibal E. Jensen, ansat 1885,
— Ole Rasmussen, ansat 1888,
— Hans Chr. Hansen, ansat 1888,
— Hans Anton Sørensen, ansat 1888,
— Sejer Jensen, ansat 1888,
— Erhardt Rasmussen, ansat 1889,
Havnefoged Niels Jensen, ansat 1886,
Bomvognskusk Niels Petersen, ansat 1884, død,
— Jens Jensen, ansat 1887, død,
— Carl Svendsen, ansat 1890,
Flaskevognskusk Hans Martin Hansen, ansat 1882, pensioneret,
— Anders Nielsen, ansat 1885,

Flaskevognskusk Jens Peter Jensen, ansat 1888,
Bryggeriarbejder Jens Nielsen, ansat 1874, pensioneret,
— Hans Nielsen, ansat 1875, død,
— Christen Holbæk, ansat 1875, død,
— Lars Andersen, ansat 1875, død,
— L. P. Jensen, ansat 1876, død,
Maskinarbejder Mathias Jørgensen, ansat 1878,
Bryggeriarbejder Jens Larsen, ansat 1880,
— Anders Olsen, ansat 1880, død,
Bryggeriarbejderske Mathilde Sørensen, ansat 1883, pensioneret,
Bryggeriarbejder Hans A. Christiansen, ansat 1883, pensioneret,
— Anders Andreasen, ansat 1883,
— Ludvig Jensen, ansat 1884,
— Fr. Carl Christiansen, ansat 1884,
— Niels Peter Jensen, ansat 1884, død,
— Hans Laur. Carlsen, ansat 1884,
— Jens Chr. Jensen, ansat 1884,
— Lars Rasmussen, ansat 1884,
— Chr. Frederiksen, ansat 1884,
— Hans Peter Nielsen, ansat 1884,
— Ludvig Sørensen, ansat 1884,
— Niels Christensen, ansat 1884,
— Jens Sørensen, ansat 1884,
Bødker Fr. Vilh. Eriksen, ansat 1884, død,
Bryggeriarbejder Peter Johs. Christensen, ansat 1885,
— Andr. Chr. Larsen, ansat 1886,
Bødker Otto Ludv. Christensen, ansat 1887, pensioneret,
Bryggeriarbejderske Marie Nielsen, ansat 1887, pensioneret.
Bryggeriarbejder Ole Chr. Larsen, ansat 1887,
— Jens Chr. Jensen, ansat 1887,
— Chr. Petersen, ansat 1887,
— Chr. Helmundt, ansat 1887,
Bryggeriarbejderske Emma Carlsen, ansat 1887, pensioneret,
Bryggeriarbejder Lars Andersen, ansat 1888,
— Niels Johansen, ansat 1888,
Karetmager Martin Rasmussen, ansat 1888,
Fyrbøder Olaf Olsen, ansat 1889, død,
Bryggeriarbejderske Lagerda Christensen, ansat 1889,
Bryggeriarbejder Vald. Levin Levy, ansat 1889,
— Hans P. Hansen, ansat 1889,
Bryggeriarbejderske Emilie Bentzen, ansat 1890,
Bryggeriarbejder Hans Jørgensen, ansat 1890,
— Joh. Madsen, ansat 1890,
— Chr. Rasmussen, ansat 1890,
— Hans P. Andersen Højland, ansat 1890,
— Rasmus Jacobsen, ansat 1890,
— Niels Peter L. Larsen, ansat 1890,

For de Arbejdere, der ønsker at erhverve sig nogen teoretisk Uddannelse, har De forenede Bryggerier sørget for Oprettelsen af særlige Kursus paa Teknologisk Institut, og i disse har et betydeligt Antal Arbejdere deltaget. Udgifterne ved Deltagelsen i disse Kursus saavelsom Udgiften ved de i Kontorerne ansatte unge Menneskers Undervisning i Sprog m. m. paa Købmandsskolen afholdes af Bryggerierne, der ogsaa lader de tekniske Funktionærer foretage hyppige Studierejser i Europa og Amerika.

Nedenstaaende findes Portrætter af de 21 Arbejdere, der har været ansat ved Bryggerierne i over 40 Aar, idet Tallet angiver Aaret for Ansættelsen.

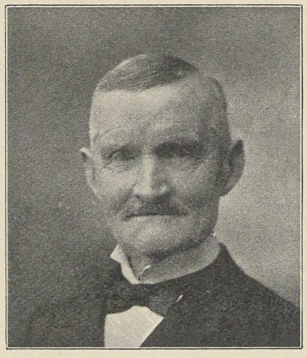

Peder Schmidt, 1853.

J. Berg, 1855.

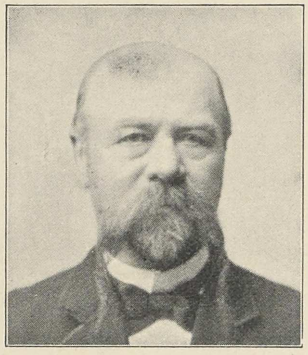

Hans Frederiksen, 1864.

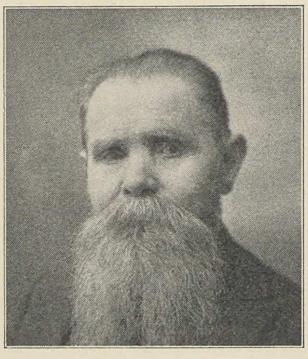

Chr. Jakobsen, 1865.

Jens Andersen, 1868.

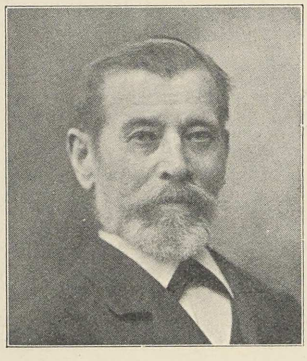

Boye Boyesen, 1858.

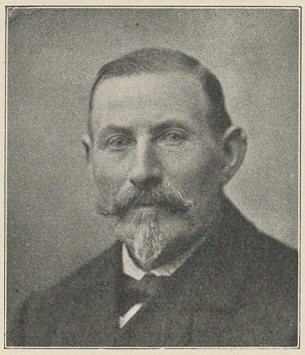

Niels Gabrielsen, 1869.

Johan Olsen, 1869.

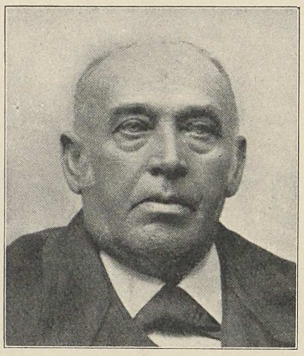

Hans Olsen, 1869.

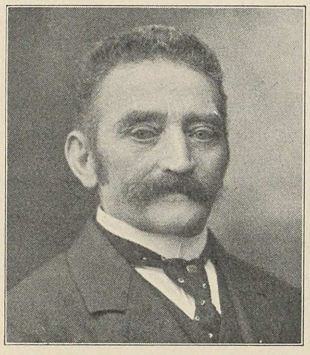

Laur. Larsen, 1870.

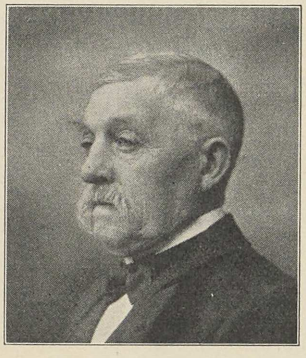

Niels Nielsen, 1870.

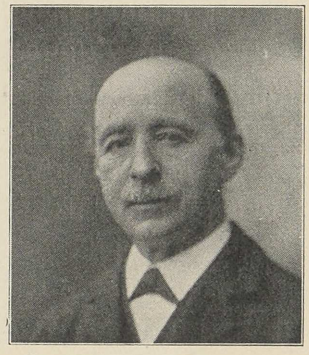

Chr. Larsen, 1872.

Morten Nielsen, 1873.

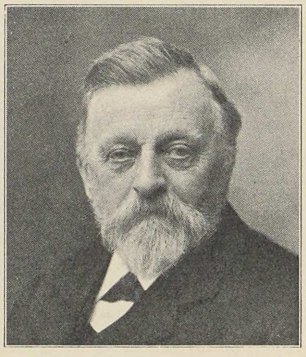

Hans Petersen, 1874.

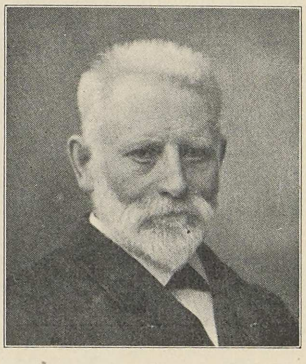

Jacob Larsen, 1874.

Hans Andersen, 1874.

Ole Hansen, 1874.

Hans J. Jensen, 1874.

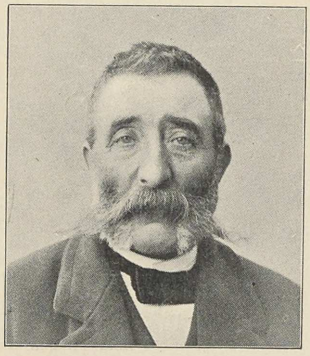

Peter Andersen, 1875.

Jens Larsen, 1875.

Lars Mortensen, 1875.

Straks, da De forenede Bryggerier stiftedes, var man klar over, at den i det foregaaende omtalte Koncentration af Driften ogsaa maatte udvides til selve Administrationen, men det var dog først efter Direktørskiftet i 1899, at der for Alvor og planmæssigt toges fat paa dette Omraade.

Da Direktør BENNY DESSAU i dette Aar overtog Stillingen som

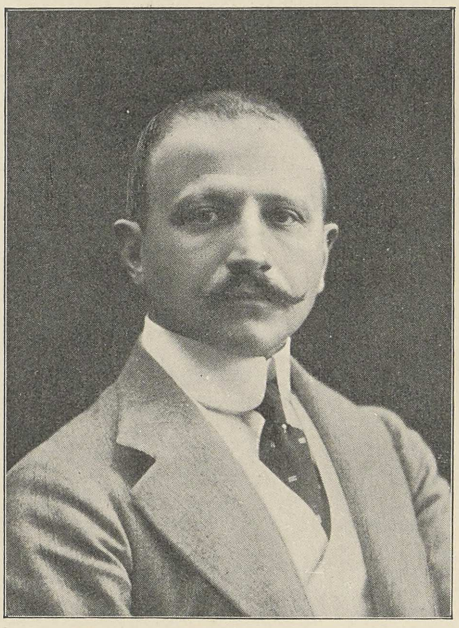

Direktør Benny Dessau.

Direktør for De forenede Bryggerier, havde han efter en grundig merkantil Uddannelse baade herhjemme, i Tyskland og i England, i over 8 Aar været knyttet til Tuborgs Fabrikker, først som Prokurist, senere som Direktør. Han havde her vist sig i Besiddelse af en saa overlegen Dygtighed, at man ikke var i nogen Tvivl om, at skulde nogen kunne bringe Orden i Bryggeriernes Forhold og bringe Selskabet op til den Position, som man ved dets Stiftelse havde ventet, at det skulde komme til at indtage, saa maatte det være ham.

Det fremgaar da ogsaa tilstrækkelig tydelig af den Udvikling, De forenede Bryggerier har undergaaet siden 1899, at Direktør

Dessau fuldtud var den til ham stillede Opgave voksen. Det er imidlertid ogsaa erkendt af alle, der er kommen i Berøring med ham, at det netop kun er den sjældne Blanding af Dygtighed, utrættelig Flid og personlig Elskværdighed, som præger hans Karakter, der har sat ham istand til at naa de vundne Resultater.

Administrationen simplificeredes under hans Ledelse saaledes, at alle dens mange Traade nu ad de korteste Veje løber sammen i Direktørens Haand, idet de dog undervejs krydses hos de overordnede Funktionærer, saaledes at disse til enhver Tid har Rede paa og derfor kan vedligeholde deres Interesse for Selskabets samlede Virksomhed.

Hvor man end færdes i De forenede Bryggeriers mange Kontorer og Fabrikslokaler, overalt mærker man den samme Følelse af Samhørighed, den samme Lyst hos hver enkelt til at arbejde for det fælles Maal og til, saasnart dette er naaet, da straks at sætte et nyt og fjernere, som ogsaa skal naas. Denne Følelse, som kun en virkelig dygtig og forstaaende Ledelse kan skabe, er den bedste Borgen for, at De forenede Bryggerier med fuld Fortrøstning kan gaa de kommende Aar i Møde til Gavn og Ære for vort Land. Dette dog kun under Forudsætning af at det ikke lykkes den lille Klike, der nu som en Flok hylende Dervisher oversvømmer Landet med deres fanatiske og kortsynede Agitation for Forbud mod »stærke Drikke« — hvortil det alkoholsvage, kraftige og sunde danske Øl mærkværdigvis ogsaa skal henregnes — at undlive denne ældgamle danske Industri, et Resultat, der vilde blive til ubodelig Skade for hele Landet.

INDHOLD

Side

Indledning 1

De enkelte Bryggeriers Forhistorie:

Kongens Bryghus 3
Bryggeriet Kastrup 32
Bryggeriet Rabeshave 33
Tvedes Bryggeri 36
Bryggeriet Svanholm 39
Bryggeriet Aldersro 40
Bryggeriet i Rahbeks Allé 42
Marstrands Bryggerier 47
Bryggeriet Ravnsborg 49
Ny Bryghus 50
Tuborgs Fabrikker 51
Bryggeriet Alliance 62
Bryggeriet Frederiksberg 64
Bryggeriet Trekroner 66

De forenede Bryggerier, 1891—1916 71

Bryggeriernes tekniske Udvikling 118

Tuborgs Fabrikker 120
Ordningen af Salget 155
Kongens Bryghus 163
Krone-Øl Bryggeriet 167
Bryggeriet Rahbeks Allé 175

Regnskabet 189

Selskabets Ledelse, Funktionærer og Arbejdere ... 206

Ved Bogens Fremstilling har
KR. KONGSTAD
ydet kunstnerisk Bistand.

Nogle af Tegningerne er udførte af
POUL SÆBYE

L. Levison Junr.
København.

D
F B
1891
1916
D F
B

D
F B
1891
1916
D F
B

L. Levison Junr.
København.